

לקראת שבת מלאכתא

Dirshu

דרשן ד' ועוזן

קרן עולמית לחיזוק
ועידוד לימוד התורה

אוגדן עלוני השבת

פרשת תולדות

לקראת שבת מלכתא

פנינים לפרשת תולדות | גליון מס' 354 | תקציר שבועי של 'הדף היומי בהלכה' | לקבלת הגליון למייל: dirshu@dirshu.co.il

רבי זלמן לייב זילבר מהעיר מונסי, הוא יהודי יקר, תלמיד חכם וגם אדם אמיד מאוד, שעסקיו חובקי עולם, והוא מגלגל סכומי עתק בעסקאות. במיוחד התפרסם כעסקן רפואי בקנה מידה בינלאומי. סיפר לי רבי זלמן לייב סיפור מאוד מיוחד... יום אחד בא לפני מרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל, ושאל: "האם ראש הישיבה מאמין שאני, זלמן לייב זילבר ממונסי שבארה"ב, אוהב לאכול פיצה עם הרבה גבינה צהובה וזה מאוד טעים ליי???"

הגאון רבי יחיאל צוקר שליט"א, מרבני ישיבת 'תורה בתפארתה', עם הסיפור המדהים על העצות של מרנן הגראי"ל שטיינמן ורבי חיים קנייבסקי זצוק"ל

ציירי הציורים מציירים את עשיו כ'הושע הפרוע'... שער גדול גדל פרא, הוא נראה כמו גורילה, גבוה ורחב, פנים מראות רוע, מכנסיים קצרים וידיים שריריות במיוחד. לעומת זאת, ה'שפת אמת' היה אומר שלעשיו היה שטריימל גדול ובעקיטשע מהודר, הוא היה נראה כמו יהודי ירא שמים, ההולך בדרך התורה והחסידות. חז"ל הקדושים אומרים שלעתיד לבוא יתעטף עשיו בטלית וישב בין הצדיקים בגן עדן, עד שהקב"ה יזהה אותו ויוציא

כתוב בפרשתנו דבר פלא. יצחק אבינו רצה לברך את עשיו, באה רבקה אמנו ואומרת ליעקב, בוא ואשחט גדי עזים מן הצאן, ותיקח אותנו לאבא שיברך אותך. היא שמה את הצמר על חלקת צוואריו, ויעקב אבינו נכנס עם המזון המוכן כדי להתברך מפי אביו. שאל אותנו יצחק: "מה זה מיהרת למצוא בני", ומשיב יעקב אבינו: "כי הקרה ה' אלוקיך לפני". אומר רש"י הקדוש, כאן נפל יעקב אבינו בלשונו כביכול, הוא עורר את החשד של אביו יצחק. למה? כי אין דרך עשיו להיות שם שמים שגור בפיו, וזה אמר 'כי הקרה ה' אלוקיך'... חשוד מאוד! עכשיו צריכים למשש את ידיו וצווארו, לבדוק מי זה הדובר, האם זהו עשיו או יעקב. לכאורה זה פלא גדול מאוד. הרי אנחנו רואים לצערנו הרבה מאוד אנשים שאינם שומרי תורה ומצוות, ובכל זאת כל מי שגדל בבית קצת מסורתי, עם מינימום של חיבור למסורת היהדות, רגיל לומר 'ברוך ה', 'בעזרת ה'... 'אם ירצה ה'". ועשיו גדל בביתם של גדולי הדור, בן של יצחק אבינו, נכד של אברהם אבינו, אמא שלו נביאה, הסבתא שרה היתה נביאה, אח שלו הוא הבחיר שבאבות, הוא גדל בבית הכי תורני שאפשר רק לדמיין, ובכל זאת אין שם שמים שגור בפיו... איך זה ייתכן? ובכן, ידוע ה'וויכוח' הידוע שיש בין ציירי הציורים שמחלקים לילדים בגן, לבין רבותינו גדולי הדורות.

עכשיו הגיע רבי זלמן לייב לשאלה השלישית והנוקבת כל כך: "מדאי יום אני מקבל שאלות רבות כל כך בענייני רפואה, וצריך לעזור לאנשים להכריע לחיים ולמוות, איזה רופא לבחור, באיזה טיפול כדאי להתנסות, האם לבצע את הניתוח או לדחות אותו לפעם אחרת...
 "מה אני, ה'חזון איש'? את החזון איש יכלו לשאול שאלות כאלו והיה לו את הכח לענות. אבל אני סתם אדם פשוט, שלא מגיע לקצה הקרסול של מי שזכה להידבק בעפר רגליו של מרנא ה'חזון איש', איך אני יכול להשיב על שאלות כאלו? אולי אני שופך דמים חלילה, כשהתשובות שלי לפעמים מתבררות כלא מוצלחות רח"ל?..."
 ענה לו מרן הגראי"ל כך: "אם אתה מתכוון בתשובה שלך לשם שמים, לא לשם הנאה עצמית, לא בשביל כבוד או כסף או כל מטרה אחרת, אלא אך ורק לשם שמים, התשובה שאתה עונה לשואלים אותך מכוונת לאמת. יש לך סייעתא דשמיא מיוחדת, ולכל מי שמכוון לשם שמים".
 אומר הרב דסלר: אנחנו אומרים כל יום 'רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום'. עצה שהיא לשם שמים, לשם ה', היא תקום, זאת העצה הנכונה.

זכאי בדין

לפני קרוב לשני עשורים, גילה רבי זלמן לייב ביום בהיר שהוגשה כנגדו תביעה כלשהי. הוא עשה חשבון שמדובר במשהו די שולי, וגם אם יצא חייב בדין, ההשלכות של המשפט הזה לא תהיינה גורליות במיוחד עבורו.
 ובכל זאת, אף אחד הרי לא רוצה להפסיד במשפט, ולכן הוא פנה לרבינו הגראי"ל שטיינמן זצ"ל כדי לבקש את ברכתו.
 בשונה מר' זלמן לייב עצמו, הרב שטיינמן דווקא התייחס לעניין בכובד ראש גדול מאוד, ולא נחה דעתו עד שהורה לנגיד האמריקאי לומר כל יום את כל ספר התהילים מתחילתו ועד סופו. הרב זילבר היה מאוד מופתע, אבל חזקה עליו מצוותו של ראש הישיבה, והוא אכן הקפיד לסיים כל יום את כל ספר התהילים.
 רק שמונה חודשים לאחר מכן הוא הבין כמה ראה הרב שטיינמן למרחוק. התברר פתאום שכל הנושא התחיל להסתעף, והתביעה הקטנה הלכה והתנפחה לממדים מפלצתיים. הסיפור הזה החל לאיים עליו בצורה רציני ואיים למוטט אותו כלכלית וגם נפשית.
 הוא המשיך באמירת התהילים וכעבור תקופה הסתיים המשפט כשהוא יוצא זך ונקי מכל אשמה, וידו על העליונה מכל הבחינות... הפלא ופלא.

אותו מביניהם, כלומר הוא נראה כמו אחד מהצדיקים. צריך להביא את הקב"ה בכבודו ובעצמו שיזהה מי זה עשיו...
 הרי בוויכוח הזה אנחנו יודעים בוודאות איזה צד הוא זה שקולע לאמת, וזה כמובן הצד של גדולי הדורות.
 זה רק מגדיל את השאלה שבעתיים. אם עשיו מנסה להיראות יהודי ירא שמים, כמו שראינו שהוא איך מעשרים את המלח והתבן, ומנסה למצוא חן בעיני אביו ולהראות את עצמו צדיק תמים, כיצד ייתכן לומר שאין שם שמים שגור בפיו?
 נתאר סיטואציה שבה יצחק אבינו שואל את עשיו: "בני בכורי יקרי, בוקר טוב, מה שלומך?", ועשיו עונה לו "שלומי טוב, תודה רבה...", בלי לומר 'ברוך ה'. איך ייתכן שיצחק אבינו אוהב את עשיו וחושב שהוא צדיק, אם אין שם שמים שגור בפיו????
 השאלה טעונה תשובה, וכדי לענות עליה, אנחנו נספר על ידינו, איש החסד, נגיד לעמו, רב פעלים לה' ולתורתו רבי זלמן לייב זילבר, מהעיר מונסי שבמדינת ניו יורק, ארה"ב.

כמו ה'חזון איש'

רבי זלמן לייב הוא יהודי יקר מאוד, שידיו רב לו בעשייה ציבורית. לצד היותו תלמיד חכם ירא ושלם, הוא גם אדם אמיד מאוד שעסקיו חובקי עולם, והוא מגלגל סכומי עתק בעסקאות רצוא ושוב, הוא עומד בראשה של חברת תביעות ענקית, ופעיל בנושאים של קיום החיים היהודיים בארה"ב ומחוצה לה, ללא הפרעה מצד השלטונות וכדו', ובמיוחד התפרסם כעסקן רפואי בקנה מידה בינלאומי, ויש לו קשרים חמים עם טובי הרופאים בעולם. אשריו ואשרי חלקו.
 סיפר לי רבי זלמן לייב סיפור מאוד משעשע ומאוד חזק... יום אחד הוא בא לפני מרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל, ואמר שיש לו שתי שאלות לשאול...
 "אני רוצה לשאול, אם ראש הישיבה מאמין שזה נכון שמרן החזון איש זצ"ל היה קדוש וטהור והיה רואה מסוף העולם ועד סופו בכח קדושתו הרבה?".
 נענה מרן הרב שטיינמן והשיב בחיוב. "אכן, אני מאמין!"
 הוסיף ר' זלמן לייב ושאל שאלה נוספת: "האם ראש הישיבה מאמין שאני, זלמן לייב זילבר ממונסי שבארה"ב, אני אוהב לאכול פיצה עם הרבה גבינה צהובה וזה מאוד טעים ליי?".
 ראש הישיבה חייך והשיב שהוא לא היה חושד בו בכגון דא, אבל אם ר' זלמן לייב מעיד כך על עצמו אולי יש דברים בגו...

המשך בעמוד 28

גליון 'לקראת שבת' יו"ל בחסות
 'אמונה וחסד' דפוס וכריכ"ה בע"מ 02-6715501

זיכוי הרבים בהפצת גליון זה
 לעי"נ הרה"ח **בנימין ב"ר דוד צבי רוזנטל** זצ"ל
 נלב"ע ר"ח אב תשע"ו

אבי מורי היה אובד עצות. מצד אחד השווער שלו, הרבי מסקולען נשאר לשבת בארץ, מצד שני, זאת ה'שבת שבע ברכות' של בנו, והיא אמורה להתקיים אצל אבי הכלה, הרבי מפיטסבורג. לאחר מחשבה הוא התקשר למורי חמי, הרבי מפיטסבורג זצ"ל, ואמר לו: 'מחותני היקר, אני אומר לרבי את האמת, איני יודע מה לעשות'...

הרה"צ רבי אליעזר זוסיא שטערן שליט"א, מספר על הקשר המיוחד בין חמי "ק"ק מרן אדמו"ר מפיטסבורג זצ"ל, וזקנו "ק"ק מרן אדמו"ר מסקולען זצ"ל, שגם חשף בפניו טפח מעבודת הקודש של הלחנת שירי הקודש

"ואלה תולדות" (בראשית כ"ה, י"ט)

אחד המאפיינים הבולטים, אם לא הבולט שביותר, לגבי חצר הקודש סקולען, הוא הניגונים המפורסמים שהלחינו אדמו"ריה, הרבי הראשון הרה"ק רבי אליעזר זוסיא פורטוגל, ובנו ממשיך דרכו "ק"ק מרן אדמו"ר מסקולען זצ"ל, הרה"ק רבי ישראל אברהם זיע"א.

למעשה, רבים מניגוני סקולען מושרים בפי הכל, והציבור הרחב לא תמיד מודע לכך שניגונים אלו הולחנו על ידי אדמו"רי סקולען. כך למשל הניגון המפורסם "ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר - כן תהיה לנו", או "וביום השבת, שבת קודש שישו ושמחו", וכן הניגון המוכר ביותר על המילים 'ימים על ימי מלך תוסיף', 'ונשגב ה' לבדו', 'אוי אוי שבת'.

באחרונה שוחחנו עם הרה"צ רבי אליעזר זוסיא שטערן שליט"א, נכדו של "ק"ק אדמו"ר רבי ישראל אברהם זיע"א, שנפטר לפני קצת פחות מארבע שנים, בכ"ה אדר תשע"ט, ונינו של הרבי מייסד השושלת רבי אליעזר זוסיא זצ"ל.

הרב שטערן הוא גם חתנו של "ק"ק מרן אדמו"ר מפיטסבורג זצ"ל, שנודע גם הוא בניגוני הקודש שלו, שכבשו את העולם היהודי כולו, ובראשם 'אלקא דיליה' וידע כל פעול' ועוד.

השיחה עם הרב שטערן נסובה סביב הסבא הגדול, ובמהלכה שמענו גם על הקשר המעניין בינו ובין הרבי מפיטסבורג, וגם על ניגוני סקולען באופן כללי כפי שנתאר בשורות הבאות בסייעתא דשמיא.

אחד השירים היותר מפורסמים הוא השיר 'יודע בגוים... והשב לשכנינו'. מאחורי השיר הזה טמון סיפור מדהים.

"את הסיפור הזה שמעתי כמה וכמה פעמים מכלי ראשון מפיו של הסבא זצ"ל: היה זה בתקופה שאחרי מלחמת העולם השנייה, הסבא רבא רבי אליעזר זוסיא זיע"א היה אז כלוא ברומניה במשך כחצי שנה ובאותה עת הלחין את הניגון הנפלא הזה.

"באותה העת החלו להתרוצץ שמועות ברחבי העולם על כך שהיהודים במדינות הגוש הסובייטי סובלים מרדיפה אכזרית, ובכלל

זה גם ברומניה. בעקבות כך אורגנה משלחת של בכירי הג'וינט שהגיעו לרומניה בתיאום עם המשטר הקומוניסטי, על מנת לבחון את מצב היהודים שם.

"המשטר כמובן רצה להראות לג'וינט שמצב היהודים מצוין, ולכן הם ארגנו מבעוד מועד 'הצגה' - סעודת מלווה דמלכה במוצאי שבת, בה ייטלו חלק רבני הקהילות השונות שהתבקשו להגיע. כמובן שכל הרבנים הוזהרו בזהרה חמורה שלא יעזו לספר את האמת לאנשי הג'וינט, והמעמד כולו תוכנן להתקיים תחת פיקוח הדוק של שליחי המשטר.

"היו כמה רבנים שגם התבקשו לשאת דברים בפני האורחים הנכבדים, ואין צורך לומר שלפני כן הכינו אותם בצורה מדוקדקת מה מותר להם לומר ומה אסור להם לומר בפני האורחים.

"האירוע אכן התקיים, והרבי מסקולען הוזמן גם הוא ליטול חלק, והגיע מעט באיחור. הוא היה היחיד מבין כל הרבנים שהגיע כשטריימל חבוש לראשו, וכשראו הרבנים את קומתו הכפופה בפתח האולם, חרדו כולם לקראתו וקמו ביראת כבוד. אנשי הג'וינט הבינו שהרב הזה הוא רב בכיר במיוחד ולכן כל הרבנים מכבדים אותו כל כך... הם ביקשו

באשדוד, השמועה עשתה לה כנפיים ונפוצה ברחבי העיר, והמונים נהרו אל הטיש של הרבי מסקולען, בהשתתפותו של הרבי מפיטסבורג...".

בקשה מפתיעה

"הסבא שלי לא היה אדם שגרתו בכל הקשור לשעון, ובהתאם לכך גם ה'טיש' התחיל בשעה מאוחרת מאוד, למרות שהוא מאוד דאג שלא להפריע יותר מדי לרבי מפיטסבורג ועדת חסידיו, ולא רצה להשתלט להם בצורה נרחבת יותר מדי על סדר היום... 'ב'טיש' עצמו הוא עשה את הקידוש כדרכו, ושר זמירות כהרגלו בדביקות נפלאה, אבל נראה שכל הזמן היה בו חשש קל שאולי הוא עושה את זה על חשבון הרבי מפיטסבורג ומפריע לו ולחסידיו לנהל את השבת כהרגלם..."

"כשהסתיים ה'טיש', היה זה בשעה מאוחרת למדי, בשבת חורפית, והנה הרבי מפיטסבורג ניגש אליו ואמר לו 'מחותן, אני רוצה לבקש מכם טובה'."

"סבא בענוותנותו הרבה היה בטוח שהרבי מפיטסבורג עומד לבקש ממנו שלמחרת ימצא לעצמו מקום אחר להתפלל, כי הוא הגזים והאריך יותר מדי..."

"להפתעתי הגדולה ביקש הרבי מפיטסבורג בקשה שונה לחלוטין: 'אני מבקש', כך אמר מורי חמי זצ"ל, 'שהרבי מסקולען יאיל בטובו להתחיל שוב מ'שלום עליכם', ולחזור בשנית על ה'טיש' כולו מהחל ועד כלה, כי התענוג העצום שהרגשנו היה נפלא ביותר ואנחנו רוצים לחוות שוב את החוויה הנפלאה הזאת..."

"הרבי מסקולען נהנה עד מאוד מהדברים ורווח לו מאוד שלא רק שהוא לא היה לנטל ולמעמסה אלא ההיפך, עוד גרם לנחת רוח למארחים הנכבדים... מיני אז, פרחו ידידות של ממש בין שני האדמו"רים, ואני שהייתי נכדו של אחד מהם וחתנו של האחר, זכיתי להיות בתווך ולהיות הגורם המקשר ביניהם."

"ואכן בכל פעם שהייתי משוחח עם הסבא בטלפון, וזה היה קורה בכל יום שישי כשהייתי מתקשר לאחל לו 'גוט שבת' והוא היה מדבר בטלפון עם כל אחד ואחד מהילדים שלו, תמיד הוא היה מתעניין בשלום מורי חמי."

"בחצר הקודש סקולען יש מאות אלפי ניגונים שונים, ומטבע הדברים בכל ה'טישים' והאירועים בחסידות נהוג לשיר בעיקר את ניגוני סקולען. רק לעיתים נדירות קורה ששרים שירים אחרים. 'פעם אחת, בחודש תשרי תשס"ז, כיבד הרבי מסקולען איזה אורח לשיר ניגון כלשהו באחד הטישים, והלה פצח בניגון המוכר והמפורסם של מורי חמי זצ"ל 'וידע כל פעול כי אתה פעלתו'."

"היתה זו הפעם הראשונה שהרבי מסקולען שמע את השיר הזה, והוא לא ידע מי הלחין אותו. הוא ישב והאזין לו בכובד ראש, ולאחר שסיימו לשיר את הניגון, הוא ביקש שיחזרו עליו שוב, מההתחלה..."

"כשסיימו לשיר בשנית, התבטא הרבי מסקולען בהערכה רבה ואמר ש'הניגון הזה נותן 'פשט' חדש במילים'. כלומר, זה ניגון מאוד עמוק ופנימי, שיועד לכוון לשורש של אחת הכוונות הטמונות במילים הקדושות הללו שחיברו אנשי כנסת הגדולה ברוח קדשם."

"לאחר מכן שאל, של מי הניגון הזה? מהיכן המקור שלו? וכשאמר

שהרבי יאמר גם הוא דרשה בפניהם..."

"אמר הרבי: 'לומר דרשה איני יכול, כי הרי לא התכוננתי לזה, אבל אני יכול לשיר שיר...'."

"כולם השתתקו, והסבא החל לשיר את השיר הנוגע ללב, 'יוודע בגויים לעינינו נקמת דם עבדיך השפוך... תבוא לפניך אנקת אסיר, כגודל זרועך הותר בני תמותה... והשב לשכננו שבעתים אל חיקם חרפתם אשר חרפוך ה'..."

"ההצגה הגדולה שעשו הקומוניסטים התנפצה באחת. כל הרבנים שנכחו באולם החלו לבכות, לא הצליחו לעצור את בכיים. שאלו את הרבי מתי הוא הלחין את הניגון המיוחד הזה, והוא סיפר שזה היה בעת שישב בכלא, בגלל שקידם את ענייני היהדות למרות האיסור שהטילו הקומוניסטים על כך..."

"אנשי הג'וינט לא הבינו כל כך את המילים, אבל הם ראו שמשוהו התחולל פה. הם רשמו לעצמם לברר מאוחר יותר מה המשמעות, ומה המסר הסמוי שנכנס בין המילים. הם ראו את עיניהם הדומעות של הנוכחים באולם, ואת התחינה האילמת שניבטה מהן, תחינה שנקלטה היטב והתגברה על כל ההצגה היזומה והמבויימת."

"המסר אכן עבר במלוא העוצמה, ארגון הג'וינט בעלי השפעה יהודים אחרים המשיכו ללחוץ למען יהודי רומניה, עד שהצליחו לחלץ ממנה את היהודים שחפצו בכך, והעולם היהודי כולו הרוויח ניגון יפהפה שמושר עד היום בהזדמנויות רבות, וביתר שאת בימי בין המצרים."

איחר את הטיסה

"לכבוד החתונה שלי, הגיע סבי במיוחד מארה"ב כדי להשתתף בחתונה שהתקיימה בארץ", הוא מספר, "התוכנית היתה שביום חמישי בערב הוא ימריא בחזרה לארה"ב, ובשבת כבר ינהיג את ה'טישים' כרגיל בבית מדרשו."

"אבל הסבא איחר את הטיסה..."

"אבי מורי, אב"ד סקולען - ארה"ק שליט"א, היה אובד עצות. מצד אחד השווער שלו, הרבי מסקולען נשאר לשבת בארץ שזה דבר מאוד משמח כשלעצמו, אבל מצד שני, הרי זאת ה'שבת שבע ברכות' של בנו, והיא אמורה להתקיים אצל המחותן, אבי הכלה, הרבי מפיטסבורג. 'מה עושים? האם הרבי מסקולען יישאר בבני ברק שבה יש לו בית מדרש גדול, בזמן שהשבע ברכות של הנכד באשדוד? או שאולי יבוא הרבי מסקולען לאשדוד, בלי שום הודעה מראש, וזה הרי לא כזה דבר פשוט לארח רבי, על כל המשתמע מכך..."

"לאחר מחשבה הוא התקשר למורי חמי, הרבי מפיטסבורג זצ"ל, ואמר לו: 'מחותן לעבן.. מחותני היקר, אני אומר לרבי את האמת, איני יודע מה לעשות, השווער שלי נשאר בארץ ואני אובד עצות..."

"אבל הרבי מפיטסבורג לא היסס: 'מה זאת אומרת?' הוא השיב לאבי, 'שיבוא לפה לאשדוד, כבוד גדול הוא עבורי, ובשבת זו הוא יהיה פה הרבי, הוא יערוך את ה'טיש' ואני אשב כמו כל שאר המשתתפים ב'טיש' ואתענג על השהות במחיצתו של אחד מצדיקי הדור... נסדר לו דירה צמודה וכל מה שצריך..."

"ואכן, למחרת היום, ערב שבת קודש, הגיע הרבי מסקולען לשבות

מזכרוננו. הוא שאל את כל הנוכחים ב'טיש' מי זוכר את הניגון ששרנו אתמול בלילה? אבל אף אחד לא זכר!!!
 "נשארו בדעעש גם בימים הבאים, ולמרות שניסינו להיזכר בניגון, אף אחד לא הצליח להיזכר בו...
 "כשהגיעה השבת הבאה, עוד היינו שם באותה עיר, והנה לפני הקידוש שוב פרץ ועלה אותו הניגון כמו בשבוע שעבר...
 "חייבים לומר", הסביר לי סבא, "שהניגון הזה הזמן שלו הוא בליל שבת לפני קידוש, והמקום שלו הוא בעיר דעעש שברומניה... לכן דווקא בזמן הזה צץ ועלה הניגון, בכל פעם שבה אבי היה שם בליל שבת...".

בחדר החקירות

"סבא אמר לי שהוא רואה את זה בהרבה מהשירים שהוא הלחין, שהם עלו וצצו בגלל שהוא שהה במקום מסוים באותו הזמן. כך למשל השיר "הלל היה אומר אם אין אני לי מי לי", צץ ועלה בראשו כשהוא שהה בעיירת הנופש 'בל הארבר' באמריקה. ה'פאל' (בית) הראשון של הניגון 'בחצוצרות' שהלחין צץ בראשו כשהוא היה במטוס, בדרכו לאוסטרליה: "מי יודע כמה זמן הניגון הזה 'ריחף באוויר' בין אמריקה לאוסטרליה, עד שעברתי שם והלחנתי אותו", הוא אמר.
 "ואז נתן לי הסבא את הדוגמה השלישית לכך שלכל ניגון יש את המקום שלו והזמן שלו, וכך הוא סיפר...
 "את הניגון 'זיעקו' שהלחנתי אתה מכיר?" הוא שאל אותי, זה ניגון עם תנועה מאוד מאוד יפה ומיוחדת במינה, "את הניגון הזה הלחנתי כשהייתי ב'תפיסה', בבית האסורים של המשטר הקומוניסטי

לו שזה ניגון שהלחין הרבי מפיטסבורג הוא הגיב בפליאה: "אזוי???", ממש יצא מכליו מהתפעלות.
 "זכורני פעם אחת שהייתי אצל הסבא באמריקה, ונתתי לו לדבר בטלפון עם השווער שלי, שהיה מהצד השני של הקו. הרבי מסקולען שמע שמעבר לקו נמצא הרבי מפיטסבורג, הוא נעמד מלוא קומתו, ונשאר לעמוד עד שסיים לדבר איתו בטלפון, וזאת מבלי שהרבי מפיטסבורג ידע בכלל על המחווה והכבוד המיוחד שחולק לו הרבי מסקולען".

סודו של ניגון

"כל ההתייחסות שלו לניגונים היתה מאוד מאוד מיוחדת. בכל עת היה מחזיק בהישג יד את מכשיר ההקלטה שלו, שבו היה מקליט לחנים חדשים שהיו עולים לו בכל עת, והוא היה מתייחס אל הנגן הזה כמו חפץ של קדושה, הוא אפילו היה שם אותו בשקית של הטלית והתפילין כשהיה יוצא להתפלל.

"כל פעם לפני שהיה שר, הוא היה אומר 'לשם ייחוד', כי הרי ה'חרדים' כותב שכששרים מקיימים בזה מצוות 'אהבת ה', ולכן בכל פעם לפני ששר הוא היה אומר נוסח שלם... 'לשם ייחוד... הנני מוכן ומזומן לקיים מצוות עשה של 'לאהבה את ה' אלוך ולדבקה בו... ויהי נועם...".

"פעם בעת רצון מיוחדת אמר לי הסבא 'אסברה לך' מה העניין בהלחנת ניגונים... הוא פתח את הספר 'בוצינא דנהורא' מהרבי ר' ברוך ממעזבוז זיע"א, שעומד על דברי הכתוב "כי יפלא ממך... בין דם לדם בין דין לדין, בין נגע לנגע... וקמת ועלית אל המקום...".

"שואל הרבי ר' ברוך, מה יש שם בירושלים בלשכת הגזית שאין במקום אחר? מה העניין? הגאונות של הדיינים שם, ומה אם אני אמצא גאון מופלג בעיר אחרת, זה לא מספיק טוב? למה צריך דווקא בירושלים?
 "מסביר הרבי ר' ברוך הסבר עמוק מאוד, שלא ניכס אליו במסגרת זו, אבל הרעיון בקצרה הוא שלכל הלכה יש מקום משלה בעולם, וכדי להבין אותה צריכים להיות במקום הספציפי הזה. ומאחר ובירושלים, נמצאת אבן השתייה שממנה הושתת כל העולם כולו, לכן שם, במקום המקדש, אפשר להתחבר לשורש של כל המקומות בעולם, וממילא גם לשורש של כל מצוות התורה והלכותיהן השונות.

"אותו הדבר לגבי ניגונים", אמר הסבא, "לכל ניגון יש את הזמן שלו והמקום שלו. וכשנמצאים במקום הזה ובזמן הזה, צריכים לגאול את הניגון הזה ולהוציא אותו מהכח אל הפועל.

"כדי לחדד את הנקודה, הוא סיפר לי כמה סיפורים על ניגונים שלו ושל אביו הקדוש, וכך הוא סיפר...

"בעת שהיינו ברומניה שהייתי פעם עם אבי מורי זיע"א בעיר דעעש", כך סיפר, "הגיעה שבת קודש, ובליל שבת התאסף קהל מיהודי המקום ל'טיש'. והנה, לפני אמירת ה'קידוש', צץ לפתע ניגון חדש לאבי מורי. הוא התחיל לשיר את הניגון החדש, פעם ועוד פעם, מנסה ללמד את הקהל את הניגון כדי שיזכרו אותו ויוכלו להזכיר לו במוצאי שבת... כולם למדו את השיר ושרו אותו שוב ושוב, ולאחר מכן קידש אבי על היין והמשיך בסעודה.

"במוצאי שבת, הוא רצה לכתוב את התווים של השיר, אבל הניגון פרח

"אני מוכן לתרום אלף דולרים עבור כל בחור שיקפוץ בבגדיו אל... בריכת השחייה הפרטית שלי! אם כולכם תעשו זאת, ותקפצו לבריכה עם הבגדים, תצאו מכאן עם צ'ק על-סך 6,000 דולרים". הבחורים, שבאו מתוך כוונה טהורה לסייע לישיבה, נענו לדרישה המוזרה, וקפצו אל תוך הבריכה. למותר לציין שהבחורים יצאו משם כשהם רטובים עד לשד עצמותיהם, והנה הם מגיעים בלב פועם אל ראש הישיבה, ומוסרים לו את הצ'ק. מששמע ראש ישיבת פילדלפיה כך, השתנה מראה-פניו, ונראה היה שהוא כועס מאוד

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א על כבוד התורה

"יַעֲקֹב אִישׁ תָּם יֹשֵׁב אֲהָלִים" (בראשית כ"ה, כ"ז)

התמונה הזו מוכרת בכל בתי המדרשות בעם ישראל. תלמידי חכמים מתעמקים בלימודם, ושוכחים מכל הוויות תבל ומלואה. הם יודעים שה'עסק' היעיל והטוב ביותר עלי-אדמות, הוא עסק התורה הקדושה, ולכן הם מוכנים להשיל מעליהם את כל הנאות העולם, ומוותרים מראש על כל תענוגות-תבל. התורה ממלאת את כל ישותם, והם שקועים בה ברמ"ח אבריהם ושס"ה גידיהם.

כל-כך הם שקועים ושמחים בתורה, שרבים מהם מגלים שבשעת הלימוד הם אינם שליטים על פעולות מסוימות... התופעה המצויה ביותר היא שמרוב עמקותם בלימוד, ובשל העיון העצום בסוגיות, הם מכניסים ידיהם לזקנם, תולשים שערות, ואף קושרים ומתירים אותן...

אחד הת"ח, שגם הוא בין אלה ש'אינם שליטים' על התופעה הזו, שואל מה עליו לעשות?

הוא מודה שבאמת אין לו שליטה על המצב, ומרוב ההתבוננות בפרטי הסוגיות, ההתעמקות והפעלת כוח-המחשבה - אין לו אפשרות לשלוט על הידיים, ושואל, האם מפני שהוא מכניס את ידו לזקן, וקושרו ומתירו, ייאסר עליו הלימוד בשבת-קודש? ואולי, לפחות, אסור לו ללמוד בעיון בשבת?

השבנו לו, שהוא יכול להמשיך ללמוד בשבת כהרגלו... מפני שהוא נחשב כ'מתעסק', כיון שפעולת-הקשירה שהוא עושה בשערות-זקנו, לא נעשית לשם מטרה כלשהי! הוא הרי אינו עושה זאת כדי לתלוש את השערות, וגם לא כדי לקשור אותן!

והנה, למרות שבענין 'מתעסק' יש מחלוקת, ויש מי שאומר שהוא רק פטור מקרבן, אבל עבירה יש לו, אך כל זה אם הדבר יביא לו תועלת, אבל במקרה הנ"ל הכל מודים שהדבר מותר, כיון ששום דבר לא ייצא לו מקשירת השערות והתרתן. ואם כן זו היא מלאכה שאינה צריכה לגופה!

ולכן, אפשר לענ"ד להקל במקרה זה.

הן אמנם רבי עקיבא איגר הכניס פעם בשבת ידו לזקנו, ולא הוציאה עד מוצאי שבת, אבל היתה זו צדקותו של אותו גאון, שהחמיר לעצמו, אבל מן הדין מותר לת"ח לעמול בתורה בעיון גם בשבת, גם אם במהלך הלימוד הוא עלול להגיע לקשירת השערות.

נציין כאן שמקורביו של מרן הגרא"ל שטינמן זצ"ל סיפרו שמרן לא נגע בזקנו גם בכל ימות השבוע, כדי לא להגיע למצב שבו יתלוש או יקשור שערות בשבת-קודש!

הגביר התחייב לתת 1,000 דולר על כל בן-ישיבה שיקפוץ לבריכה הפרטית שלו בבגדיו

הערכה-רבתי יש להרגיש כלפי תלמידי החכמים שמרוב עיונם בלימוד התורה 'שוכחים את עצמם', ומגיעים לקשירת שערותיהם בשבת. עמלי-תורה אלה מחזיקים את העולם כולו, וכולנו חיים בזכותם. ואם מזדמן להיתקל באדם שאינו מתנהג עם ת"ח כראוי,

יש למחות בו.

בישיבת פילדלפיה בארה"ב, בראשה עמד הגר"א שווי, מגדולי ראשי הישיבות, ביקשו פעם כמה מתלמידי לעשות נחת-רוח לרבם ביום הפורים. הם ידעו שהישיבה נתונה במצוקה כלכלית, והחליטו לסייע לו בפרעון החובות.

מה עשו? - ניגשו הבחורים לאחד מגבירי היהודים של פילדלפיה ושטחו לפניו את מצוקתה של הישיבה, וביקשו ממנו לתרום סכום כסף נכבד לאחזקת לומדי התורה.

הגביר שמע את הדברים, והסכים, אבל אמר שיעשה זאת בתנאי אחד. באווירה של יום הפורים, הוא החליט 'לעשות צחוק' עם הבחורים, ואמר להם כך:

הנה אתם כאן 6 בחורים; אני מוכן לתרום אלף דולרים עבור כל בחור שיקפוץ בבגדיו אל... בריכת השחייה הפרטית שלי הנמצאת בחצר! אם כולכם תעשו זאת, ותקפצו לבריכה עם הבגדים, תצאו מכאן עם צ'ק על-סך 6,000 דולרים טבין ותקילין.

הבחורים, שבאו מתוך כוונה טהורה לסייע לרבם, נענו לדרישה המוזרה, וקפצו אל תוך הבריכה. למותר לציין שהבחורים יצאו משם כשהם רטובים עד לשד עצמותיהם, אבל עם שמחה בליבם למראה הצ'ק הגדול בן 6,000 הדולרים שנמסר להם.

והנה הם מגיעים בלב פועם אל ראש הישיבה, ומוסרים לו את הצ'ק. הגר"א שווי הופתע, ושאל את תלמידי המסורים כיצד הצליחו להשיג סכום כה גדול. הבחורים לא הסתירו את האירוע שהיה בבית הגביר, ואת דרישתו מהם לקפוץ לבריכה.

מששמע ראש ישיבת פילדלפיה כך, השתנה מראה-פניו, ונראה היה שהוא כועס מאוד. הגר"א שווי קרע את הצ'ק לגזרים, ואמר: 'בשום אופן לא אקח כסף שהגיע בצורה שכזו. ישיבה אי-אפשר לבנות על ידי ביזוי תלמידי חכמים!'

גביר זה היה צריך לחלוץ את מנעליו, ולבקש מחילה-וכפרה מכל אחד מבני הישיבה שהגיעו לביתו. וכיון שלא עשה כך, לא זכה שהכסף שלו יגיע לישיבה הקדושה.

השאלה שהגיעה אלינו היתה, מה יעשה עתה הגביר עם הכסף שתתן, שיישאר בבנק ללא שימוש? הרי מדובר לכאורה בנדר של צדקה, ואם הישיבה לא מוכנה לפדות את הצ'ק, מה דינו של הכסף? והשבנו, שהכסף אינו צדקה, ואין כאן נדר ולא כלום. כדי להמחיש את הדברים אמרנו, מה היה קורה אילו הגביר היה נודר לישיבה 6000 ג'וקים - האם היה בכך נדר? בוודאי שלא! לכן, גם הכסף שהגיע בעקבות הזלזול בתלמידי חכמים, אינו בגדר נדר.

ראיה לכך אפשר להביא מהגמרא במסכת מנחות (ק"ג א'), "האומר הרי עלי מנחה מן השעורים (והרי אין מביאים מנחה אלא מן החיטים) יביא מן החיטים". וכתב על כך הברטנורא, וכגון שאמר "אילו הייתי יודע שאין מביאים מנחה מן השעורים, לא הייתי נודר אלא חיטים". אבל אם אמר "לא הייתי נודר כלום", אינו חייב כלום.

מבואר, שכאשר אדם מתחייב בצורה לא נכונה, והתכוון להתחייב רק בצורה זו, הרי זה כאילו לא התחייב במאומה. והוא הדין בשאלתנו, כיוון שהגביר התחייב לתרום את הכסף רק בדרך המשפילה, ובצורה

שכזו לא בונים ישיבה, הוא לא התחייב...

ועוד נראה, שכיוון שהגר"א שווי, שהיה אחד מגדולי הדור, סבר שאין מצוה בנתינה זו, אלא להיפך, אם כן אין כאן נדר-מצוה כלל, וממילא גם מטעם זה - יכול לחזור בו, מפני שלא התחייב, ולא היה כאן נדר.

ובדרך אגב למדנו ממעשה זה על החיוב לשמור על כבודו של כל ת"ח באשר-הוא, גם אם הוא 'רק' בגדר של בחור ובן-ישיבה. בקריעתו את הצ'ק לימד אותנו ראש ישיבת פילדלפיה על ערכו ושוויו של כל מי שעמל בתורה, ומשקיע בה את כל זמנו וכוחותיו. דבר מאוד גדול למדנו כאן.

האיש שאירח בביתו את החפץ חיים במשך כמה ימים, מספר על המשניות ששינן האורח בע"פ במשך כל השבת

כיון שדיברנו על לימוד בעיון בשבת, נצטט כאן עדות על לימודו של החפץ חיים בשבת.

אם חשבנו שבמהלך השנים סופרו כבר כל הסיפורים על החפץ חיים, הנה לפנינו סיפור מרתק שלא פורסם עד כה, המובא בספר 'שדה צופים' של הגר"א פרידמן, ממקורביו המובהקים של מרן הגר"ח קניבסקי.

הרב פרידמן מצטט את הסיפור מתוך הקונטרס 'זכרונותיו של איש פשיסחא', שם הביאו את המעשה בשם הרה"ח הישיש רבי משה בויס ז"ל, שהאריך ימים יותר מ-100 שנה, והיה מוותיקי בית ווארקי ואמשינוב.

ר' משה זכה לארח בימי אברכותו את מרן הח"ח במשך כמה ימים, בעת שנדד ברחבי העיירות כדי למכור את ספריו, ועדיין לא יצא שמו וטיבו בעולם.

וכך תיאר רבי משה בויס את פרטי הסיפור, לאחר יותר מ-80 שנה מאז התרחשותו, כשהכל עומד חי מול עיניו:

בעת ששהיתי בבית חותני הנגיד בעיר ראדום, והייתי סמוך על שולחנו, ביקשתי וקיבלתי ממנו רשות להכניס תחת קורת-ביתו-ביתנו כל אורח נכבד שיעשה רושם של ת"ח ויר"ש.

והנה, יום אחד הגיע לבית החסידים שבעיירה, יהודי ליטאי בלבוש פשוט ודל, כשהוא נושא עימו חבילות של ספרים. הושטתי לו את ידי ל'שלום עליכם', וכהרף-עין תפסתי שהוא לא סתם מוכר ספרים...

שאלתי את האורח מאין הוא מגיע, והוא השיב 'מהעיירה ראדין'. כששאלתי אם יש לו בקשה כלשהי, השיב שהיה מעונין להשאיר את חבילות הספרים בבית החסידים המקומי, עד שיצליח למכרם.

הסברתי לו שהמקום אינו שמור כל-כך, ולכן הצעתי ליהודי הליטאי הלא-מוכר להיות אורחי בביתנו, ושם אף אתן לו מקום נוח לאחסון הספרים.

היהודי הסכים, ובא למעונו של חותני שהיה בית רב-מידות, כמנהג הנגידים. כשהגשתי לפניו לאכול, סירב, בהסבירו שהוא נוהג לאכול רק פת-קייבר עם קפה שחור...

נתתי לו את מבוקשו זה, והוא התארח מספר ימים בביתנו, כשבמשך

בשעת בוקר מוקדמת, עוד טרם תפילת השחר בהיכל הישיבה, קראו לפתע לרבי יצחק ואמרו לו כי הרבנית מלצר ממתינה לו. בלב הומה וחרד מיהר רבי יצחק אל הרבנית. אמרה לו הרבנית מלצר: "הרב ביקש להודיעך כי מצא את התוספות, הוא ביקש להודיעך זאת בשעה כה מוקדמת, משום ששיער שלאחר התפילה, במקום לשבת וללמוד תמשיך להוסיף ולחפש את התוספות, וביקש למנוע ממך טרחת חינם זו"

מרן הגרמ"ל ליפקוביץ זצוק"ל, על אצילותו של מרן רבי איסר זלמן מלצר, בעל 'אבן האזל'

"וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם יָשֵׁב אֲהָלִים" (בראשית כ"ה, כ"ז)

רבי איסר זלמן מלצר, בעל 'אבן האזל', מגאוני הדור ומגדולי ראשי הישיבות שבדורו, שימש כראש ישיבה עוד בגולה. לימים עלה ירושלימה, הביא עמו את מסורת הישיבות דליטא והעתיק את מורשתה לעיר הקודש. בשעה שפנה רבינו (מרן הגרמ"ל ליפקוביץ זצוק"ל) לעזוב את וילנא ולעלות לארץ ישראל, המליץ לו הרב'ה רבי שלמה היימן: "לך ללמוד בישיבת חברון, אך בד בבד לך והתאבק במחיצתו של רבי איסר זלמן מלצר".

בהיותו דבק בהוראת חכמים "עשה לך רב", חסרונו של הרב'ה רבי שלמה היימן שכה הרבה קיבל ממנו, הציק לו מאוד, נפשו צמאה להידבק ברב מובהק שיוכל לדבוק בו ולשאוב ממנו תורה ויראה עוד ועוד, ולזאת עצתו של רבי שלמה הועילה והאירה לו את דרכו דרך העליה, כאשר לימים סח לנכדיו של רבי איסר זלמן:

"כשהגעתי לארץ ישראל, ההתגעגעות לרב'ה היתה נורא נוראות. על כל צעד ושעל חשבתי והרגשתי כי חסר לי את ראש הישיבה רבי שלמה... אך זאת היתה נחמתי, וכל העידוד והשמחה קיבלתי אז מהרב'ה רבי איסר זלמן.

"הייתי בא אליו באופן קבוע לביתו לשוחח בלימוד, סבר פניו המאירות, כל מילה שלו, נסכו בי עידוד וחיזוק שאין מה לתאר. זה מה שהחזיק אותי באותם ימים".

הוא דבק ברבי איסר זלמן עד לאחת. התאבק בעפר רגליו ללמוד מתורתו, מיראתו, ומכל הליכותיו, ודרכי הנהגתו.

בי איסר זלמן קיבלו במאור פנים - "בכל יום שיש היתה לנו קביעות לשוחח בלימוד, זאת מלבד כמה וכמה פעמים שהייתי נכנס אליו במשך השבוע ומשוחח בלימוד" - אמר רבינו.

"וביותר ראינו אצל מורי ורבי זצוק"ל, שעל אף רב גודלו בתורה כגאון אמיתי מגאוני הדור, הרי היה מיוחד ומופלא במדת הענוה, ובכל הנהגתו והליכות חייו התנהג בענוה מופלגת מאד ובפשטות אמיתית,

עם כל אחד ואחד אפילו הקטן שבתלמידים, ולפי מושגי הדורות שלנו הרי ראינו אצלו ויכולנו ללמדו ממנו שלימות דרכי הענוה".

(ממכתבו של רבינו לספר 'בדרך עץ החיים')

"הרב'ה רבי איסר זלמן, היה 'רבי' עבורי ועבור כל תלמידיו לא רק בשיעוריו, אלא כל הנהגתו היתה לימוד, לימוד ביראת שמים, לימוד של מידות טובות, לימוד של מעשים טובים, של צדקות ועוד" אמר רבינו, והביא דוגמאות רבות.

תוך כדי לימודים היה צריך להוציא מידי פעם ספר מן הארון, לעיין בו בהקשר לסוגיה הנלמדת אז, מעולם לא הצליחו התלמידים להקדימו ולהוציא עבורו את הספר הדרוש מהארון, עוד לפני שהתלמידים חשו בצורך בספר זה אז אחר, היה רבי איסר זלמן קם ממקומו במהירות, בזריזות מדהימה ניגש לארון הספרים ומוציא את הספר הדרוש. הוא לא רצה שאחרים יטרחו בעבורו.

למנוע טרחת חינם

והוסיף עוד וסיפר מפי בעל המעשה - רבי יצחק אפשטיין, חברו מיישיבת חברון, שלמד רבות עם רבי איסר זלמן ומסייע בידו בהתקנת ספרו 'אבן האזל' לדפוס.

באחד הערבים בשעת לימודם המשותף, העלה רבי איסר זלמן חידוש תוך שהוא נסמך על דברי תוספות מסוים, אלא שלא הצליח להיזכר היכן הם דברי תוספות אלו. במשך זמן רב חיפשו הרב והתלמיד אחר אותו תוספות נעלם ולא מצאוהו. משהתאחרה השעה נאלץ רבי יצחק לשוב לאכסנייתו שבישיבה מבלי שמצאו את מקור התוספות.

בשעת בוקר מוקדמת, עוד טרם תפילת השחר בהיכל הישיבה, קראו לפתע לרבי יצחק ואמרו לו כי הרבנית מלצר ממתינה לו ליד בנין הישיבה. בני הישיבה נבהלו לפשר קריאה דחופה זו, ובלב הומה וחרד מיהר רבי יצחק אל הרבנית.

אמרה לו הרבנית: "הרב ביקש להודיעך כי מצא את התוספות. הוא ביקש להודיעך זאת בשעה כה מוקדמת, משום ששיער שלאחר התפילה, במקום לשבת וללמוד תמשיך להוסיף ולחפש את התוספות, וביקש למנוע ממך טרחת חנים זו".

בהזדמנות אחרת כשסיפר זאת רבינו באוונזי צאצאיו של רבי יצחק אפשטיין, משסיים, אמר: הלא יודעים אתם את המרחק משכונת 'משכנות' - מקום מגורי רבי איסר זלמן, ועד לישיבה בגאולה. גדלותו של הרב'ה רבי איסר זלמן במידות הנאצלות, הלא ידועה, ובפרט הנהגתו הזהירה בכבוד וטרחת אשתו הרבנית, והכיצד ראה לנכון להטריח את הרבנית, שכבר לא היתה צעירה לימים, בשעת בוקר מוקדמת לעשות את כל הדרך הארוכה - הלך ושוב - מביתם ועד לישיבת חברון?

ורבינו השיב על אתר: "אלא יש להבין את ענין חלקה של הרבנית בלימוד התורה של רבי איסר זלמן. אין הפירוש שרבי איסר זלמן ישב ולמד, והרבנית 'עזרה' לו ללמוד. לא ולא! היתה כאן שותפות מלאה - חלק כחלק - בתורה. הרבנית הלא היתה מסייעת לו בכתיבת החידושים... היא לא הלכה עד שכונת גאולה כדי לסייע לתורה של בעלה - לא! היא הלכה מתוך אחריות של החלק שלה עצמה בתורת בעלה הגדול".

וכאן הוסיף רבינו וביאר: "היום מדריכים חתנים וכלות בבנין בית של תורה - שהבעל צריך לשבת וללמוד והתפקיד של האשה לעזור ולסייע לו לקיים את תפקידו. אבל זו טעות. בצורה כזו - זה לא יחזיק מעמד לאורך זמן... כמה מסוגלת האשה לעזור ולהתמסר לדבר שאינו שלה? רק אם שניהם יהיו 'שותפים' במידה שווה בתורה - רק בצורה כזו יש לזה קיום".

"אני אומר לך את הדברים כדברי הדרכה לקראת בנין ביתך" - פנה רבינו ואמר לחתן (נכדו של רבי יצחק אפשטיין שהיה במעמד) "שתזכה גם אתה עם כלתך לבנות את ביתכם, באופן של שותפות מלאה כדוגמת השותפות של הרב'ה רבי איסר זלמן והרבנית.

איך הייתי משלם לכם על כך

סיפר רבינו: בזמן שלמדנו בישיבת חברון מסכת גיטין וכן מסכת פסחים, גם בישיבת 'עץ חיים' למדו במקביל מסכת זו, וביקשנו מהרב'ה רבי איסר זלמן כי יחזור בפנינו על ה'שיעור כללי' שמסר בישיבת 'עץ חיים', והוא נענה בשמחה. בכל שבת לפני הצהריים

לאחר סעודת השבת, היינו באים לביתו והוא חזר בפנינו על שיעורו. באחת משבתות אותו חורף ירדו גשמי זלעפות, ניסינו כמה וכמה פעמים לצאת מהישיבה בדרכנו אל הרב'ה, אך הגשמים מנעו מאיתנו ואילצו אותנו לסוב על עקבותינו, ובסופו של דבר לא הגענו לביתו לשמוע את השיעור.

בשבת שלאחר מכן, התנצלנו בחוסר נעימות, על שלא באנו לשיעור בשבוע שעבר, והסברנו כי עקב הגשמים העזים לא היה ניתן בשום אופן לצעוד את הדרך מהישיבה לביתו.

רבי איסר זלמן הגיב מיד: "כמה טוב עשיתם שלא באתם באותם גשמים של השבת שעברה! הרי אילו הייתם עושים את הדרך בכאלו גשמים במסירות נפש, איך הייתי יכול לשלם לכם על כך?!". סיים רבינו ואמר: "ניכר היה על הרב'ה רבי איסר זלמן, כי באמת ובתמים הוא מרגיש שאנו עושים לו טובה, ומתחסדים איתו בכך שאנו באים לשמוע את שיעורו..."

זה היה הרב'ה וגם התלמיד

באחד מימות חול המועד סוכות, נכנס לרבינו הדרשן הנודע רבי ישראל מאיר שושן, וסיפר בפניו במתק לשונו, מעשה על מידותיו הנפלאות של רבי איסר זלמן, והתחשבותו העדינה ברגשות זולתו. לשמע הסיפור, נהנה רבינו מאוד והגיב בהתפעלות: "אה, זה היה הרב'ה!... כל כולו מחשבה על השני..."

לפי תגובתו הנלהבת והמתפעלת של רבינו נדמה היה כי הוא שומע עתה מעשה זה לראשונה, אך בנו של רבינו, רבי אברהם יצחק, שהיה באותו מעמד תמה בפניו ואמר: "אבא, הלא כבר סיפרת לנו פעם סיפור זה?" ורבינו - ההדור במידותיו של רבו - נענה מיד ואמר: "לא, לא שמעתי את זה... כמו שסיפר הרב שושן את הסיפור, מעולם לא שמעתי..."

אכן, "זה היה הרב", וכזה היה גם התלמיד. סיפר נכדו של רבי איסר זלמן, מחבר הספר 'בדרך עץ החיים' - לתולדות זקנו, כי כאשר אסף חומר לספרו, פנה למאות מתלמידי וממכירי זקנו לשמוע מהם מאשר חוו וראו אצל זקנו הגדול. רבינו היה מהבודדים שכל סיפוריהם התמקדו אך ורק בגדלותו של רבו, בעוד את חלקם באותם סיפורים הצניעו והעלימו לגמרי.

וכשסיפרו עובדה שהיה להם חלק בה, ושעלול היה להשתמע בה איזו מעלה שלהם, סיפרו זאת על "תלמיד אחד".

דמותו של "הרבי רבי איסר זלמן" עמדה לנגד עיניו כל הימים, כרבי לא רק בתורה אלא בכל דרכי ההנהגה בבין אדם לחבירו.

בדברים שנשא במעמד חנוכת הבית לישיבה לצעירים "אבן האזל" שהקים רבי ישכר מאיר בנתיבות, על שמו של רבי איסר זלמן, אמר רבינו: "בכל עסק השם של העסק מורה על תוכנו, רגילים לתלות בחוץ שלט עם שם העסק כדי שכולם ידעו מה העסק שיש כאן, כך גם ישיבה שנקראת על שמו של הרבי רבי איסר זלמן, הרי מלבד שבודאי ישיבה זו צריכה להיות בית היוצר ללימוד התורה בישרות כראוי, השם מחייב שהישיבה ובניה יתנהלו במידות טובות, השם "אבן האזל" מחייב הנהגה ישרה בבין אדם למקום ובבין אדם לחבירו.

(מתוך הספר רבי מיכל יהודה)

כאשר התאספו בביתו חשובי התלמידים, ביום שהגיע לגיל מאה שנה, הוא אמר: "מאה שנה עוברות מהר... לא כפי שנוטים לחשוב". אז החל לבכות ואמר בקול נרגש: "הקב"ה ברחמיו נתן לי בפקדון את גופי כבר מאה שנה, אם הייתי יודע שאגיע לגיל זה הייתי מנצל את חיי יותר, ובכל זאת אני יכול לומר היום, שכל מה שיש לי נתתי להקב"ה שיהיה בשלימות... והקב"ה גמל עימי חסד ונתן לי שנים ארוכות".

הגאון רבי חיים פנחס שיינברג זצ"ל, על ניצול הזמן ותפקיד האדם בעולמו

"הַיָּה נָא זְקֻנָּתִי" (בראשית כ"ז, ב')

רבינו היה רגיל בשיחותיו דברי הגמ', שתלמיד חכם נקרא 'סודני' ופרש"י שהוא על שם הפסוק "סוד ה' ליראיו". והיה מטעים זאת שאם נעשה האדם תלמיד מובהק להקב"ה ועמל תמיד לדעת עומק דעתו בכל סוגיא מסוגיות התורה, זוכה להגיע למדרגה שהקב"ה מגלה לו סודות הבריאה.

כל מי שהכיר את רבינו מקרוב, ראה סביבו הנהגה שמימית, הן דברים מופלאים שלא יופרע מתלמודו ומצוותיו והן בכך שרצון יראיו יעשה ואת שוועתם ישמע ויושיעם. סיפור נפלא שנתפרסם בחייו ואף הודפס בכמה כתבי עת וספרים, סיפר תלמידו רבי צבי ברודי.

היה זה בתקופה שהתחילו להקרין סרטים במוהלך הטיסות במטוסים, בכל מדור ומדור היה בתחילתו מסך גדול, שעליו ראו את הסרטים, ורבינו היה מבקש מראש שינתן לו מקום שלא יהיו בו סרטים, שיוכל ללמוד בשקט ולא לשבת ליד מפגע כזה בקדושה.

באחת הטיסות, שמו את רבינו בשורה הראשונה לפני המסך, כשראה רבינו את הדבר פנה אל הדיילים וביקש שיעבירו אותו מקום, שכן הדבר מפריע לו ללימוד ואינו יכול לשבת שם. הם ענו שעל פי הביטוח שחברת תעופה נותנת ללקוחותיה, אסור להם בשום אופן לשנות את מקומו. הטיסה החלה ודווקא מסך זה לא עבד, הדבר גרם שרבים מהנוסעים עברו למדורים אחרים בהם פעל המסך ולא רק שלא היתה לרבינו הפרעה בלימודו, עוד היה לו סביבה שקטה בטיסה זו, ויכול היה ללמוד בהשקט ובטחה.

כך מספר גם נכדו הג"ר יהושע חייטובסקי שהתלווה אליו פעמים רבות בחמש עשרה שנותיו האחרונות, שבפעם נוספת כשהיה עמו, ארע שבאורח פלא המסך שהוצב מולו לא עבד כראוי ולא ניתן היה לראות בו מראות שאינם ראויים.

"רצון יראיו יעשה"

מאמר הכתוב "רצון יראיו יעשה ואת שוועתם ישמע ויושיעם" התקיים בו במלואו, אלפי סיפורי מופת נקשרו ברבינו, בברכותיו

ותפילותו, בענוותנותו תלה זאת תמיד בכח החזקת התורה ומצוות הצדקה, וכשהיו מדברים איתו על ברכותיו שנשאו פרי היה מגיב: ודאי, תורמים צדקה להחזקת התורה, מונח בזה כל הברכה! כך נייער מעצמו את סיבת הישועה בפשטות, אך כל מי שהתבונן הבחין שהקב"ה שמר את פיו וברכות והבטחות שיצאו מפיו לא חזרו ריקם, ופעמים שנקב בתאריכים מדוייקים ואופנים מהם תצמח הישועה וכד' וכך הווה ויהי לפלא.

רגישותו לדבר שבקדושה הגיעה לידי ביטוי בהנהגות שונות, למשל השתדל שלא למכור חפצים ששימשו את הישיבה לגויים. פעם עמד למכירה רכב של הישיבה וסיפרו לרבינו שהשיגו קונה גוי במחיר טוב, רבינו התפלא רכב ששימש את הישיבה ימכר לגוי, וסירב ואמר לחפש יהודי ועדיף שומר תורה ומצוות.

כאמור, רבות מהנהגות הקדושה והפרישות עשה בצניעות, ונזהר להסתיר אותם ובחיצוניותו לא ראו מאומה, פעם ביקר אצלו ראש ישיבת מיר הגאון רבי נתן צבי פינקל וכשיצא ממנו התפעל ואמר: "הוא כזה ענק, מאידך, הוא מתנהג כל כך נורמלי..."

היה לרבינו חוש ריח רוחני מופלא שלא יכול היה לסבול דברים טמאים, תלמידו רבי זלמן פנחס שטולצנברג מספר, שהיה עוקב

רבנים ולכן היא מאפשרת את עיכוב הטיסה וכניסתם למטוס. התברר שבאחת מרשתות התקשורת האירופית עשו בדיוק כתבת תחקיר ובה סקירה על השירות בנמל התעופה ובדיוק באותה שעה היו באמצע להסריט בשדה התעופה, לכן ההנהלה היתה רגישה שלא יהיו טענות וכד' והכניסה את רבינו לטיסה.

במה הארכת ימים?

רבינו האריך ימים בצלילות ובריאות, קרוב לשבעים וחמש שנה רצופות הרביץ תורה והעמיד תלמידים, רבים תהו במה זכה לזכות נדירה זו כפי שמצינו בגמרא את המושג שהתנאים הסבירו במה הארכת ימים? התשובה הפשוטה שזורה לכאורה במה שהיה מרגלא בפומיה כל ימי חייו, על הפסוק "כי הם חיינו ואורך ימינו", כשהאדם חי את התורה והמצוות ומקיימם ככל שניתן בשלימות זו עצמו סיבה לתת לו אורך ימים.

אם חז"ל גילו לנו (פאה פ"א מ"א) שתלמוד תורה כנגד כולם, ביטול זמן היה אצלו החטא החמור ביותר. לא אחת כאשר דיבר ועורר בשיחותיו על הענין של ניצול הזמן החל לבכות בכי תמרורים, וכי צריך לדבר על חז"לם בכדי שלא יבטלו תורה, איך יתכן כדבר הזה, הלא הקב"ה נתן לנו את מתנת החיים ואיך אפשר לבזוזם על דברים של מה בכך.

אלו היו הדברים שדיבר כאשר התאספו בביתו חשובי התלמידים, ביום שהגיע לגיל מאה שנה, כ"ז אלול תש"ע. הוא פתח ואמר "מאה שנה עוברים מהר..." לא כפי שנוטים לחשוב, ואמר, הלא עבודת האדם בעולמו היא לשעבד את כל גופו להקב"ה. כתוב 'אני לדודי ודודי לי', מהו אני לדודי, מה אדם יכול לתת לבוראו. יש אדם שתורם את פיו להקב"ה זוכה הוא שהקב"ה משיב לו ונותן לו אף הוא את כל הנצרך לו. אז החל לבכות ואמר בקול נרגש - הקב"ה ברחמי נתן לי בפקדון את גופי כבר מאה שנה, אם הייתי יודע שאגיע לגיל זה הייתי מנצל את חיי יותר, ובכל זאת אני יכול לומר היום שכל מה שיש לי נתתי להקב"ה שיהיה בשלימות... והקב"ה גמל עימי חסד ונתן לי שנים ארוכות.

בדברים נוספים שנשא באותם ימים בפני תלמידים הביא את נוסח התפילה "זכרנו לחיים... למענך אלוקים חיים", שהמעלה הגדולה בחיים היא כאשר האדם חי ומשתמש בחייו "למענך אלוקים חיים" ואז התבטא בדמעות ואמר - 'אתם רואים אותי, כבר אדם זקן שרוב ימי חיי כבר מאחורי, ומסתמא כל אחד חושב כמה כח ושמחה יש להמשיך בעבודת הקודש בגיל זקנה מופלגת כזו, אולם אני אומר לכם, הלוואי שהקב"ה יתן לי עוד מאה שנה של עבודת הקודש, שזוהי השמחה והשלווה הגדולה ביותר לנפש האדם, שזוכה להיות בעבודת ד' כל ימיו, ואין גבול וקצבה לשמחת החיים באופן זה.

לשמוח באריכות ימים ושנים

דברים מעניינים באותו סגנון אמר רבינו לתלמידו הרה"ג רבי מאיר פרייזלר, היה זה עשר שנים קודם לכן, ביום שמלאו לו תשעים שנה, ר' מאיר ניגש ובירך את רבינו במזל טוב. הוא הפתיע אותו כששאלו, למה אתה מברך אותי, הלא לכאורה זהו יום עצוב

אחריו בעת שכיהן כמשגיח בשיבת חפץ חיים ששכנה בשכונת ווילמסבורג וכשהיה מגיע משכונת מגוריו באיסט סייד היתה דרכו ללכת בצד מסוים של הכביש וכשהיה מתקרב לבית תיפלתם היה חוצה את הכביש לצד השני ורק כשעבר את אותו מקום שב למסלול הליכתו הקבוע.

זו היתה גם חלק גדול מהסיבה שבגינה החליט לעקור מארה"ב ולעלות לארץ ישראל עם בני הישיבה שהקים, למרות כל הקשיים שהיו כרוכים בכך, כמובן שהמניע העיקרי היה מצוות ישוב ארץ ישראל, אך הוא דיבר הרבה עם הבחורים על אוירת הקדושה שבארץ ישראל ובפרט בירושלים פלטרין של מלך.

מעניין לציין שגם בעניני מידות ראו איך הפריע לו מידות רעות, כמה פעמים כשהיה נמצא במחיצת בעלי גאווה הרגישו שקשה לו מאד עם זה, למרות שנמנע מלדבר לשון הרע ואפילו לרמוז, יכלו להרגיש שזה מפריע לו. ופעם כשדיבר על גנות הגאווה אמר שלפעמים פוגשים אנשים "אז אס איז עיפשט פון זיי גאווה", ש"ריח חריף ודוחה של גאווה נודף מהם" וכאשר אמר זאת ראו במוחש את המיאוס שהוא מרגיש כלפי גאווה.

"תאמר לו שאין לו ארבע כנפות"

רבינו הקפיד שלא יבואו זרים לאסוף כסף בישיבה באמצע הסדר שלא לבטל תורה. בשנים צעירות יותר היה ניגש בעצמו לומר לאלו שאוספים לא להיכנס להיכל בית המדרש. היה אחד שהיה רגיל לבוא ולא מיהר לצאת, פעם כשהגיע, הורה רבינו לאחד מבני הישיבה לגשת אליו ולומר לו שראש הישיבה מבקש שלא יאסוף בבית המדרש. שאל הבחור ואם ישאלני הלה, מדוע, מה אענה לו? ענה לי רבינו במפתיע, "תאמר לו שאין לו ארבע כנפות".

הלך הבחור וביקש ממנו בשם ראה"י לצאת מבית המדרש, אותו אחד לא ויתר ושאל מה זה ועל מה זה? אמר לו הבחור מה שהורה לו ראה"י לומר, הלה בא לקראת ראה"י ואמר לו, למה נראה לרב שאין לי ציצית? אמר לו רבינו, אדרבה, תראה לי את פתילות הציצית, באותו רגע נשא את רגליו וברח.

"השי"ת יעזור שלא נפסיד"

סיפור מופלא אירע באחת הפעמים האחרונות שרבינו שהה באנגליה. זמן קצר לפני שהיה אמור לצאת מאכסנייתו נזכר שבבנין מומל הגיע לילה קודם אחד האדמור"ם וביקש רבינו להיכנס לבקרו. המקורבים ניסו להניעו באומרים שהשעה מאוחרת מאד ועלולים לאחר למטוס, ובכלל הלא אותו אדמו"ר צעיר ממנו בהרבה ולמה לא יכנס הוא, ולמה זה פגיעה? אך רבינו בשלו, הוא טען שבנסיבות שהיו אי כניסה אליו יכולה להתפרש כפגיעה, ולכן החליט להיכנס באומרו שהשי"ת יעזור שלא נפסיד.

ואכן כך היה, רבינו כיבדו, נכנס למעונו ודיברו ולאחר מכן נסעו לשדה התעופה היתרו. כשהגיעו התברר שדלתות המטוס נסגרו כבר ולא ניתן להיכנס בשום אופן, מלוי רבינו ניסו להתווכח, אך הבינו שאין לדבר שום סיכוי. לפתע נשמע כרוז: הנהלת שדה התעופה מכבדת

בהיותו נמוך קומה, נראה רבי יעקב גלינסקי, ממש כמו ילד, ניסה להשיב לחוקריו כי עמד בפתח חנות, ומישהו - שאינו מכיר ואינו זוכר את מראהו - הפקיד בידו את תיקו, ואמר לו שהוא נכנס לרגע אחד לחנות, והוא מבקש שישמור לו על התיק עד שיצא. "המתנתי והמתנתי, והאיש לא יצא... כעבר שעה ארוכה עזבתי את המקום, ומשפתחתי את התיק מצאתי בתוכו את התלושים"...

הגאון רבי ראובן אלבז שליט"א - מחמת שנאת עשו ליעקב, המטרה העליונה בחייו היא לחבל בתורתו של יעקב

"ויתרצו הבנים בקרבה" (בראשית כ"ה, כ"ב)

בפרקי דרבי אליעזר (פרק לב) מובא: "והיו הבנים בתוך מעיה כגבורי כח, שנאמר: 'ויתרצו הבנים בקרבה'. הם התווכחו, ויכוחים סוערים, בעניינים מהותיים העומדים ברומו של עולם: שכר ועונש, עולם הזה ועולם הבא, חובתו של אדם בעולם ותכלית חייו. 'מתרצצים זה עם זה ומריבים בנחלת שני עולמות'."

בשלב מסוים של הוויכוח, הסכים עשו לחלק את העולמות בינו לבין יעקב: הוא, עשו, יקבל את העולם הזה ויותר על חלקו בעולם הבא, ואילו יעקב יקבל את העולם הבא.

כמובן, אלו דברים גבוהים מאד וקשים להבנה. קשה להבין שעוברים במעיי אמם מתווכחים בעניינים כה גבוהים, אולם כך לימדונו רבותינו. הכתוב אומר (ירמיהו א, ה): "בטרם אצרך בבטן ידעתך". מכאן למדו שצדקותו של יעקב החלה עוד במעיי אמו, כמו גם רשעותו של עשו. כבר אז החל הויכוח בין שניהם.

כחלק מהויכוח הזה, אומרים חז"ל: "כשהיתה עוברת על פתחי תורה של שם ועבר - יעקב רץ ומפרכס לצאת, עוברת על פתחי עבודה זרה - עשו מפרכס לצאת".

נשאלת השאלה: מדוע הם רק רצו לצאת ולא יצאו בפועל?

בשלמא יעקב לא יכול היה לצאת, משום שעשו חסם את דרכו. הוא ישב על הפתח, "לפתח חטאת רובץ" ולא איפשר ליעקב לצאת לבית המדרש, אולם מה מנע מעשו לצאת? אם כה עז רצונו לעבוד עבודה זרה - שיצא!

התשובה לכך היא: עשו ידע שאם יצא, ויתיר את יעקב לבדו במעיי אמו - הוא יוכל ללמוד בניחותא עם המלאך שמלמדו תורה, וכשרבקה תעבור ליד פתחו של בית מדרש קרוב הוא יעשה כמותו ויצא... עשו לא היה מוכן לאפשר ליעקב ללמוד תורה בניחותא. עז היה רצונו להפריע לו מלימודו. משום כך העדיף לותר על יציאתו, ובלבד שגם יעקב לא יצא.

זו דרכם של רשעים, "זה דרכם כסל למו" (תהלים מט, יד). מבחינתם,

העיקר הגדול והחשוב ביותר הוא להפריע ללומדי התורה, לדכא אותם ולגזור עליהם כל מיני גזרות. זה נותן להם את החיות. הסטרא אחרא, היצר הרע, לא יכול לסבול את הטוב - אין טוב אלא תורה. משום כך הוא עושה את כל המאמצים לחבל בטוב הזה.

אמר פעם אחד מן הצדיקים: לעשו אין טעם בחיים בלי יעקב! כשיש יעקב - יש לו עם מי לריב ולהתווכח, את מי לנסות לדכא, על מי לגזור גזרות... בלי יעקב - איזה ענין יש בחיים?...

עשו מוכן לוותר על ההנאות האישיות שלו, ולא לצאת ולעבוד עבודה זרה כאוות נפשו, ובלבד שיוכל להמשיך להפריע ליעקב, ולעמוד בדרכו כדי שלא יוכל לצאת וללמוד תורה. "רבי שמעון בר יוחאי אומר: הלכה בידוע שעשו שונא ליעקב" (ספרי בהעלותך פסקא סט). מחמת שנאה זו, המטרה העליונה בחייו היא לחבל בתורתו של יעקב.

תחת השלטון הקומוניסטי

מאז ומעולם זו היתה מגמתם של שונאי ישראל: להשבית את לימוד התורה וקיום המצוות בעם ישראל. הגדילו לעשות הקומוניסטים

רק בתנאי כפול ומכופל של "נפש תחת נפש".
וכך אירע הלא יאמן! הפרקליטה שיחררה אותו, והוא ניצל ממוות
ודאי.

שם - בגיא צלמות - חי הגאון הצדיק חיים של אמונה ובטחון מלא
בקב"ה. גם שם - במקום שחינכו את הילדים שסטאלין נותן את
הלחם - הוא מסר את נפשו להציל את הילדים מציפורני הכפירה,
ולמעניק להם חינוך לאמונה, חינוך לקיום תורה ומצוות. "כל העולם
כולו גשר צר מאוד", זעק רבי יעקב גלינסקי מנהמת לבו - ואת הגשר
הזה אדם צריך לעבור! "הכלל והעיקר שלא יפחד כלל!" עליו לזכור
את דברי המשנה (אבות ד, טז): "העולם הזה דומה לפרוודור בפני
העולם הבא!" תפקידנו הוא: "התקן עצמך בפרוודור כדי שתכנס
לטרקלין".

בעוונותינו הרבים, יש כאן, בארץ הקדש, בתי ספר, שמלמדים את כל
החכמות שבעולם. הכל צריך ומותר ללמוד. חוץ מדבר אחד: תורה,
יהדות. אסור להביא רב חרדי להרצות בבתי הספר, מחשש לכפיה
דתית - 'הדתה'. שומו שמים! את הכל מלמדים שם, חוץ מהתורה
הקדושה שהיא יסוד הקיום של העם היהודי, ובלעדיה אין לנו חיים.
הוא אשר אמרנו: עשו יכול היה לצאת ממעי אמו ולעבוד עבודה זרה
להנאתו, אולם יותר חשוב היה לו להפריע ליעקב, לחבל בתורתו. לא
לתת לו ללמוד במנוחת הדעת.

רשעים כל ימיהם חרטה

לאחר שעשו אכל את נזיד העדשים נאמר: "ויקם וילך ויבז עשו את

ברוסיה, שדיכאו ביד קשה כל זיק של יהדות. מי שרק נחשד באיזשהו
קשר ליהדות - היה נשלח לעבודות פרך בגלות סיביר, משם בדרך
כלל לא היה שב.

בבתי הספר הממשלתיים היו מחנכים את הילדים לכפירה מחלטת,
והמורים היו משננים לילדים: "ילדים יקרים! מי נותן לנו את הלחם
לאכול? סטאלין!". כך החדירו להם בעצמות, שסטאלין נותן את
החיות. ילד שהיה עונה 'סטאלין נותן את הלחם' - היה מקבל תלושי
מזון ולחם, ילד יהודי שהיה מעז לענות שאלוקים הוא הנותן - לא היה
מקבל תלושי מזון! 'לך תחפש את אלוקים שיתן לך לחם', היו אומרים
לו.

המצב כאב מאוד לגאון רבי יעקב גלינסקי זצ"ל. ההורים המסכנים,
שרובם היו עניים מרודים, משוועים לפת לחם, נאלצו לשלוח את
ילדיהם לבתי הספר הממלכתיים, ובלבד שיזכו לקבל פת לחם.
בהיותו בחור בגיל עשרים, החליט לפתוח תלמוד תורה בו יוכלו
הילדים ללמוד ולהתחנך על טהרת הקודש, ובדרכים לא דרכים היה
משיג עבור המשפחות את התלושים הכחולים שאיתם יכלו לקבל
לחם ומזון. הוא שכר דירה קטנה ממוסלמי, שנא את הקומוניזם. כך
החלו ילדים לבוא וללמוד שם.

דא עקא, לאחר תקופה לא ארוכה, תפשוהו ואסרוהו בבית הכלא
הקומוניסטי הידוע לשמצה, ועינו אותו עינוי תופת כדי שיענה על
השאלה מאין השיג את תלושי המזון, אותם היה מחלק למשפחות.
גזר דין מוות ריחף על ראשו.

בהיותו נמוך קומה, נראה ממש כמו ילד, ניסה להשיב לחוקריו כי עמד
בפתח חנות, ומישהו - שאינו מכיר ואינו זוכר את מראהו - הפקיד
בידו את תיקו, ואמר לו שהוא נכנס לרגע אחד לחנות, והוא מבקש
שישמור לו על התיק עד שיצא. "המתנתי והמתנתי, והאיש לא יצא...
כעבור שעה ארוכה עזבתי את המקום, ומשפתחתי את התיק מצאתי
בתוכו את התלושים..."

הקומוניסטים לא קנו את הסיפור, והשליכוהו אל תא הנידונים למות.

ובחוץ - היהודים מחפשים דרכים איך לפדותו!

הפרקליטה הגדולה, הקובעת את מועד ההוצאה להורג של הנידונים
לתליה, חלתה במחלה קשה. בבתי המרקחת לא ניתן היה להשיג
את התרופה למחלתה, רק בשוק השחור. אחד היהודים העשירים
התחייב בפני בעלה של הפרקליטה כי ישיג את התרופה בתמורה
לשחרורו של הבחור יעקב גלינסקי. לאחר שהלה קיבל את הסכמת
אשתו, הוא אישר את העסקה.

מה נאמר ומה נדבר? העשיר השיג את התרופה, תמורת הון עתק,
הפרקליטה השתמשה בה והתרפאה, אך... מכאן ועד לקיום ההבטחה
הדרך ארוכה. לפתע החלו הפרקליטה ובעלה להתנער מההסכם
בטענה כי אין זה בסמכותה ובכוחה של הפרקליטה לשחרר נדונים
למוות... וגזר הדין נותר בעינו.

והנה, הפלא ופלא! לאחר מספר ימים - ולאחר שכבר הבריאה
לחלוטין - המחלה שבה לבשרה! וכיון שהתרופה הסתיימה בפעם
הקודמת, לא נותרה ברירה אלא לפנות שוב אל אותו יהודי עשיר,
ולבקש ממנו להשיג את התרופה בשוק השחור. הפעם, ניאות היהודי

חדש בקו השיעורים של 'דרשו'

שיעורים לפי סדר הדף היומי הירושלמי
מפי מיטב מגידי השיעורים

הגאון רבי יצחק שאול קנייבסקי שליט"א

077-2222-666 שלוחה 8

שאלתי פעם את אבי מורי זצוק"ל, כיצד החזיק מעמד כל השנים להתגדל בתורה וביראת שמים טהורה, אחר שהתייתם מאביו ומאמו עוד בהיותו ילד רך בשנים; באותם זמנים היו רוחות זרות נושבות בין בני הישוב הישן, והוא, למרות היותו יתום נעזב ולמרות כל הקשיים שעברו עליו בימי הילדות, נשאר אדוק ביהדותו

הגה"צ רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א, על מידות טובות ו'סיפורי מעשיות' מצדיקי הדורות

"וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם" (בראשית כ"ה, כ"ז)

שמענו מהגאון הצדיק רבי מענדל אטיק שליט"א, שהעיד מרן הגאון רבי יצחק זאב מבריסק זצוק"ל, שבבית אביו מרן הגאון רבי חיים זצוק"ל, קיבלו וינקו עיקר החינוך למידות טובות ויראת שמים על ידי 'סיפורי מעשיות' מצדיקי הדורות; זאת, לפי שכוח הסיפור יש בו כלי נפלא להנחיל על ידו לימוד מוסר השכל, משום שיש בו המחשה טובה ובהירה, לראות בחוש כיצד מתקיימים הדברים בפועל, הלכה למעשה.

זוכר אני מימי בחורותי, בעודני נער צעיר לימים, זכיתי להימנות עם תלמידי הרב הצדיק רבי נטע פריינד זצ"ל בשיבת 'עץ חיים'. דרכו בקודש היתה לספר הרבה סיפורי צדיקים שהיו מעוררים את הלב ומחיים את הנפש. מטיבן, כל אלו המעשיות נחקקו לטובה במוח ובלב התלמידים, לשנים רבות יותר משאר הלמודים.

גם אבי מורי הצדיק זצ"ל, שהיה מרביץ תורה לעדרים במשך יותר משלושים שנה, היה מרבה בסיפורי הצדיקים, ובכך היה בונה את נפש התלמידים. מהאי טעמא היה משתתף בדרשתו השבועית המפורסמת של מגיד המישרים, הגאון רבי שלום שבדרון זצ"ל, בבית המדרש הגדול ד'זכרון משה'. זו היתה מלאה מתיקות ומתובלת בהרבה סיפורי צדיקים, שקלחו מפיו של ר' שלום בשופי; מאותן דרשות היה מלקט פנינים מובחרות וספורים טובים, כדי שתהא אמתחתו מלאה ב'טיב המעשיות', כשיצטרך להן בכל עת מצוא לחינוך התלמידים.

תדיר היה אומר, כי כשם שצריך ללמד לתלמידים את פרקי תלמודם בגפ"ת ובפוסקים, כן עלינו ללמדם סדרי קדושה וטהרת המידות וזיכוך הנפש.

שמעתי מפי כבוד אבי מורי הגאון הצדיק זצוק"ל, מה שסיפר על אביו, זקני הגאון הצדיק רבי גמליאל הכהן זצוק"ל, ראש הישיבה המפורסמת שבעיר קישענוב:

הוא היה גאון עצום, בקי בכל חדרי תורה, וכל שיחו וכל שיגו תמיד בעמלה של תורה. שמעתי מהחסיד הנודע רבי משה בטלן זצ"ל, שהיה תלמידו בישיבתו הרמה ביקשענוב - הוא העיד שהיה זקני זצוק"ל בקי מופלא מלשון הש"ך שבשולחן ערוך עד כדי קריאת

התיבות למפרע בעל פה. [כמו כן, היה כהן מיוחס, בן אחר בן, דור שמיני לרבינו הש"ך זצוק"ל, זכותו יגן עלינו]. כה התבטא ר' משה ברוב ענותנותו: הנה אני אינני יודע אפילו לומר 'אשרי' למפרע - ואילו הוא היה בקי בחיבור גדול ועצום כהש"ך לאומרו בעל פה בסדר הפוך מלה במלה, מסופו אל תחילתו. סיפר אבי זצ"ל, שקודם שהיה אביו רבי גמליאל פותח בשיעורים העמוקים שהגיד בישיבתו הקדושה תמידין כסדרן. היה תדיר פותח בסיפורי הצדיקים, כדי לפתוח את הלב לתורה. "כי הא דרבה, מקמי דפתח להו לרבנן, אמר מלתא דבדיחותא ובדחי רבנן, לסוף יתיב באימתא פתח בשמעתא" (שבת ל:), שפרשו בספרים ענינו, כדי לפתוח הלב ולהכינו לתורה.

הוא היה יכול לחזור לחזור ולשנן סיפור אחד כמה פעמים, ובכל פעם בהתעוררות מחודשת, להדגיש ולהבהיר את לימוד מוסר ההשכל היוצא מן המעשיות. היו בחורים שבקוצר דעתם העירו לו לפעמים, שכבר שנה ושילש לפניהם אלו הסיפורים, אך הוא היה תמה לעומתם: האם גם בלימוד הגמרא תאמרו שכבר למדנו זאת? כשם שעלינו לשנן דברי תורה הרבה פעמים, כן יש לשנן אלו הסיפורים, שהנם ממש כגופי תורה. מובן מאליו, שבכל סיפור שהיה מספר לפני התלמידים הוציא מוסר השכל בלימוד הנצרך לעבודת השם יתברך, שלכן היה חשוב אצלו הדבר כתורה ממש.

נענה אבי ואמר, שמיום עמדו על דעתו נקשר מאוד במרן ה'חפץ חיים' זצוק"ל ונפשו נמשכה אחריו בכל דבר. בצעירותו היה ה'חפץ חיים' חי עדיין, והגם שלא זכה להיפגש עמו, הרי שמצודתו והשפעתו היו פרוסות על כל העולם, כידוע. כה קשור היה אליו בנפשו עד שהיה מתבונן בכל דבר ודבר מה היתה דעת ה'חפץ חיים' בזה

התקשרות לצדיק והליכה בדרכיו. כל ימי חייו היה אבי זצ"ל הוגה תמיד בספרי ה'חפץ חיים', ובפרט בספר 'שמירת הלשון', ותמיד היה שוקל כל דבר על פי דעתו ועל פי דרכו של ה'חפץ חיים'.

(מתוך הספר טיב המעשיות - ההקדמה)

חדש בקו השיעורים של 'דרשו'

שיעורים לפי סדר הדף היומי הירושלמי מפי מיטב מגידי השיעורים

הגאון הרב שמואל בקר שליט"א

077-2222-666 שלוחה 8

מעשה נפלא שמעת מפי מורי רבי הגאון הצדיק רבי בנימין רבינוביץ זצוק"ל, דיין דהעדה החרדית בעיר הקודש ירושלים, תבנה ותכונן. בילדותו היה יונק מאנשי ירושלים של מעלה שבעיר העתיקה; היה דרכו להתפלל 'שחרית' בקלויז הישן והמפואר דחסידי רוז'ין הראשונים, הנקרא 'בית הכנסת של רבי ניסן בק' [ר' ניסן בעק'ס שוהל], לפי שהלה הרים בנינו ברב פאר והדר, כידוע. בקלויז הגדול היו כמה חדרים ושטיבלאך; באחד החדרים היו מתיישבים החסידים לאחר התפילה לשתיית 'לחיים', להחיות את נפשם במיני תרגימא ומשקה לאחר כמה שעות של לימוד ותפילה ביגיעה רבה. באותו מושב היו מתכנסים מזקני החסידים שעוד זכו לחסות בצל קדשו של האדמו"ר הזקן, רבי אברהם מסדיגורא זצוק"ל, בן קדוש ישראל מרוז'ין, זכותו יגן עלינו, והיו מספרים סיפורי קודש מהצדיקים הגדולים דשושילתא דדהבא, שזכו להיות במחיצתן.

סיפר לי רבי בנימין זצוק"ל שראה את זקני החסידים בעת שסיפרו את 'טיב המעשיות' הללו, שהיו מעבירים את הסיפור בחרדת קדש, והיו הדברים נצורים בלבם חיים וקיימים, כאלו התרחשו זה עתה לנגד עיניהם. אף צורת מסירת המעשה היתה ברגשי לב הומים - הם היו מחזיקים מטפחות בידיהם ומנגבים הדמעות הנושרות מעיניהם מרב התרגשות והתפעלות ממעשי הצדיקים!

עד כמה מגיע כח ההתקשרות בצדיק אמת למדתי ממה ששאלתי פעם את אבי מורי זצוק"ל, כיצד החזיק מעמד כל השנים להתגדל בתורה וביראת שמים טהורה, אחר שהתייתם מאביו ומאמו עוד בהיותו ילד רך בשנים; באותם זמנים היו רוחות זרות נושבות הין בני הישוב הישן, ומחמת צוק העתים פרקו רבים מבני הנעורים את עול היהדות מעליהם, רחמנא ליצלן, ובפרט היתומים העוזבים, שלא היה מי שישגיח עליהם, ומטבע הדברים נמשכו אחר הפוקרים. לעומתם - הוא, למרות היותו יתום נעזב ולמרות כל הקשיים שעברו עליו בימי הילדות, נשאר אדוק ביהדותו, מלבד מה שזכה להתעלות למעלת הצדיקים. שאלנוהו, כיצד החזיק מעמד ולא שת אל לבו מכל הנעשה סביבותיו.

נענה אבי ואמר, שמיום עמדו על דעתו נקשר מאוד במרן ה'חפץ חיים' זצוק"ל ונפשו נמשכה אחריו בכל דבר. בצעירותו היה ה'חפץ חיים' חי עדיין, והגם שלא זכה להיפגש עמו, הרי שמצודתו והשפעתו היו פרוסות על כל העולם, כידוע. כה קשור היה אליו בנפשו עד שהיה מתבונן בכל דבר ודבר מה היתה דעת ה'חפץ חיים' בזה, אם היה מרוצה מדרכו ומהנהגתו או לא. דבקות זו היא שחזקה ועודדה אותו תמיד והביאתו עד הלום ללכת בדרכי ישרים. כמה פעמים ראה אבי מורי, זכרונו לברכה, את מרן ה'חפץ חיים', זכותו יגן עלינו, בחלום הלילה, ואין כאן המקום לזה. כאשר שמע אבי מורי כי מרן ה'חפץ חיים' היה מצטער על שלא עשה חבור המשנה ברורה על שלחן ערוך יורה דעה, השתוקקה נפשו והעיר ד' את רוחו להשלים אתה מלאכה, לחבר את חבורו הגדול "מעדני השלחן" על שלחן ערוך יורה דעה, שחיברו כמתכונת המשנה ברורה על 'ארח חיים'. חזינן מכל זאת כמה יכולה התקשרות לצדיק לחולל פלאות - שחיבור שלם, השמור לנצח ומזכה את הרבים לדורות, נוצר בכח

הצטרפו לעשרות 'דרשו' שזוכים לקני

תוכניות הלכה

דף היומי בהלכה

לימוד יומיומי של 'דף היומי' ב'משנה ברורה' עם החיבור הנפלא 'ביאורים מוספים' מבית 'דרשו'. יחד עם לימוד מוסר של מספר דקות ביום בשאר ספרי מרנא 'החפץ חיים'.

המבחן המסכם

בחינה תקופתית שלוש פעמים בשנה, על הנלמד בארבעת החודשים האחרונים

קנין הלכה

לימוד הלכה בעיון, משורשי הסוגיות עם טור ושו"ע ונושאי כליהם, לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, עם מבחנים פעמיים בשנה.

תוכניות הדף היומי בבלי

קנין תורה

לימוד 'הדף היומי' ומבחן חודשי על 30 דף

קנין משניות

תוכנית לימוד להשלמת המשניות ב'זרעים' וב'טהרות', שלא כלולות בש"ס הבבלי

המבחן המסכם

מבחינה תקופתית שלוש פעמים בשנה, על 120 דפי 'הדף היומי' מארבעת החודשים האחרונים

קנין ש"ס

מבחן תקופתי אחת לחצי שנה, על כל הדפים שנלמדו מאז תחילת המחזור הנוכחי ב'דף היומי' ועד עתה.

קנין ירושלמי

לימוד הדף היומי ב'תלמוד ירושלמי' דף ליום, עם מבחנים חודשיים על 30 דף בכל מבחן.

● כל מה שהשוב לדעת על תוכניות 'דרשו' השונות

תוכנית אלפי נבחני בין אמיתי בתורה

עמוד ליום

חבורת ש"ס

תוכנית ללימוד גמרא בעיון מעמיק, עם הראשונים והאחרונים, בקצב של עמוד ליום גמרא עם רש"י ותוס', עם מראי מקומות מיוחדים.

מוסר

קנין חכמה

תוכנית ללימוד מוסר בספרי המוסר היסודיים ביותר, לפי סדר שנקבע על ידי רבותינו גדולי הדור.

כוללים

דף הכולל

תוכנית ייחודית ללימוד 'דף היומי' בימים בהם מתקיימים הלימודים בכוללי האברכים, חמישה דפים בשבוע, לא כולל ימי בין הזמנים. בסך הכל לומדים משתתפי התוכנית 22 דף בחודש. קיימת תוכנית השלמה ללימוד בימי שישי, שבת ובין הזמנים, כדי לסיים את הש"ס בתוך שבע שנים.

הצטרף עוד היום לאחת או יותר מתוכניות 'דרשו', להרשמה: **בכל עמדות 'נדרים פלוס' לפרטים: 02-560-9000**

בכניסה לתלמוד תורה, מתחת לגרם המדרגות, שכן חדרו - של המשגיח, אוהבן של ישראל, רבי אריה לוי זצ"ל. "איצ'ע דוד", קרא לפתע לעברי. נפניתי לחדרו, והמשגיח הורה לי לשבת. כבוד גדול חשתי אז בחדרו, מעין יראת הרוממות לכל הגה היוצא מפיו. "איפה שלימה'לע ידיך?", שאל. "למה הוא לא הגיע היום?". "לא יודע", עניתי...

הגאון הרב יצחק דוד גרוסמן שליט"א על הביקור המפתיע בבית החבר

"יַעֲקֹב אִישׁ תָּם" (בראשית כ"ה, כ"ז)

ילד בן 12 הייתי בירושלים של מעלה. בקור הירושלמי החודר לעצמות הסתובבנו ושיחקנו, בחצר בניין תלמוד התורה המיתולוגי "עץ חיים" בשכונת מחנה יהודה, מנצלים כל רגע של ההפסקה. בכניסה לתלמוד תורה, מתחת לגרם המדרגות, שכן חדרו - או ליתר דיוק: קיטונו הצר - של המשגיח, אוהבן של ישראל, רבי אריה לוי זצ"ל. תמיד ראינו אותו רכון על הספר ליד הסטנדר. חיוכו הטוב כמו לא מש מעל גבי פניו בשעת לימודו ובשעת תוכחתו, תמיד באותה ארשת רצינות הנסוכה ביראת שמיים ובחיוך עמוק.

"איצ'ע דוד", קרא לפתע לעברי, בעודי עושה פסיעותי לכיוון כיתתי עם הישמע הפעמון המבשר את סיום ההפסקה. נפניתי לחדרו, והמשגיח הורה לי לשבת. כבוד גדול חשתי אז בחדרו, מעין יראת הרוממות לכל הגה היוצא מפיו.

"איפה שלימה'לע ידיך?", שאל. "למה הוא לא הגיע היום?". "לא יודע", עניתי ואז בעצם נזכרתי שאכן בן כיתתי שלימה'לע לא הופיע הבוקר ללימודים. "חבר טוב צריך לדעת היכן חברו נמצא", סנט בי המשגיח, "אולי הוא חולה או שיש לו סיבה אחרת".

המשגיח לא התעכב. הוא הורה לי ללוש מעיל, ויצאנו יחדיו לעבר ביתו של הילד. ביתו היה ברחוב שטראוס, לא רחוק מהתלמוד תורה. עשינו צעדינו במהירות, ובמהלך כל הדרך שתק המשגיח ולא פצה את פיו, כולו מהורהר פסע המשגיח, ואני מלווהו.

את פנינו קידמה אמו המבוגרת של שלימה'לע, היא עצמה אוד מוצל מאש, שחוותה שנים קשות. לנוכח המשגיח החוצה בצעדים לא קלים את מדרגות האבן הירושלמית ומטפס בכבדות לקומת הבית, הפטירה האם כי בנה ישן שנת ישרים, מאחר שאתמול הלך לישון מאוחר.

שריר לא נע בפניו של המשגיח, והוא המשיך לעלות. האם רצה והעירה את בנה הישן. נכנסנו לסלון הבית, והמשגיח התיישב ליד מיטתו של שלימה'לע. כשראה אותנו נבהל, אבל המשגיח בחיוכו הרחום אמר לו: "רצינו לבקרך ולאחל לך רפואה שלימה". שלימה'לע כמו חיכה למילים אלו וכחכח בגרונו, משל הוא חולה וזקוק למנוחה.

כדרכו היה המשגיח מתבל את דבריו בדברי תורה ומוסר, וכך אמר אז: "התורה מספרת לנו כי רבקה אי מנו הלכה לדרוש את ה' בבית מדרשם של שם ועבר. אומרים לנו חז"ל (בראשית רבה סג, ז) שהיא היתה בדילמה גדולה: 'כשהיתה עוברת על פתחי תורה של שם ועבר, רץ יעקב ומפרכס לצאת, עוברת על פתחי עבודת כוכבים, עשיו מפרכס לצאת.

מה עשתה? ותלך לדרוש את ה' - לדעת מה תהא בסופה'. לא מה תהא בסופה של עצמה, לא לזאת היתה דאגתה נתונה, כי אם לאיזה כיוון ילך הילד, לבית המדרש או לבתי עבודה זרה. רבקה אמנו לא יכלה להשלים עם מהלך שכזה, היא לא הסכימה שיהיה לה בן שפוסח על שני הסעיפים", חידד המשגיח והיטיב את מבטו על שלימה'לע שישב מהורהר.

"אצל עשיו נאמר (בראשית כה, כז): ויהי עשיו איש יודע ציד איש שדה. נכתב פעמיים איש, שכן הוא העמיד פנים רבות, ולא היו פיו ולבו שווים. אך אצל יעקב אבינו נאמר: ויעקב איש תם ישב אהלים, שכן היה איש אחד בכל דרכיו. פיו ולבו היו שווים. הוא הלך בדרך ה' ויש רק דרך אחת כזו.

"שלמה המלך ע"ה, שאתה קרוי על שמו", המשיך המשגיח ברכות ובנועם, "אומר: 'למען תלך בדרך טובים'. למה לא נכתב 'בדרכים טובות'? בפשטות הכוונה היא ללכת בדרך שהלכו בה טובים וצדיקים, אבל אולי גם הפירוש שאין הרבה דרכים בעבודת ה', דרך

סיפר הגה"צ רבי גדליה אייזמן זצ"ל, משגיח ישיבת 'קול תורה', כי בעת שלמד ב'קלם' נשא פעם ה'סבא' מרן הגאון רבי שמחה זיסל זיו זצ"ל שיחה מוסרית אודות מעשי החסד של רבקה אמנו, השיחה התארכה למעלה משש שעות ברציפות (!) הנרות כבר נכבו מזמן, והתלמידים לא שמו לב לכך, הם נותרו רתוקים וקשובים לשיחה...

מאוצרותיו של הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א

מקום לומר שזכויותיו של צדיק בן רשע דוקא גדולות יותר משל צדיק בן צדיק.

הרי הסברא נותנת לומר, שמי שגדל בביתו של צדיק והתחנך על ידו לאמונה ומעשים טובים קל לו יותר להמשיך במסורת אבותיו, ולעומתו צדיק בן רשע רכש את כל מעלותיו הגדולות בעמל רב בכוחות עצמו, וכל מעלה שנוספת בו היא גבורה בפני עצמה. כך גם אומרים חז"ל (ברכות לד, ב) במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד. מדוע אם כן נאמר שדווקא מעלת צדיק בן צדיק היא זו שגרמה לתפילותיו להתקבל?

רש"י עצמו מפרש בתחילת הפרשה הטעם מדוע נזכר כאן יחוסה של רבקה שהיתה בת בתואל הארמי מפקדן ארם ואחות לבן הארמי: "להגיד שבחה שהיתה בת רשע ואחות רשע ומקומה אנשי רשע ולא למדה ממעשיהם". הרי ששבח גדול ומיוחד היה ברבקה שלמרות היותה בת רשעים לא למדה מהם.

בכדי לסבר את האוזן, לדעת עד להיכן העפילה רבקה במעשיה ובגדולת נפשה, יש לציין את שסיפר הגה"צ רבי גדליה אייזמן זצ"ל, משגיח ישיבת 'קול תורה', כי בעת שלמד ב'קלם' נשא פעם ה'סבא' מרן הגאון רבי שמחה זיסל זיו זצ"ל שיחה מוסרית אודות מעשי החסד של רבקה אמנו, הנלמדים מפסוקי התורה ומדברי חז"ל. השיחה התארכה למעלה משש שעות ברציפות (!) הנרות כבר נכבו

רגיל אני לספר שפעם עליתי למעוננו של דודי מרן הגאב"ד הגאון רבי ניסים קרליץ זצוק"ל, ביום בו היו אמורים להתכנס בבית מדרשו בני קהילה מסויימת לכינוס חיזוק, בעקבות מספר צרות שאירעו בקהילתם באותה תקופה.

קודם האסיפה הגיע יהודי לייעץ לרבי ניסים על מה ראוי שיחזק את הנאספים. התפעלתי אז מענוונותו הגדולה כיצד הקשיב למייעץ בשוויון נפש ובחיוך פשטני, כאילו הדבר מקובל ומתבקש מאליו. אחרי שהלה עזב את הבית, התעניינתי אצל רבי ניסים על מה הוא אכן מתכוון לדבר? או יותר נכון באיזה תחום סבור רבינו שיש לחזק את הכלל?

השיב לי רבי ניסים בפשטות אופיינית: "וכי צריך אני לומר במה להתחזק?! הלוא חז"ל נתנו לנו הוראות ברורות - 'מה יעשה אדם וינצל מחבלי משיח יעסוק בתורה ובגמילות חסדים', והלוא תורה בלא תפילה אינה שווה כלום! ממילא יש לנו שלושה דברים שראוי להתחזק בהם: תורה, תפילה וגמילות חסדים. מה יש לי להוסיף על דבריהם".

דבריו החדים הדהדו באוזני זמן רב: "תורה בלא תפילה אינה שווה כלום!"

אולם דבר נוסף למדתי מדבריו, את המסקנא היוצאת מדברי חז"ל מפשוטם וממשמעם, שכאשר יש צורך בחיזוק יש לחזק את ענין התפילה, שהוא אחד הדברים העומדים ברומו של עולם ובני אדם נוטים לזלזל בהם. התפילה היא מהדברים הנצרכים חיזוק בכל עת, ומן הראוי להרחיב את הדיבור אודותיה.

בפרשה שלנו אנו נוכחים עד היכן כוחה הרם והעצום של התפילה, עד כמה האמינו והחזיקו אבות העולם באומנות התפילה, וראו בה כמפלט יחיד שמסוגלת להושיע בכל מצב ונסיון שעמדו בו, גם במקריהם הקשים ביותר.

הנה על הפסוק "ויעתר לו ה' ותהר רבקה אשתו", מביא רש"י את דברי חז"ל (יבמות סד, א): "ויעתר לו ולא לה, שאין דומה תפילת צדיק בן רשע לתפילת צדיק בן צדיק, לפיכך לו ולא לה".

הגאון רבי מרדכי מן זצ"ל, ראש ישיבת 'בית הלל', הקשה על דברי חז"ל הללו קושיא עצומה. הגם נכון שיצחק היה צדיק בן צדיק ורבקה היתה צדקת בת רשעים ועובדי כוכבים, אך לכאורה היה

דומה תפילת צדיק בן רשע לתפילת צדיק בן צדיק לא מפני האיכות שלו על שלה, שהרי אדרבה יש לה מעלות וזכויות שאין לו. אלא ההבדל המהותי ביניהם הוא במקום עומדם, הוא עומד קרוב יותר אל ה' בזכות אבותיו, והיא רחוקה יותר. שתי התפילות יבואו בסוף ליעדן, אך זה מוקדם יותר וזה מאוחר יותר.

זה הוא כוונת הדברים שהביא רש"י מחז"ל: "ויעתר לו ה' - לו ולא לה", תפילתו שלו הגיעה ראשונה ליעדה ונענה, ולא היה צורך להמתין עד שיקובל תפילתה, כי הוא עמד מלכתחילה קרוב יותר ממנה.

והדברים ערבים ומתוקים!

'קשה עתיקא מחדתא'

תשובה נוספת נפלאה ביותר, כתב הגה"צ רבי אליהו אליעזר דסלר זצ"ל, משגיח ישיבת פוניבז', בספרו 'מכתב מאליהו' (חלק ג עמוד 124) בשם ה'סבא מקלם' זצ"ל:

הנה חז"ל אומרים (יומא כט, א): "קשה עתיקא מחדתא". מדוע? משום שכאשר האדם מתחיל ללמוד ולעסוק בענין חדש - ב'חדתא', הוא יודע שאינו מכיר את הדבר ולכן הוא מעמיק להבין כל פרט ופרט, ובדרך זו הוא מצליח לבסוף להבינו על בוריו. אך דבר שהוא 'בגדר עתיקא' אצל האדם הוא מסתמך על ידיעתו המוקדמת ונדמה לו שהוא מכיר כבר את כל הפרטים ומתעצל להוסיף ולהעמיק עוד, ובחלוף הזמן עומק הענין נשכח ממנו.

נמצא שמי שהוא מעמיק גם בדברים עתיקים הוא משובח יותר, שכן אינו מסתמך על ידיעתו והיכרותו המוקדמת עם הדבר, אלא בכל פעם ופעם ובכל ענין וענין שעוסק בו, הוא מוסיף חכמה טעם ודעת, והולך ומשתבח עם הזמן.

והנה אצל האבות הקדושים היתה מעלה מיוחדת שלמרות שאחזו בדרך אבותיהם, לא הסתפקו במורגלות שהורגלו בהם מילדותם, אלא כל אחד מהם התייגע בעצמו להעמיק חקר והבנה ולמצוא את דרך האמת בעצמו. לכן אומרים חז"ל במדרש (ילקוט שמעוני) על הפסוק: "וזכרתי את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור" (ויקרא כו, מב): "כדאי מעשה אחד מהם שיתלה העולם בגינו", משום שכל אחד ואחד עמל ומתייגע להשיג את מידת אבותיו בכוחות עצמו.

בכך הוא בא לישב את דברי רש"י שפירש שאין דומה תפילת צדיק בן רשע לתפילת צדיק בן צדיק:

צדיק בן רשע הוא אמנם יוצא מהתפעלות ממילות התפילה, אך זאת משום שהכל אצלו בגדר 'חדתא', אולם אינו בא לעולם למדרגת צדיק בן צדיק שהתפילה אצלו היא בגדר 'עתיקא' משום רגילותו בתפילה, ועליו להתייגע ולעמול בכל יום ויום מחדש להתפלל עם רעננות חדשה והתפעלות הנפש, להוסיף חקר, הבנה והנאה פנימית ומחודשת מהתפילה.

לכן תפילתו של צדיק בן צדיק יש לה מעלה גדולה, ומתקבלת יותר מתפילת צדיק בן רשע, משום שההנאה מהתפילה של צדיק בן רשע באה לו בלא עבודה ויגיעה, אלא רק משום שהיא 'חדתא' עבורו.

**השיב לי רבי ניסים בפשטות
אופיינית: "וכי צריך אני לומר במה
להתחזק?! הלוא חז"ל נתנו לנו
הוראות ברורות - 'מה יעשה אדם
וינצל מחבלי משיח יעסוק בתורה
ובגמילות חסדים', והלוא תורה
בלא תפילה אינה שווה כלום!**

מזמן, והתלמידים לא שמו לב לכך, הם נותרו רתוקים וקשובים לשיחה...

כנראה שיש הרבה מה ללמוד מרבקה תכונותיה ומעלותיה, אלא שצריכים להיות ברי דרגה כמו ה'סבא מקלם' כדי לאבחן צפונות אלו...

רבקה הרי נטשה בגבורה את הרגלי החיים בבית אביה, מאסה בגילולים ובשאר מיני עבודה זרה שהיה לחם חוקם, קיבלה על עצמה עול תורה ומצוות, והשלימה את מקומה של שרה אמנו במעלותיה הגדולות. כך פירש רש"י בפסוק "ויביאה האהלה שרה אמנו" (כד, סז): "ונעשית דוגמת שרה אמנו. שכל זמן ששרה קיימת היה נר דלוק מערב שבת לערב שבת, וברכה מצויה בעיסה, וענן קשור על האהל, ומשמתה פסקו, וכשבאת רבקה חזרו".

מדוע איפוא זכויותיה שלה פחותות משלו? הרי מי שהתחנך בסביבה כה רעה ומרושעת ונעשה כה מושלם בצדקותו הדעת נוטה לומר שהוא עדיף?

הסבר נפלא ליישב נקודה זו, אמר רבי מרדכי מן, ונרחיב מעט את דבריו:

הנה כאשר עומדים בשדה שני ציידים ותיקים ומומחים אשר לשניהם נשק אחיד, נסיון שווה ויכולת זהה בתחום הצייד, ומנסים לצוד בקשתם צבי שנקרה בדרכם. אלא שהראשון עומד במרחק חמישים מטר ממיקומו של הצבי, ואילו השני עומד במרחק מאה מטר ממנו, הרי למרות ששניהם ישגרו את הטיל באותו רגע, אין ספק שהחץ של הצייד העומד קרוב יותר יגיע ראשון אל מטרתו, גם אם הנשק של השני יהיה משוכלל או מוצלח יותר. וזאת לא מפני מומחיותו או עדיפותו של הראשון על פני השני, אלא אך ורק משום שהמיקום שלו קרוב ונגיש יותר אל היעד, וגורמת לו להיות סמוך יותר.

כך גם היתה תפילתו של יצחק ביחס לתפילתה של רבקה. אינו

"והאור זה ה'תלמוד ירושלמי' דנהיר נהורא דאורייתא"

(זוה"ח איכה)

לרגל תחילת מחזור הלימוד ופתיחת
תוכנית הלימוד החדשה קניין ירושלמי

חדש בקו השיעורים של 'דרשו'

שיעורים מפי מיטב מגידי השיעורים
בעברית ובאידיש לפי סדר 'דף היומי הירושלמי'

שמעו ותחי נפשכם

0772222666 שלוחה 8

באמצע הלילה החשוך ואחרי שדפקנו בכמה בתים, מצאנו את עצמנו אובדי עצות. אף אחד לא שמע, אף אחד לא פתח. נשארה לנו רק אופציה אחת אחרונה, הדודים הזקנים, אם הם לא פותחים, אנחנו אבודים...

פעיל 'אחינו' הרב ישראל דחבש עם חוויית נעורים שהשפיעה עליו לכל החיים

יעקב א. לוסטיגמן

אחד הפעילים הבולטים בארגון 'אחינו' הוא הרב ישראל דחבש, שמת"חד באופן יוצא דופן בכך שהוא מארח בביתו בני נוער בשבתות, לפעמים בלי התארגנות מראש, באופן ספונטני, ולפעמים אפילו קבוצות שלמות.

שאלנו אותו אחת ולתמיד, איך הוא מצליח? איך המשפחה שלו מסוגלת כך להכניס אנשים זרים הביתה, לפעמים אפילו לכמה ימים ברציפות, זה לא מפריע להווי המשפחתי, זה לא פוגע בצורך של הילדים בפרטיות...

הרב דחבש משיב לשאלתנו ומסביר שהכל מתחיל באירוע אחד קטן שהתחולל לפני שנים רבות, והותיר עליו חותם לכל החיים.

"הייתי אז תלמיד בישיבה קטנה", מספר הרב דחבש, וימים של פעם לא היו כמו היום. כשהגיעו ימי בין הזמנים, רצינו לחלק את העצמות, אני ושלושת אחי.

"להורים שלנו לא היה יותר מדי כסף, ולכן הבנו שאנחנו צריכים לטייל במקומות חינוכיים בלבד. כך יצאנו ארבעה בחורים, למסע מעניין אל הצפון, כשאין לנו בכיס אפילו שקל אחד בודד כדי לקנות משהו לאכול או לשתות בדרך...

"האחד הגדול היה כבן 19 באותם ימים, והצעיר בחבורה היה בן 13. אני עצמי הייתי אז כבן 15, במקום טוב באמצע.

"השתמשנו בדמי הכיס שלנו כדי לממן את הנסיעה באוטובוס, ואמרנו לעצמנו 'נסתדר ונאלתר בעזרת ה'...'". וכך אכן היה.

"הגענו לטבריה, טיילנו קצת בעיר, ירדנו להשתכשך מעט בכינרת, והנה ירד הערב, חושך יכסה ארץ, אנחנו נמצאים בעיר זרה, לא מכירים כאן אף אחד, ברור לנו שאנחנו ישנים הלילה פה באזור, אבל אין לנו כסף לקנות אוכל ולא מקום לישון...

"יצאנו מהים והתחלנו לטכס עצה. מה עושים? איפה נישן? הלוואי היו לנו שקי שינה, היינו ישנים כאן על החוף, אבל אין לנו שקי שינה... 'ואז אחד האחים אומר, בואו ניסע לכפר זיתים. זה לא רחוק מכאן, ושם יש לנו קרובי משפחה...

"תושבי הכפר היו כולם בני העדה התימנית, ולנו כתימנים שורשיים, היו שם כמה וכמה קרובי משפחה. ביקרנו שם עם ההורים כמה פעמים והכרנו שם כמה אנשים.

"מפה לשם, התחלנו לשאול לאיזה צד צריכים לנסוע, ואם יש תחבורה ציבורית... בסופו של דבר עד שהגענו לכפר זיתים השעה היתה 11:00 בלילה.

הרב דחבש דולה מזיכרונו את החוויה שחוו שם בכפר זיתים באותה עת: "אנחנו היינו ירושלמים", הוא מספר על עצמו ועל אחיו, "מערכת השעות שלנו היתה קצת יותר מודרנית. אבל התימנים שם בכפר זיתים לא ידעו חכמות. בלילה ישנים, ביום ערים.

"בשעה 11:00 בלילה לא היתה נפש חיה ברחובות הכפר. כולם ישנו שנת ישרים. אין עם מי לדבר... חושך מצרים! אפילו חתול לא ראינו מסתובב שם..."

"התיישבנו שם על הדשא באיזו רחבה ציבורית, וניסינו לחשוב למי נפנה? נדפוק לאנשים בדלת? נעיר אותם? לא נעים!

"חשבנו אולי עוד מעט יעבור כאן מישהו ויראה ארבעה נערים במצוקה, יתגייס לעזרתנו, אבל לא... אף אחד לא יוצא מהבית. שקט מוחלט שורר בכפר, דממה עמוקה וחשכה עבותה."

זודה שרה

"בסופו של דבר התנערנו, ואמרנו 'אין ברירה. לא נעים לא נעים, אבל אנחנו עייפים ורעבים, חייבים להתחיל לנסות...!'

"ניגשנו לביתו של אחד הקרובים, ודפקנו בהיסוס. בגלל שהתביישנו, הדפיקות יצאו לנו חלשות ומהוססות, כמובן שאף אחד לא התעורר. "אמרנו כנראה עייפים מאוד כאן, ננסה אצל הדודים האחרים. כך עברנו לבית אחר של אנשים שאנחנו מכירים ושוב דפקנו, אבל גם כאן לא פתחו לנו.

"אני זוכר עד היום את הרעב שהציק לי. הרגשתי אז מה שאמרו חז"ל שאינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלו. זה לא

אורחים והיא הסבירה לנו בתמימות תימנית אופיינית: "כשיש מקום בלב יש מקום בבית... זאת לא בעיה בכלל!".

תוך כדי שהיא מארגנת ומסדרת, היא תחקרה אותנו מתי יצאנו מירושלים, ואיך הגענו, ומה עשינו בטבריה ואז היא עוצרת, מסתכלת עלינו, בודקת לראות אם יש לנו תיקים עמוסים באוכל, ופתאום היא זועקת... "רגע! אתם בטח רעבים!!! לפי החשבון שלי הפעם האחרונה שאכלתם היתה לפני 17 שעות. אוי ואבוי, אני מספרת לכם סיפורים במקום לתת לכם אוכל!!!".

אמרנו לה, "דודה, נכון שאנחנו קצת רעבים אבל זה לא סיפור. עוד מעט יהיה בוקר ונאכל בבוקר...את לא צריכה לטרות...".

"אבל היא לא נתנה לנו לרמות אותה. "אתם רעבים!", היא פסקה ורצה להכין אוכל. כמובן שבבית של תימנים מבוגרים אין 'ג'אנק פוד'.

אין חטיפים ולא במבה ולא כלום. כאן אוכלים פיתות עם עוף... "ניגשה למקפאי, הוציאה עוף התחילה להפשיר אותו והכינה לנו מרק תימני... זה לקח עוד שעה וחצי לפחות, ובינתיים הרגשנו שהנשמה שלנו יוצאת מרוב רעב, אבל לא אמרנו מילה...".

"בקיזור אני לא אלאה אתכם בתיאורים מיותרים, כשסוף סוף היא מזגה לנו מרק לצלחות, אכלנו אותו כל כך מהר, אפילו שהוא היה מאוד רותח, והיא שואלת אם אנחנו רוצים מנה נוספת. הסתכלנו זה על זה, כל אחד קיווה שהשני יגיד שכן, אנחנו רעבים ועוד איך רעבים!

אבל כולנו היינו ביישנים וכך אמרנו פה אחד ש... אנחנו לא רעבים! "היא ראתה שאנחנו מהססים ואמרה, חס וחלילה, אצלי לא הולכים

רק שאתה רעב, אלא גם אתה יודע שלא יהיה לך אוכל, לפחות עד הבוקר, וזה אחרי שלא אכלת מהבוקר הקודם. הבטן קרקרה מרעב! "אחרי כמה בתים, מצאנו את עצמנו אובדי עצות. אף אחד לא שמע, אף אחד לא פתח. נשארה לנו רק אופציה אחת אחרונה, הדודה שרה! אם היא לא פותחת, אנחנו אבודים...".

"עכשיו תבינו, זה לא מקום קטן, זה מושב גדול, בין בית אחד למשנהו אנחנו צריכים לצעוד מרחק לא קטן, וכל פעם בין בית אחד לשני יש לנו דיון לאיפה הכי כדאי ללכת עכשיו ואם עדיף את המשפחה הזאת או המשפחה ההיא, אותם אנחנו מכירים יותר טוב, אבל יש להם יותר ילדים ולא יהיה להם מקום עבורנו, ואת ההוא יש לו הרבה מקום, אבל אנחנו כמעט לא מכירים וכו' וכו'...".

"בסופו של דבר הגענו לביתם של הדודים הזקנים וידענו שזאת האופציה האחרונה בהחלט. אם הם לא פותחים לנו, אנחנו נשכבים בחוץ על הדשא ומקווים שיהיה בסדר...".

"בעודנו משרכים את רגלנו לעבר הבית שלה, היה לנו דיון מאוד עירני ומאוד אקטואלי סביב השאלה אם יש זאבים פה באזור, ואם תנים יכולים לאכול בני אדם...".

"הגענו לבית של הדודים. ההיכרות שלנו איתם היתה כל כך קלושה שאפילו לא זכרנו איך קוראים לבעלה, רק זכרנו שלדודה קוראים שרה... דפקנו בהיסוס, היא כמובן לא שמעה כלום, ואנחנו כבר התחלנו להתייאש. אבל אז נזכרנו בזאבים ובתנים, ונהיה לנו רע על הלב...".

"התחלנו לדפוק חזק, ולצעוק בקול "דודה שרה!" "דודה שרה!". "סוף סוף נפתח החלון והדודה מציצה החוצה... "מי זה שם???" אמרנו לה "אנחנו הבנים של אבי דחבש מירושלים... אנחנו תקועים פה בצפון באמצע הלילה...".

"היא לא שאלה עוד שאלות. הדליקה את האור, פתחה את הדלת, אמרה לנו שנשמור על השקט כמה שאפשר כדי לא להעיר את בעלה. "הוא צריך לקום בשעה 4:30 להתכונן לתפילת שחרית", היא הסבירה לנו, "אני תמיד קמה בשעה 4:00 כדי להתחיל להכין את הבצק שיתפח ואוכל להכין פיתות בטאבון לפני שהוא חוזר מהתפילה...".

"בטח אתם עייפים", היא אמרה ומיהרה לארגן לנו מיטות. בעודה פותחת את המיטות והולכת לחפש שמיכות וכריות, היא סיפרה לנו איך הם קשורים אלינו ואיך יש בינינו קרבה משפחתית, ואנחנו כל הזמן מהנהנים בראש, וממרפקים זה את זה... "תשאל אותה אם יש לה אוכל", אנחנו אומרים זה לזה, אבל כולנו ביישנים, אף אחד לא מעז לבקש אוכל...".

מקום בלב

"הדודה ממשיכה לארגן, ואנחנו אומרים לה שהיא לא צריכה לטרות... אנחנו נסתדר לבד. היא נעמדה, ישרה את הגב והצביעה על החדר הקטן שבעצם היה מרפסת שסגרו אותה בעבר ואמרה לנו "אתם רואים את החדר הזה? יואוהו... ב'שבת חתן' של הבן שלי הכנסתי בחדר הזה 40 אורחים ביחד!!!".

"אמרנו לה, שאין שם אפילו ארבעים בלטות, איך אפשר להכניס 40

חדש בקו השיעורים של 'דרשו'

שיעורים לפי סדר הדף היומי הירושלמי
מפי מיטב מגידי השיעורים

הרה"ג רבי עמרם בינעט שליט"א
באידיש

077-2222-666 שלוחה 8

"הטיול בצפון המשיך גם לאחר מכן, עברנו הרפתקאות כאלו ואחרות, היה מעניין, אבל הרושם שהותירה עלי הדודה שרה היה בל יימחה! זה ליווה אותי אחר כך הרבה מאוד זמן. "איך יש מקום בלב, יש מקום בבית". המשפט הזה השפיע עלי לאורך שנים רבות. אני החלטתי בהחלטה גמורה, שכשאני אתחנן ואקים את ביתי בעזרת ה', הבית שלי יהיה תמיד פתוח לאורחים. לשמחתי הרבה, גם רעייתי מסכימה עם זה, ואכן הנושא הזה מאוד חזק אצלנו ואנחנו גם מחזירים אותו אצל הילדים..."

דור העתיד

לסיום מספר לנו הרב דחבש על אירוע מדהים שהתחולל שנים רבות לאחר אותו טיול לילי בכפר זיתים:

"לפני תקופה, אני נמצא בבית באיזה ערב שבת אחד, יום שישי אחר הצהרים, ושומע נקישות בדלת... אני פותח ועומד שם יהודי נכבד ונשוא פנים, עם זקן לבן, ובעיניים שלו דמעות.

"שאלתי אותו, רבי, מה קרה לך? למה אתה בוכה? והוא אמר לי אני בוכה מהתרגשות..."

"אמרתי לו שייכנס שיישב ויסביר לי מה קרה ואיך אני יכול לעזור. אני לא מכיר אותו ולא יודע ממה הוא מתרגש כל כך..."

"סיפר לי היהודי, שהוא נכנס לבניין שלנו לאיזה צורך, היה לו משהו לקחת מאחד השכנים או משהו כזה. בחדר מדרגות הוא ראה כמה ילדים ובניהם ילד קטן, בן שבע בערך, שנועץ בו עיניים..."

"הילד שאל אותנו בתמימות, את מי אתה מחפש... והוא חמד לו לצון לרגע ואמר לילד: "אני מחפש מקום להיות בשבת..."

"הילד הזה אמר לי בלי לחשוב פעמיים, "מה הבעיה אתה יכול להיות אצלנו", מספר לי האיש כשדמעות בעיניו, "אמרתי לו, מה זה ככה להזמין אורחים, לא שאלת את ההורים שלך רשות... הוא השיב לי, הילד הקטן, "ההורים שלי בטוח מסכימים, לא צריך לשאול אותם."

"אמרתי לו, אבל עכשיו כבר יום שישי אחר הצהרים, אולי אמא שלך לא בישלה מספיק אוכל בשביל אורח נוסף? והילד אמר לי "אני אתן לך את האוכל שהיא בישלה בשבילי..."

"שאלתי אותו, ומה אתה תאכל, והוא השיב לי שיש עוד אוכל בבית, יש לחם במקפיא ואפשר להלוות חלה מהשכנים... וכל שאר הילדים הקשיבו בדממה..."

"אמרתי לעצמי, ילד שמדבר ככה, ספג את זה מהבית. זה חינוך אמיתי להכנסת אורחים, אני חייב לעלות אליו הביתה וללחוץ את ידי אביו, לומר להורים של הילד הזה! ראו גידולים שגידלתם! אשריכם ואשרי חלקכם, ירבו כמותכם בישראל!"

אני כמובן מאוד התרגשתי, "מסכם הרב דחבש את הסיפור המדהים, "ואמרתי לאותו יהודי. שמענו אדוני, אני באמת מרגיש שזאת מחמאה גדולה מאוד עבורי, אבל את הכבוד הזה לא מגיע לי אלא לרעייתי שמקריבה לשם כך הרבה מעצמה, ולדודה שרה מכפר זיתים, הדודה התמונה הקשישה, שלמדה אותי שאם יש מקום בלב, יש מקום בבית... ההרפתקה הלילית הזאת בכפר זיתים, השפיעה עלי לכל החיים..."

"התחלנו לדפוק חזק, ולצעוק בקול "זודה שרה!" "זודה שרה!" "סוף סוף נפתח החלון והדודה מציצה החוצה... "מי זה שם???" אמרנו לה "אנחנו הבנים של אבי דחבש מירושלים... אנחנו תקועים פה בצפון באמצע הלילה..."

לישון רעבים, היא באה למזוג לנו עוד צלחת, ואנחנו מהבושה אמרנו... לא! מה פתאום! אני אפילו שמתי את היד שלי על הצלחת כדי להוכיח שאני כבר שבע, אבל בגלל שהייתי מאוד רעב השארתי קצת פתוח שיהיה לה מקום למזוג את המרק... כל האחים צחקו מה'חכמה' שלי, וקצת פחות התביישו עכשיו. היא מזגה לכל אחד מאתנו עוד צלחת ושמה עוד חתיכת עוף לכל אחד, ועוד ירק, וכך אכלנו והיא שמה שוב אוכל, עד שבאמת כולנו שבענו, והלכנו לישון קצת, במעט הזמן שנותר עד לתפילת שחרית..."

חדש בקו השיעורים של 'דרשו'

שיעורים לפי סדר הדף היומי הירושלמי
מפי מיטב מגידי השיעורים

הגאון רבי שמעון שפיצר שליט"א
באידיש

077-2222-666 שלוחה 8

בא אלי יהודי, ונתן לי ערימה של שטרות של 100 שקלים: אני רוצה שכל מי שמתחיל ללמוד 'ירושלמי', שתהיה לו שמחה גדולה, אחרי השיעור תחלק להם 100 שקלים לכל משתתף, כדי שיהיה לזה קיום"

הרב עמרם בינעט, רכז תוכנית 'קנין ירושלמי' ב'דרשו' ומגיד שיעור ב'דף היומי ירושלמי' מספר על ההתחלה המרגשת

הרב בינעט אומר שהתבונה העיקרית שלו מהעיסוק בנושא והעידוד ללימוד ירושלמי היא כזאת: "ישראל נתבעים ונותנים! זאת המסקנה שלי. אני רואה אנשים שסדר היום שלהם מלא וגדוש, ובכל זאת הם מוצאים זמן גם להוסיף לימוד ירושלמי.

"יש לי ידיד מלמד תינוקות, יהודי תלמיד חכם מופלג שעובד לפרנסתו כמלמד. הוא התלבט מאוד אם להיכנס למסלול לימוד ירושלמי וחשב לוותר, כי יש לו כבר שבעה מסלולי לימוד שהוא לומד כל יום, בבלי בעיון, בקיאות, הלכה, מוסר, חומש עם רש"י ועוד. אין לו שניה אחת מיותרת כל היום כדי ללמוד גם ירושלמי.

"בסופו של דבר הוא החליט ברגע האחרון להצטרף ללימוד, לא יכול היה לוותר: "החלטתי לקום עשר דקות יותר מוקדם, כך יש לי עשר דקות ללימוד ירושלמי, ובנוסף אני 'אגנוב' מההפסקה שלי בחיידר עוד עשר דקות, ואני מקווה שבעשרים דקות ביום אוכל ללמוד 'ירושלמי' כי הדפים קצרים בחלוקה החדשה של 'עזו והדר', וזה בהחלט נראה אפשרי..."

מה אומר ומה אדבר... היהודי הזה ריגש אותי מאוד, והוכיח לי את מה שתמיד ידענו. אין דבר כזה לא יכול. יש לא רוצה...

ומי אינו רוצה ללמוד ירושלמי? כולנו רוצים, ולכן כולנו צריכים לנטוש את כל הספקות וההתלבטויות, פשוט לקפוץ למים ולהצטרף ללימוד הנפלא הזה. ומכאן ואילך יערב לכם...

עם תחילת המחזור הראשון של 'דף היומי' בתלמוד הירושלמי לפי תוכנית הלימוד 'קנין ירושלמי' מבית 'דרשו', שוחחנו עם מי שהתמנה מטעם הארגון כאחראי על התוכנית ועל ההטמעה שלה בכלל קהילות הקודש, הרה"ג ר' עמרם בינעט שליט"א, שזכה לזכות את הרבים בין היתר בקמפיינים פרסומיים שהוא עורך בכל רחבי הארץ, לפני תחילת לימוד של כל מסכת חדשה ב'דף היומי' על הש"ס הבבלי, וכעת גם בירושלמי.

"לפני שהתחיל מחזור הלימוד של 'קנין ירושלמי', לא ידעתי כמה אנשים ישתתפו וכמה יהיה ביקוש. אבל ידעתי דבר אחד, אם אנחנו רוצים שזה יצליח, חייבים להתחיל, לצאת לדרך. גם כשהתחיל 'הדף היומי' בש"ס הבבלי, אף אחד לא ידע אם זה יצליח או לא. במשך שנים רבות זה התקדם בקצב איטי יחסית עד שבאה הפריצה הגדולה והלימוד הזה הפך להיות נחלת הכלל.

"יצאנו לדרך, אני תליתי מודעה בבית הכנסת 'ויזשנין בית שמש', בו אני מוסר כבר שנים שיעור 'דף היומי' בבלי בכל בוקר בשעה 6:25, והכרזתי על כך שנפתח שיעור חדש, גם בדף היומי 'ירושלמי' בשעה 7:10, כשבין שני השיעורים יש כעשר דקות הפסקה.

"לא היה לי שמץ של מושג כמה אנשים יבואו לשיעור, אבל קניתי גמרות, הצטיידנו כראוי, ויצאנו לדרך.

"באותו בוקר שבו עמדתו להתחיל את השיעור, ניגש אלי יהודי ובידו ערימה של שטרות של 100 שקלים. "ידוע שמצוות מילה, מאחר והחזיקו בה ישראל בשמחה, היא נשמרת לכל אורך הדורות במסירות נפש גם על ידי יהודים הרחוקים משמירת תורה ומצוות", הוא אמר לי, "כלומר, אם רוצים שיהיה לדבר מה קיום, צריכים להתחיל אותו עם שמחה.

"אני מאוד רוצה לשמח את כל משתתפי השיעור, ולכן אני רוצה לתת להם מתנה. קח את חבילת השטרות הזאת, וכל מי שמשתתף בשיעור, תן לו בבקשה שטר של 100 שקלים..."

"אמרתי לעצמי תראה מה זה, יהודי חושב 'מחוץ לקופסא', איך להרבות תורה בישראל. על זה נאמר 'חכם לב יקח מצוות', הוא רואה שעושים דבר טוב, ודואג שיהיה לו קיום. זה בהחלט דבר מאוד מבורך.

"להפתעתי, בשיעור השתתפו לא פחות מ-15 משתתפים, ובסיום השיעור חילקתי להם 1,500 שקלים. הם כמובן הופתעו ושמחו מאוד וב"ה זה עשה פרסום ורק הוסיף עוד ועוד לומדים בחסדי שמים".

כולם מתיישבים על מקומותיהם, ואז בפתע פתאום כבה האור, ולאט לאט מתחילים לרצד על גבי הקיר אורות ודמויות... הכפרי יושב מתבונן כולו בהלם בפלא המדהים הזה שרואים דמויות אמיתיות על הקיר, אבל אז לאחר זמן מה כשהוא פתאום תופס שכולם יושבים בחושך, חשב לעצמו אני חייב לראות את הפלא הזה מקרוב, והחליט על רעיון גאוני...

אל תתחבר לרשע - אפילו בדמיון!

הרב בנימין בירנצוויג

”וַיִּתְרַצְצוּ הַבְּנִיִּים בְּקִרְפָּה וַתֹּאמֶר אִם כֵּן לָמָּה זֶה אָנֹכִי וַתִּלְךָ לְדַרְשׁ אֶת ה'” (בראשית כ"ה, כ"ב)

אמרו חז"ל בשעה שהיתה עומדת על בתי כנסיות ובתי מדרשות, יעקב מפרכס לצאת, ובשעה שהיתה עוברת על בתי עכו"ם עשו רץ ומפרכס לצאת (רש"י).

קושיא מפורסמת נשאלת כאן - מדוע היה יעקב רוצה לצאת כשהיתה עוברת ליד בתי מדרשות, הרי בבטן אמו היה לומד כל התורה כולה מפי מלאך ה' צבאות, וכי יש לו צורך לצאת ללמוד מפי שם ועבר כשיש לו חברותא כזה גדול כמלאך ה' צבקות? אלא ביאר מרן הגר"ח מבריסק בשם אביו בעל הבית הלוי שכיון שהיה בחברת עשו הרשע, העדיף להפסיד הלימוד עם המלאך העיקר שלא להתחבר לרשע!!!

דבר נורא! ללמוד עם מלאך את כל התורה, לדעת שכשהוא יוצא מבטן אמו הוא ישכח את כל התורה, אבל הכי חשוב לא להיות בחברת אדם רשע! בודאי דבר זה מלמדנו על החומרה האיזומה שיש בהתחברות לאדם רשע.

אבל מאידך יש להקשות קושיא עצומה, מדוע פחד יעקב שהוא יושפע מעשו, אולי להיפך עשו יושפע ממנו, מלימוד נשגב על מלאך, יש לתאר איזו אוירה היתה איזה שטייגען היה שם, ולמה שלא נאמר להיפך שתמיד הטוב ישפיע על הרע?

וביותר שהרי מצינו עד כמה גדולה השפעת הקדושה ואפילו מקום קדושה בלי שום מעשה משפיעה נורא נוראות וכפי המופרסם במעשה המובא במדרש (ילקוט שמעוני בראשית קטו) המעשה הנורא שהיה עם יוסף משיתא, כשנכנסו הרומאים לירושלים וכבשוה, הגיעו לבית המקדש ורצו להכנס ולראות את הבית המפואר ששמו יצא בכל הגויים לשם ולתהילה, גם שמע כלי המקדש המפוארים הגיע לאוזניהם וכמובן חמדו הם אותם ורצו לקחתם איתם, אלא שכשהגיעו לבית המקדש נפל עליהם פחד נורא, ולא העיזו להיכנס לתוכו, אספו הם את כל היהודים אשר בירושלים והביאום לרחבה שלפני בית המקדש, והכריזו שאחד מן היהודים יכנס תחילה ורק אח"כ הם יכנסו. כמובן שאחר שראו היהודים שאף הרומאים

מפחדים להכנס, לא נמצא ולו פתי אחד שירהיב עוז להכנס לבית המקדש שאסור בכניסה לזרים.

ראו הרומאים שאף אחד לא יתנדב להכנס במקומם, קמו והכריזו: שמי שיכנס תחילה, כל מה שיוציא הרי זה שלו! היה שם יהודי אחד ושמו יוסף משיתא, וכאשר שמע את ההכרזה הזו, לא יכל לעמוד בפיתוי העצום הזה לזכות באחד מכלי המקדש, קם ועמד על רגליו ואמר: מוכן אני להכנס תחילה לבית המקדש!

מתארים אתם מה התרחש באותו רגע בין אלפי היהודים שנכחו שם, איזה הרגשת חידלון וביזיון עצום ונורא, על החילול ה' הגדול שקם יהודי ומסכים לעשות מעשה נורא כ"כ של חילול שם שמים שאפילו הרומאיים פחדו מעשות זאת. נכנס אותו יוסף משיתא לבית המקדש כאשר כולם מלומים אותו במבטים מושפלים ובעצב רב על מעשה נפשע ומזעזע זה הנעשה לעיני הרומאים וגרם חילול ה' נורא.

וכך כעבור זמן מה מופיעה דמותו של יוסף משיתא בשערי המקדש ובידו לא פחות מאשר המנורה הטהורה עשויה כולה זהב, כמה זעם וחרון הופנו כלפיו באותו זמן על חילול כלי הקודש והמקדש, נורא ואיום, והנה הרומאיים כשרואים את המנורה כך בתפארתה, חמדוה מאד ויאמרו ליוסף משיתא: אין דרכו של אדם פשוט להשתמש

בכלי כזה מפואר, בשביל כלי כזה צריכים ארמון גדול ומפואר, אתה תוכל להנות מכלים יותר קטנים ושימושיים, אך לא המנורה המפוארת הזו.

אמרו לו הרומאים: הכנס שוב ובחר לך מכל והפעם מה שתוציא יהיה שלך! ואז התרחש פלא עצום, יוסף משייתא מסרב! ואומר בקול: די לי שהכעסתי את בוראי פעם אחת, עוד אכעיסנו פעם שניה!

ניסו הרומאים לשדלו והבטיחו לו ויתור על מס למשך שלש שנים, אבל יוסף משייתא בשלו ואינו מסכים להכנס. מסופר במדרש שנמלאו הרומאים חימה עליו והביאו דף של חרשים שמחתחין בו את הנסרים והניחוהו עליו והיו מנסרים בו, והיה יוסף משייתא מצווח וזועק: אוי לי שהכעסתי את בוראי, אוי לי שהכעסתי את בוראי. יוסף משייתא מת על קידוש השם, ובשעה קלה עלתה נשמתו לגן עדן, יצאה בת קול ואמרה "יש קונה עולמו בשעה אחת".

סיפור מרטיט ומרגש מאד! אבל זועקת מאליה השאלה! מה קרה לאותו יוסף משייתא שבפעם הראשונה העיז רוחו בפני אלפי בני עמו לעשות מעשה כה חמור ועוד בפני הרומאים דבר שהעצים את חומרת המעשה וגודל החילול ה' הנורא שהיה בעקבותיו, והכל בשביל בצע ממון לזכות רח"ל באחד מכלי המקדש. והנה בפעם השניה כשהעלו לו את המחיר והסכימו אף לוותר לו על המס לכמה שנים, פתע פתאום נעמד יוסף משייתא כצור החלמיש, כנגד כל הפיתוים וכשמולו עומד גזר דין מות נוראי ואכזרי מאין כמותו, מה הגורם לשינוי המפתיע הזה בהתנהגותו של יוסף משייתא? והלא כלל בידינו מחז"ל: עבר אדם עבירה נעשית קלה בעיניו.

יסוד נפלא וחשוב, אמר כאן מרן הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן זצ"ל מקים ממלכה של תורה ישיבת פוניבז וכל תולדותיה:

ההשפעה שאדם מקבל כשהוא נכנס למקום קדוש או מראיית אדם גדול, אף שלא עשה שום פעולה עצם ההמצאות במקום קדוש - היא השפעה שנספגת בנפשו, היא השפעה שלאחריה הוא כבר לא אותו אדם שהיה לפני כן, הוא בריה חדשה לגמרי!

יוסף משייתא היה יהודי פשוט שמעולם לא דרכה רגלו בין כותלי בית המקדש, ולא זכה להסתופף בין לומדי תורה ובתי מדרשות, ולכן כשהכריזו על האפשרות לקבל ולהרויח רח"ל מכלי המקדש, לא עמד בכך ונכנס, אבל בפעם השניה כבר קיבל השפעה עצומה ממקום המקדש, כמה דקות שהיה בתוך המקדש השפיעו על נפשו ונשמתו, וכבר נהפך הוא לאדם אחר לבריה חדשה, ולא היה בו יותר העוז לחזור ולעשות את המעשה הנפשע של כניסה למקום המקדש! עד כדי כך שהסכים למסור נפשו למיתה קשה ונוראה!

לא יאומן עד כמה גדולה ההשפעה שיש על כל אחד ואחד מכניסה למקום קדוש, על אחת כמה וכמה כשנכנסים על מנת לספוג קדושה, אין לתאר עד כמה זה משפיעה על נפשו של כל אחד.

ובכ"ז השפעת הטומאה והרשע גדולה יותר ומדוע?

ונראה לומר באמת שהסכנה הגדולה שיש בהתחברות לרשע ולשכן רע, היא בכח הדמיון שיש באדם, הרי היצר הרע פועל באדם בכח הדמיון, כפי שהביא בעלי שור בשם הספורנו שכל כוחו של היצר

הרע הוא בכח הדמיון, שהוא מראה לנו דמיונות ואנו משתעשעים בהם כאילו הם ציורים חיים של תענוגים ומבטלים זמן רב עליהם עד שנמוגים, עד כדי כך הוא כותב שם שרוב בני אדם מבליים את רוב שנותיהם בדמיונות הממלאים את כל רחשי ליבם.

הוא מביא מדברי ר' ישראל סלנטר שאומר: אוי לדמיון אויב הרע הזה, בידינו הוא בכוחנו להרחיקו, בתתנו אוזן קשבת אל השכל להשכיל על דבר אמת, ומה נעשה והדמיון הוא נחל שוטף והשכל יטבע!

עד כדי כך כתב בחובת הלבבות: הדמיון יכול להביא בני אדם לידי כך שיהיה בטנם - אלוהיהם, תורתם - מלבושיהם, מוסרם, חיזוק משכניהם, הדמיון הוא כנחל שוטף והשכל יטבע אם לא נוליכהו באניה, היא רגשת הנפש וסערת הרוח.

שמעתי תיאור מוחשי מאד מה זה כח הדמיון מהגאון ר' אלימלך בידרמן: ילד אחד נסע ברכבת שדים בלונה פרק, אתם ידועים איך זה נראה? נכנסים בתוך מנהרה חשוכה עד להחריד ואז פתאום מתוך החושך נשמעים קולות מחרידים של שדים וחיות טורפות, ונראים דמויות מפחידות מתקרבות אליך וכאילו רוצות לטרוף אותך, וככה עוברים כמה דקות של אימה ופחד עד שיוצאים מהסיטו שמשלמים עליו הרבה כסף, ורוב הילידים יוצאים בוכיים ודומעים מהחוויה המפוקפקת הזו.

ילד אחד יצא בוכה, ולא גמר לבכות, ניגש אליו מנהל האתר ושאלו מדוע הוא בוכה אז הוא אמר לו שהכיפה שלו נפלה באמצע רכבת השדים, אמר לו המנהל באיתי ונקח את הכיפה, התחיל הילד לפרכס בכל גופו מהרעיון המפחיד לחזור למנהרת האימה הזו ושב לפגוש באותם דמויות של אימה ופחד, אמר לו המנהל באיתי אל תפחד לא יקרה כלום, ואז נכנס איתו המנהל, לתוך המנהרה החשוכה והדליק את האור ובבת אחת רואה הילד לפניו את הרמקולים מעוררי הצווחות החריגות, ואת החיות והשדים העשויים מסמרטוטים וגבס.. והילד נרגע..

הדמיון מדיין לאדם מציאות אמיתית, אבל ברגע שאדם פוקח את העיניים מדליק לעצמו את האור הוא רואה שהכל דמיון אחד גדול מפורסם תאורו של מרן המשגיח ר' לייב חסמן זצ"ל על כח הדמיון, שפעם היה כפרי נבער מדעת, שראה מודעה על הצגה גדולה המתקיימת בתאטרון שבעיר הגדולה, כמובן שחשקה נפשו לראות פעם בחיים מה זה ומה אנשים נוהרים בהמוניהם לראות את ההצגה, וכך אסף מפרוטה לפרוטה כדי לקנות את הכרטיס, והנה בהתקרר היום הגדול ואחרי שברר מה הולך להיות שם, ואמרו לו שיושבים בחושך מוחלט, ורק על הקיר רואים דמויות ואורות, הוא קצת נבהל, והחליט שהוא מצטייד בפנס גדול לכל צרה שלא תבוא, וכך ביום ההצגה הוא מתייצב מרוגש כולו בתאטרון העירוני, כולם מתיישבים על מקומותיהם, ואז בפתע פתאום כבה האור, ולאט לאט מתחילים לרצד על גבי הקיר אורות ודמויות..... הכפרי יושב מתבונן כולו בהלם בפלא המדהים הזה שרואים דמויות אמיתיות על הקיר, אבל אז לאחר זמן מה שהוא פתאום תופס שכולם יושבים בחושך, והוא חושב לעצמו אני חייב לראות את הפלא הזה מקרוב, והוא החליט על

של שני מאורי הדור, מרן הגראי"ל זצ"ל ומרן הגר"ח קנייבסקי זצ"ל, וביקשתי מהם ברכות וסגולות ועצות עבורי ועבור אנשים אחרים שבשמם באתי. פעם זה מישהו שהסתבך עם משפטים, פעם מישהו שסובל ממחלה או ממצוקה כלשהי וכו'.

הם השיבו כל מיני תשובות ונתנו עצות שונות להרבות זכויות: לקבל שבת עשרים דקות מוקדם יותר, להקפיד להתפלל מתוך סידור, לומר חמישה פרקי תהילים כל יום, לתת כמה שקלים לצדקה מדי יום, ללמוד מסכת מסוימת ועוד.

לא שמעתי שהם אמרו למישהו לומר את כל ספר התהילים מתחילתו ועד סופו, לא מרן הגראי"ל ולא מרן הגר"ח. אף אחד מהם לא היה מחלק כאלו עצות על ימין ועל שמאל.

ואילו כשמדובר ברב זלמן לייב זילבר, הם היו ממש כשני נביאים המתנבאים בסגנון אחד. כל אחד מהם בפני עצמו נתן את אותה העצה, לומר את כל ספר התהילים... למה???

התשובה שאלה הזאת היא אותה התשובה שאנחנו רוצים לענות על השאלה הראשונה שבה פתחנו, לגבי השאלה מה הפשט שאין שם שמים שגור בפיו של עשיו הרשע...

על מה אנשים אומרים 'ברוך ה'?' על מה שבא בלי מאמץ.

על מה הם אומרים 'בעזרת ה'?' על מה שלא נמצא בידיים שלהם ואין בכוחם לעשות.

אני רוצה לראות צייר שאחרי שהוא עבד קשה וצייר ביד אמן ציור מרהיב במיוחד והוא אומר: "אה, ברוך ה', הקב"ה עשה פה כזה ציור נפלא...".

או נגר שבונה ארון ספרים יפה ומושקע במיוחד, וכשהוא מסיים הוא מתבונן בפרי עמלו ואומר: "מה רבו מעשיך ה', איזה יופי של ארון סידר לנו הקב"ה".

הדרך היא שכשאתם מצליח מאוד בתחום מסוים, הוא משתבח ביכולות שלו, בכישורים הנפלאים שלו. יש לו פיתוי נורא ואיום של 'כוחי ועוצם ידי'...

עשיו היה 'גיבור ציד', הוא היה 'איש שדה'. בעולם ההייטק של אז, הוא היה זה שהמציא הכי הרבה 'סטארט-אפים', ופיתח כלים טכנולוגיים מופלאים לצוד חיות. הוא היה הצייד הכי מוכשר בדור, עם הציוד הכי מקצועי ועם ניסיון של עשרות שנים במקצוע. כל הציידים בעולם היו מנסים לחקות את הטכניקות המיוחדות שפיתח עשיו הרשע. הוא לימד את כולם איך כדאי להחזיק את הקשת, באיזו צורה להשחז את החץ, וכמה בדיוק צריך למתוח את החבל לאחור כשרוצים שהחץ ישתחרר בצורה חלקה ויעוף בכיוון ישיר אל המטרה.

הגיבור ציד הזה, האיש שהביא את אומנות הצייד לגבהים חסרי תקדים, וקנה לעצמו שם עולמי כצייד הגדול ביותר, שהוא יגיד "כי הקרה ה' אלוקיך לפניי???" בשביל זה צריך להיות ספוג באמונה עצומה, צריך להיות עם הרגשה תמידית של "ה' אלוקיך הוא הנותן לך כח לעשות חיל"... זה לא משהו שכל אחד שגדל בבית מסורתית זוכה להגיע אליו. אפילו מי שגדל בבתי גדולי הדור לא מגיע לדרגה הזאת אם הוא לא עמל והתייגע.

לאחר שהסתיים המשפט, שב ר' זלמן לייב אל הרב שטיינמן ואומר לו "עשיתי ככל אשר ציוויתני..." ב"ה זכיתי בדין ויצאתי כשידי על העליונה. יישר כח לראש הישיבה על הברכה ועל העצה המופלאה. אבל עכשיו, כשהמשפט הסתיים, האם אני יכול כבר להפסיק את אמירת התהילים דבר יום ביומו, זה נורא קשה לי, כי אני איש עסוק מאוד בעסקים ובגמילות חסדים, ואת מעט הזמן שיש לי אני רוצה להשקיע בלימוד ולא להעביר חלק משמעותי ממנו באמירת תהילים... נענה הרב שטיינמן ואמר לו: "עליך לסיים את כל התהילים לפחות פעם אחת בשבוע, ובנוסף תגיד כל יום את כל פרק קי"ט בתהילים, מתחילתו ועד סופו".

סגולה להצלחה

עברו כמה שנים. ר' זלמן לייב ייצג תביעה מטעמה של חברה עסקית, שנעשקה על ידי חברת מניות כלשהי, והגיעה לכדי פשיטת רגל של ממש.

בבית המשפט נשמעו טענותיו ועשו רושם, והנתבעים הבינו שאין להם מנוס אלא לנסות להגיע לפשרה. באו לר' זלמן לייב והציעו לו פשרה שבה החברה שהוא מייצג תקבל פיצוי גדול ומשמעותי מאוד ביחס למה שהוא ניזוק. ההצעה היתה טובה, ובכל זאת, ר' זלמן לייב זילבר חשב שהוא יכול לקבל פסק דין טוב יותר...

פנה למרן שר התורה מרן רבי חיים קנייבסקי זצ"ל, ושטח לפניו את הלבטים שלו. האם להסכים לפשרה שמציעה החברה, או להמשיך עם התביעה עד הסוף ואז הוא לוקח סיכון שהתביעה תידחה ובמקביל הוא גם פותח אפשרות לכך שינצח, והחברה שהוא מייצג תזכה בסכום כפול ומכופל, כשכמובן הוא עצמו מקבל את חלקו המוכבד מתוך סכום זה. שמע מרן שר התורה את הצדדים ופסק את פסוקו: "ר' זלמן לייב יגיד כל יום את כל ספר התהילים מתחילתו ועד סופו, וימשיך עם התביעה בלי להסכים לשום פשרה..."

אין צורך לומר שההוראה של מרן שר התורה אכן עשתה את שלה, רבי זלמן שב לומר את התהילים כל יום, וכעבור זמן זכה בתביעה בסכום עתק, פי שמונה בערך ממה שהוצע לו באותה הצעת פשרה. הרבה יותר ממה שהוא דמיין שיוכל לקבל עבור התביעה הזאת.

ידידו מנוער של ר' זלמן לייב הוא המשפיע הגה"צ רבי צבי מאיר זילברברג שליט"א. ר' זלמן לייב סיפר לו את הסיפור וגם הוסיף שהוא עדיין אומר את התהילים כל יום, למרות שזמנו דחוק מאוד וזה בא לו בקושי רב.

נענה רבי צבי מאיר ואמר לו, אולי כדאי לחזור למרן שר התורה, ולשאול אותו אם חייבים להמשיך באמירת התהילים, הרי לומר את כל ספר התהילים כל יום זה לא קל בכלל, ולא כל אדם מסוגל לכך.

פנה למרן שר התורה ושאל עד מתי עליו להמשיך עם אמירת התהילים... נענה רבי חיים והשיב בפסקנות: "עד שיבוא אליהו..."

שני נביאים בסגנון אחד

רבותי, אני רוצה לשאול אתכם שאלה. גם אני הקטן, שחרתי את פניהם

ואיך מגיעים להכרה הזאת שה' אלוהיך הוא הנותן לך כח לעשות חיל? את זה לימדו אותנו שני המאורות הגדולים, מרן הגראי"ל ומרן הגר"ח זכר צדיקים לברכה. להרבות באמירת תהילים.

יהודי פשוט שמגיע ומבקש עצה וברכה, אומרים לו לומר חמישה פרקי תהילים, זה מספיק לו. אבל יהודי כמו רבי זלמן לייב זילבר, שעסקו המסועפים חובקים עולם, שאלפי אנשים חבים לו את חייהם אחרי שהוא הפנה אותם לרופא הנכון ולטיפול הנכון, אדם שמגלגל מיליארדי דולרים תחת ידיו, ומנהל משפטי ענק נגד הממשל האמריקאי לדוגמה, או נגד תאגידים רבי עוצמה, אחד כזה עלול להתפתות בקלות רבה

המשך מעמוד 5 | הרה"צ רבי אליעזר זוסיא שטערן שליט"א

ברומניה...

"במאמר המוסגר אציין שזה היה מאוד מאוד נדיר שהוא הזכיר את עובדת היותו אסיר ברומניה. בדרך כלל הוא היה מספר על האבא שלו זיע"א, שהוא היה בכלא ושהוא הקים בתי יתומים, ושהוא סבל רדיפות נוראיות מהקומוניסטים. את העובדה שהוא עצמו היה כלוא יחד עם אביו ונרדף יחד איתו הוא לא טרח להזכיר. אבל הפעם, בגלל הסיפור של השיר, הוא התייחס לכך שבעצם גם הוא עצמו סבל ייסורים קשים שם תחת המשטר הקומוניסטי..."

"ישבתי שם ב'תפיסה', והסדר היה שמדי פעם היו מגיעים כמה סוהרים, נכנסים לתא בו הייתי כלוא, ובלא אומר ודברים היו גוררים אותי החוצה ולוקחים אותי לחקירה... שם בחקירה היו מכים ומרביצים ושואלים שאלות שוב ושוב, וכשהוא גומרים 'לחקור', היו זורקים אותי בחזרה לתא הכליאה, עד לפעם הבאה..."

"והנה באחת הפעמים מגיעים הסוהרים, גוררים אותי, ומכניסים אותי לחדר חקירות כלשהו, מושיבים אותי על כסא ויוצאים... אני הרמתי את עיני ונחרדתי! לפני ישב חוקר קומוניסט שהפעם לא הגיע עם שוט או רצועה, הוא הגיע עם אקדח, והחזיק אותו מולי, כשהקנה שלו מכוון אלי..."

"התאבנתי!", סיפר לי הסבא בידיש "איך בין געווארן פארשטיינערט."

המשך מעמוד 7 | הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

כל היום היה מסבב בבתי הכנסת בעיירה כדי למכור את הספרים שהביא עימו.

עם התקרב יום השבת, שאלתי אותו מה הוא מתכוון לעשות באשר לסעודות בשבת, והאורח ביקשני שאגלה לו מי הוא השוחט שלנו, ואז יעשה עליו בירור, ואם הכל יהיה בסדר - יאכל אצלנו.

אני אישית, סיפר הרב בויס, התפעלתי מאוד מהקפדת האורח על כל מצוה ומצוה, בדקדוקיה. ואכן, הח"ח בירר על השוחט, ואכל אצלנו ביום השבת. ייחדנו לו לשבת חדר מיוחד שלא הודלק בו אור, ובליל שבת תיכף לאחר הסעודה נכנס לשם וסגר הדלת אחרי, אם כי השעה היתה עדיין מוקדמת למדי.

הטיתי את אוזני ושמעתי שהאורח מסתובב בחדר הלון-ושוב, והנה

מאוד למחשבה שהכישורים שלו, הגאונות שלו, האומץ או היוזמה והמעוף שלו, הם שעשו לו חיל. דווקא בגלל זה הוא צריך לעצור כל יום, לשבת עם ספר תהילים, ולומר אותו מקצה לקצה, כדי לזכור את מה שדוד המלך ע"ה הזכיר לעצמו יומם וליילה: "ואנוכי תולעת ולא איש, חרפת אדם ובזוי עם", "ה' מנת חלקי... אתה תומיך גורלי". "אני אמרתי בשלווי בל אמוט לעולם..." אבל ברגע שהקב"ה רק "הסתרת פניך" מיד "הייתי נבהל..." וראיתי שאני לא שווה כלום בלי עזרתו וישועתו של בורא העולמים.

לא יכולתי להניע יד או רגל מרוב פחד. ידעתי שהחוקר הזה יכול בכל רגע שיחפוץ ללחוץ על ההדק ולרצוח אותי נפש. אף אחד לא יבוא אליו בטענה על כך שהוא הרג את האסיר היהודי, החיים שלי תלויים עכשיו במצב הרוח שלו...

"ופתאום קרה דבר מעניין... הרגשתי שבתוך הראש מתחיל 'לנקר' ניגון חדש... הניגון הגיע יחד עם המילים "ויזעקו אל ה' בצר להם... כי השביע נפש שוקקה ונפש רעבה מילא טוב".

"החקירה נמשכה זמן רב. החוקר שואל שאלות, ואני יושב שם, מצטנף במקומי ורועד מפחד כשהקנה של האקדח עדיין מכוון למולי, ובכל רגע יכול לבקוע ממנו הקליע הקטלני רח"ל... ספגתי מכות וצעקות, חבטות ובעיטות, אבל הניגון הזה לא מפסיק לדפוק בתוך הראש שלי, כמבקש לצאת. אני כמוזן לא יכול לשיר מול החוקר, דבר שיעודד אותנו ללחוץ על ההדק, אבל הניגון לא מרפה..."

"כשנגמרה החקירה גררו אותי בחזרה אל תא הכליאה, זרקו אותי פנימה ונעלו אחרי את שער הברזל, ובאותו רגע פרץ החוצה הניגון... "ויזעקו אל ה' בצר להם..."

"חייבים לומר...", השלים סבא את ההסבר, "שהניגון הזה, המקום שלו היה בחדר החקירות ההוא, ומי יודע אם לא לשם כך הגעתי לבית האסורים, כדי לגאול משם את הניגון הזה."

אני שומע אותו משנן בעל-פה פרקי משניות מתוך מסכת 'קנים', בניגון מתרונן.

לא התעצלתי, והוצאתי מהארון את ספר המשניות על 'קנים', כדי לבדוק האם הוא אכן זוכר את המשניות כלשונן... והשתוממתי מבקיאותו ודייקנותו המופלאה, כאשר חזר על כל משנה, עם המפרשים שלה, וקלע אל חוט-השערה ולא החטיא אף בשינוי קל.

לאחר שנים, משגילתי את שמו ושָׁמַעוּ של החפץ חיים, והתברר לי בעליל שהיה זה היהודי הליטאי שהתארח בביתנו, הנני מתמלא תמיד בגיל וחדוה על שזיכני הקב"ה לארחת ת"ח וצדיק כה מפורסם, שכל היהדות העולמית היתה חרדה למוצא פיו.

(מתוך הספר 'שבת בשמחה' בעריכתו של הרב משה מיכאל צורן)

עצמך לעשות את תפקידך בנאמנות ואז תוכל לשמוח. נכנס פעם למעונו ראש ישיבה מארה"ב עם כמה תלמידים לאחר שרבינו דיבר איתם מעט בלימוד בקשו ברכה ושאלו איך צומחים לתלמיד חכם? הסתכל רבינו בשעונו ועשה תנועה כזאת כחס על הזמן, התלמידים ורבים נבהלו, הם סברו שרבינו מרמז להם שאין לו זמן אליהם, אך אז אמר כתשובה לשאלתם: "כל מה שיש לי היום שזכיתי להעמיד ישיבה ותלמידים הוא בזכות ניצול הזמן".

(מתוך הספר 'מגדלתו ומרוממתו')

עבורי שהרי אתה מזכיר לי שנשאר לי פחות ימים עד אריכות ימים ושנותי?

רבי מאיר נבון מהשאלה ושתק. אולם רבינו המשיך ואמר: האמת שאני שמח, כי כאשר אני בוחן את העבר ושואל את עצמי האם קיימתי את תפקידי בשנים האלה אני רואה שבס"ד השתדלתי לקיים את תפקידי, אם כן יכול אני לומר ב"ה כבר עברו תשעים שנה מחיי ואני ממשיך לעשות רצוני יתברך בנאמנות.

הוא הוסיף ואמר לו: היום אתה צעיר, אם אתה מעוניין שגם אתה תוכל לשמוח כאשר תאריך ימים ושנים, תזכור כל יום לזרז את

המשך מעמוד 13 | הגאון רבי ראובן אלבו שליט"א

תרמינו ויבקש ממנו החזר כספי. אולם למעשה מי שיצא שכרו בהפסדו, היה השיכור עצמו, אשר ברב סכלותו המיר טבעת זהב יקרה בעד שתי כוסות שיכר פחותות ערך. הנמשל: בעת שעשו לגם את נזיד העדשים, הוא חשב בליבו כי הצליח לרמות את יעקב ולהשיג תבשיל משובח בעד בכורה ערטילאית שאינה שווה דבר. לכן, תכף לאחר שסים לאכול, נמלט לפני שיעקב יחזור בו מהעיסקה ויבקש תמורה כספית בעד הנזיד. אולם למעשה מי שהפסיד בעסק זה, היה עשו עצמו, אשר המיר בכורה נצחית בהנאה רגעית וחולפת.

"רשעים כל ימיהם חרטה", בסופו של דבר הם מתחרטים, אבל אז כבר מאוחר מדי. עשו מכר את הבכורה במכירה גמורה ויתר בדין על ברכתו של יצחק אבינו. אך לאחר שגילה כי יעקב נטל את הברכות, הוא זעק צעקה גדלה ומרה עד מאד ואמר לאביו: "ברכני גם אני אבי". "ויאמר בא אחיך במרמה ויקח ברכתך" (כו, לה). בכך חתם יצחק אבינו על הברכות שנתן לבנו יעקב. לא עוד אלא שעשו עצמו פיו הכשילו עד שאמר: "את בכורתך לקח" (שם לו), דהיינו לקח במקח וממכר ובקנין שלם על פי דין. וכן נרמז הדבר במילותיו של יצחק אשר העיד ואמר: "גם ברוך יהיה" (שם לג).

(מתוך הספר 'משכני')

הבכורה". יש להבין מה כוונת התורה באמרה: "ויקם וילך", וכי היינו חושבים שעשו הרשע יוותר לשבת במחיצת יעקב הצדיק לאחר שסיים להשביע את רעבוננו?...

המגיד מדובנא זצ"ל מבאר את הדברים באמצעות משל נפלא: מעשה בשיכור שהיה להוט אחר הטיפה המרה. בכל עת שהיו בידו מספר פרוטות, היה ממחר לבית המרזח, קונה משקאות חריפים ולוגם בשקיקה.

יום אחד הלך השיכור ברחוב. לפתע נגלתה לעיניו טבעת נוצצת המוטלת בתוך הבוץ. הרים האיש את הטבעת, התבונן בה קצרות והגיע למסקנה כי מדובר בתכשיט צעצוע של ילדה קטנה, שכלל הנראה נפל מאצבעה במהלך משחק. תוך כדי כך גברה בו תאוות השתייה, ולפיכך גמר בליבו לפנות לבית המרזח, לרמות את המוזג כי בידיו טבעת זהב יקרה, ולקבל תמורתה כוס שיכר הגונה.

פנה השיכור לבית המרזח, הציג בפני המוזג את הטבעת וביקש בעדה כוס שכר. בעל בית המרזח, אשר הבחין מיד כי מדובר בתכשיט רב ערך, נטל לרשותו את הטבעת היקרה והגיש לשיכור בתמורה שתי כוסות שיכר, כשהוא מתנה עמו לבל יחזור בו לעולם מן העסקה.

"בסדר גמור", ענה השיכור, "עשינו עסק!" ותיכף גמע את שתי הכוסות ומיהר להימלט מהמקום, מחשש שבעל הבית יגלה את

המשך מעמוד 18 | הגאון הרב יצחק דוד גרוסמן שליט"א

בשקידה מופלאה, אינו מרים את עיניו מהגמרא. לפנות ערב פנה אלי וביקשני שאשמש לו חברותא ב"מתמידים". מיד הסכמתי והתחלנו ללמוד בהתמדה. הצמאון שלו היה מופלא, והוא רק ביקש ללמוד עוד ועוד.

רק כעבור חודשים ספורים נפתח לפניי שלימה'לע וגילה באוזני כי כמעט היה מאחורי המתרס. הציץ - ונפגע. ה' ירחם, והמשגיח הצדיק הוציא את נשמתו השבורה מכלאה.

כשאני נפגש כיום בשמחות עם רבי שלמה, אנחנו מחייכים זה לזה ונוצרים סוד כמוס עמוק בלבנו.

(מתוך הספר 'אור השבת')

נכונה וטובה יש רק אחת.

"יהודי לא מתבלבל, הוא מכיר את מקומו בבית המדרש. מי שהוא רגע כאן ורגע כאן, רגע בבית המדרש ורגע בע-ב-ו-ד-ה-ז-ר-ה, הוא עשוי", הרים המשגיח את קולו, אולי לראשונה בחייו.

המשגיח קם ממקומו ואני מלווה אותו בחזרה לחיידר. הרושם שביקור זה עשה עלי נותר בי עד עצם היום הזה. כשאני חושב למה בחר בי המשגיח שאלווה אותו, אני סבור כי רצה להחכימיני מצוות תוכחה כיצד.

למחרת היום הופיע שלימה'לע בכיתה. פניו היו שטופות בדמע, פנים חדשות באו לכאן. הוא התיישב בבית המדרש והחל לומד

עד כמה מתעצמת וגדילה הקרבה שלנו להקדוש ברוך-הוא בעת שאנו מתפללים לפניו:

"הקדוש ברוך-הוא נראה רחוק ואין קרוב ממנו, דאמר רב לוי מהארץ ועד לרקיע מהלך חמש מאות שנה, ומרקיע לרקיע מהלך חמש מאות שנה, ועביו של רקיע חמש מאות שנה, וכן לכל רקיע ורקיע" -

"ראה כמה הוא גבוה מעולמו. ואדם נכנס לבית הכנסת ועומד אחורי העמוד ומתפלל בלחשה והקדוש ברוך-הוא מאזין את תפלתו **כאדם המשיח באוזן חבירו והוא שומע. וכי יש לך אלוה קרוב מזה? שהוא קרוב לבריותיו כפה לאוזן?!**"

מבהיל הרעיון! כשחז"ל נותנים לנו תיאור אין בו חס וחלילה שום גוזמא, כך הם פני הדברים בדיוק. כשם שאדם כשרוצה לומר סוד לחבירו, הוא מקרב את אוזנו לתוך פיו, כך בכל תפילה ותפילה כשהאדם מתחיל לדבר בלחשה, הקדוש ברוך-הוא בכבודו ובעצמו כביכול יורד מגבהי מרומים להקריב אוזנו לתוך פינו, להקשיב את אשר אנו משיחים לפניו. דברים מרעישים!

(מתוך הספר 'אוצרותיהם אמלא')

דוגמא לדבר, מספרים שכאשר הגיע ראש הממשלה הראשון לבית מרחץ ה'חזון-איש' זצ"ל, בתקופה בה עמדה על הפרק גזירת גיוס בני הישיבות, ובחדר ההמתנה הוא ראה על השולחן סידור תפילה ודפדף בו מעט. מאוחר יותר הביע התפעלות בפני הנוכחים: "המילים של הסידור הם כל כך יפות".

האם יטעה מישהו להשתומם מהתפעלותו של אותו רשע? בודאי שלא! לא היתה זו התפעלות מתוך העמקה במילים הנשגבות של התפילה או מרוממותה, אלא אך ורק משום החידוש שהיה לו ממילות התפילה שלא הכירן עד עתה!

תפילה - קרבת אלוקים

דודי הגאון רבי אריה פינקל זצ"ל, ראש ישיבת מיר-ברכפלד, היה רגיל להמליץ על משקל דברי חז"ל (ברכות ו, ב) שאמרו שהתפילה היא מהדברים העומדים ברומז של עולם, שיתכן לפרש הכוונה שהמתפלל עצמו זוכה לעמוד ברומז של עולם, כי על ידי התפילה הוא מתעלה ומתקרב להקדוש ברוך-הוא!

תיאור מפליא ומרטיט מובא בירושלמי (ברכות ט, א) בו אנו נוכחים

בדיחות וסתם שטויות? איזה נפלא למה לשבת ולהתנועע כל הזמן???? וכשהחבר הרע מתקדם יותר ומראה לו רק חד פעמי איזה מכשיר יפה צבעוני וכו', הדמיון מתחיל לעבוד ביתר שאת, ומיד אוי מה רע בזה איזה יופי וכו' וכו', ואז קצת מסתכלים, קצת כאילו נהנים, וזהו הוא כבר שם בדרדור עמוק לתוך תהום שכמעט ואין ממנה עליה!!!

בדרך דרוש אפשר לומר שכתוב על רבקה שכשהיתה עומדת בפתחי בתי מדרשות יעקב רצה לצאת וכשהיתה עוברת על פתחי בתי עכו"ם עשו רצה לצאת? ומה זה השינוי הזה כאן כתוב עומדת וכאן כתוב עוברת, חשבתי אולי שבשביל להמשך לתורה שזה כח השכל והרגש, שבשיל זה צריך לטעום קצת בשביל זה צריך לעמוד על פתחי בתי מדרשות ולשמוע לטעום את טעם החיים, אבל כדי להסחף לטומאה, שזה מוכח הדמיון, זה פועל מיד רק עוברים על פתח בתי עכו"ם וכבר הדמיון מפתח דמיונות נפלאים עוד לפני שאדם טעם את טעם הרע!! התבוננו נא!

לכן הצריכה התורה זהירות עצומה מכל התחברות לשכן רע, עוד לפני שתטעם את הטעם 'הטוב' של הרע, הדמיון כבר יטעים לך אותו, ויכבול אותך בכבלי דמיונו ותעתועיו.

לשליחת תגובות לכותב הטור הרה"ג רבי בנימין בירנצוויג, כתבו ל: 7622500@gmail.com

רעיון גאוני, הוא הרי לקח פנס איתו למקרה חרום, אז הנה הפתרון, הוא מתקרב בלאט לעבר הקיר בו מוקרנות הדמויות, ואז מדליק את הפנס במלא העוצמה ומכוננו לכיון הקיר, והנה אכזבה עצומה, כל הדמויות נעלמו, והכפרי עומד ומשתומם, ולולא זעקות שאר המשתתפים על ההפרעה להמשך ההצגה הוא בודאי היה מתחיל לטפל בקיר עצמו לנסות להבין להכין הדמויות נבלעו פתאום.... זה הסיפור האמיתי של כח הדמיון, מבאר מרחק המשגיח ר' לייב חסמן זצ"ל - הוא נראה בדמיון כ"כ אמיתי ומשכנע ומהנה אבל כשמתקבים אליו ומאירים אותו הוא פשוט נעלם, כי באמת אין בכל הנאות העולם כלום אלא הנאה רגעית בלבד, ולאחר מכן ניהיה חלל ריק, ומגיעה האכזבה והתסכול על זה ששום דבר לא מצליח למלא את סיפוקי. כל ההנאות של העולם הם דמיון בלבד, שאדם מדמיין לעצמו איזה הנאה תהא לו אבל עצם הדבר אין בו כלום, וההנאה האמיתית היא רק בדמיון ובמחשבה, אבל אחרי שזה נגמר זה נגמר והוא גמור!.

זה הסיפור המסוכן בהתחברות לחבר רע, אני יודע בתוך ליבי שהוא שמעשיו לא הגונים, אבל כשאני מתקרב אליו אני רואה כאילו בדמיוני איזה יופי כמה זה טוב ככה לשבת עם רגליים על הספסל לפני, כמה טוב מדי פעם ככה החברים זורקים בדיחה וכולם מתגלגלים, כמה טוב לשבת ובמשך סדר שלם לשמוע מעשיות

רוצים לקבל את 'ליקראת שבת' מדי שבוע ישירות למייל? שלח מייל ל- dirshu@dirshu.co.il

סיכום שבועי ב'דף יומי בהלכה'

- ◆ האם צריך לומר 'קדושה' כפי נוסח המקום שבו מתפללים?
- ◆ מהם הם ארבעת הדברים שתיקנו חז"ל להזכיר בברכת 'אמת ויציב'?
- ◆ האם מותר לענות ל'קדושה' בין "גאל ישראל" לשמונה עשרה?

נוסחי התפילה

את שלוש הברכות הראשונות בקול רם יחד עם סדר הקדושה. ואם התשעה אינם ניאותרים להמתין כלל - יאמר מספר פסוקים, קדיש וברכו, ולאחר מכן יתפלל כרגיל.

• בבית כנסת שמתקיים בו 'מגן' אחד לתפילה בלבד, ומתקיים בו באקראי מגן נוסף - לא יעמוד החזן של המגן השני במקום שבו עמד החזן הראשון, וכן לא יקראו בתורה, עד שמתפללי המגן הראשון יעזבו את המקום.

• במשך הדורות התהוו מנהגים ונוסחים שונים לתפילה. בימינו קיימים ארבעה נוסחים עיקריים: נוסח אשכנז, נוסח ספרד, נוסח עדות המזרח, ונוסח תימן; ואסור לאדם לשנות מנוסח אבותיו.

• הרגיל להתפלל בנוסח השונה מהנוסח שבבית הכנסת בו הוא מתפלל - יאמר את חלקי התפילה הנאמרים בקול רם, כגון קדושה, כפי נוסח המקום.

• נוסחן של רוב הברכות אינו מופיע במשנה ובגמרא, וכתבו ראשונים כי עובדה זו מלמדת שבדיעבד יוצאים ידי חובה אף בשינוי או בדילוג של החלקים הבלתי עיקריים בנוסח הברכה.

תפילה בציבור

• יש מהפוסקים שסוברים שלקיום חובת התפילה בציבור אין צורך שעשרה אנשים יתפללו יחד, אלא די בששה מתפללים וארבעה אנשים נוספים; ויש חולקים.

• ששה אנשים ויותר שהתפללו ביחידות ולא שמעו קדיש, קדושה וברכו - לדעת המחבר והרמ"א רשאים לומר במעמד עשרה אנשים קדיש וברכו וקדושה, ולדעת הרדב"ז אין לעשות כן, וכן המנהג.

• קדמונינו הנהיגו לומר 'פָּרְכוּ' בכל יום לאחר תפילת שחרית, עבור אלו שאיחרו לתפילה ולא שמעוהו בעת אמירתו לפני ברכות קריאת שמע.

• אדם שאיחר לתפילת הציבור, ולא שמע קדושה ו'פָּרְכוּ' - אם יש תשעה אנשים שניאותרים להשתתף בתפילתו, יאמר בפניהם לאחר 'ישתבח' קדיש וברכו, ובתפילת העמידה יאמר

מצות זכירת יציאת מצרים וברכת 'אמת ויציב'

• חכמינו ז"ל תיקנו להזכיר בברכת 'אמת ויציב' ארבעה דברים: מלכות ה', יציאת מצרים, קריעת ים סוף, ומכת בכורות.

• מי שאיחר לתפילה, והגיע למילים "שירה חדשה שבחו גאולים..." בסמוך לחזרת הש"ץ - ימתין לפני אמירת 'שירה חדשה' כדי לענות לקדיש, לקדושה ולברכו.

• חובה 'לסמוך גאולה לתפילה'; ואסור להפסיק אף לצורך 'דבר שבקדושה', אולם בשבת מותר לענות לדבר שבקדושה.

• מצוה מדאורייתא להזכיר את יציאת מצרים בכל יום ובכל לילה, ותיקנו חכמים לקיימה עד לסוף זמן קריאת שמע, באמירת הפסוק "אני ה' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים..."

• כחלק מתקנת ברכות קריאת שמע, תיקנו חכמים שהמסופק אם קרא קריאת שמע ופָּרַךְ את ברכותיה - יאמר אף את ברכותיה.

• כל מצוה דאורייתא שספק לאדם אם הוא חייב לקיימה, או שהוא מסופק אם כבר קיים את המצוה - חובה עליו לעשותה, כיון ש'ספקא דאורייתא לחומרא', אך לא יברך עליה.

גליון 551
שנה י"ב תשפ"ג

סיפורי צדיקים

יו"ל לע"נ הרה"ח ר' הלל ז"ל בן ר' פינחס נחום המבורגר ז"ל

סיפורי חז"ל

ויאמר עשו אל אביו הברכה אחת היא לך וגו' (כ"ז - ל"ח)

כיוון שראה עשו שאינו יכול להטות דעתו של יצחק לבטל את הברכות שנטל יעקב, התחיל בא עליו בעקיפין, אמר לו, אילו היינו שנינו צדיקים גם אני וגם יעקב, כלום לא היו לאלקין די ברכות לברך גם את שנינו? אמר לו הקב"ה לעשו, ייסכר פיך, הרי יעקב מברך לשנים עשר שבטים, ולא כשהוא מברך לזה מברך לזה, אף על פי כן נתמלא יצחק רחמים על עשו וביקש לברכו, ונסתלקה שכניה ממנו ולא היה יכול לברכו. מיד תלה עשו את עיניו למעלה ובכה, והוריד שלוש דמעות, אחת מימינו ואחת משמאלו ואחת נסתלקה בתוך ריסי עיניו. אמר הקב"ה, הרשע הזה בוכה על חיו, מה אני מחזירי ריקם? אמר לאביו שיברכו, אמרו ישראל לפני הקדוש ברוך הוא, רבוננו של עולם, ומה עשו הרשע על שהוריד שלוש דמעות נתמלאת עליו רחמים מיד, אנו שדמעותינו יורדות ביום ובלילה, על אחת כמה וכמה, עד עכשיו לא הגיע הקץ שתמלא עלינו רחמים? אמר להם הקדוש ברוך הוא, אפרע לעשו הרשע כבוד אבותיו וארוממנהו, ואחר כך אני בא ומרום אתכם, ופורע לכם מה שפעלתם ומה שפעלו אבותיכם

(תנ"ב תולדות כד)

פרשת השבוע

הרחמים כשם שאני הקטן נוהג בבני זה, גם לי בן שטר מדרך הישר, אף אתה אל תסיר פניך מהם אלא רחם עליהם".

דבר זה אמר הרה"ק רבי מאיר מרומז בתורה, במה שנאמר "ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו", יצחק אבינו ידע ברוח קדשו כדאיאתא בגמרא (מסכת שבת דף פ"ט) שלעתיד לבוא יטען הקב"ה כלפי יצחק בניך חטאו, לפיכך קירב יצחק אבינו את עשו בנו כדי שבבוא היום יוכל גם הוא לטעון ולומר, אני אהבתי את בני אף על פי שהיה זה עשו, גם אתה ריבונו של עולם, מחל לבניך.

עקב אשר שמע אברהם בקולי (כ"ו - ה')

בילדותו גדל הרה"ק רבי מנחם מענדל ה"צמח צדק" מליובאוויטש זיע"א בבית סבו הגדול הרה"ק בעל התניא זיע"א, לא אחת היה מבקש מסבו לבאר לו דברים מוקשים בלימודו. פעם ביקש שיבאר לו את פירוש הפסוק "עקב אשר שמע אברהם בקולי" נענה בעל התניא ואמר: אברהם אבינו פעל על עצמו על ידי ניסיון העקדה ושאר הניסיונות, שציווי של ה' יורגש אצלו בכל קומתו, ראש, גוף ורגל. על כך רומז הפסוק "עקב אשר שמע אברהם בקולי" אפילו עקב רגלו של אברהם הרגיש באלקות.

ויקראו שמו עשו (כ"ה כ"ה)

מספרים על הרה"ק רבי משה חיים אפרים מסדליקוב זיע"א בעל "דגל מחנה אפרים" נכדו של הבעש"ט הקדוש זיע"א, שנודמן פעם לפונדק אחד עם סופר משכיל, הקניטו הלה ואמר לו: כבודו הוא אמנם נכד הבעש"ט, אך דומני שלי יש יותר חסידים מאשר לכבודו. נענה הצדיק ואמר: אין תימה בדבר, בפרשתנו כתוב "ויקראו שמו עשו" פירש רש"י הכל קראו לו כן, ואילו "ויקרא שמו יעקב" הקב"ה קראו כן. את עשו הכל מכירים, ואילו את יעקב מכיר רק הקב"ה.

ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו (כ"ה - כ"ח)

פעם אחת סיפר הרה"ק רבי מאיר מפרעמישלאן זיע"א לחסידיו: למורי ורבי הצדיק רבי חיים מטרערנוביץ זיע"א בעל "באר מים חיים", היה בן שלא הלך בדרך הישר וציער מאד את אביו, למרות זאת לא הרחיק רבי חיים את בנו מעליו ואף קרבו מאד, דאג לכל מחסורו וקיווה שיחזור למוטב. פעמים רבות שמעתי את רבי חיים כשהוא נושא את ידיו הסהורות לשמים ואומר: רבוננו של עולם, יהי רצון שאף אתה תנהג בבניך במידת

זמני השבת

זמני יציאת השבת
ירושלים: 5:15 ת"א: 5:16 ר"ת: 5:49

פרשת תולדות

זמני כניסת השבת
ירושלים: 4:01 ת"א: 4:15

מעכשיו אתה רופא ושמן יהיה "דוקטור אברהם"

לפני שנים רבות חי בבגדד סוחר ירקות יהודי עני ששמו אברהם, לאברהם היתה חנות קטנטנה בשוק העמוס בבגדד בה מכר ירקות שגידל בגינתו, כולם הכירו את אברהם הירקן ואהבו אותו מאוד. לא היה עוד סוחר בשוק עם שם טוב כמוהו, הוא השתדל למכור את סחורתו במחירים השווים לכל נפש, הוא שקל את הירקות במידה ובמשקל. אע"פ שלאברהם לא היתה פרנסה בשפע, הוא תמיד היה מרוצה וידידותי אל כל האנשים, התנהג ביראת שמים והשתדל למצוא חן בעיני אלוקים ואדם. אברהם הכיר את כל לקוחותיו היהודים וערבים כאחד, ונוהג היה להתעניין ולשאול לשלום ילדיהם ונכדיהם, תמיד היתה בפיו מילת עידוד טובה לכל אחד, והאנשים העריכו אותו והחזירו לו טובה בשל כך, כאשר היתה אשתו מתלוננת לפעמים על הצמצום בו הם נאלצים לחיות, היה אברהם משיב לה ברכות: האם את רוצה שאגרם לקנאה בעיני הבריות, ברוך השם הרי יש לנו מה לאכול ויש לנו גג מעל לראשנו ונחת מילדינו, אל נא נתלונן. אברהם אמנם הסתפק במועט ושמח בגורלו, אך המלאכים בשמים שנוצרו כתוצאה ממעשיו הטובים, המליצו טוב בעדו ותבעו מבית דין של מעלה לתת לו קצת מהשכר המגיע לו על קיום המצוות. בית הדין קיבל את ההמלצה והוחלט שאברהם יזכה בברכת העושר בחייו, אפילו השטן לא יכול היה להגיד משהו בגנותו של אברהם, להיפך, השטן הערמומי חשב בליבו הבה נראה כיצד יתנהג אברהם האם יעמוד בצדקתו כאשר יתעשר? מניסיונו ידע השטן כי קל לו יותר להסתדר עם עשירים מאשר עם עניים מרודים.

בלילה ההוא נדדה שנתו של הכליף הגדול השליט של הממלכה, הוא עלה לגג ארמונו שם היתה גינה יפה מלאה בפרחים וצמחים שונים המפיצים ריח משכר, הכליף התיישב בכורסה והביט בכוכבים, לידו ישב האסטרוולוג האישי שלו, כפי שהיה נהוג האסטרוולוג היה מביט בכוכבים ובמזלות ואומר לכליף את עתידו האישי, אסטרוולוג זה היה שונא ישראל ותמיד היה משתדל לחפש איזה אות או סימן שיוכל לפרשו שעל הכליף לגזור גזירות קשות נגד היהודים שבארצו, הוא התאמץ למצוא הוכחה לכך שהכליף חייב לגרש את כל היהודים, אולם עד כה לא הצליח במשימתו המרושעת, עתה כשעמדו שניהם על גג הארמון והביטו בכוכבים, הבחינו לפתע בכוכב שזרח בקצה השמים ולאחר מכן נפל למטה וכבה, הכליף נחרד למראה ודרש מהאסטרוולוג הסבר מיידי על התופעה, הלה לא איבד רגע כדי לבצע את זממו, אדוני המלך אמר, האם ראית שלכוכב שנפל היו שש קצוות הרי זה הכוכב היהודי המגן דוד, לא שמתי לב לכך השיב הכליף, אולם מה פירושו של דבר לדעתך, פירושו של דבר כי כוכבם של היהודים במדינתך דעך ולכן עליך להוציא מיד צו מלכותי הקובע כי על כל היהודים מנער ועד זקן לעזוב את המדינה תיכף ומיד, ולא לשוב אליה יותר, הסביר האסטרוולוג. אבל האזרחים היהודיים נאמנים לי, משלמים מיסים ומביאים ברכה לארץ, כיצד אוכל לגרשם סתם כך ללא כל סיבה? שאל הכליף.

אדוני הכליף, דע לך כי הכוכבים בשמים אינם משקרים, נשקפת סכנה גדולה לך ולממלכתך אם לא תעשה מה שציוו עליך מן השמים, כל הצלחתך בעתיד תלויה בדבר זה. אולם אני שמעתי כי היהודים נמצאים מחוץ לשליטת הכוכבים והמזלות, אין מזל לישראל נאמר עליהם, כי האלוקים בעצמו משגיח על בני אברהם, ואינו מוסר את גורלם לכוכבים ומזלות, אם כן אולי זה לא היה הכוכב שלהם אמר הכליף הנרגש, "הכליף החכם והנבון צודק כתמיד" אמר האסטרוולוג

הערמומי, אולם תרשה לי לומר כי דבר זה לפיו אין ליהודים מול משלהם זה רק אם הם מתנהגים בחיי היום יום על פי תורה ומצוות, אזי הם עומדים מעל לכוכבים והמזלות ונמצאים תחת השגחתו הישירה של הבורא, אולם אם לא, אז הבורא גם הוא מסב את פניו מהם ואז אינם שונים במזלם מכל שאר העמים. אם כך הוא הדבר השיב הכליף, עליך להוכיח לי כעת שני דברים, ראשית שהיהודים אינם שומרים את מצוות התורה, שנית שמזלם בגד בהם, אם תוכיח לי את שניהם אוציא מיד צו לגירוש היהודים, באיזו הוכחות תסתפק אדוני הכליף? שאל האסטרוולוג בזהירות, אתה החכם ביותר בכל מלכותי השיב לו הכליף, ואני סומך עליך בענין זה. האסטרוולוג שקע בהרהורים ולאחר מכן אמר: הבה נמצא יהודי עני מרוד וירא שמים, הכליף יקרא לו ויטיל עליו לעסוק במקצוע שאין לו כישורים לגביו, אם ישחק לו המזל והוא יצליח בכך ואף יתעשר, ויחד עם זאת יישאר ירא שמים ושומר מצוות כמקודם, סימן הוא כי אין הצדק עימי במקרה כזה אני מתחייב בנפשי. כך יעשה אמר הכליף, ונתן בכך את הסכמתו להצעתו המקורית של האסטרוולוג.

למחרת בבוקר יצא הכליף מהארמון בלוויית יועצו האסטרוולוג, כששניהם מחופשים בבגדים פשוטים, הם יצאו לרחובות בגדד ועד מהרה הגיעו לשוק, שם פנו אל אנשים שונים ושאלו מי כאן החנווני העני ביותר, התשובה היתה פה אחד: "אברהם הירקן", לשאלה נוספת ששאלו מי הוא ההגון והירא שמים ביותר בקרב החנוונים? היתה התשובה וזה "אברהם הירקן", בשוכם לארמון שלח הכליף לקרוא לאברהם הירקן היהודי, הלה הופיע בפני השליט כשהוא רועד מפחד, מה שמך? שאל הכליף, שמי אברהם, השיב, מה משלוח ידך? סוחר בירקות, השיב אברהם, אולם כאשר הכליף המשיך ושאל אם הוא רוצה להיות רופא, לא השיב, כי חשב כי לועגים לו והכליף חומד לצון על חשבונם, הכליף אמר כי כוונותיו רציניות ביותר ואמר לו: מעכשיו אתה רופא ושמן יהיה "דוקטור אברהם". לשוא ביקש אברהם רחמים וטען כי הדבר היחיד שהוא מבין בו, קצת זה ירקות למיניהם וטוגיהם. הכליף עמד בשלו ואמר כי דבריו הם פקודה שאין עליה עוררין, הוא ציווה על אברהם ללכת לעבוד חודש כרופא ולאחר מכן לחזור ולדווח לו על מעשיו במקצועו החדש.

אברהם בא לביתו אבל וחפוי ראש, הוא היה חיוור כסיד ועצוב, אשתו הביטה בו והיתה בטוחה שהוא חולה וזקוק לטיפול רפואי, אברהם סיפר לה על הדו שיח המוזר שהיה לו עם הכליף, אם כך הוא הדבר הרי שאין מה לעשות, אמרה, אם הכליף רוצה שתהיה רופא עליך להיות רופא, הוא יכול להרשות לעצמו לצחוק ממך, הוא מינה אותך לתפקיד רופא ואין לך ברירה אלא לקבל את הדין. אברהם שמע בקול אשתו מכר את החנות הקטנה, לווה קצת כסף קנה לעצמו בגדים חדשים, ושכר דירה נאה באחד הרבעים המהודרים של בגדד, הוא תלה שלט על הדלת "אברהם הרופא" וישב והמתין לפציפיטיים, וראה איזה פלא, מיד החלו לבוא אנשים שונים, וכל אחד מתלונן על מיחוש זה או אחר, רוב החולים היו סוחרים עשירים שהתלוננו על כאבי ראש כאבי בטן, נדודי שינה וכו' אברהם האזין לכולם בתשומת לב, לאחד מהם אמר כי הוא דואג יותר מדי וכתוצאה מכך הרגשתו הרעה, לכן עליו לשים מבטחו בה' ולא לאכול את עצמו, לשני אמר כי הוא אוכל יותר מדי וכי עליו לאכול במשך שבוע ימים רק ירקות ופירות, לחולה אחר נתן תרופה שהכין בעצמו בקבוק קטן ובו סירופ שהכין ממיץ ירקות ופירות, ופלא גרר פלא לתרופותיו ועצותיו של אברהם היתה השפעה לא רגילה, הרופא החדש נתפרסם ברחבי העיר בגדד ואנשים סיפרו נפלאות על כוחו לרפא חולים, ולא פחות מזה על גישתו האנושית לחולים, הוא לא לקח מחירים גבוהים, כל אחד שילם כפי יכולתו ואילו עניים קיבלו אצלו טיפול רפואי חינם. מובן מאליו כי לאברהם היתה פרנסה בשפע, חולים עשירים שהיו אסירי תודה על טיפולו שילמו לו ביד רחבה ושלחו לביתו מתנות יקרות ערך, אולם ההצלחה הבלתי צפויה לא סחררה את ראשו, הוא

משל ונמשל

כשיבוא משיח צדקנו יתנו האנשים הפשוטים

כתר מלוכה בראשו.

משל למלך אחד שיצא עם בני לוייה ליער לצוד צייד, וכדי להקל על עצמו לבש בגדים פשוטים והיה נראה כאדם פשוט. פתאום השתנה מזג האוויר והתחיל לרדת עליהם גשם חזק. כל שרי המלוכה נתפורו לכל עבר למצוא להם מקום מחסה, והמלך נשאר לבדו בסכנה גדולה. מחמת ריבוי הגשם רץ המלך ביער וחיפש גם הוא מקלט, עד שמצא בית של כפרי אחד ונכנס לתוכו.

קיבלו הכפרי בסבר פנים יפות, נתן לו בגדים להחליף, האכילו והשקהו מאכלים פשוטים ממה שהיה לו, הסיק את התנור, והשכיב על ידו את המלך לחמם את גופו הקופא מקור, נרדם המלך ושנתו ערבה לו מאוד, שלא טעם טעם שינה מתוקה כזו מימיו, והשרים חיפשו את המלך בכל היער עד שמצאוהו ישן בבית הכפרי. ביקשו אותו שיחזור איתם אל ארמון המלוכה, ולא רצה, אמר להם המלך בשעה שהייתי בסכנה, הפקרתם אותי וברחתם כולכם, וכל אחד חשב רק על עצמו, רק הכפרי הטוב הזה הכניס אותי לביתו, האכילני והשקני, וישנתי אצלו שינה מתוקה שכמותה לא טעמתי מימי, עתה איני נוסע אלא בעגלתו הפשוטה של הכפרי ובאלה הבגדים הפשוטים שהכפרי נתן לי.

הנמשל: בימות המשיח, יירד מבול של אפיקורסות על העולם, ויכוסו כל ההרים הגבוהים, ואפילו בארץ ישראל שבה לא יהיה מבול, מכל מקום מכוח הזרם החזק של המבול, יותזו מי הכפירה גם למקומות הכשרים וייכנסו גם לבבות הכשרים, ושום חכמות לא יועילו בימים ההם. והקב"ה ינהל את המלחמה באפיקורסות, רק בעזרת האנשים הפשוטים מגידי התהילים בפשטות, ולכן כשיבוא משיח צדקנו יתנו הם האנשים הפשוטים הללו כתר מלוכה בראשו.

(בשם הרה"ק רבי נחמן מברסלב זיע"א)

כך חלף לו החודש הראשון ואברהם הלך לארמון הכליף כדי למסור לו דין וחשבון על עבודתו הרפואיות, בבואו לשער הארמון לא נתנו לו השומרים להיכנס באומרם כי הכליף חולה ואיש אינו יכול לדאוג, אם כך אמר אברהם וודאי אתם חייבים לתת לי להיכנס אני הרי "אברהם הרופא", בעזרת ה' אשתדל לרפא את אדונינו המלך, מסתבר שגם שומרי הארמון שמעו על הרופא החדש המפורסם ומיד הכניסו אותו פנימה, בבואו לחדר של הכליף מצא אברהם את המושל שרוע על המיטה אוחו את צווארו בידו ומתפתל מכאבים, הסתבר כי הכליף בלע עצם של דג אולם העצם נתקעה בגרונו מבלי יכולת לבלוע או להקיא אותה, הוא הרגיש כאבים איומים וכל מאמצי הרופאים להוציא את העצם רק הרעו את המצב, הכליף גירש את הרופאים בחרפה באומרו כי אין הוא זקוק לעזרה מסוג זה וכי הוא יוכל למות בשקט מבלי שיבלבלו לו את המוח.

אדוני המלך אמר אברהם בנימוס אני אברהם הרופא באתי כדי... יותר לא היה יכול להמשיך, הכליף ששמע את שמו של אברהם הרופא פרץ בצחוק פרוע צחק וצחק עד שהשתעל והחל להקיא, יחד עם הכל הוא ירק גם את העצם שהייתה תקועה בגרונו, בן רגע נשתנה מצב רוחו של הכליף מן הקצה אל הקצה והרגיש טוב יותר וכאביו נעלמו כלא היו, הוא קפץ מהמיטה כשחיוך של אושר נסוך על פניו וחיבק את אברהם בשתי ידיו, אתה הצלת את חיי כיצד אוכל לגמול לך על כך אברהם יקירי, שאל הכליף המאושר את אברהם המופתע שניסה להתנצל באומרו שהוא לא עשה מאומה, ומי שבאמת הציל את חיי הכליף זה ה' יתברך שהוא רופא כל בשר ומפליא לעשות הוא זה ששלח רפואה לאדוני המלך אמר אברהם, אולם הוא הרי שלח את הרפואה על ידך ובאמצעותך אמר הכליף המאושר, וכיוון שכך הרי מעתה ואילך תהיה רופאי האישי. אולם יש לנו עדיין קטן לגמור עם היועץ המיוחד שלי, הלא הוא האסטרוולוג שיעץ לי את העצה הטובה בקשר לאחייך היהודים.

מיד שלח הכליף לקרוא לחוזה בכוכבים ואמר לו אתה ידידי התחייבת בנפשך ואבדת את ראשך בשל הרעה שיעצת על היהודים, אם אתה באמת חוזה בכוכבים הרי שהיית חייב לחוות התפתחות זו במהלך הכוכבים, אולם לי נדמה שאותו כוכב שנפל היה הכוכב האישי שלך. החוזה בכוכבים הפיל את עצמו לרגלי הכליף וביקש רחמים על נפשו, אולם הכליף אמר שהוא מפקיד את גורלו בידי אברהם הרופא, אדוני המלך אמר אברהם, במקצועי החדש כרופא ראיתי כבר הרבה אנשים חולים, אולם חולה שכזה במחלה אנושה כמו האסטרוולוג שלנו עדיין לא ראיתי, אולם נדמה לי כי גם הוא נרפה מעט ממחלתו האינדיבידואלית השנאה העיוורת לעם היהודי, אני ממליץ שתהא נשמתו לשלל. הכליף מינה את אברהם הרופא במקום האסטרוולוג ליועצו והאסטרוולוג הנבוך הודה לאברהם הרופא.

צ'ין אדם לחברו

עניו ושפל ברך

מסופר על הרה"ק רבי משה פיינשטיין זיע"א, שבהיותו מהלך פעם ברחוב, שמע קול קורא, משה! משה! בהביטו סביב ראה כי זהו קולו של מכר אשר ישב ליד הגה מכוניתו. מבלי להניד עפעף ניגש ר' משה אל המכונית, האיש הבין שר' משה חשב שהקריאה היתה מכוונת אליו הסמיק מרוב מבוכה ואמר: הבחנתי בבני משה פה ברחוב, לא הייתי מעלה בדעתי לקרוא לראש הישיבה בצורה כה פשוטה, נוסף לכך לו הייתי מבקש לדבר עם ראש הישיבה, הייתי יוצא ממכונית וניגש אליו, לא הייתי חושב לבקש מראש הישיבה כי יסור אלי. ר' משה הבטיחו נאמנה שלא נפגע חלילה וכי אין לו סיבה לדאגה, זה שנים רבות שאיני מייחס כל משמעות לדברים הללו.

בשביל גמילות חסד אחת כדאית כל הטרחה הזו

מסופר על הרה"ק רבי משה מקארלין זיע"א, שפעם בערב שבת קודש אחר חצות היום, כשישב בביתו וכולו אחוזו שרעפים, מתכוון לקבלת את השבת, ראה מבעד לחלוני אדם המסתובב מחנות לחנות, מבקש לפרוט רובל ואינו מוצא. נקש הצדיק על החלון, והזמינו להיכנס לביתו, משנכנס, לקח שולחן, העמיד עליו כיסא, עלה על הכיסא ופשט ידו על ארון גבוה שעמד שם. משם לקח מספר קופסאות כסף ממעות ארץ ישראל שהיו לו, ירד מהשולחן ומנה את

הפרוטות שהיו שם, ופרט לו רובל בבקשתו. בתוך כך נכנס אחד מאנשי שלומו של הרבי, וכולו פליאה: האם בשביל ענין כזה, יטריח הרבי את עצמו בטירחה כה גדולה? השיב לו רבי שלמה: הלא זוהי גמילות חסד, בשביל גמילות חסד אחת כדאית כל הטרחה הזו.

לפני הכל – מידות טובות

מעשה היה לפני הרה"ק רבי שלמה זלמן אויערבאך זיע"א שבחור מבוגר לא מצא שידוך מכיון שטיפל באמו הזקנה, ובכל הצעה לשידוך דרש מהמדוברת שתסכים לחיות בבית אמו, ולא היה מי שתסכים לכך. וקרובי משפחתו באו להגרש"ז שיסביר לו שלא זו הדרך. אך הגרש"ז הצדיק את מעשה הבחור, שאלוהו אם כן לא ימצא שידוך? ענה הגרש"ז, אחד מדרכי המוסריות של לקיחת שידוך, הוא אשה בעלת מדות, ואם איננה מסכימה שתשרת את אמו הזקנה של הבחור אין היא בעלת חסד. לימים שמע הגרש"ז שהבחור התארס עם בחורה שהסכימה לחיות ביחד עם אמו הזקנה, ושלח לקרוא לו ואמר לו: בזמנו המלצתי שדרכך נכונה, שכך הוא דרכה של אשה בעלת חסד, אבל לאחר שכבר מצאת השידוך, ברצוני לומר לך שתסדר את אמך הזקנה במושב זקנים, אין זוגתך צריכה לסבול, הגם שהיא בעלת חסד, אבל עליך מוטל החיוב

תלולא דצדקיא

שבת קודש ב' כסלו הרה"ק רבי שמעריל מוועררובקה (תלמיד הבעש"ט (תקל"ז) הרה"ק רבי משולם פייביש מזאבריו ב"ר אהרן משה (תקנ"ה) הרה"ק רבי משולם פייביש הלוי (יושר דברי אמת) ב"ר אהרן משה הרה"ק רבי ישראל יצחק מראדושיץ ב"ר דוב בער (תר"ח) הרה"ק רבי עקיבא סופר (דעת סופר) ב"ר שמחה בונים (תש"ך) **יום ראשון ג' כסלו** רבי מאיר ב"ר משה כי"ץ אביו של הש"ך (ת"ג) **יום שני ד' כסלו** הרה"ק יעקב דוב מאמשינוב ב"ר ישראל יצחק מווארקי (תרל"ז) **יום שלישי ה' כסלו** רבי שמואל אליעזר ב"ר יהודה הלוי (המהרש"א – שצ"ב) הרה"ק רבי אשר אנשיל הלוי אב"ד טשענגער (מנחת אשר) ב"ר שמואל (תרל"ד) הרה"ק רבי ברוך בער ליבוביץ ב"ר שמואל דוד (ת"ש) **יום רביעי ו' כסלו** הרה"ק רבי יחזקאל שרגא מסטראפקוב ב"ר ישכר דוב – תשנ"ה) **יום חמישי ז' כסלו** הרה"ק רבי אהרן מקראקא ב"ר קלונימוס קלמן (בעל מאור ושמש) תרמ"ב **יום שישי ח' כסלו** רבי משה ב"ר יצחק (חידושי מהרש"א מהדו"ב – תכ"ט) הרה"ק רבי אהרן מטשערנאבל ב"ר מרדכי (תרל"ב) הרה"ק רבי דוד מסוכטשוב ב"ר שמואל

זכותם תגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מצווה הלכות

מאת הרה"ג נמליאל הכהן רכניטין שליט"א
מח"ס "גם אני אדוך" רמזים וסימנים לתורה על המצוות.

דיני ברכת ברכים ורעמים (ד')

א) העומד באמצע התפילה, אם הוא במקום שיש לו דין של אמצע הפרק, לא יפסיק לברך על הברקים ועל הרעמים, ואם הוא בין הפרקים [וכל שכן בפסקי דומרה] יפסיק ויברך. (משנה ברורה סימן ס"ו, ס"ק י"ט)

ב) מעיקר הדין אין צריך לעמוד באמירת ברכות אלו. (פמ"ג בפתיחה להלכות ברכות, אות י"ח), אמנם טוב להדר ולעמוד באמירתם. (סידור יעב"ץ, שו"ת רבבות אפרים, חלק ו', סימן ת"ט)

נדבת הר"ר מאיר רכניטין הי"ו

לע"נ אמו

מרת מלכה בלומה ע"ה ב"ר משה הכהן הי"ו

נלב"ע ב' כסלו תשע"ה

קרית קרעטשניף רחובות

טל': 052-7144471 מייל: sipureitzadikim@gmail.com

בחסות "דודי קאר"

הסוכן החרדי שלך להשכרת ומכירת רכב בכל הארץ 052-7655-222

פני עין חמד

יוצא לאור ע"י בית הכנסת שכונת "עין חמד" - מכללת ציון

פְּרֻשֶׁת תּוֹלְדוֹת - כְּהֵה נֶשֶׁל תְּפִלָּה

"וַיַּעֲתֶר יָצֶחֶק לְהָא' לְנִכְח אֲשֶׁתּוֹ כִּי עֲקָרָה הִיא וַיַּעֲתֶר לּוֹ ה' וַתִּהְרַר רַבְּקָה אֲשֶׁתּוֹ" (בראשית כה, כא)

למה הפסוק נקט דווקא לשון זה של תפילה? למה לא נאמר: "ויתפלל" או "ויבקש יצחק"? אלא שיש כאן רמז כי הוא מלשון עתר. הגמרא בסוכה (י"ד ע"א) אומרת שעתר הוא הקלשון שבו אדם הופך את התבואה רבותינו אמרו: "למה נמשלה תפילתן של צדיקים לעתר? מה עתר זה מהפך הגורן ממקום למקום כך תפילתן של צדיקים". כמו שעל ידי הקלשון אדם הופך את התבואה מלמטה למעלה כך הצדיק בתפילתו מחשבתו עולה מלמטה למטה ומעלה את כל סדרי הטבע. הלשון ויעתר- לשון עתר וזה מה שיצחק עשה בתפילתו שהפך ושינה סדרי בראשית וגרם שרבקה העקרה תיפקד.

עוד רבותינו פירשו- מה הלשון הזה של "ויעתר יצחק" שהוא מלשון ריבוי תפילה כמו שכתוב: "ויעתר עַנְן הַקֶּטֶרֶת עֲלֶיהָ" (יחזקאל ח, יא), שהיה שם ריבוי עשן הקטורת. זה מה שרש"י הקדוש כתב: "הַרְבֵּה וּהַפְצִיר בַּתְּפִילָה".

אנחנו צריכים גם כן לעמוד ולזעוק אל ה' הן בציבור בכינוס אנשים רבים והן בפרט ולהתפלל ולהתחנן שיחוס וירחם עלינו. אין דבר אחר שיכול לעמוד לנו מלבד התפילה. כאשר אנחנו נאחז באומנות אבותינו ונשטח תפילות מעומקא דליבא לפני ה' יתברך, אין ספק שהתפילות יתקבלו ויעשו רושם למעלה.

בברכת שבת שלום

הרב אליהו חיים פנחסי שליט"א

חבר הרבנות המקומית מבשרת ציון

זמני לכת

17:45	17:13	16:01	י"ג
17:41	17:10	16:18	י"ד
17:40	17:09	16:17	י"ה
17:45	17:13	16:21	י"ז

בהלוויה של מרן ה'חזון אי"ש' זצ"ל, ראו יהודי שהולך ובוכה בכי תמרורים. שאלו אותו: "למה אתה בוכה כל כך?". אמר להם: "איבדתי עכשיו את הכותל המערבי". שאלו אותו: "מה פירוש?". היהודי הסביר להם: "אני גר בירושלים. כל פעם שהיתה לי איזה צרה, הייתי הולך לכותל המערבי ושוטח תפילה לפני הקב"ה שיושיע אותי. כך אומרים העולם על מה שאמרו רבותינו (מדרש ויקרא רבה פ"ב ס"ב): "אוזניים לכותל שהכוונה היא לכותל המערבי ששם אוזניו של הקב"ה כרויות ושם התפילה נשמעת".

"בעוונותינו הרבים", היהודי סיפר, "העיר העתיקה נפלה בידי הערבים. לא היתה לי עוד אפשרות ללכת להתפלל בכותל המערבי. מה אעשה? הייתי נוסע כל פעם לבני ברק אל ה'חזון אי"ש', שם סיפרתי לו את הצרות שלי וביקשתי ממנו שיתפלל עבורי. הוא שמע והתפלל. בעבורי הוא היה בשבילי במקום הכותל. עכשיו אתם שואלים אותי מדוע אני בוכה? הלא זו כבר הפעם השניה שאני מאבד את הכותל".

על הפסוק: "ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו כי עקרה היא" (בראשית כה, כא) רבינו בחיי כתב: "ויש עוד ללמוד מכאן כוח התפילה שהיא גדולה מאוד ואפילו לשנות הטבע". הרי רבקה היתה עקרה. אנחנו יודעים שמי שהיא עקרה אין לה יכולת ללדת בדרך הטבע. אף על פי כן אנחנו רואים שעל ידי התפילה השתנתה המציאות ונשברו חוקי בראשית. לכן הזכיר כאן הפסוק לשון "ויעתר יצחק" ו"יעתר" זה לשון תפילה וכמו שתרגם התרגום ו"יעתר יצחק- וצלי יצחק". וצלי- היא תפילה.

הצלחה בגו"ר

יצחק אריאל בן טובה שמואל אימן בן אסתר זרי מאיר ישראל בן רחל ברכה- יראת שמים ליאור יהושע סומך וב"ב גלית בת מוסדי יהודה אריה בן רחל ברכה ארז בן שושנה רונן אברהם וב"ב קסיר אפרים וב"ב רחל ברכה בת פדילה דליה משפ' שטרית נעם יצחק בן רחל ברכה רינה בת סימי וב"ב יוסף ליאור בן דליה אפרת- הצלחה בכל העניינים שלמה ודנה דוד וב"ב אריה ושרה לוי וב"ב י.מ.ש כדורי אקבלי יוסף חיים בן נסכה שולמית ומרדכי חיים דויטש וב"ב עמית בן אהרון וב"ב רז דוד בן לאה וב"ב

זיווג הגון וכשר במהרה

אורן חיים בן אלן אסתר רותית בת סימי תרצה בתיה בת ימנה נינט יוסף בן רחמה אילן בן ג'ולייט יפית שרה בת ג'ינה דרוז בן סופיה אנאל חביבה בת שולמית מיטל בת מלכה מאיר בן שרית ואליהו טליה עדן אסתר בת שולמית נעם בן שרה שירי ימנה בת שולמית דוד עומרי בן יהודית שושנה שירה בת סילביה שמעון בן שולמית סיון רבקה בת אלן אסתר עמית בת טובה אברהם גורג'י בן דליה אפרת אורן בן נעמי לאה בת תמר

זרע קודש בר קיימא

גלית בת מוסדי אליהו דרי בן ימנה אילנה בת רחמה שמואל אימן בן אסתר זרי סיון בת אסתר רחל מרים בת יהודית דניאל בן שרה ואושרית בת שושנה נעמה בת יפה דגנית בת שושנה אסף בן סופיה נתנאל בן ג'ינה מיטל בת שושנה

רפואה שלמה

מאיר ישראל בן רחל ברכה יצחק בן עזרא ימנה ניזרי בת סטה- בריאות ואריכות ימים מרדכי ניזרי בן פרח- בריאות ואריכות ימים מאיה בת עדי דליה אפרת בת נעימה סימי בת סוליקה מיכאל יהודה בן מרים אורן בן אסתר דינה בת מזל נעם יצחק בן רחל ברכה נעמי בת רחל שירה שילת בת אורלי אפרים בן שרה לביא ישראל בן תמר חיה אסתר בת סוליקה מוריה בת רחל ברכה נחום בן כיריה יהודה אריה בן רחל ברכה ישראל בן חווה יפה בת שרה-הצלחה ורפואה רחל בת זוהרה משה בן נדימה עינת בת רחל ברכה רפאל משה בן רחל יצחק בן פנינה רחל ברכה בת פדילה דליה יצחק בן רבקה רותית בת סבריה קסנש בת דגטו יצחק בן חנון רפאל אבידן בן תקווה אליהו בן רחל בנימין בן ברכה אלן אסתר בת שרלוט נעימה בת שרה יהודה לייב בן אסתר מלכה נעם אלימלך בן אושרית- רפואה שלמה ובריאות איתנה יהודית אסתר פראדל בת חיה- בריאות ואריכות ימים

העלון מוקדש לעילוי נשמת משה בן גורג'יה ז"ל

לרפואה שלמה לנוריאל בן אסתר

לרפואה שלמה לאיידה חיה בת אסתר וליילד אלחנן רפאל בן איריס וליילד אורי חיים בן שלי

שואל ומשיב בהלכה – יום טוב- שמוש בקוצץ ירקות

האם מותר ביום טוב להשתמש בקוצץ ירקות? וכן האם מותר לברור אורז מחשש לתולעים?

שאלה: ?

להלן סיכום ההלכה מפי ר' אליהו חיים פנחסי, רבנות מקומית מבשרת מתוך ספרו 'הכשרות למעשה':

תשובה: ?

אדם שרוצה לבשל אורז ביום טוב, מותר לברור [מחשש לתולעים] כמות שצריך לאותו היום, ובלבד שיברור באופן שהטורח בו מועט. כלומר, אם האוכל מרובה על הפסולת, יברור את הפסולת. אם הפסולת מרובה, יברור את האוכל, כל שממעט בטירחה בכך. **מקורות:** שו"ע (סימן תקי ס"ב). שו"ת אור לציון ח"ג (עמוד רב) ומותר לברור אף בכלי, ובלבד שלא יהא כלי המיוחד לברירה לזמן רב. ע"ע שו"ת מנחת דניאל- גודיס ח"א (סימן ע) מכיון שכך הדרך לברור אורז קודם האכילה, אף לדעת הרמ"א יהיה מותר.

מותר לרסק ביום טוב פירות וירקות. **מקורות:** שו"ע (סימן תקד ס"א) מכיון שאם יטחן אותם מבעוד יום טעמם יפוג.

מותר לחתוך ירק דק אפילו שלא בסמוך לסעודה. **מקורות:** משנה ברורה (סימן תקד ס"ק יט), כף החיים (שם אות לב).

ביום טוב מותר להשתמש בקוצץ ירקות ידני, גם בחיתוך דק באופן שאינו חשמלי. **הערה:** מכיון שמפיג טעם כמבואר בשו"ע (סימן תקד ס"א). גם לבני אשכנז מותר כמבואר במשנה ברורה (שם ס"ק יט). אין בו משום איסור "עובדין דחול" על פי המבואר בביאור הלכה (סימן תקי ד"ה את הירק) שאין הדרך לעשותו לימים רבים, ליכא איסור עובדין דחול.

מאכלים שמותר לרסק אותם ביום טוב, כגון שמאבדים טעמם אם ירוסקו מערב החג, מותר לרסק גם על ידי פומפיה ללא שינוי. **מקורות:** השו"ע (שם) מבואר שמותר לטחון דברים שיפוג טעמם אם יטחנם מבעוד יום. אין צריך לשנות באופן הטחינה. ע"ע להרמ"א (שם ס"ג) שמותר לגרור גבינה ביו"ט על הכלי שהוא מורג חרוץ. המג"א ביאר (שם ס"ק ז) דלא דמי למה שאסרו לשחוק את הפלפלין בריחיים שלהם משום עובדין דחול, דהתם רגילים לשחוק הרבה ביחד, אבל כאן אין דרך לגרור אלא מה שצריך לשעתו. בשו"ת אור לציון ח"ג (פי"ט אות ה) התיר אף לטחון לאחר השימוש.

אסור לסחוט ביום טוב פירות שנהוג לסחוט אותם למשקאות, אפילו שהם לצורך אוכל נפש. **מקורות:** שו"ע (סימן תצה ס"ב). ע"ע בשו"ת יביע אומר ח"ח (חאו"ח סימן לו) שגם סחיטת תפוזים כסחיטת תותים ורימונים אסורה מכיון שדרך לסחטם. כן דעת הגר"ז אויערבך בספר שמירת שבת כהלכתה (פ"ה אות א). כן צידד לאסור בשו"ת אור לציון ח"ג (פי"ט אות ה) שלא כדעת רבה של ירושלים, הגר"ש משאש זצ"ל, שהתיר סחיטה ביו"ט, שאם יעשה כן מאתמול יפוג טעמו.

מותר לסחוט לימונים. **מקורות:** כדן סחיטתו בשבת, שו"ע (או"ח סימן שכ).

מותר לסחוט פירות על מאכלים באופן שרוב המשקה נבלע במאכל. **מקורות:** כדן משקה הבא לאוכל כאוכל נחשב. כמבואר בשו"ע (או"ח סימן שכ ס"ד). ע"ע בספר חזון עובדיה- יום טוב (עמוד עה).

חשיבה על הזולת

עד כמה רבותינו חשבו על הזולת! כאשר שמעו בשורה טובה של האחר, הם הרגישו כי בשורה זו היא שלהם ממש. כאשר חלילה להפך, הם הרגישו שלהם זה קרה. להלן סיפורים שמעובדים מתוך 'אורחות חיים'. יש בהם כדי ללמדנו על כך. הרב משה טורק סיפר שבזמנו לא היו הרבה טלפונים. כל פעם שהוא רצה לשוחח עם מחותנו מירושלים - הוא היה מתקשר דרך הטלפון של שכנו, הגאון ר' משה יוסף מילצקי (בנו של הגה"צ רבי חייקל מילצקי), שהיה אב"ד חשוב בירושלים.

פעם אחת הוא היה צריך להתקשר בשעה מוקדמת בבוקר. לא היה נעים לו להטריח את הגאון ר' משה יוסף, אבל לא היתה לו ברירה אחרת. הוא ניגש לביתו והתקשר בטלפון. כמובן, הוא התנצל כמה וכמה פעמים על השעה המוקדמת. ר' משה יוסף אמר לו: "יישר כוח! אתה הצלת אותי". "על מה יישר כוח?" תמה. ר' משה יוסף אמר לו: "אבא שלנו ר' חייקל אמר לנו שלא נאכל ארוחת בוקר לפני שנעשה שלוש טובות ליהודים. היום עשיתי רק שתיים, ועוד לא יכולתי לאכול כי לא עשיתי את השלישית. אבל כעת אני יכול ללכת לאכול..."

מספרים על הסבא מסלבודקא, שכאשר נפטר בנו הגאון ר' משה פינקל, שהיה מראשי ישיבת סלבודקא, היה זה בשבת או ביום טוב. הסבא שלט ברגשותיו ושתק עד מוצאי היום. במהלך היום רצו לשמח את הסבא, אז הם סיפרו לו טובות שקורות אצל אנשים אחרים. כדי לשמח את הסבא היה צריך לספר לו שהשני מצליח. פלוני התארס, פלוני קיבל דירה, לפלוני טוב. זה מה שהחיה את נפשו!

הגאון ר' הירש קופשיץ זצ"ל שאל פעם את הילדים שלו: "מה לדעתכם נקרא אדם טוב?". הילדים ענו לו: "אדם שעושה הרבה טובות". הוא אמר להם: "זה נקרא אדם שעושה טובות. אבל מהו 'אדם טוב'? אדם שרואה שלשני טוב והוא שמח בשבילו..."

עושה אירוע שמחה באולם שמחות וברצונך להפוך אותו לכשרות "מהדרין-גלאט?"

צוות משגיחים תלמידי חכמים ידאגו לכך בכל איזור בארץ. ההשגחה החל מזמן אספקת הבשר ועד למנה האחרונה. בפיקוחו של הרב אליהו חיים פנחסי שליט"א 052-6329144 (הנייד באישור ועדה רוחנית)

מינויים

לקבלת העלון חנים במייל מדי שבוע, יש לשלוח בקשה למייל

PnneEH@gmail.com

הקדשת העלון

ניתן להקדיש את העלון לעילוי נשמה, רפואה שלמה, הצלחה, זיווג הגון, חזרה בתשובה וכו' נא לפנות לליאור בטל' 052-7652084 כתובת המערכת: עבור ליאור עצמון, רח' הבושם 26 ת.ד. 83375. מבשרת ציון. מיקוד 9076926

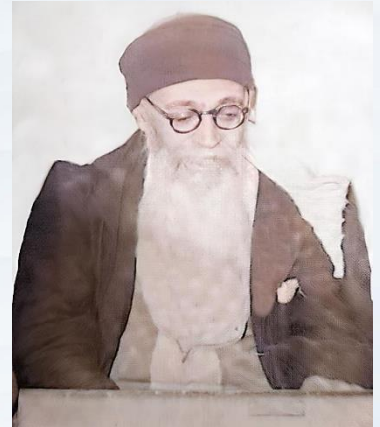
לשאלות בהלכה

נא לפנות לרב אליהו פנחסי בטל' 052-6329144 (הנייד באישור ועדה רוחנית)

אם ראשונים כמלאכים - הגאון הרב בן ציון חי הכהן יהונתן זצ"ל

הגאון הרב בן ציון חי הכהן יהונתן זצ"ל - נולד בשנת ה'תרמ"ה (1884) באי ג'רבה. תפילות רבות רוויות דמעות קדמו ללידתו מכיוון שהוריו איבדו כמה תינוקות שנולדו להם, חיו ימים ספורים ונפטרו רח"ל. בלידתו אימו הבטיחה להקדיש את בנה לתורה. כסגולה שיאריך ימים קראו לו בשם בן ציון שמשמעותו בן ירושלים. כן הוסיפו לו את השם חי שחיו יחיה. כבר מגיל קטן השמיע באוזני הוריו תורה. כמו רבים מבני גילו התחנך אצל ר' דוד כהן יהונתן שהיה ידוע בהרבצת התורה שלו באי ג'רבה.

בשנת ה'תר"פ לערך (1920) כשהיה כבן עשרים שנה, התבקש לשמש כדיין בעיר זוהארה שבלוב. כשהגיע לזוהארה מצא קהילה במצב דתי מוזנח למדי, ללא מערכת חינוך מסודרת, עזובה ומוזנחת בכל תחומי הדת. רבינו מיד כשהגיע התחיל בפעולות לתיקון המצב ובעיקר כדי לשנות את האווירה ששרתה בעיר. עד כדי כך היתה אווירה של חולין שקשה היה להבחין בין הנוער היהודי ובין הערבי.

רבינו גם ראה שהשירים שם לא לפי רוח היהדות. רבינו פעל בכל כוחו כדי להחליף אותם בשירים בעלי תוכן ראוי יותר. יכולות השירה והנגינה שירש מאביו היו לו לעזר והוא חיבר והלחין שירים רבים ואף הקים מקהלת זמר מבכירי תלמידיו. מילות שירי החולין שהיו מושרים בפי כל באירועי שמחה שונו ובמקומם חיבר הרב מילות קודש וערגה לארץ ישראל ולגאולה השלימה. הרב כלפון משה הכהן כתב עליו: "לידידנו החכם השלם והכולל כמה"ר רבי בן ציון הכהן הי"ו אודיעני כי עברתי בין בתרי תשובתו וששתי כעל כל הון בראותי אותו שקד על לימודך".

הרב עלה מג'רבה לארץ הקודש בחודש אלול ה'תשט"ז (1956). בהתחלה גר במושב עוזה. בהמשך עבר לגור באשקלון, שם הציעו לו את משרת רב העיר אבל הוא הסכים רק בתנאי שכולם יקבלו עליהם עול מלכות שמיים בלבב שלם. היה בקי בחכמת הנגינה ויחד עם היותו ת"ח עצום היה משמח חתנים בנגינתו.

ענותן. גאון. מלומד בניסים. בשנותיו האחרונות סבל ממחלה קשה והיה רוב הזמן מרותק למיטה וכן ניטל ממנו כוח הדיבור. נפטר ב-ד' כסליו ה'תשל"ב (1971). חי כ-87 שנים. בטהרתו טיפלו רק שני רבני העיר, רבי יוסף שרביט והרב ולנר. ציונו בהר-הזיתים בירושלים.

אביו: רבי יעקב (מח"ס זרע יעקב). **אימו:** הרבנית ז'אלו מזל (היתה צדקנית מופלגת וידענית גדולה גם בש"ס ופוסקים). **אשתו:** מרת שארינה (בת ר' ניסים סיסי הכהן). **בניו:** ר' רפאל, ר' מצליח, ר' ניסים חיים, ר' אמנון. **מרבנותיו:** רבי דוד דידי הכהן. **מתלמידיו:** ר' פראג'ללה גויטע (רב מושב עוזה), ר' גבריאל מגדיש (רב מושב שלוה), ר' בניציון כהן ור' שלום מדאר. **מספריו:** **ילספר בציון** - הגדה של פסח **אומר לציון** - דרושים על ספר בראשית

בני ציון - על מסכת אבות **יקרן הצבי** - חידושי תורה ודברי מוסר **יתהילת ציון** - על תהילים **מבשרת ציון** - על שיר השירים **יקהלת ציון** - פירוש על מגילת קהלת **שירי ציון** - שירי הקודש ששר בלוב **תורה מציון** - חידושי תורה **ינר מציון** - על פרקי אבות **ישערי ציון** - שו"ת **יתן מציון** - על הגמרא.

נהג מונית תושב אשקלון סיפר: נסעתי מאשקלון מקום מגורי הרב לכיוון צומת היציאה מהעיר. הבחנתי באיש זקן שסימן לי לעצור. החלטתי להתעלם ממנו ולהמשיך, אבל רק עברתי מטר מאותו הזקן ולהפתעתי המנוע כבה באמצע הכביש. קישרתי מיד את המעשה עם הזקן שעומד מטר ממני.

הזמנתי אותו לעלות למונית וסיפרתי לו על מה שקרה. אמרתי לו שאני מוכן לקחת אותו לכל מקום שיחפוץ בחינם. הרב אמר לי: "לא ולא, בשום פנים ואופן. אני צריך למושב ברכיה (מקום מגוריו של ב'יתו). אני אשלם לך בעבור הנסיעה כסף מלא", וכך היה. התנעתי את הרכב והוא שב לנסוע כבראשונה ולא נתקע בדרך. לאחר מכן התברר לי שהזקן היה רבינו.

תלמידו הגה"צ רבי פראג'ללה גויטע סיפר שכאשר למדו בקטנותם טעמי המקרא בלוב מפי מלמד אחד חדש, שמו לב כי למלמד יש שגיאות וזה מפני שבא ממקום אחר וכך סבר בניגון הטעמים. הם הלכו לשטוח את טענתם לפני רבינו. הצדיק שמע זאת וכדי שלא לבייש את אותו מלמד אמר: "אני לא בקי בטעמי המקרא האם זו טעות".

הרב היה בקי בחכמת הנגינה והיה תמיד משמח בחתונות ובסעודות מצווה. כשהגיע לארץ, הרב ביקש לרכוש לעצמו אורגנית כדי שיוכל לקחת אותה איתו לאירועים ולשמח את האנשים. לשם כך הרב נסע עד לתל-אביב והגיע אל חנות שבעליה היה אדם שעדיין לא שומר תו"מ. כאשר המוכר ראה את הרב עם בגדיו המסורתיים, הוא לגלג עליו ואמר לו:

"**אם אתה יודע לנגן על כלי זה - תקבל את הכלי בחינם**". הרב לא חש על כבודו. הוא ניגש לאורגנית וניגן על הכלי בבקיות מופלאה. האיש השתומם. לאחר מכן ביקש את סליחת הרב ואף רצה לתת לו את הכלי בחינם כפי שהבטיח. כמובן שרבינו סירב לקבל דבר מה ללא תשלום ולכן שאל למחיר ושילם לו את מלוא כספו. לאחר מכן הזהיר אותו כי מכאן ולהבא יזהר שלא ללעוג על אף יהודי.

כְּחָה שֶׁל תְּפִילָּה

"לשנה הבאה בירושלים". בני הקטן עמד על הכיסא וצעק: "ובדירה חדשה!". גם בפעם השנייה והשלישית ששרנו, הוא דאג להוסיף זאת. **בפעם הרביעית השתכנענו וענינו אחריו יחד 'אמן'!**

אומר את האמת – אם עד אז התייחסתי לעניין כמשובת ילדות, בליל הסדר משהו בתוכי זז. **גם אני הצטרפתי לתקווה והתחלתי לבקש על כך בתפילות.**

ערב אחד בתחילת חודש אייר, שני יהודים נכבדים נקשו על דלתי וביקשו להיכנס לביתי כדי לשוחח איתי. לתומי סברתי כי באו להתרים אותי לצדקה.

לכן הבהרתי להם מראש כי לא אוכל לעזור להם ביותר משקל אחד... אולם הם מצידם הבהירו, כי רצונם אך ורק לדבר איתי.

הכנסתי אותם לביתי. הושבתי אותם לצד השולחן הדל. הם סיפרו לי כי הם תלמידים של רב מפורסם מחו"ל שחפץ לקבוע את משכנו בארץ הקודש. הוא הצביע דוקא על הבית שלי כמקום ראוי להקמת בית מדרשו.

"אנחנו מוכנים לרכוש את הדירה ממך בכל מחיר. כבר דיברנו עם בעליה וקיבלנו את הסכמתו. אולם מתוקף 'חוק הגנת הדייר', אנחנו חייבים את אישורך".

הסברתי להם כי מכיוון שהדירה שייכת לי רק בדמי מפתח, גם אם ישלמו לי כפליים ממחיר השוק לא אוכל למצוא דירה חלופית. אולם הם היו עקשנים: "מה אתה רוצה בתמורה?", הם שאלו.

נזכרתי בחלום של בני. בעיתון שהיה על השולחן לפני בלטה פרסומת שבישרה על פרויקט יוקרה שנבנה במרומי ירושלים. היתה בי זחיחות דעת.

החוויתי באצבעי על הפרסומת ואמרתי לאורחי הנכבדים: **"תמורת דירתי אני מבקש דירה חלופית בפרוייקט זה!"**

להפתעתי הם ענו: "אין בעיה. אנחנו נרכוש עבורך דירה בת ארבעה חדרים בפרוייקט זה". הלם אחז בי כאשר הם מיד שלפו מסמך מוכן מכיסם, הוסיפו בו אי אלו שורות נדרשות, החתימו אותי והעניין הסתיים לחיים ולשלום.

בשנה הבאה כבר חגגנו את ליל הסדר בדירה החדשה. כאשר שרנו יחד: 'לשנה הבאה בירושלים' הבטתי בפניו של בני הקטן שנצצו מאושר...

המלמד המשיך וסיפר: "כאשר שמעתי את המעשה מפי בעליו התקשיתי להאמין. יום אחד פגשתי באקראי את בן משפחתו של אחד הרוכשים. הוא סיפר לי את כל הסיפור על פרטיו המלאים. אז חדרה ההכרה בליבי. אכן, אין גדול מכוח התפילה".

להלן סיפור מופלא, שמעובד מתוך 'ממשנתה של תורה'. מלמד מהמרכז שמע את הסיפור מפי בעל המעשה. ניתן ללמוד מסיפור זה עד כמה גדולה כוחה של תפילה.

במשרד התלמוד-תורה שבו אני מלמד, יש יהודי יקר שעובד כעוזר טכני במשרד. תפקידו לצלם מסמכים, להדפיס דפי למידה למחנכים, לתייק מסמכים ועוד עבודות אשר טרחתן מרובה ושכרן דל למדי.

התמיהה אותי העובדה כי למרות משכורתו הנמוכה של האיש והליכותיו הפשוטות, הוא מתגורר באחת משכונות הפאר הירושלמיות, בבניין יוקרתי שרוב הדרים בו הם אזרחי חו"ל עתירי ממון. לתומי שיערתי כי הוא בודאי בן למשפחה עשירה, ועבודתו בתלמוד- תורה היא רק כדי למלא את שעותיו הפנויות ואולי אף לשם שמיים.

יום אחד האיש ניגש אלי כשבידיו שטר הלוואה. הוא ביקש ממני להיות ערב בעבורו על הלוואה. "אני זקוק להלוואה בדחיפות כדי 'לסגור את המינוס' בבנק" – הסביר בבושה. אני עמדתי נדהם: "האם חסר לאיש כסף?!" כאילו הוא קרא את מחשבותי האיש המשיך והסביר לי:

בודאי אתה תמה על כך שאני נזקק לכסף. הרי אני גר בבניין שהוא כמעט היקר ביותר בירושלים. איך הראשון שאני נאלץ להסביר לו זאת. אומנם אני מתגורר בסביבה עשירה, אולם העושר נעצר אצלי על מפתן הדלת... בביתי שוררת עניות של ממש.

אם תשאל מהיכן הגיעה אלי דירה שכזו, יתכן שלא תאמין לי, אבל זה הסיפור שמאחורי הדברים: בעבר גרתי באחת משכונותיה הוותיקות של ירושלים בדירת קרקע ישנה בת שני חדרים, שאף היא לא הייתה שלי. אלא שכרתי אותה בדמי מפתח.

השנים חלפו וביתי ב"ה התמלא בילדים, כך הצפיפות גדלה והקושי התעצם. ביום מן הימים אחד מילדי הקטנים פנה אלי ואמר לי: "אבא, אנחנו חייבים לעבור לדירה חדשה. צפוף כאן!"

חייתי מולו במרירות: "אנחנו בקושי מצליחים לשלם על ההוצאות השוטפות של החודש. כיצד אפשר לחלום על דירה חדשה?"

אולם הילד היה עקשן. הוא שב ואמר בפסקנות: "אנחנו חייבים לעבור לדירה גדולה יותר!". הוא גם הוסיף והבטיח בתמימות טהורה: **"אתפלל על כך בעצמי, וגם אדאג שכל בני המשפחה יתפללו על כך"**.

הילד שמר את הבטחתו. מאותו יום ואילך הקפיד להתפלל על כך בכל יום וגם הזכיר לאחיו להתפלל על כך. זמן מה לאחר מכן בליל הסדר, כאשר שרנו יחד כל בני המשפחה:

הרב יצחק בן תפאחה כדורי זצ"ל הרב שמואל בן שמחה דרוזי זצ"ל וילד יחיאל בן יוסף ז"ל פואד אברהם בן רג'ינה ז"ל מאיר מורד בן שושנה ז"ל יצחק בן ברקו דב ז"ל יצחק יצקן בן רחל ז"ל זהבה בת שושנה רייזל ע"ה יצחק בן יונה ז"ל אברהם בן יונה ז"ל מרים בן דבורה ז"ל אביגדור בן ג'ולי ז"ל סעידה בת תופחה ע"ה ר' שאול בן סילביה זצ"ל צדיק חכם בן חזלה ז"ל מזל בת שמעון ע"ה שני בת אסתר ע"ה דוד בר חסיבה ז"ל יוסף בן מרים נוסרת ז"ל מסודי בת חביבה ע"ה חווה בת יעקב צבי ע"ה יעקב בן אסתר ז"ל אסתר בת גולה גאולה ע"ה יצחק בן מישא אסתר ז"ל רחל רפאת בת השמת ע"ה יוסף בר סעדה ז"ל ברכה בת מרדכי ע"ה לטיף בן פרחת ז"ל שלום בן אסתר ז"ל יעקב בן נעמה ז"ל מרים בת שרה ע"ה אריה בן מרים ז"ל יעקב בן נעמה ז"ל אביבה וושי ע"ה אלון בן סעדה ז"ל דוד יצחק בן פרחת ז"ל שרה בת נרקיס ע"ה אילנה (מחרוזת) בת שרה ע"ה רחמה בת מסעודה ע"ה

הרב עובדיה יוסף בן גורג'יה זצ"ל הרב מרדכי צמח בן מזל אליהו זצ"ל רחמים בן רחל ז"ל אליהו אליאס בן אלגריה ז"ל חיים משה גרשון בן שלמה יחזקאל ז"ל ר' עוליאל ישועה בן סטה מקנין זצ"ל אביחי בן אסתר ז"ל יצחק בן חביבה ז"ל נעימה בת גורג'יה ע"ה חי זידי בן קלרה ז"ל ר' יצחק בן מסעודה קדוש ז"ל אסתר בת נעמי ע"ה ר' דב בן בנימין אלתר ז"ל אורה בת נעימה ע"ה מישא אסתר בת זרהר ע"ה מסעוד בן יקוט ז"ל

הרב מרדכי צמח בן מזל אליהו זצ"ל אליהו אליאס בן אלגריה ז"ל שמואל בן רבקה ז"ל רפאל בן אסתר ז"ל יצחק בן חביבה ז"ל אהרון (אורי) בן רבקה ז"ל דב בן יצחק ז"ל סוליקה בת עישה ע"ה סלים בן פרחת ז"ל יעקב בן סלימה ז"ל ספירנס תקווה בת נעימה ע"ה יהודה בן סעירה ז"ל עפאת בת השמת ע"ה

גליון
באר
הכרשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

תולדות

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
וכן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימיל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש
באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש
דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית
Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית
Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית
Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית
Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית
Колодец Торы
info@kolodetztory.com

מכון **ארה"ב:**
Mechon Beer Emunah
1660 45th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
© 2022 כל הזכויות שמורות להמכון

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון באר האמונה הינו נגד ההלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת תולדות

- ב..... ויתן לך אלוקים - כל מה שיש לאדם הוא ממתנת הא-ל
- ה..... אך טוב וחסד ירדפוני - כל ה'רדיפות' לטובה.....
- ז..... ויעתר לו ה' - כוחה של תפילה שערי דמעות לא ננעלו.....
- ט..... להודיע חיבתו - מעלת העמידה בנסיונות.....
- יג..... וידו אוחזת - יעשה מה שבידו והקב"ה יגמור בעדו.....
- טו..... אף אתה רחום וחנון - להיטיב לבריות.....

פרשת תולדות

ויתן לך אלוקים - כל מה שיש לאדם הוא ממתנת הא-ל
 בפרשתן (כה כו), 'ויהי עשו איש יודע ציד איש שדה
 ויעקב איש תם יושב אהלים', כתב הרה"ק
 ה'אור פני משה' זי"ע 'רימוז הכתוב להורות לבני אדם,
 שאל יסתבכו בסבך החומר בקרני ראם קרנם באמרם
 כוחם ועוצם ידם עושים להם חיל רב ואף חכמתם עמדה
 להם, אל יאמרו כן כי יש הוכחה ברורה ועצומה שאין
 חכמה ועצה ותבונה כנגד ה"א", שהנה עשו היה איש
 יודע ציד, וכפירוש רש"י שיודע לצוד ולרמות את הבריות
 בפיו, והיה רמאי גדול, ולא מבעיא שהיה יודע 'לצוד'
 איש תמים שאינו חריף, אלא שהיה יודע לצוד גם את
 'איש שדה' שאף הוא 'מומחה' כמוהו ובקי כיצד לרמות
 את החיות ולצוד אותן, לעומת זאת יעקב היה איש
 תם, ופירש רש"י, 'אינו בקי בכל אלה, אלא כלבו כן

א. לפני כמאה שנים נאספו בעיר קטוביץ גדולי וענקי הדור לדון בנושאים הבודעים ליהדות ולבני ישראל, בעניני
 תורה ומצוה, חינוך והנהגה - היות וההשכלה עשתה שמות בקרב בני"י, וכן בהשתדלות לפרנסה טובה להמון
 העם. גם הגאון הגדול רבי חיים סולובייציק זצ"ל נתבקש להשתתף באותה אסיפה, אולם הוא דחה את ההזמנה,
 רק מששלח אליו הגה"ק ה'חפץ חיים' שליח מיוחד בבקשה אישית שיאות להשתתף הסכים לבוא וגם הסכים
 לבקשת הח"ח - לשאת את המשא המרכזי.

בסוף יום האסיפות, עמד הגר"ח אצל השטענדער (דוכן הנואמים), וכה אמר מורי ורבותי, מעשה ביהודי שעסק
 לפרנסתו כ'רוכל', ויהי היום, הגיע האיש לכפר נדח, שם נכנס לחנות הכפר (מכולת) ושאל את ה'בחור' המוכר, כמה
 עולה 'ירק' פלוני, ויען המוכר, דריי (שלוש), המשיך הרוכל ושאל, כמה עולה 'פרי' פלוני, והבחור עונה שוב דריי,
 משם נכנס הרוכל לחלק הפנימי של החנות ושאל, כמה עולה מסמרים, ושוב ענה הבחור דריי, וכך נשנה הדבר
 עוד כמה פעמים, עד שהרגיש הרוכל ש'חייב' גמור הוא עליו מחמת 'משיב אבידה' לפנות אל בעה"ב שיתהה שוב
 על קנקנו של הפועל, וכן עשה, בירר ומצא איה מקום מושבו של בעה"ב, והעיר לו על הנעשה בחנותו, וכי כך
 היא ההנהגה הישרה, להושיב בחור שיענה שלא כהוגן, כיצד יתכן שכל החנות עולה רק דריי, דברים חשובים
 כפשוטים... דע לך שבזאת אתה עומד להפסיד את רכושך.

שחק בעה"ב והסביר לו, ראה נא, הבחור היושב כאן הוא ל"ע 'חרש אילם' מלידה ולאחר יגיעה רבות בשנים
 הצליחו מיטב המלמדים ללמדו אך ורק מילה אחת והיא 'דריי'. הבחור גדל וישב בבית ללא מעש... חיפשו עבורו
 איזה 'עבודה' ולא נמצא מי שיסכים להעסיק אותו, רק אני הקטן, בהיותי חייב הכרת הטוב גדולה לאביו, כי לפני
 עשרים שנה, הסתבכתי בעניני ממון ואף ישבתי בבית המאסר על כך, ואביו של הנער הלזה הוציא אותי משם
 במסיר"נ, לא חסך מממונו כלום עד שראה שחזרתי למצבי הראשון, ולכן קבלתי את בנו הנער לעבודתו אצלי,
 אמנם, מאחר שהוא יודע אך ורק מילה אחת שהיא דריי סידרתי את החנות בחבילות שכל חבילה תהא עולה דריי,
 מדברים יקרים הנחנו פחות בכל חבילה, ומהפשוטים יותר הכנסנו יותר, הכל לפי ערך של דריי.

סיים ר' חיים את דבריו, ואמר, אני חרש אילם מלידה (כביכול), אותי הצליחו ללמד במשך השנים אך ורק תיבה
 אחת והיא 'תורה', ואכן, דנו כאן בתקנות חשובות למען כלל ישראל, אבל בקשה אחת היא - כל החלטה שתבוא
 כאן יוכלו לומר עליה שהיא תורה'דיג, וכן כל החלטה והחלטה - על הכל ייאמר - היא תורה'דיג.

ולדידן ייאמר, אף אנו צריכים להניח את כל 'חכמתנו' ולדעת רק דבר אחד איינס (אחד)... איינס... איינס... -
 לדעת שכל הנעשה בעולם הוא רק מאחד יחיד ומיוחד, ורק לפי זה לתקן ולהנהיג את הדור, וכבר ביאר הרה"ק
 רבי אהרן הגדול מקארלין זי"ע (הובא בברכת אהרן עמו' ד) בלשון הכתוב (דברים ד לט) 'וידעת היום והשבות אל לבבך',
 שכך הוא פירושו, וידעת היום - ידיעה אחת על האדם לידע במוחו ואף להשיב אל לבו, כי ה' הוא האלוקים -
 הוא הבורא והוא המנהיג לכל הברואים 'בשמים ממעל ועל הארץ מתחת', אין עוד - פירוש (אין עוד קאי על היודעת),
 יותר מידיעה זו אין צריך האדם לדעת...

באר הפרשה - פרשת תולדות

ג

גם עי"ז יהא נקל לעמוד בנסיונות, אם לא ישית אל לבו אלא 'מטרה' אחת אשר יש לו, והיא לעשות רצון קונו, ואפרש שיחתי, הנה מצינו מדרשים רבים כיצד ניסה השטן זה היצר למנוע מאברהם אבינו את מעשה העקידה, ע"י שנדמה לו כנהר - עד שאברהם טבע בו עד צווארו וכיו"ב, ואילו אברהם אבינו התגבר עליו ובתבערת קדשו לא שעה אליו ואל דמיונותיו.

שמעתי לספר כי בשנות קדם, נהגו בפולין להקפיד מאד על הזמנים בהם מהלכים לבית החיים, כי בערש"ק לא הלכו אחר חצות, ובמוצש"ק כיו"ב, ומי מדבר על כל לילה ולילה, אז לא היה איש מעיז לדרוך על מפתן שערי בית החיים - מחשש רוחות ומזיקים וכו', ועל הכל שמא יצא אחד משוכני הארץ לעזוב את 'ביתו' אשר בארץ... ולטייל ברחבי בית החיים, לא כך היתה דרכו של הגה"ח רבי ב"צ, מאחר שנתקרב לדרוך בקודש של הרה"ק מוהר"ן מברסלב זי"ע, שכידוע ה'לילה' הוא הזמן המתאים ביותר להתבודדות ולשפיכת הלב בשיחה ותפילה לפני הבורא, ומצא לו בבית החיים מקום מתאים ומוכשר לכך... אחד מאנשי העיר שרצה ל'סדר' אותו, יצא מביתו בשעה 3:00 לפנות הבוקר בשעה שרב"צ שהה בבית החיים בדבקותו, הלה לבש לבנים והתעטף לבנים מכף רגל ועד ראשו - כיסה את פניו בבד לבן, ובא כשלו הולם ודופק בחזקה לתוככי בית החיים, ניגש אל רבי ב"צ מאחוריו ובשתי ידיים תפס בו בחוזק - מעשה אשר היה מביא על כל אחד מאתנו 'חלשות' על אתר, אך לא איש כרב"צ התפעל מכך, ללא אומר ודברים הכהו בשתי אגרופיו, כגוער בו אל תפריעני בזו השעה הנשגבה מהתבודדותי ותפילתי, באמרו, ממ"נ, אם זה האיש מ'יענע חברה' (השוכנים בקברים ויצא רק לשעה...) אין לי מה לפחד ממנו, שהרי אני חי והוא מת, ואם זה אחד מ'שלנו' שרוצה לסדר אותו בוודאי מגיע לו כהנה וכהנה.

אף אנן, פעמים מתיישב הבחור אברך וכל יהודי לעסוק בתורה, מיד בא זה היצר ומראה לו ציורי 'דמיונות' - אם תלמד עתה יכאב ראשך, תרגיש שלא בטוב, וכו' וכו', ואף אם יתגבר בוא יבוא שוב אחר זמן מה - עתה בוודאי מסוכן אתה... ובבוקר בשכבו על משכבו, יראה לו ב'מוחש' - אם תצא עתה ממיתתך מי יודע מה יהיה עמך במשך היום - שמא תפול למשכב, שמא תחלש, אם לא תביט כעת בעיניך במקום... הרי תצא מדעתך... וכו' וכו', עלינו ללמוד ממעשה הנ"ל, לדעת מה מטרתנו ומה דרכנו בחיים, וממילא לא לראות ולא לשעות לכל הדמיונות שהיצר 'מחדש' לנו תמיד בכל יום ובכל עת ובכל שעה.

וכן ייאמר ל'דמיונות' בנסיונות האמונה, כשפלוגי מזיק לי... מפסיד לי... מדבר עלי... וכו', כלך לך מדרך זו, אל תשהה לדמיונות שווא, אלא, דע שיש 'בעה"ב' יחיד בעולם, הוא מחליט וקובע מה יעשה עם כל איש ואיש מברואיו בכל עת.

ברשת 'אור אבנר' אשר תחתיהם בתי ספר יהודיים ברוסי', העמידו מורה להיסטוריה איש יהודי שהיה רחוק מאד משמירת היהדות בראשית שנות פתיחת מסך הברזל (כי רצו שיכניס את בניו לאותו בית הספר, ובכך יגדלו כל צאצאיו יראים ושלמים), אותו בער נענה באחד הימים לפני התלמידים, מי יודע איזה מאורע חשוב מאד בתולדות ממלכת רוסי' אירע בשנת 1799 למניינם, התלמידים שתקו וכי מנין להם תשובה על כך, מלבד תלמיד אחד מחסידי חב"ד הרים אצבעו וענה - רבינו הזקן בעל התניא יצא מבית האסורים באותה שנה (התלמיד טעה במקצת, כי בחודש כסלו תקנ"ט עדיין נמנית שלהי השנה 1798, אבל לפי החשבון הפליא הילד בידיעותיו), אבל ה'מורה' השוטה שחק ממנו ומתשובתו, מי מדבר על 'רבי', מה זה ומי זה רבי, אני מדבר על מאורע חשוב הנוגע לכלל העם והממלכה ברוסיה, נו, המורה ענה, בשנה זו נולד 'פושקין'... הרי הוא המשורר הנודע בשפה הרוסית, לפניו לא היה כמוהו בתולדות רוסי' ואחריו לא היה כן. נו. המורה ממשיך, מי יודע מה אירע בשנת 1812 (כשכוונתו למלחמה הגדולה, כשנפוליון כבש את רוסיה), ושוב, התלמידים שותקים, ותלמיד הנ"ל מראה באצבעו, המורה שחק ממנו, כאומר, מה תחדש לי עתה - איזה רבי יצא בשנה זו מבית האסורים, אומר התלמיד, לא לא, עניין הנוגע לפושקין, מסכים המורה לשמוע, והוא עונה בקול רעש גדול, בשנה זו נעשה פושקין (שלא היה אלא גוי) 'בר מצוה'...

הרי זה דוגמא חיה, למי שחי ברוח מסוימת - אטמוספער מסוים, והוא רואה את כל הנעשה בעולם ברוח כזאת, ולכן, כשהוא שומע שנוולד 'פושקין', הוא רואה בעיניו כי בגיל שלש יעשו לו 'פאות' ובגיל 13 בר מצוה, משם ימשיך ל'שי"ק ו'שי"ג, לאמח"כ ינשא בשעטומ"צ כיהודי כשר וכו' וכו'.

אף אנו, אם נחיה בכל עת עם האמונה פשוטה כי יש מנהיג לבירה, יש בורא עולם שעשה ועושה ויעשה לכל המעשים אזי אכן נמצא את ה' בכל דבר אשר יארע לנו ולבנינו וכל העולם, ירווח לנו בידיעה זו לטוב לנו כל הימים, בכל מה שיארע לנו ובכל מקרי ממקרי החיים - טוב והנראה כרע, ברווח או בהפסד, בשידוך שעלה או נפל, בפרנסה

באר הפרשה - פרשת תולדות

'זרע שמשון' (ד"ה פסוק כי הקרה), כי יעקב אבינו היה מחשיב את כל אשר לו - אף מה שמוזמן תחת ידו - כמי שהקרה אליו ה' את הדבר, ולכן גם את שני גדיי הצאן החשיב כמי שנתגלגלו לידו ברצון הבורא ובחסדו שיוכל למהר ולהביא את המטעמים בטרם יביאם עשו אחיו. מוסיף הזרע שמשון 'ו"ל. ואגב אורחין יש לקחת מוסר השכל, שכל אדם יש לו להכיר בכל מעשיו - כי הם מנפלאות מעשי ה', כי אין בכוח האדם לעשות כלום אם לא בחסד ה', שאין אדם נוקף אצבעו מלמטה אא"כ נגזר עליו מלמעלה. וכן בכל ריווח שיעשה אל יאמר כי זה בא לו בהשתדלותו העצומה, אלא חסד ה'. אם יעלה

פיו, מי שאינו חריף לרמות קרוי תם', ואעפ"כ הצליח יעקב לרמות את עשו זה פעמיים, כי כן היה רצונו ית', 'נמצא מוכח שאין חכמה ותבונה ועצה לנגד ה'.

בפרשתן (כו ב), 'ויאמר יצחק אל בנו מה זה מיהרת למצוא בני, ויאמר כי הקרה ה' אלוך לפני', ולכאורה צריך ביאור, וכי יעקב אבינו, עמוד האמת כדכתיב (מיכה ז ב) 'תתן אמת ליעקב', הוציא שקר ח"ו מפיו, והרי מהירותו לא הייתה בגלל שהקרה ה' לפניו, שהרי לא יצא כלל השדה לצוד ציד, אלא בעצמו לקח שני גדיי עיזים שהיו לאמו בבית ושחטם. ומבאר בספה"ק

שרמה קרנה או להיפך ח"ו, נראה שהכל כאשר לכל, ה' אחד עשה לנו זאת - הכל נעשה על פיו, ועל פיו ישק כל דבר בעליונים ובתחתונים בזה ובבא, וממילא תנוח דעתנו ותשלון רוחנו.

ב. כעין זה אמרו עוד, שהנה אם היינו שואלים את דעת הבריות מה יהא בסופם של 'נערים' אלו, אזי יענו כולם ויאמרו כי עשו שיצא לעבודת השדה הוא יצליח במלאכתו ויתעשר, אולם יעקב יהא דל ועני שהרי 'בטלן' הוא - יושב אהלים ואינו שולח ידיו במסחר ומהיכן יחיה 'ירק' זה... אמנם בסופו של דבר זכה יעקב בברכות אביו ל'טל השמים ומשמני הארץ', בגשמיות וברוחניות, וישראל עושה חיל, ללמדנו שאין הפרנסה והעשירות תלויה בהשתדלות כלל, אלא אך ורק כפי הנגזר על האדם מלמעלה, ברצות ה' גם הבטלן הגדול ביותר יתעשר, וברצות ה' גם ה'מוצלח' הגדול ביותר יחבוק אשפתות...

ג. כבר אמר פעם 'מחותן' חשוב בגמר ה'שבע ברכות' של בנו החמשה עשר, אחר שכולם נישאו אחד אחד בעיתו ובזמנו והקימו בתים נאמנים לה' לשם ולתפארת, ויען ויאמר את כל בני העמדתי תחת החופה ובכל זה לא עזרני הבורא במאומה... כל צאצאי האב הדרשן נשתוממו שמא אירע לאב איזה חולי בראשו - להוציא מפיו דיבורים כגון דא... שחק האב והסביר להם וכי הקב"ה עזר לי... הרי הוא עשה את הכל... אל תאמרו ח"ו שאני עשיתי והוא סייע ועזר לי, אלא את הכל בכל עשה הבורא בכבודו ובעצמו.

ביסוד זה ביארו מה שאמר אברהם אבינו לאליעזר (חיי שרה כד ז), 'ה' אלוקי השמים... הוא ישלח מלאכו לפניך', כי אליעזר חשש שמא לא יצליח בשליחותו, אמר לו אברהם, הסר דאגה מלבך, כי יבוא מלאך מן השמים והוא יהלך לפניך לעשות הכל, ואתה תבוא אל המוכן, כלומר לא שאתה תעשה והקב"ה יעזור לך... אלא את הכל יעשה הבורא... רק בבואו לפני לבן ובתואל שלא היו 'היימישע' (מן היראים לדבר ה') להם אמר אליעזר שאברהם אמר לו (שם מ) 'ה' אשר התהלכתי לפניו ישלח מלאכו אתך', כלומר שאתה תעשה והקב"ה יעזורך...

ד. מעשה בחסיד 'תמים' ששמע מפי רבו דברי חיזוק בעניין הבטחון, ובתוך דבריו אמר כי הבוטח בה' באמת לא יחסר לו מאומה והקב"ה יספק לו צרכיו. החסיד שהיה איש תם וישר קיבל את הדברים כפשוטם ולהלכה למעשה, מיד הודיע לבני ביתו בקול גדול כי הוא עוזב את 'עבודתו', ולמחרת הוא יוצא אל היער הסמוך לעיר, שם ישהה בבקתה קטנה ויעסוק בתורה ובעבודה במשך שבוע ימים, ואין צורך לדאוג לו למזונות כי סמוך ליבו בטוח בה' שישלח לו דברי מזון להחיות נפשו. והנה לאיש זה היה שכן 'לץ' אשר שמע את שיחתו, הלה גמר בדעתו לעקוב אחריו ולראות את מעשו, נטל עמו מאכלים ויצא אחריו, ואכן ראה אותו לומד בהתמדה מרובה ולאחר מכן עומד ומהתפלל, ובסיום התפילה שטח את בקשתו כדבר בן אל אביו, אבי שבשמים, פרנסני, כי רעב אנכי... ושלח לי אוכל להשיב נפשי. 'עוד הם מדברים, ואני אשמע' - השכן שמע את התפילה הנרגשת ומיד השליך מע"ג האילן שהסתתר עליו פת לאכול ומים לשתות... אותו צדיק עמד משתאה לראות כיצד הקב"ה מקבל מיד תפילתו, כי אכן 'לא יבושו ולא יכלמו כל החוסים בו', וחזר לתלמודו בעוז ותעצומות. למחרת היום, תשו כוחותיו ושוב ביקש מהקב"ה שרוצה לאכול... וכמעשהו אתמול כך מעשהו היום, השכן העומד על משמרתו לעקוב אחריו שוב שלח לו אוכל 'משמיא'... וכך חזר הדבר ונשנה מדי יום ביומו עד ככלות השבוע, ושב האיש לביתו שמח

באר הפרשה - פרשת תולדות

ה

אך טוב וחסד ירדפוני - כל ה'רדיפות' לטובה
נפלאות למדנו בתורתו של הרה"ק הקדושת לוי זי"ע
(ד"ה אם תעשה) לבאר במה שנאמר (כו כט) 'אם
תעשה עמנו רעה כאשר לא נגענוך', וז"ל, נראה, כי ידוע
מה שכתב בעל הטורים דאבימלך רצה לעשות רעה
ליצחק, אפס שהשם יתברך הפכו לטובה, דה' יתברך
מהפך כל הרעות לטובה עיין שם. וזהו שאמר אבימלך
'אם תעשה עמנו רעה' - שאם תרצה להרע לנו ודאי
יתהפך לטובה, והא ראייה 'כאשר לא נגענוך' - שאנו
חשבנו להרע לך והשם יתברך הפכו לטובה ועשינו עמך
רק טוב. זכיון שמידתו יתברך להטיב, בן אם אתה תרצה
להרע לנו יתהפך גם בן לטובה, לכן עשה אתה עמנו
טובה כיון שסוף סוף יהיה טובה, והבן, עכ"ל.

ביאור הדברים, עפ"י מה שכתב 'בעל הטורים'
שמתחילה ביקש אבימלך להרוג את יצחק,

לגדולה אל יאמר כי חכמתו גרמה לו רק חסד ה', וזהו
כי הקרה ה' אלוךך לפני, עכ"ל.

וכן מצינו גבי יצחק אבינו בפרשתו, דכתיב (כו יב)
'ויורע יצחק בארץ ההוא וימצא בשנה ההוא מאה
שערים ויברכהו ה'', ולכאורה צ"ב, שהרי ויורע הכוונה
שהתייגע בעבודת הארץ, וא"כ מה וימצא שייך כאן,
הרי 'מציאה' באה שלא בעמל ויגיעה. ומבאר הרה"ק
ה'קדושת יום טוב' מסיגעט זי"ע (בר"ה ותקח רבקה ועי"ש)
שאכן, בפועל היה ויורע יצחק, אך מ"מ כשבא למעשה
וראה כי נבטו השבלים וגדלה התבואה החשיב את כל
יבולו כ'מציאה' גרידא, וכמתנת שמים שבירכו ה' - כי
ברכת ה' היא תעשיר (משלי י כב), וכל ענין ההשתדלות
אינו אלא 'גזירת עליון' - בזיעת אפך תאכל לחם, אבל
הפרנסה גופא - מאה שערים באו לו כ'מציאה' במתנה
מן השמים.

וטוב לב. פגע בו אותו 'לץ', והתעניין לפי תומו היאך עבר עליו השבוע האחרון, והאם באמת היה לו לאכול כדי
צרכו, וסיפר לו בהתרגשות כיצד זכה לקבל 'לחם מן השמים'.. אמר לו ה'לץ', לא מהשמים היה הלחם אלא מעשי
ידי אדם... אני עמדתי שם, אני שמעתי את תפילתך ואני זרקתי את האוכל ממעלה למטה, השיב לו הלה מיניה
וביה, וכי מי הכניס לראשך שגעון זה להתחקות אחרי במשך שבוע שלם ולתת לי מפתך לאכול אם לא הקב"ה
בכבודו ובעצמו... לא היית אלא שלוחו של הקב"ה כי הרבה דרכים למקום...
ה. כדברים האלה כתב הרה"ק ה'בת עין' זי"ע (ד"ה מה זה) כי יצחק אמר לעשו 'צא השדה וצודה לי ציד' (כו ג),
ו'שדה' רומז לתפילה כדכתיב (כד סג) 'ויצא יצחק לשוח בשדה', וכלומר שביקש מעשו שיעמוד להתפלל שיעזרהו
הקב"ה למצוא הגדיים ובה יקדש את הגדיים ויהיו ראויים לאכילתו בקודש 'כאשר אהבתי' לאכול בקדושה, ולכן
שאל את יעקב כיצד 'מיהר' והספיק להתפלל ולהביא את הגדיים, לזה ענה יעקב מכיוון שהנני מאמין ש'הקרה ה'
לפני' - והקב"ה הוא זה שהמציא את הגדיים לידי אינני נצרך לתפילה על זה, וממילא תכנס הקדושה במאכלך
ע"י זאת האמונה.

ו. בפרשתו (כו א), 'ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראות' (עיי' רש"י, כשנעקד ע"ג המזבח וכו' באותה שעה נפתחו השמים וראו
מלאכי השרת והיו בוכים וירדו דמעותיהם ונפלו על עיניו לפיכך כהו עיניו), דבר נורא הביא בספר 'פנינים יקרים החדש' (ד"ה
במדרש שו"ט) דאיתא במדרש שבאותה שעה ראה את השכינה נגזר עליו מיתה (כדרך שמתו נדב ואביוהו כשהביטו בשכינה),
לכן נעשה סומא שהרי ה'סומא חשוב כמת' (נדרים סד:), ואל תקשה מדוע לא נסתמאו עיניו מיד בעת העקידה, כי
באותה שעה עדיין לא נולדו לו בנים, ובהא גופא נחשב כמת, על כן היו יכולים להשאירו עם מאור עיניו, רק 'ויהי
כי זקן יצחק' ואז נולדו לו בניו (שהרי באותה שעה בן שישים היה, וקיי"ל בן שישים לזקנה) ממילא הוכרח לבוא לידי 'ותכהין
עיניו מראות'. ומכאן ילמד האדם, שלא לבכות ולהתאונן על חסרון ומחסור שיש לו, כחסרון הבנים וכיו"ב, כי לעולם
אין בידו לדעת איזו צרה נמנעת ממנו בזכות מחסור וכאב זה העובר עליו...

על דרך זה מצינו עוד אצל יצחק אבינו ע"ה. שלא הוליד עד כ' שנים מיום נישואיו, וגם שם נתגלה לבסוף
שהכל היה לטובה, כי 'ארבע מאות' השנים של גלות מצרים התחיל מלידת יצחק, ואילו השעבוד בפועל לא התחיל
כי אם משמת האחרון בשבטים והוא לוי (שחי במצרים צ"ד שנים), ונמצא שאלו הכ' שנים שהמתין יצחק ללידת יעקב
איחרו ממילא את לידת השבטים בני יעקב וכך גם מיתתם התאחרה, ובכך נתמעטו שנות השעבוד של בני ישראל
למצרים בכ' שנים, וכך הוא בכל דרכי החיים שהקב"ה מסבב הכל בכדי שטובה חדשה מאיתו יצא.

ז. שמעתי מעדים נאמנים, כי בשעה שבנו 'בית החסידים' בעי"ת אשדוד (רח' רבי טרפון) והובא למקום קאראוון,
הקאראוון הובא בב' חצאים, כאשר הדרך היא לחברם יחד כשהם מונחים כבר ע"ג קרקע, לא כן היתה מחשבתם

באר הפרשה - פרשת תולדות

ולברכה, על כן כל ירך לבבנו כשנראה שמצירים קמים עלינו, אלא נשמה באותה שעה שאנו רואים שבא אדם בעל יכולת להיטיב לנו ברוח או בגשם, כי היינו הך, ולא עוד, אלא, ה'טובה' שבאה בעקבות הפיכת רעה היא טובה גדולה פי כמה וכמה, שהרי זאת טובה מאת הבורא היא שהוא הוא בעל היכולת, ולא מידי בשר ודם.

עוד נלמד מפרשתן על הטובה הבאה לאדם מחמת הרדיפות שעובר, דכתיב (כו כט) 'אורריך ארור ומברכך ברוך', וברש"י, 'הצדיקים, אורריהם ומצעריהם קודמים למברכיהם', והקשה הר"ק ה'דברי ישראל' ממאדו"י"ע ז"ע (בפרשתן) כיוון שצדיקים הם מדוע יש להם מקללים ומצערים, ומבאר בהקדם דברי אביו ז"ע על הכתוב (תהלים קט כח) 'יקללו המה ואתה תברך', דלכאורה יש לבאר מדוע ביקש ששונאיו יקללוהו, היה לו לומר 'אם יקללו המה אתה תברך', ומתריץ את ב'

ולא עלתה בידו, ונהפוך הוא, כי לא רק שהקב"ה הציילו מידיו, אלא אבימלך הוכרח ג"כ לעשות לו טובה וברכה, ויצחק מצא בארץ ההיא מאה שערים והרבה בארות מים, גם צאנו וממונו נתרבו מאד מאד, כי ה' היפך לטובה ולברכה את כל הרעות שזומם אבימלך. ובראות אבימלך הדבר המופלא הזה היאך שה' ית' הפך ליצחק הרעה לטובה באופן נעלה, נתברר אצלו הדבר כל כך בפשיטות - שאדון כל הארץ הופך הרעות לטובה, לכל ברואי עולם המאמינים ובוטחים בו (גם לגויים שונאי ישראל שזממו אמש להרוג את צדיק הדור...) עד שבעצמו אמר ליצחק באופן מוחלט, לא תוכל להרע עמדי, מאחר שהנני מאמין בעת באלוקי השמים והארץ, ברור לי שגם אם תרצה להרע לי, ה' יהפוך לי הכל לטובה.

וכמה עלינו להאמין בזה, שאין אדם בעל כח להרע לנו, כי אדרבה, זאת הרעה יהפוך לנו ה' לטובה

של גבאים מסורים הללו, אלא החליטו להרוויח מקום לביהמ"ד, על כן קבעו עם ה'קבלן' שיצוק יציקת בטון ע"ג קרקע ואז יניחו את ב' חצאי הקאראוון במרחק זה מזה ואת החלל הנשאר ישלימו בבניית קירות נוספות. אך זה האיש רימה אותם והניח מיד ע"ג העפר את המרצפות (tiles) ללא יציקת בטון קודם לכן, ולא הועילו כל ההוכחות והוויכוחים להוכיח לו שנקבע עמו לצקת בטון, ונשאר כך.

אחר כמה שנים, באחת הפעמים שהערביים השכנים בעיר 'עזה' זרקו טילים (missiles) לעבר אשדוד והסביבה, וכבר נשמע קול השופר (אזעקה) המזהיר על כך, היה ויכוח בין האברכים שישבו באותה שעה בביהמ"ד, האם חייבים לברוח, והיו שטענו, וכי בדיוק כאן יפול הטיל, ולמעשה, חלק מהם נשארו בביהמ"ד, אמנם, הטיל נפל בדיוק לתוככי ביהמ"ד, שקע בקרקע בעומק מטר מבלי להתפוצץ, משהגיעו המומחים לסלק את הטיל, ענו כולם פה אחד, אילו הייתה כאן יציקת בטון על הארץ, בוודאי היה הטיל מתפוצץ ולא היה נשאר שריד ופליט מכל מי שישב בביהמ"ד... ללמדך, פעמים שהאדם רותח מכעס על רעהו, למה רימתני, למה עשית כך וכך, וקוב"ה אומר, פלוני אינו אלא שליח משמיא להצילך מלהבה ולהאיר לך לפנות בוקר.

כיו"ב שמעתי כעת מידיד נאמן, ששמע מידידו המתנדב ב'הצלה' בניו יארק, מעשה שהיה זה עתה, באם בישראל שלקחה כמה מצאצאיה הקטנים לפארק, ושם בעט ילד בן ארבע שנים באחיו הקטן שהוא כבן שנה ומחצה, ומחמת עוצם וחוזק המכה החל הקטן להקיא הקאות מרובות, האם שנבהלה כהוגן מיהרה לבית רופא חשוב, והלה בדק את הילד ואמר, כי אין כל מקום לדאגה וחששות, אבל נתן לה כמה סמנים שאם תראה בלילה כך וכך, תרוץ עמו מיד לבית החולים, בלילה ההוא נדדה שנת האם, ומצאה כי אכן אירע לבן הקטן כמה מהסימנים שהרופא נתן לה, בבית החולים פתחו בסדרת בדיקות מקיפות על גוף הילד... בבוקר הגיעו תוצאות הבדיקות, וכה אמרו לאם, הנה רואים אנו, כי באותו מקום המכה, היה לילד 'גידול' ל"ע (געוויקס), ומי יודע מה היו יכולים להיות תוצאות הגידול, אמנם ע"י הבעיטה החזקה התפוצץ ונפרד כל הגידול (ולכן מצאה האם דימום...) וחיינו נתנו לו לשלל, וראו עין בעין, כי פעמים שהבעיטה והמכה אינם מכה כלל אלא הצלת חיים כפשוטם, ומה לך זועף על המכות הבאות עליך מן השמים או ע"י שליחי הבורא דוגמת אנשים בועטים ומכאיבים.

ועוד כהנה רבות ממעשים אשר סוף דבר ראו עין בעין טובת הבורא יתב"ש, ופעמים שנתגלה דבר זה רק לאחר שנים, גם לפעמים יתגלה דבר זה אחר שנים רבות כשבעלי המעשה כבר לא היו בזה העולם (והם הכירו בזה רק בהיותם בעולם שכולו טוב)... בין כך ובין כך - אף אם עדיין לא נתגלה לו לאדם הטובה שבדבר ידע שאב לנו בשמים ה'טוב ומיטיב' לרעים ולטובים, ואני ה' לא שניתני, ישמח ישראל בעושי בני ציון יגילו במלכם תמיד בכל עת ובכל שעה.

יהיה מושבך ומטל השמים מעל', והנה כל המעיין בפסוקים אלו עומד ומשתומם מדוע בתחילה סירב יצחק לברך את עשו, ואף אמר לו 'הן גביר שמתיו לך', ור"ל שאין יכול לברכו מאחר שהוא עבד של יעקב, ואילו לבסוף הסכים לו וברכו במשמני הארץ ומטל השמים. ומבאר הרה"ק ה'שפתי צדיק' זי"ע (אות נא) 'נראה שלא הורשה משמים לברכו [כלומר, שמן השמים לא רצו שיצחק יברך את עשו ולא נתנו לו רשות] רק על ידי הבכיה, כמאמר חז"ל (ב"מ נט.) שערי דמעות לא ננעלו, אפילו דמעות עשו, אמנם מיד אחר שנשא עשו את קולו ויבך לאלתר הסכימו מן השמים שיברכו'. להודיעך בוחה הגדול של תפילה מתוך בכי ודמעה, שאפילו אם המתפלל רשע הוא בעשו, ואין ראוי שיקבלו תפילתו, מכל מקום אין 'שער' העומד בפני דמעות, והם 'פותחים' את כל השערים.

וזכר איתא בן ב'ספר חסידים' (אות קל) וז"ל, יש אדם שאינו זכאי שיקבל המקום תפלתו, אלא בעבור תוקף תחנונים ודמעה עיניו אשר תמיד בוכה ומתחנן, אע"פ שאין בידו זכות ומעשים טובים מקבל הקב"ה תפלתו ועושה חפצו. ומקור לדברים הוא בווהר הק' (ח"א רבנ.) פל בר נש דאשיד דמעין קפיה דקנדשא פריד הוא, אף על גב דאתגור עליה עונשא, יתקרע, ולא יביל ההוא עונשא לשדטאה ביה - כל אדם ששופך דמעות לפני הקב"ה, אע"ג שנגזר עליו עונש - יקרע, ולא יוכל אותו עונש לשלוט בו^ט.

הקושיות על פי מאמר נוסף של אביו בהא דכתיב (שם כג ה) 'אך טוב וחסד ירדפוני כל ימי חיי', שהרדיפות שיש לצדיקים הוא אך טוב וחסד עבורם, כי על ידי זה הם עולים ומתעלים לטובה, ובוה יתבאר ש'יקללו המה' מביא את ה'אתה תברך' ולכן לא אמר אם יקללו, אלא דייקא כאשר יקללו זה גורם הברכה.

בדברים האלה כתב גם בפרשת בראשית (עה"פ אעשה לו), ומוסיף, שבזה יתבארו דברי רבי יהושע בן חנניה לבת הקיסר על יופים של החכמים (תענית ז: ועוד) 'אי הווי סני הוי חכימי טפי' - (אם היו כעורים היתה חכמתם רבה יותר), ד'סני' מלשון שונאים - אם היו להם שונאים היתה חכמתם מתברכת, וברכה שורה בכל מעשיהם.

ויעתר לו ה' - בוחה של תפילה שערי דמעות לא ננעלו בפרשתן (כו לד-לט), 'כשמוע עשו את דברי אביו ויצעק צעקה גדולה ומרה עד מאד ויאמר לאביו ברכני גם אני אבי, ויאמר בא אחיך במרמה ויקח ברכתך, ויאמר הכי קרא שמו יעקב וכו' ויאמר הלא אצלת לי ברכה, ויען יצחק ויאמר לעשו הן גביר שמתיו לך ואת כל אחיו נתתי לו לעבדים ודגן ותירוש סמכתיו ולכה אפוא מה אעשה בני, ויאמר עשו אל אביו הברכה אחת הוא לך אבי ברכני גם אני אבי וישא עשו קלו ויבך, ויען יצחק אביו ויאמר אליו הנה משמני הארץ

ח. וכן איתא ב'תנא דבי אליהו' (רבא כד) 'עשו, בשכר שלש דמעות שהוריד ונפלו מעיניו, נתנו לו את הר שעיר שאין גשמי ברכה פוסקים ממנו לעולם'.

ט. אצל הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע היה נהוג שהיו החסידים שואלים אותו במוצאי ראש השנה מה נגזר עליהם בשמים ממעל לקראת השנה החדשה, ולפעמים היה מגלה 'סודות' מהנעשה בעולמות העליונים. בשנה אחת אמר לתלמידו הרה"ק הרבי ר' בונם מפשיסחא זי"ע (שבאותה התקופה היה עוסק לפרנסתו), בונם, מה אעשה לך שמן השמים נגזר עליך שתנוד בשנה זו מנכסיך, ניסיתי להמתיק את הדין אך לא הצלחתי... ואכן תיכף עם תחילת עונת הגשמים נפלו כל בני ביתו של הרבי ר' בונם למשכב בזה אחר זה, והוצרך 'לשפוך' הון רב לצרכי רפואה, לאחר שהתאוששו נסע לווארשא לעסוק במסחר, והתאכסן ב'מלון', ולא הצליח לעשות שום 'עסק', כעבור כמה ימים שלח בעל המלון לבקש ממנו שיפרע את דמי שהותו שם, ועשה הרה"ק חשבון כל ההוצאות שהיו לו בתקופה האחרונה, ונוכח לראות שמכל ההון הרב שהיה לו, בסך אלף וחמש מאות רובל לא נשאר בידו אפילו פרוטה לפרוטה, ואף אין בידו לשלם לבעל המלון, ויצר לו מאוד, וביותר כאב לו על שאין לו לפרוע חובו וחשש שמא יצא מכך חילול השם, ומרוב צער ויגון לבנו החל לבכות מעומק לבבו בבכי מר וסוער.

לאחר זמן מה נרגע והלביש על ה' יהבו וחזר לתלמודו, ולפתע נשמע קול נקישות בדלת, פתח הרר"ב את הדלת ואמר לו הלה שהוא שלוח מאת הגבירה הנודעת תמר'ל ברגסון (אשר הוזילה הן רב החזקת צדיקי פולין), לומר לו שהיא שמעה על מצבו הקשה, על כן היא מציעה לו לעבוד אצלה בנייהול החשבונות תמורת משכורת של שישה רובל

באר הפרשה - פרשת תולדות

בדמעות אינו פותח אותו פתח שום מלאך או ממונה, כי אם הקב"ה בעצמו ובכבודו וכו', והקב"ה ברחמיו יעתר לו וימלא משאלותיו לטובה אמן בן יהו רצון, עב"ל"א.

עוד בכוחה של תפילה לבטל כל גזירות קשות ורעות, שהנה נאמר בפרשתן (כו ו) 'ורבקה אמרה אל יעקב בנה לאמר הנה שמעתי את אביך מדבר אל עשו אחיך לאמר, וכתב הרה"ק ה'אוהב ישראל' זי"ע דצריך ביאור מדוע נאמר כאן בפסוק ב' פעמים 'לאמר', ומבאר בזה"ל, עוד י"ל שמרמו כאן על עם קדוש בני אל חי כשרואין ח"ו שיצא עליהם גזירות רעות מהמסטינים ומקטריגים אל יתיאשו מלהתאמץ בתפלה כי בודאי

זוה לשונו של רבינו יונה בספרו 'שערי העבודה' (אות יא), והמתפלל בדמע תפלתו נשמעת שהרי שערי דמעה לא ננעלו, והדמעה היא כנגד ניסוך המים שהיו מנסכים על גבי המזבח, כדאמר בבראשית רבה (עח טז) ר' בון אומר, כל אותן שנים שהיה יעקב בבית אל לא נמנע מלנסך וכו', ואלו הן הדמעות שהיה בוכה בשעה שהיה מתפלל בבית אל, עב"ל.

ובך כתב בספר 'דרך משה' הנספח על 'ספר הגן' (תוכחת מוסר, ליום כ"ד) התפלה שמתפללים בדמעה היא חשובה וקרובה מאוד להתקבל, כידוע על פי מאמר חז"ל (ברכות לב:) מרוב חשיבות של תפלות שבדמעות. והנה, הפתח אשר נכנסים שם התפלות אשר המה

לשבו, בתחילה שמח על ההצעה, אך מיד חשב לעצמו אם כבר נפתח הפתח, וגלגל ההצלחה מתחיל לעלות כלפי מעלה, אם כן מה לי להסכים להיות פקיד בעבור משכורת קטנה... על כן אמר לשליח, חזור ואמור למי ששלחה אותך, שאיני מסכים להצעת העבודה, רק לזאת אסכים להיות שותף עימה בעסקיה... ויהי כששמעה את דבריו קצפה על כך... אך כעבור כמה ימים שלחה לומר לו שהיא מסכימה לתנאיו, ואף נתנה לו מעות לפרוע הקפותיו, ואכן נעשה שותף בעסקיה, ובאותה שנה הרוויחו סכום הגון, ותזרח לו השמש...

כשהגיע שוב הרר"ב אל רבו החוזה הק' מלובלין, מיד כשנכנס פנה אליו החוזה ואמר, אמנם אמת הדבר שכן נגזר עליך כאשר אמרתי, אבל 'אויסווינען זיך האבן מיר נישט געשמוסט' - על בכיות ודמעות לא דברנו...

י. הנה אומרים אנו ב'סליחות' מכניסי דמעה הכניסו דמעותינו לפני מלך מתרצה בדמעות, ויתבאר במשל לבעל החנות שהעמיד 'מוכר' לשרת את הקונים, הרי מטבע הדברים כשנכסים קונים לחנות עומד זה המוכר ומנהל עמם 'משא ומתן', והרשות בידו להוריד בעת הצורך מעט מדמי המקח, אמנם כאשר נכנס איש הדור בלבושו אשר כל תהלוכותיו מעידים כי 'לעסקים גדולים' בא הנה - את זה ישלח ה'מוכר' מיד לחדרו של בעל הבית, ולא ידבר עמו מטוב ועד רע כלל וכלל... אף אנו אומרים למלאכים - הכניסו דמעותינו כמות שהם אל הבורא יתב"ש כי אינכם 'מבינים' כלל בדמעותיהם של בני ישראל הנאנקים ונדחקים תחת צרותיהם ברוח ובגשם ממחרפיהם ומלוחציהם, וכלשונו של הרה"ק מפיאסצנע זי"ע הי"ד בספרו 'אש קודש' וז"ל. האם טעם כבר מלאך צערו של ישראל בשעה שמכים אותו, או את בשעה שרודפים אותו ומבזים אותו, או את פחדו או את ענותו בשעה שאין לו מזונות ח"ו. על כן השתדלו והרבו תחינה - בתפילה עלינו, אבל את הדמעות הכניסו דמעותינו לפני מלך מתרצה בדמעות מבלי ליגע בהם כלל.

יא. לאידך גיסא מצינו שני נביאים מתנבאים בסגנון אחד, ה"ה הרה"ק מרוזין זי"ע (עירין קדישין) והרה"ק רבי יצחק מווארקי זי"ע (בית יצחק) שפירשו בהא דכתיב (כה כא) 'ויעתר יצחק לה' לנוכח אשתו כי עקרה היא ויעתר לו ה', ודרשו חז"ל (כמובא ברש"י) 'לו ולא לה', והיינו שהקב"ה קיבל את תפילת יצחק יותר מתפילתה של רבקה, וטעם הדבר, כי מדרך הנשים לבקש רחמים ולהתפלל תפילתם בדמעות, וכמו שאמרו חז"ל (ב"מ נט.) שדמעתי מצויה, ובוודאי גם רבקה התפללה באופן זה (כמובן שאין לנו השגה באבות ובאימהות הק', ורק ללמד יצא), לא כן יצחק, שהתפלל לנוכח אשתו, כלומר כנגד אשתו והפוך ממנה, כי תפילתו היתה מתוך שמחה, על כן ויעתר לו ה', כי תפילה מתוך שמחה מתקבלת יותר מאשר תפילה מתוך דמעות ועצבות.

ואין בזה 'סתירה' בעניין תפילה מתוך דמעות, כי מעלת שניהם גדלה עד מאד, וכמו שהאריך בזה"ק (ח"ב קסה.) שמאריך שם כי אכן מעלה הגדולה היא שיבוא אל המלך מתוך שמחה וחדווה, וכדכתיב (תהילים ק ב) 'עבדו את ה' בשמחה בואו לפניו ברננה, אך כשאי אפשר לו אז יתפלל כמו שיש בידו, ומסיים שם, כך שנינו, כל השערים ננעלו ונסגרו ושערי דמעות לא נסגרו, ואין דמעה אלא מתוך צער ועצב, וכל אותם הממונים על אותם השערים כולם משברים חתיכות קשות ומנעולים ומכניסים אותן דמעות, ואותה תפילה נכנסת לפני המלך הקדוש.

ארמון המלוכה בכדי שיוכל הבן לבצע את זממו, לגודל אהבתו את בנו. וכך הוא גם לגבי קבלת התפלות, שהקב"ה בכבודו ובעצמו כביכול הפר את החוקים ואת המשפטים, ועושה מחתרת שעל ידה יוכלו התפלות לעלות ולפעול פעולתם לטובה (מבלי שתוכל מידת הדין לעכב).

להודיע חיבתו - מעלת העמידה בנסינות

בפרשתן (כו א), ויהי כי זקן יצחק ותבקיין עיניו מראות' וגו', ופירש רש"י, 'כשנעקד על גבי המזבח והיה אביו רוצה לשחטו, באותה שעה נפתחו השמים, וראו מלאכי השרת והיו בוכים, וירדו דמעותיהם ונפלו על עיניו, לפיכך כהו עיניו, ומקור הדברים הוא כדאיתא במדרש (פרקי דרבי אליעזר פל"א) שבשעה שעמד אברהם אבינו לשחוט את יצחק בנו היו מלאכי השרת צועקים ובוכים' (ובעין זה איתא גם בבב"ר נו ז, 'נשרו שלש דמעות ממלאכי השרת'), ועמדו המפרשים לבאר מה מעם בכו המלאכים, ואמר הרה"ק רבי יצחק מווארקו זי"ע מאמר נורא, 'שבכו על שהם לא הגיעו לבחי' מסירות נפש בציווי השי"ת, כי זה שכבר זכה ונבחר בכמה נסינות ומדרגות הוא נחשב יותר מהמלאך' והוכיח זאת ממה שמצינו בעבודת הכהן הגדול ביום הכיפורים בשעה שנכנס לבית קדשי הקדשים להקטיר קטורת ולהזות מדם הפר ומדם השעיר, דכתיב (ויקרא טו יז) 'וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבואו לכפר בקדש עד צאתו, ואמרו חז"ל (ירושלמי יומא פ"ה ה"ב) שגם המלאכים אסורים לשהות שם באותה שעה, מאחר ש'דמות פניהם פני אדם' (יחזקאל א י), והרי שהכהן הגדול עלה ונתעלה במדרגתו יותר ממלאכי השרת.

באופן אחר ביארו עפ"י מה דאיתא בגמ' (חגיגה ה:): 'שלושה הקב"ה בוכה עליהן בכל יום, על שאפשר לעסוק בתורה ואינו עוסק, ועל שאי אפשר לעסוק בתורה ועוסק' וכו', ונודע התמיהה, כי בשלמא על מי שבידו לעסוק בתורה ואינו עוסק אכן יש לבכות מרוב כאב וצער, אך מה מקום יש לבכות על זה שאי אפשר לו לעסוק בתורה ומכל מקום מתגבר על כל קשייו ועוסק, אדרבה הרי אין לך שמחה גדולה מזו. הוסיף הרה"ק הישמת משה' זי"ע (בספרו יין הרקח על הש"ס) להקשות שאם כן נעלת דלת בפני כל אותם המתייגעים בתורה אע"ג שאי אפשר להם, והרי כל

יש יכולת בידם ע"י תפלתם להשי"ת לבטל מעליהם כל הגזירות אשר לא טובים הנה ויתן השי"ת בלבם עלינו לטובה, וזהו 'ורבקה אמרה אל יעקב בנה לאמר', היינו שיתפללו ויתחננו להשי"י שירחם עליהם ועי"ז יוכלו לבטל מעל עצמם כל הגזירות רעות ויהפך לבבם של המסטינים ומקטריגים עליהם לטוב, 'כי הנה שמעתי גו' מדבר גו' עשו אחיך לאמר', מדבר הוא לשון הנהגה וממשלה, היינו מה שנתן לו השי"ת כח וממשלה לעשות כרצונו הוא רק 'לאמר' - היינו אמירה לחוד, שיאמרו לגזור עלינו גזירות לא טובים, אבל לא שיעשו בפועל ממש, כי מה שנתן השי"י בלבם לגזור עלינו, הוא רק לאיים עלינו ולהפחיד אותנו, כדי לשבור לבנו הזונה ונשוב אל השי"י בתשובה שלימה באמת בכל לב ונפש ולהתפלל לפניו ית' באמת, בלב זך ונקי והקב"ה חפץ ומשתוקק לתפלתן של ישראל, ובודאי יקבל תפלתן ותשובתן הרמתה וממילא יתבטלו הגזירות כי השי"י יתן בלבם לרחם.

וכך איתא בזוה"ק (ח"א קלו:): לפרש בלשון הכתוב ויעתר לו ה', 'דצלי צלותיה וחתר חתירה דלעילא לגבי מזלא על בנין וכו' וכדין ויעתר לו ה', אל תקרי ויעתר אלא ויחתר לו, חתירה חתר ליה קוב"ה וקביל ליה'. (ותרגום ללה"ק, שהתפלל תפלתו וחתר חתירה למעלה אל המול הממונה על הבנים וכו', ואז ויעתר לו ה' אל תקרי ויעתר אלא ויחתר לו, חתירה חתר לו הקב"ה וקבל אותו). ובעין זה איתא במדרש (בר"ר סג ה) 'רבי לוי אמר, משל לבן מלכים שהיה חותר על אביו ליטול לישראל של זהב, והיה זה חותר מבפנים וזה חותר מבחוץ (שכן בערביא קורין לחתירתא עתירתא).

וביארו בספה"ק, כי בעצם לא היה שייך כלל שתוליד רבקה (עיי"ש במדרש), אלא שיצחק התעצם בתפלתו עד שפתח 'מקום' לקבל את התפילה ולהמשיך לה בנים מחוץ ל'סדרי בראשית', אמנם מידת הדין היתה מעכבת בדבר, על כן חתר הקב"ה מחתרת לקבל את התפילה מחוץ לסדר הרגיל עד שלא יוכלו המקטריגים לעכב מלקבל את התפילה. וזהו המשל שהביאו במדרש 'לבן מלכים שהיה חותר על אביו ליטול לישראל של זהב', שבן המלך רצה ליטול מאוצר המלוכה, אך 'מלך במשפט יעמיד ארץ', ואי אפשר למלא מבוקשו באופן הרגיל, על כן חתר הבן מחתרת מבחוץ בכדי 'לשדוד' את הזהב מבלי שירגישו בו, והמלך עצמו הסכים לנהוג עמו בעקיפין, כלומר, אף הוא חפר מחתרת בתוככי

מגלה אהבתו אליו ומתקרב אליו ביותר עד שמרוב הדבקות כביכול 'הקב"ה בוכה עליו' [אמנם, פשיטא שהבכיה על מי שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק שהם מתוך צער, וכלשון הישמח משה 'הא כדאיתא והא כדאיתא']. ובדרך זה יתבאר גם עניין 'בכיות המלאכים', שאף בכיות אלו היו מתוך עונג, כי בשמים ממעל התעוררה שמחה עצומה לראות כיצד בן אנוש מסוגל לשחוט את בנו יחידו שנולד לו בזקנותו.

ו'הצד השווה' בין ב' ביאורים הללו, להודיע עד כמה מתרומם² ומתעלה³ האדם בשעומד בנסיונות בגבורה - עד שמלאכי השרת מצטערים ומורידים דמעות מתוך יגונם שלא הגיעו למעלת 'האי גברא', ועד כמה גדולה חיבתו לפני המקום ב"ה⁴, עד שאין לתאר ואין לשער גודל השמחה בשמי מרום לראות

עיקר מגמתנו הוא לעשות נחת רוח לפניו ית' ולא לצערו ח"ו.

ומבאר באופן המרעיד כל לב מרגיש, על פי מה שכתב המ"ז (או"ח סי' רפח סק"ב) לבאר הא דאיתא באגדה שראו תלמידי רבי עקיבא את רבם בוכה בשבת ואמר עונג הוא לי, 'ונראה לי דהיינו שמרוב דבקותו בהקב"ה זולגים עיניו דמעות שכן מצינו ברבי עקיבא בוותר חדש שהיה בוכה מאד באמרו שיר השירים, באשר ידע היכן הדברים מגיעים, ועפ"ז יש לומר שאין הקב"ה בוכה מרוב צער על מי שאי אפשר לו לעסוק בתורה ועוסק, אלא ה'בכיות' הם מרוב דבקות ועונג, כי כאשר יהודי מתגבר על כל הקשיים ברוחניות ובגשמיות העומדים כנגדו בכדי לעשות רצונו ית' מתעורר באותה שעה נחת רוח שאין למעלה הימנה, והקב"ה

יב. סיפר הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצ"ל שפעם נכנס בחור אל הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע מתוך בכיה ותאניה רבי, יותר אין בכוחי לסבול' כי יגעתי זה כחודש ימים ובקושי עלה בידי ללמוד ולהבין דף גמרא אחד, שאלו הח"ח, והיכן אוחוז מר... ויען הבחור בדף ג (כי המסכתות שבש"ס מתחילות בדף ב) נענה ה'חפץ חיים' בהתפעלות, אה... אה... דף קג... תיקנו הבחור דף ג ושוב אמר הח"ח דף קג... עד שהבחור חשב שהחפץ חיים הגיע לזקנה ואינו מבין את אשר לפניו... אף הח"ח הבין במחשבתו של הבחור, על כן הראהו את דברי ה'אבות דר"נ' (פ"ג ה"ו) 'שטוב לו לאדם דבר אחד בצער ממאה בריווח', נמצא שלמדת כמאה פעמים וממילא היך עומד כבר בדף ק"ג...

מעשה היה באיש יהודי שהיה רחוק משמירת התורה והמצוות, אך זכה שבנו חזר בתשובה והיה יושב באהלה של תורה, וכשהגיע האב ל'גבורות' - כשהוא בן שמונים החלו לפעום בו הרהורי תשובה, בחשבו מה תכליתו בעולמו, לשם מה הגיע לעולם ועם מה הוא עוזב... ואמר לבנו ה'אברך' שברצונו ללמוד עמו גמרא... לא פחות ולא יותר... הבן ניסה לדבר על לבו שאי אפשר לקפוץ בבת אחת ללימוד הגמרא, ולא יצליח להבין את הנלמד, אך האב התעקש על רצונו, ואכן החלו ללמוד ביחד, כעבור שנה הצליחו לסיים דף אחד, ואמר האב שהגיע הזמן לעשות 'סיום' עם סעודת מצוה בכל הדקדוקים... אמר לו הבן, לא כן אבי, 'סיום' עושים רק כשגומרים ללמוד מסכת שלימה, ומעולם לא שמענו סעודת סיום אחר לימוד דף אחד, אכן האב עמד על דעתו, והלך הבן לשאול את הגאון הגדול רבי משה פיינשטיין זצוק"ל כדת מה לעשות, השיב לו רבי משה, אכן מן הראוי לעשות סעודה מפוארת לכבודה של תורה, ואף אני ברצוני להשתתף שם, ונחגג ה'סיום' ברוב פאר והדר. כלילה הוא עלה האב על יצועו ולא קם... והלך הגר"מ פיינשטיין למסע הלוייה ואף הספידו בדברים כשהוא אומר יש קונה עולמו בדף אחד...

יג. רמז נפלא אמרו במה שמצינו שנתן אליעזר עבד אברהם לרבקה 'שני צמידים' (לעיל כד כב), ופירש רש"י, שהם כנגד שני לוחות הברית, שבא אליעזר ללמד לה כלל גדול מיסודי היהדות, להוציא מאותם הטועים שאין להם כח ל'כובד' המצוות ולקושי הכרוך בהן עד שנראה להם שתרי"ג מצוות הם תרי"ג בעיות, רחמנא ליצלן מהאי דעתא, אלא אדרבה, ככל שהמצוה יש בה קושי וטרחה יתירה כך יקרה היא עד מאוד, וזה שרמז לה בצמידים, כמי שאומר, שני לוחות הברית עם כל התורה אינם 'אזיקים' וכבלי ברזל על הידיים אלא הם צמידים... וככל שה'צמיד' כבד יותר לרוב משקל הזהב כך עולה ערכו...

יד. הרה"ק מליסקא זי"ע (אך פרי תבואה בפרשתו) מבאר הרמז בקריאת השמות עשו ויעקב, על פי מה ששמע מהרה"ק ה'ישמח משה' זי"ע (ונדפס בספרו פר' בראשית, ד"ה א"י ולי מה יקרו) בשם בעל העיקרים, שכשנדקדק בפסוקי התורה בפרשת בריאת העולם נמצא שעל כל בריאה ובריאה אמר הקב"ה 'כי טוב' חוץ מבריאת האדם שם לא נזכר כן. ומבאר טעמא דמילתא, ש'שלימות' בריאת האדם היא רק לאחר שיתקן עצמו בעבודתו, אבל בשעה שבראו הקב"ה

ממידת הדין למידת רחמנות, ולכאורה מדוע באמת כוחם גדול כל כך להפך מידותיו של הקב"ה, אלא שהשי"ת נהוג במידה כנגד מידה, ומאחר 'שהם מהפכים את המידות והתשוקות שלהם להקב"ה, על כן יש בידם להפך גם מידות של מעלה כביכול'. וזהו שנאמר 'ויעתר יצחק לה' - 'יצחק האט זיך איבער געמאכט אין גאנצען צו גב"ה' (יצחק הפך עצמו לגמרי עבור השי"ת).

וכך כתב ה'מסילת ישרים' (פי"ט, בבואור חלקי החסידות), וז"ל, בעלי הדעה האמיתית זכו כל מה שיתגברו

קרוץ מחומר זוכה את יצרו למען שמו ית' באהבה^{טו}. ועל דרך זה גם אין בדינו להשיג גודל זכותו ומתן שכרו^{טז} של המתגבר על כל הקשיים והמניעות^{טז}, ומייגע עצמו על אף כל הדוחק והצער, עד שגם 'הטבע' מתהפך להם לטובה, וכמו שביאר הגה"צ רבי משה מידנער זצ"ל (הו"ד בתורת אבות ד"ה ויעתר) בהא דכתיב בריש פרשתו (כה כא) 'ויעתר יצחק לה'', ופירשו חז"ל (יבמות סד.) ש'ויעתר' הוא מלשון 'עתר של תבואה' (קלשון), 'מה עתר זה מהפך התבואה ממקום למקום, כך תפלתן של צדיקים מהפכת מידותיו של הקב"ה

לא היה אלא בהמה בצורת אדם, ולא שייך לומר על בריאה זו 'כי טוב' שעדיין לא נגמרה. וזהו שאמר הקב"ה (בראשית א כו) 'נעשה אדם', שכביכול אמר הקב"ה לאדם הבה יחדיו 'נעשה אדם', הקב"ה בעצם הבריאה והאדם על ידי עבודתו. וכתב הרה"ק מליסקא שכל זה נאמר רק לגבי ישראל שהם משלימים עצמם ע"י עבודתו ית', וכביכול האדם שותף בבריאתו, אבל אומות העולם הרי הם כ'חמור', וכדרשת חז"ל על הפסוק (כב ה) 'שבו לכם פה עם החמור - עם הדומה לחמור', ואינם בגדר 'אדם' (שם סא.), וממילא הרי הם 'עשויים' כבר מתחילתם. ומשום כך היה עשו כבר מלידתו 'עשוי' ומושלם, אמנם ביעקב נאמר 'ידו אוחזת בעקב עשו', כלומר שעדיין אינו עשוי אלא ידו אוחזת בעשייה בכדי להשלים עצמו על ידי מעשיו הטובים, ומהאי טעמא קרא לו הקב"ה יעקב (רש"י) להורות עד כמה חביב לפני הקב"ה עבודת האדם ויגיעתו.

טו. וכך אמר הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע לאותם שנאלצו להתגייס לצבא הרוסי 'משאתם מקיימים אף את המצוה הקלה ביותר שמחתו של הקב"ה רבה היא לאין ערוך, חשובה הרבה ללא דמיון ממצוה אף הגדולה ביותר שמקיימים אנו'... (הובא בח"ח חיינו ופעלו ח"א עמ' קע).

טז. וכל זאת נרמז בלשון הפסוק (כה כג) 'ורב יעבוד צעיר', ורב יעבוד - היצר, לייאש ולבטל את האדם מעבודת ה', בעת שצעיר - כאשר הוא ב'קטנות המוחין' ולבו בל עמו. ואכן, ורב יעבוד - עבודה רבה ויגיעה עצומה נדרש מהאדם שיעבוד את ה' בעת שהוא צעיר - בקטנות המוחין. ועי"ז יזכה להיות רב - לעלות למדרגה גבוהה מאחר שעבד את ה' כנגד טבעו בעת צעיר - בזמנים הנמוכים. ולא עוד אלא שיקבל שכר טוב ורב על כך שיעבוד צעיר, שעבד בכל אותן השעות שהיה ב'קטנות'.

יז. אדמור"י ליובאוויטש זי"ע היו מספרים, כי קודם נישואי הרה"צ רבי נחום בן בנו של הרה"ק בעל התניא זי"ע - תפרו לו מלבושי כבוד 'כמנהג בעלי בתים חשובים'... וביניהם היה בגד עליון שהיה לו קרוגן (- צווארון, Collar) העשוי מפרווה מיוחדת, וכאשר הבחין הבעל התניא בבגד זה לא מצא חן בעיניו כי היה הדבר נחשב כ'מאדע' חדשה, ושאל את נכדו אולי יאות להסיר את ה'קרוגן' מהבגד, והשיב הנכד 'לא' בא' רבתי... חזר הרה"ק והפציר בו, כשהוא מבטיח לו שאם ישמע לקולו אזי ילמד עמו, ועדיין לא נאות הנכד להסיר 'בגד החמודות', הגדיל הרה"ק ואמר, אם תעשה זאת אבטיח לך להיות אתי עמי במחיצתי, אז שמע הנכד לקולו, וקרע מעל בגדו את הקרוגן.

ולכאורה צריך להתבונן טובא במעשה זה, היאך הבטיח הבעל התניא לאברך צעיר לימים להיות עמו במחיצתו בגנזי מרומים, והרי האדם הוא 'בעל בחירה' ועדיין יכול להרשיע הרבה, ו'הן בקדושתו לא יאמין' (איוב טו טו), ועל אחת כמה וכמה בקרוץ מחומר... אלא ביארו בזה, כי כאשר ראה הבעל התניא כיצד נכדו ממאן לעשות רצונו להסיר את ה'קרוגן' הגם שביקש ממנו ועוד הוסיף להבטיח לו שילמוד עמו, הבין כי הדבר נוגע לו בנפשו, ואין לזה הסבר כי אם שה'קליפה' וחלק הרע השתלטו עליו והם נאחזים בתוקף בבגד זה, ונמצא כי אין כאן מלחמה פרטית על לבישת הבגד אם לאו, אלא יש כאן מלחמה על כל מהותו ועצמותו, האם חלק הרע ישלוט עליו ח"ו או שישבור אותו, ואם אכן ינצח את נקודת הרע שבקרבו בוודאי ראוי הוא להיות 'עמו במחיצתו' של הבעל התניא... ישמע חכם ויוסף לקח, שככל שתכבד המלחמה סימן מובהק הוא על גודל כח הרע שנאחז בו, ואם יכבוש את יצרו הרע הרי הוא עולה מעלה מעלה, בהאי עלמא ובעלמא דאתי...

באר הפרשה - פרשת תולדות

ועד ראש לא היה בו מתום, לאידך, יעקב אבינו נולד בקדושה עילאה לאין ערוך, אמנם מאחר ו'תאומים' הם היה בהם 'עירוב' מעט זה בזה, ולכן אחו יעקב בעקבו של עשו הרשע, לרמוז שנדבק בו מרשעותו של עשו, וכן נדבק בעשו מעט מקדושתו של יעקב, וזו הייתה כל עבודתם בהאי עלמא - על יעקב להסיר לגמרי את זוהמת עשו מעליו^ט, ואילו על עשו להגדיל ולרבות את חלקו של יעקב אשר בו - שהוא עצמו יתעלה ויתעבר לטב, ולכן קרא הקב"ה בעצמו את שמו 'יעקב' על שם אחיות העקב, כי זה עיקר חשיבותו ש'ידו אוחזת' בעקב עשו - כי יש לו שייכות עם הרע, והוא מתגבר על הרע הזה, כי זה כל האדם, ורק מזה יש לבורא נחת רוח^י.

עיכובים נגדם עד שיצטרכו הם יותר כח להעבירם, הנה יאמין ליבם וישמחו להראות תוקף אמונתם, כשר צבא הרשום בגבורה אשר יבחר לו תמיד במלחמה החזקה יותר, להראות תקפו בנצחונה. עכ"ל^י.

ובהאי עניינא כתב הרה"ק ה'ישמח משה' זי"ע (בר"ה עוד נראה לפרש... כי הנה שמעתי בחלום) דלכאורה קשה מה טענה היא על עשו שהיה 'רשע', הלא עוד בהיותו עובר במעי אמו טרם היה לו יצר הרע (כמסקנתו של רבינו הקדוש בסנהדרין צא: שיצה"ר בא בעת הלידה) כבר היה מפרכם לצאת לבתי ע"ו, והיינו שעצם יצירתו הייתה ברע, ומה טענה יש עליו עד שרשע יקרא, אלא מבאר הרה"ק, שאכן עשו נולד ב'טבע רע', ומכף רגל

יח. שאל הרה"ק בעל ה'תניא' זי"ע את אחד מאנשי הצבא ברוסי^י, הלא בכל פעם שהנך יוצא להילחם בשדה הקרב, הנך מעמיד עצמך בספק של 'מחצה ומחצה' - ספק חי ספק מת אתה במלחמה, ובכל זאת 'תצא למלחמה' בשמחה ובטוב לבב, והיאך מתיישב דבר זה עם מה שעניינו רואות שאדם החולה יסכים לסבול כל קושי, צער וייסורים בעולם הזה, והכל בכדי להישאר בחיים עוד מעט קט, אם כן איך יכול אתה להפקיר את חייך במלחמה, ועוד בכזאת שמחה רבה, ענהו החייל, בעת היציאה עלי קרב למלחמה תתגבר בנפש הלוחם 'תאוות הניצחון', ותאוה זו רבה וגוברת על 'רצון החיים' פי כמה וכמה.

ובזה ביאר הרה"ק דברי חז"ל (ברכות ה.) 'לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע', רק בדרך הרגזה ומלחמה יהא עמל להתגבר נגד יצרו הרע, כי אז תהיה תאוות 'נצחון היצר' חשובה אצלו יותר מעצם חייו.

יט. כדברים הללו ביאר גם הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (לקוטי הרי"ם) במה שנאמר (כה כז-כח) 'ויהי עשו איש יודע ציד וגו', ויאבה יצחק את עשו כי ציד בפיו, ופירש רש"י, וז"ל, יודע ציד - לצוד ולרמות את אביו בפיו, ושואלו אבא היאך מעשרין את המלח ואת התבן, כסבור אביו שהוא מדקדק במצות, וע"כ היה אוהב אותו מאחר ש'צד' ורימה אותו בפיו, ולכאורה תמוה הרבה, שאף אם נאמר שעשו אכן מדקדק במצוות ומעשר מלח ותבן, אך מה ערך יש לזה כלפי עבודתו הנוראה של יעקב אבינו שהיה 'יושב אהלים', ושקוע כל כולו בתורה ובעבודת ה'. אלא שיצחק אבינו חשב שיעקב הינו 'איש תם' - 'בטלן' ואינו בקי לרמאות, ואם כן מה רבותא יש שעוסק הוא כל היום בתורה, אכן 'עבודתו' של עשו יש בה מעלה יתירה, שהגם שהוא 'סוחר' ואיש שדה מכל מקום מדקדק במצוות, על כן אהב יצחק את עשו יותר מאת יעקב, אך כאשר נתברר ליצחק לבסוף ערמימותו של יעקב בנטילת הברכות אזי אמר 'כיון שעכשיו אני רואה שיעקב הוא יותר רמאי ממך ואף על פי כן לומד תורה יומם ולילה, אם כן הוא חשוב יותר ממך, וגם ברוך יהיה'...

כ. יש שביארו, שמהאי טעמא רצה יצחק לברך את עשו, כי בראותו שהוא נוצר ונולד עם טבעים רעים וקשים, אמר, הנה בני זה נולד בתכונות רעות ומגונות ולכן יצא ממנו מה שיצא, על כן אברכהו, שהרי איננו אשם במצבו זה, ואילו לעומתו יעקב אחיו אין מגיע לו שכר שהרי צדיק גמור הוא בטבעו מלידה. באותה שעה נכנס אליו יעקב, ואמר לו - אנכי עשו בכורך (כז יט), דע לך אבי, שאיני צדיק גמור כמו שחשבת, אלא נדבק בי מרשעותו של עשו, ויגיעה רבה עלי להתייגע כל ימי חיי להיטהר מזה, ומכיוון שכן, אף לי חלק ונחלה ב'ברכות'. כשמוע יצחק את דבריו, קרא לו וימש את ידיו ואמר 'הקול קול יעקב והידיים ידי עשו', אכן קולך הוא קול הקדושה, אך רואה אני שנזרקה בך ממידותיו של עשו הרשע ע"י וידו אוחזת נדבקה בך ממידותיו של עשו, ועל כן אברכך ב'ויתן לך'. עפ"י^י יבואר נמי כי כשחזר עשו הרשע מצדו נענה וזעק 'הכי קרא שמו יעקב ויעקבני זה פעמיים' (שם לו), מששמע יצחק כי כן, אמר אם אכן יש לו שייכות ל'ערמה', מתוך רשעותו של עשו שנדבקה בו, ועליו להתייגע להיטהר ממנה, אזי גם ברוך יהיה (שם לג)

וידו אוחות - יעשה מה שבידו והקב"ה יגמור בעדו

בפרשתן (כו ו-ט), 'ורבקה אמרה אל יעקב בנה לאמר וגו', ועתה בני שמע בקולי לאשר אני מצוה אותך, לך נא אל הצאן וקח לי משם שני גדיי עזים טובים ואעשה אותם מטעמים לאביך, וגו', והקשה הרה"ק ה'תפארת שלמה' זי"ע, שלכאורה מה צורך היה שילך יעקב דייקא להביא שני גדיי עזים לאמו, והרי העיקר הוא מה שהיא הכינה אותם מטעמים ליצחק, ולאיוזה צורך נכתב פעולה זו בתורה שאין בה שום נפקא מינה מי הוא ההולך להביא את העזים לעצם המעשה. ומבאר ה'תפארת שלמה' בזה"ל, אכן הנראה כי התורה רומזת לנו עבודת האדם בגשתו אל התורה והמצוות, והנה האדם יודע בעצמו שפל ערכו ומצבו והוא ירא לגשת ולפתוח שפתיו, גם בעת עשיית המצוות בהנחת תפילין וכדומה בהעלות על לבבו עומק סודות הרמוזים בהם, ונפשו יודעת מאד כי לא השיגה ידו אחת מני אלף תעלומות החכמה, ונופל בדעתו

וירא לגשת אל העבודה, וזה הרמז בפסוק ורבקה אמרה אל יעקב בנה, רומז לשכינה הקדושה אומרת אל האדם לך קח לי אתה תעשה כל מה שתמצא ירך לעשות, ואני אעשה אותם מטעמים לאביך להיות מוכשר בכל הכוונות הראוים להם, ולזה קודם התפלה אומרים ה' שפתי תפתח כי השם יעזור לנו לקבל תפלתנו ברצון. עכ"ל.

ומבאן תשובה לכל מי שנדמה בעיניו שאין בידו להצליח - כי אין הקב"ה מבקש מהאדם את ה'נצחון' כ"א, אלא שיעשה כל אשר בידו לעשות^{כ"ב}, ואם כה יעשה מובטח הוא שה' יגמור בעדו, והבא לטהר מסייעים בידו, ומעתה יתחוק^{כ"ג} כל אחד ברוח חדשה להתחיל בעבודת השי"ת^{כ"ד}.

ובך מצינו עוד בפרשתן, דכתיב (כה כו) 'ואחרי כן יצא אחיו וידו אוחות בעקב עשו', וכל הרואה יתמה, מדוע אחו בעקב עשו וכי עלתה על דעתו שיוכל

כא. ומצינו לרמז ענין נפלא בפסוק (כו כ-כא) 'ויריבו רועי גרר עם רועי יצחק לאמר לנו המים ויקרא שם הבאר עשק כי התעשקו עמו... ויריבו גם עליה ויקרא שמה שטנה', ולא נכתב כלל מי ניצח בזאת המריבה ביניהם, כי כל ענין הבארות רומז כידוע למילי דשמיא, וכאן למדנו שבענייני עבודת ה' אין כל נפקא מינה מי ניצח ומי הפסיד, אלא העיקר הוא לריב ולערוך מלחמת קודש באותו צר הצורר אותנו, ומנסה בכל עת ושעה להכשילנו ולהורידנו לבאר שחת.

כב. דבר נורא אמרו, שהנה לאברהם אבינו היו שמונה בנים, ישמעאל ויצחק, ועוד שישה האמורים בסוף פרשת חיי שרה, וכדכתיב (כה א-ב) 'ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה, ותלד לו את זמרן ואת יקשן ואת מדרן ואת ישבק ואת שוח', ומתוך כל משפחה גדולה זו נשאר רק בן אחד ההולך בדרכי ה', ומכל מקום נאמר על אברהם 'כי ידעתינו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט' (יה ט), והרי שאין שום נפקא מינה בתוצאה אלא, אם האדם עשה את כל מה שבידו לעשות נחשב לו כעשה הכל בשלימות, וזהו שהעיד הכתוב על אברהם שהיה מצוה את בניו ואת ביתו אחריו - ומה שהם בחרו שלא ללכת בדרכי ה' אין זה 'נוגע' כלל... **כג.** הגה"ק רבי מרדכי חיים סלאנים זי"ע היה רגיל לומר, שהנה חז"ל דרשו על האמור (כה כג) 'ולאום מלאום יאמץ' - כשזה קם זה נופל, ויש לדקדק בלשון חכמים מרפא שלא אמרו כשזה נופל זה קם אלא כשזה קם זה נופל, ללמדנו שאפילו אם שקוע האדם ב'בוץ' עד למעלה ראש אך תיכף כשמתמלא רוח חיזוק 'וזה קם' - מיד מחליש את היצר 'וזה נופל' (הובא במאמר מרדכי).

כד. ואכן בזה נבדלו עשו ויעקב, וכמו שפירש הרה"ק ה'דברי ישראל' זי"ע (בפרשתן) בלשון הכתוב (כה לד) 'ויבז עשו את הבכורה', כי 'בכורה' עניינה 'התחלה', ויבז עשו את ה'התחלה' - אין בו כח להתחיל... וזה כל טבעו ותכונתו של עשו הוא העצלות והרצון שלא לעשות מאומה... ונרמז זאת בשמו על שם 'שהיה נעשה ונגמר בשערו כבן שנים הרבה' (רש"י כה כה), והיינו שאוהב הוא את המנוחה לשבת בטל ולחשוב כאילו הכל כבר נעשה. וכן פירשו במה שאמר ליעקב 'הלעיטני נא מן האדום האדום הזה' (כה ל) - שביקש שישפוך את הנזיד לתוך פיו, ואפילו פעולה קטנה כאכילה עם הכף מתוך הקערה לא אבה עשות. וכך עניינו גם בעבודת ה' שסמך על כך שהוא 'בן של קדושים' - בנו של יצחק ובן בנו של אברהם אבינו, וכבר אינו צריך לעשות כלום לחובתו בעולמו.

לא כן היא מידתו של יעקב שתמיד היה 'יגע' בעבודה, וכפי שהעיד עליו הכתוב (להלן לב כט) 'כי שרית עם אלוקים ועם אנשים ותוכל'. ומהאי טעמא היה יעקב מפרכס לצאת לבתי מדרשות אף שלמד תורה במעי אמו מפי מלאך,

באר הפרשה - פרשת תולדות

ויעשה ככל אשר בידו, לבסוף יעזרהו הקב"ה שלא כדרך הטבע וישיג את שאהבה נפשו.

בה אמר הגה"ק ה'חפץ חיים' ז"ע (ח"ה על התורה בפרשתו), וז"ל, ענין הבארות אשר חפר יצחק מלמדנו שלעולם לא ירפה האדם את ידיו מלהמשיך את העסק אשר התחיל, אל יאוש ואל בשלון, אם יצחק אבינו חפר ולא מצא מים חפר באר אחרת, עד שמצא מים, ואם רבו עליה חפר באר אחרת, וכ"כ המשיך במלאכת החפירה עד שסוף דבר חפר ומצא באר שלא רבו עליה, וקרא שמה 'רחובות'. כן הדבר בכל הענינים החומריים והרוחניים, הן במסחר והן בלמוד התורה ואם מי שהוא אינו מצליח בתחלה בלמודו, אל יעזוב את התורה כי 'סוף הכבוד לבוא', ואם נכשל תחלה אבל יעמוד על אמתתה לבסוף^{כה}. עכ"ל.

בא וראה כמה ערך וחשיבות יש ל'רצון' ולהשתוקקות לעשות רצונו ית', שהנה נאמר (כה כב) 'ויתרוצצו הבנים בקרבה', וברש"י, 'כשהיתה עוברת על פתחי

להשיבו למעי אמו לאחר שכבר יצא לאוויר העולם, ומה תועיל אחיזתו בעקביו. וביאר הרה"ק הרמ"מ מלעלוב ז"ע עפ"י דברי הרה"ק מקאצק ז"ע שכל מה שהאדם מתייאש הן ברוח הן בגשם, אינו אלא מכיוון שהוא חושב שהוא עושה והוא פועל... על כן כשיראה שלא יעלה הדבר בידו, הוא מתייאש ועוזב את הכל. אבל המאמין יודע כי כל מעשי האדם אינם אלא השתדלות עד כמה שידו מגעת, אבל מה שייעשה ייעשה בידי הקב"ה 'אדון כל המעשים', ובאמונה זו לא יתייאש לעולם שהרי אין הדבר תלוי בו יעשה כפי יכולתו ותנו לא מידו. כיו"ב, כשראה יעקב כי הוא מפסיד את הבכורה, עשה ככל אשר לאל ידו ואחז בעקבו... ואכן בזכות זה נתנגלגל שסוף דבר באה אליו הבכורה, כאשר עברה על עשו רוח שמות למכור את הבכורה בעד נזיר עדשים, כי הקב"ה 'הרואה ללבב' ראה תבערת לבו וסייע בעדו להשלים רצונו. וללמדנו בא, שאף אם נראה לאדם כי כל השערים ננעלו בפניו, אם ישתוקק בכל ליבו ובכל נפשו, ולא ינוח ולא ישקוט

ולכאורה מה צורך יש לו ללמוד בבית המדרש אחר שכבר זוכה הוא ללמוד תורה ממלאך ה' צבא-ות (ואינו זקוק לרב הדומה למלאך ה' צבא-ות...), אלא כי יעקב נתאוה לחיי יגיעה, ורצה ללמוד בעצמו מתוך עמלה של תורה. ובזה יש לבאר מה שכתב הבעל הטורים (כה כה) 'עשו' בגימטריא 'שלום', ולכאורה תימה רבתי היא וכי עשו הוא איש השלום והלא בעודו במעי אמו כבר נלחם עם יעקב אחיו, וכולו אדמוני שופך דמים אשר ברכתו ותפארתו היא 'על חרבך תחיה', ומה לו ולשלום, אלא שכך היא מידתו של אותו רשע להיות במריבה עם כל העולם אך עם עצמו ו'יצריו' הקשים הוא חי בשלום ובשלווה... לא יחלוק על יצרו, ולא ילחם לשבור את טבעיו ומידותיו, אכן מידתו של יעקב היא ההיפך מן הקצה אל הקצה, עם כל העולם כולו הוא שרוי בשלום ושלווה חוץ מעם עצמו, ולעולם מרגיז יצרו הטוב על יצרו הרע.

כה. בפרשתו (כה כז) 'ויהי עשו איש יודע ציד איש שדה, ויעקב איש תם יושב אוהלים'. ולכאורה צ"ב, מדוע שינה בלשונו, כי על עשו אמר יודע ציד, ואילו גבי יעקב לא אמר יודע תורה, וביאר הגאון ה'שבט הלוי' זצוק"ל דבשנות עלומיו כאשר למד בישיבת 'חכמי לובלין' המעטירה, בא רב אחד לדרוש בישיבה, ובתוך דבריו אמר, ראיתי בני עליה ומועטים מהם הינם בעלי כשרונות, כי לא הכשרונות יעמדו לאדם בדרכו להצליח בתורה, אלא מידת התמדתו ויגיעתו, וכן העיד הגר"ש בעצמו שכל גדולי תורה שנתגדלו בישיבה דשם היו העמלים והיגיעים (אף בעלי הכשרונות שנתייגעו בתורה נתגדלו כראוי בתורה, כי אין הכוונה לומר שבעלי כשרונות אינם יכולים להצליח ח"ו), ועל כן בבוא התורה לשבח את יעקב אבינו, לא שיבחוהו בכך שהיה יודע תורה, אלא בכך שהיה יושב אהלים בהתמדה רבה ועצומה. ומכאן תשובה לכל האומר לא אלי הדברים אמורים, כי דל כישרונות הנני, ולא לדידי ודכוותי לעסוק בתורה, כי טעות גדולה בידו, כי לא הכישרונות קובעים את ההצלחה בתורה, אלא היגיעה - כשור לעול וכחמור למשא היא אשר תביא את האדם להיות 'בעל תורה'.

וכן איתא בתרגום יונתן בן עוזיאל על הכתוב (כה כז) 'ויהי עשו איש יודע ציד איש שדה ויעקב איש תם יושב אוהלים' ומתרגם והוה עשו גבר נְחֻשְׁרִיכָן... ויעקב תבע אולפן מן קדם ה', ופירוש 'גבר נחשירכן' - אדם בטל שאין עושה מלאכה' ואילו יעקב אבינו היה 'תבע אולפן' היינו שהיה מבקש את השי"ת. ומכאן, שהיינו גופא ההבדל בין יעקב לעשו, כי עשו היה יושב ובטל כדמתקריא בלשונו ליידיג-גייער, ותוצאותיה שהרשיע עד מאוד, אבל יעקב אבינו היה תמיד דורש ומבקש את השי"ת ובזה נתעלה לרום המעלה וזכה להיות יעקב שלימתא - בחיר שבאבות.

אף אתה רחום והנון - להיטיב לבריות

בפרשתן (כח א-ב), 'ויקרא יצחק אל יעקב ויברך אותו ויצוהו ויאמר לו לא תקח אשה מבנות כנען, קום לך פדנה ארם ביתה בתואל אבי אמך וקח לך משם אשה מבנות לבן אחי אמך'. ולכאורה צ"ב, וכי איזו עדיפות יש לקחת את בתו של לבן שהוא מעובדי ע"ז על שאר גויי הארצות מזרע כנען. ומבאר רבינו הר"ן (דרשות הר"ן דרוש החמישי), כי 'דעות' שאינם טובות לא יעברו בירושה מאב לבן - וה'בחירה' נתונה בידי כל איש ואיש לעזוב את גילולי ע"ז ולהאמין בה'. משא"כ מידות טובות עוברים בירושה דוגמת שאר טבעים שעוברים מאב לבן, ולכן העדיף את משפחתו אף אם הם עובדי ע"ז ל"ע, כי רצה שידבק ב'טובים'¹ שיש בהם מידות ותכונות טובות² (עיי' שם משמואל תרע"ו ד"ה דהנה קודם).

תורה של שם ועבר יעקב רץ ומפרכם לצאת, עוברת על פתחי עבודה זרה עשו מפרכם לצאת, ולכאורה מדוע פרכם יעקב בחינם לצאת, וכי לא ראה שאי אפשר לו לצאת כי עשו עומד לפניו ומעכבו מלצאת. ומבאר הר"ק ה'דברי ישראל' זי"ע (ד"ה עוד יאמר ברש"י) על פי מה דאיתא בזוהר הקדוש (ח"א סז:): (בתרנומו) כל הרוצה ונכסף לראות ולדעת, אע"ג שאינו יכול להשיג הדבר, הבל משבחים אותו בשבח גדול - על עצם השתוקקותו ורצונו הטוב. כיו"ב, יעקב אינו ברצונו החזק לצאת פרכם אף שידע שלא יעלה בידו, ונכתב זאת זכרון בספר ללמדנו על מעלת הרצון אשר הכל משבחים אותו. ומסיים בזה"ל, וכן מעשי אבות ירשו בנים, שעומד בחנות מוקף בטרדות המשא ומתן, ובתוך כך בא לו מחשבה טובה ומפרכם לצאת לתורה, ואע"ג שלא יכול לצאת - שבחא איהו דיליה' (זהו שבחו).

כו. וכך אמר הגאון מטשעבין זצוק"ל כשנשאל על מה יש להשים דגש בעת ה'בירורים' על הבחור, נענה ואמר כי ג' דברים נצרכים לו לבחור, ואלו הם. א. מידות טובות. ב. מידות טובות... והמשכיל יבין. כז. וכן למדנו מהא דכתיב בפרשתן (כז מד-מה) 'וישבת עמו ימים אחדים עד אשר תשוב חמת אחיך, עד שוב אף אחיך ממך ושכח את אשר עשית לו', ולכאורה צריך ביאור כפל הלשון - שאמרה 'עד אשר תשוב חמת', וחזרה לומר 'עד שוב אף אחיך'. וביאר הגאון רבי יצחק בן הגה"ק רבי חיים מוואלאז'ין (בספרו פה קדוש) עפ"י דברי אביו הגר"ח (כתר ראש קיט) וז"ל, אמר רבינו, דבר מנוסה אם יהיה לאדם שונאים ח"ו, יפעל אצל עצמו שהם צדיקים גמורים, וידין אותם לכף זכות, ומיד יתהפך לבנם לאוהבים לו. ובזה ביאר הגר"צ את כפילות הפסוק, שבא לומר גם להיפך, אם רוצה האדם לבדוק האם פלוני שונאו יבדוק בעצמו אם לבו שלם עמו, וזהו שאמרה רבקה, מנין תדע שתשוב חמת אחיך עליך, בזמן שתרגיש כי כבר שב אף אחיך ממך - כלומר ששב והלך כעסך שבקרבתך עליו, הוסיף הגר"צ שאין זה רק סימן אלא גם סיבה - אם יסיר מעצמו כל תלונותיו על רעהו יפסיק רעהו מלשנוא אותו.

בספר 'עבד המלך' הביא ע"ז מה שסיפר הגר"ח זאנענפעלד זצ"ל בשם הגר"ר זלמן חיים ריבלין זצ"ל ששמע מהגאון רבי נחום משאדיק זצ"ל, וכה סיפר, הגר"נ למד תורה בחו"ל אצל רב גדול, באותה העיר היה רשע 'מסור' שהיה מטיל אימה ופחד על כל אנשי העיר, והיה נוהג כסדר להלשין על אחיו מבני ישראל, פעם נכנס לרב יהודי אחד כשפניו ובגדיו רטובים משברי ביצים, ובקול בכי סיפר להרב שהיום בא מהכפר הסמוך כשסל ביצים בידו למוכרם ולהרוויח מהם מטה לחמו הדל. לפני שנכנס לעיר פגש בו ה'מסור' הידוע, ודרש בתוקף שיביא את כל הביצים לביתו. אך משביקש מהמסור שישלם על הביצים הכהו במקלו ונשברו כל הביצים על פניו ובגדיו, לכן בא עתה להזמין את המסור ל'דין תורה'. ויקרא הרב לשמש וציווהו שילך להזמין את המסור אליו, כל גופו של השמש החל לרעוד מכיוון ש'הכיר' היטב את המוסר, וניסה לבקש על נפשו, אבל הרב בשלו - שיזדרז לקרוא למסור, וילך השמש לבית המסור ומסר לו את דברי הרב, אך הלה גער בשמש והוציאו מביתו. כשחזר השמש אל הרב וסיפר לו דברים כהוויתן, ציווהו הרב לחזור אל המסור ולהזהירו ב'נידוי' אם לא יבוא ל'בית הדין'. אך גם לזה לא שת המסור כלל, אלא הכה את השמש וגרשו מביתו.

ויהי ביום השבת הבאה, נקרא המסור לעלות לתורה, וכבר עלה על הבימה, מיד מיהר הרב לעלות אף הוא על הבימה, ובטרם שהספיק המסור לברך על התורה גער בו הרב לעיני כל הקהל 'רשע, הרי אתה מסרב לדין תורה, ומנודה הנך' כלך לך מכאן... פני המסור חוורו, וירד מהבימה מתוך הכרזה שעוד יבוא יומו של הרב ובקרוב יתנקם בחיי הרב.

באר הפרשה - פרשת תולדות

ועל דרך זה נתבאר בספרים שלא נבחרה רבקה אמנו בגלל המופתים שנעשו לה ושעלו המים לקראתה אלא בגלל מידותיה הטובות, וכמו שדייק זאת הרה"ק המהרי"ד מבעלזא זי"ע מדברי 'תרגום יהונתן' על מה שנאמר (כד טו) 'ויביאה יצחק האהלה שרה אשתו ויקח את רבקה ותהי לו לאשה ויאהבה וינחם יצחק אחרי אמו' - 'וַרְחֵמָהּ בְּגִין דְּחָמָא עֻבְדָּהָא דְּתַקְנָן פְּעֻבְדֵי אִמְיה', שאהבה מחמת שראה מעשיה מתוקנים כמעשה אשתו, ולא בגלל כל הניסים שאירעו כשנכנסה לאוהל שרה, שחזרו כל הניסים הגלויים שהיו שם בימי שרה - נר דלוק מערב שבת לערב שבת, ברכה מצויה בעיסה וענן קשור על האוהל, כי אין העיקר באותות ובמופתים כנר דולק וכו' אלא רק בגלל מידותיה הטובות כ"ח.

באמצע השבוע שלאחמ"כ נקרא הרב לשמש כסנדק באחד העיירות הסמוכות, בדרכו לשם עם שנים מתלמידי אשר אחד מהם היה המספר הגר"נ משאדיק, והנה אך הרחיקו מהעיר נשאו התלמידים את עיניהם ולעיניהם נראה המסור רודף אחריהם במרכבתו. מיהרו התלמידים לספר לרבם כי סכנה גדולה קרבה ובאה על ראשם, כי עוד רגע והמוסר משיגם במרוצתו. התעמק הרב במחשבות. ובינתיים התקרב אליו המסור, והנה, נס גדול עשה האלוקים, כי בהגיע המסור בסמוך לרב, ירד מעל סוסו ואמר בקול דממה דקה ובהכנעה, רבי, תנו לי רשות להכות בתלמידים אלו. השיב הרב, חלילה. שב המוסר לבקש, אולי רק מכה אחת אתן להם, ענה הרב לא תגע בהם יד. א"כ לכה"פ תנו לי רשות לרוק בפניהם. אמר הרב לא ולא.

מיד ביקש המוסר ואמר, רבי, ימחל נא לי על כל הצער ועגמת נפש שגרמתי לו. השיב הרב, לך נא אל היהודי העני ותשלם בעד הביצים, וגם תפייסנו, ולאחר מכן גם אני אמחל לך. נטל היהודי עשרה רובל, נתנם לרב ואמר רבי, הנה נתתי בידכם עשרה רובל, תנו אותם לאותו המוכר עבור הפסד הביצים, והשאר יהיה לפיוס, קיבל הרב את המעות על מנת למסרם לבעל הביצים ומחל לו, וילך המוסר לדרכו. והרב המשיך בדרכו עם תלמידיו. שאל הגר"נ ילמדנו רבינו באלו מחשבות שקע הרבי בהתקרב אלינו המוסר, ועוד, האיך הפך המוסר את עורו ברגע כמימריה וברגע שהתקרב אל הרבי חזר בו מכל ה'רציחה' והכעס.

ויען הרב ויאמר, כלל גדול קבלתי מרבתי, שאין לך דבר שלא נמצא בתורה, ומכל מבוכה אפשר לצאת באיזה עצה הכתובה או רמוזה בתורה. ויעזרני השי"ת שבעת רדיפתו אחרינו עלה ברעיוני הפסוק (משלי כו ט) 'כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם', על כן התעמקתי במחשבה שאם הוא שונא אותי כל כך, הרי וודאי שהגורם לכך, כי אף אני לעומתו - שונא אותו, ומה גרם לי לשונא אותו - מה שלא ציית דינא, מיד החילותי לתור אחר איזה 'לימוד זכות' עליו שמחמתו לא בא אז בפני ה'בית דין'. ועלה ברעיוני שמן הנראה גדל בסביבה רעה, והריהו כ'תינוק שנשבה' שמעולם לא ראה מאורות - הנהגה כראוי מהי, עוד העליתי בדעתי כמה לימודי זכות על המסירות והמלשינות שלו, ועוד הוספתי ללמד זכות בענין סירובו לשלם על הביצים, שמא היה בדעתו לשלם, אלא מפני שזה בא ודרש בתקיפות את כספו, התכעס ולכן לא אבה לשלם לו... וממילא, כאשר הוזמן ל'דין תורה' תיכף ומיד בערה בו חמתו, מכיוון ש'זמן בי"ד ל' יום' ואין קוראים לבי"ד לאותו הרגע. וראיה לכך, שהרי בעת קריאת התורה כשנתבייש בפני קהל עם ועדה לא הכני, ואף 'ציית לדינא' וירד מיד מהבימה בבושת פנים, נמצא שאדרבה הרי הוא מן הנעלבים ואינם עולבים שומעים חרפתם ואינם משיבים. כזאת וכזאת חשבתי עליו כמה לימודי זכות.

וכמים הפנים לפנים - באותה שעה התעוררו גם אצלו מחשבות חרטה על כל מעשיו, ומן הסתמא חשב, מה לי לכעוס על הרב, שהזמין אותי לדין תורה - כמו שכל רב היה עושה, ומה שביזה אותי בבית הכנסת, כדין עשה שהרי לא שמעתי לקולו ולא באתי מיד לבית הדין, ושלא כדין שברתי את הביצים... ומתוך מחשבות כיו"ב נתקרבו הלבבות זה לזה, לכן חזר בו וניגש אלי לפייסני.

הוסיף הגר"נ ושאל, רבי, אם כן, מדוע רצה להכות אותנו, השיב הרב, מכיוון שאתם לא חשבתם עליו כל לימוד זכות, ושנאתם אותו, לכן גם הוא שנא אתכם, וביקש להכותכם או לכל הפחות לרוק בפניכם.

כח. לאידך גיסא ישים לבו לדברי המהר"ל (גור אריה) והחתם סופר (תו"מ ד"ה נזם) בדברי רש"י שאליעזר נתן לרבקה 'נזם זהב בקע משקלו ושני צמידים על ידיה' (כד כב) כי 'בקע' רומז למחצית השקל שהם בקע לגולגולת, ו'שני צמידים' רמז לשני לוחות מצומדות, שמאחר שראה בה שמצוינת היא בגמילות חסדים בא לרמז לה על שני העמודים הנוספים שעליהם עומד העולם, כי לוחות הברית הם כנגד 'תורה', ומחצית השקל הוא שורש הקרבנות

שהרי אם יצחק הוא בן אברהם ממילא פשיטא שאברהם הוליד את יצחק, ומה צורך יש לומר זאת שוב, וביאר בקדשו כי יש כאן בפסוק 'קושיא ותירוץ', שהרי ידוע ש'אברהם' הוא מידת החסד ואילו 'יצחק' הוא מידת הגבורה והדין, מעתה תמוה כיצד יצחק הוא בן אברהם, היאך נולדה מידת הגבורה ממידת החסד, ועל כך תירץ הכתוב אברהם הוליד את יצחק, והיינו כי עיקרא דכולא הוא מידת החסד, והיא קיום העולם, וכדכתיב (תהילים פט ג) 'עולם חסד יבנה', ומאחר שרצה הקב"ה שהבריות יתחסדו זה עם זה ויגמלו טובות איש לרעהו, על כן נוהג במידת הגבורה ומביא חסרון כלשהו לאדם, בממון או בשאר עניינים, בכדי שהשני יוכל לעשות עמו חסד ולהשלים חסרון, ואברהם דייקא הוא שהוליד את יצחק להביא את העולם לתכליתו בריבוי החסדים^ל.

ויה"ר שנזכה להכיר את בוראנו בהכרה ברורה ונאמנת, לדעת כי אין עוד מלבדו, ולהנצל מפגעי ומקרי הזמן, ובא לציון גואל.

וכה כתב ב'סידורו של שבת' (שורש ראשון ענף ד עלה יא), שהנה הרבה ניסים נעשו לרבקה אמנו ולא נזכרו בתורה אלא ברמזיא בעלמא, כמו שאמרו חז"ל (בר"ר ס ה) 'וירץ העבד לקראתה' (כד יז) - שראה שעלו המים לקראתה, וכן מה שדרשו (שם סז) על הפסוק (כד סז) 'ויביאה יצחק האהלה שרה אמו, וכנ"ל, וכל זה לא נזכר אלא ברמזות תיבה אחת בלבד. ואילו מידותיה התרומיות של אותה צדקנית שהשקתה את אליעזר והאנשים אשר אתו ואף את הגמלים נזכרו באריכות יתירה (וכדברי המדרש (ס ח) 'שניים ושלושה דפים הוא אומרה ושונה'). ומבאר כי שבה גדול הוא לאדם שהוא בעל מידות הטובות וגומל חסדים טובים, יותר מכמה וכמה מופתים של 'בעלי המופתים'^{כט}.

עוד יש להשים על לב מה שאמר מרנא הבעש"ט הק' זי"ע לפרש בהא דכתיב בריש פרשתן (כה יט) 'ואלה תולדות יצחק בן אברהם הוליד את יצחק', וכבר עמדו המפרשים לבאר את כפל הלשון,

שהם עמוד ה'עבודה', כי אצל בני ישראל אין די בגמילות חסדים' כי אם בכל שלושת העמודים יחדיו תורה ועבודה וגמילות חסדים.

כט. כי ה'מופתים' מעשי ה' המה, ואילו שבירת המידות - יגיעתו של אדם הוא (בשם הרה"ק מקאזמיר זי"ע). יותר מכך אמר הרה"ק ה'שפע חיים' זי"ע, כי מכאן נלמד, שיכול להיות אדם בעל מופת ועדיין יהיה רחוק רחוק ממידות מתוקנות...

וכעין אותה 'שיח חסידים' שפעם נפגשו שני יהודים, וכל אחד מהם היה מהלל ומשבח את רבו, זה אומר, הנה רבי הוא אדם גדול וקדוש, ועליו נאמר צדיק גוזר והקב"ה מקיים, ורבו מופתיו עד שככל היוצא מפיו יעשה המקום. נענה השני ואמר, אכן לא אדע אם אוכל לומר כן על רבי, אבל זאת אומר לך בוודאות, כי מה שהקב"ה גוזר רבי מקיים בהידור רב ודקדוק גדול.

ל. ידוע ביאורו של הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע (ה"ח עה"ת עמו' קח) בנוסח ברכת 'בורא נפשות'. וביאורו בורא נפשות רבות וחסרונן הקב"ה ברא ויצר בעולמו נפשות רבות, ולכל אלו הנפשות יש חסרון - איזה מחסור, זה בחסרון מעות ורכוש; וזה בחסרון קרובים וידידים, צורכי רפואה, יש החסר מעט דעה או כל שאר חסרונות. ואכן מאי טעמא התקין כך הבורא את עולמו - על כל מה שבראת, להחיות בהם נפש כל חי - בכדי להחיות את אנשי העולם, כי יסוד העולם כולו לתת ולהעניק איש לרעהו כל אשר יחסר לו.

ומעתה ידע כל אחד, כאשר רואה את זולתו שהוא זקוק לעזרה, שיתכן שכל הסיבה והטעם ש'חסר' לשני הוא רק מחמתו - כדי שהוא יגמול עמו חסד, וכביכול הוא 'אשם' בצערו של השני... וממילא כבר לבבו יבין מה עליו לעשות...

אגעד אנק

על פרשת השבוע

פרשת תולדות תשפ"ג

© כל הזכויות שמורות למו"ל. אין לקרוא בזמן התפילה וקריאת

בס"ד, בכל ענייני הגיליון ניתן לפנות לדוא"ל: g.agedank@gmail.com

כי עקרה היא (כה, כא)

הגמרא אומרת במסכת יבמות (סד, א) "א"ר יצחק מפני מה היו אבותינו עקורים, מפני שהקדוש ברוך הוא מתאוה לתפלתן של צדיקים". אפשר לפרש בדרך הלצה, דהנה מדרך העולם שהבנים מבטלים את אבותם מתלמוד תורה ותפלה ע"י טיפולם והדאגה למחסורם תמידין כסדרן. ועל זה אנו מבקשים שיתן לנו "זרעא חיא וקיימא די לא יפסוק מפתגמי אורייתא" שיהא זרעא חיא שלא יפסיק אותנו מפתגמי אורייתא, דהיינו שנוכל להגות בתורה ובמצוות ועם כל זאת שיהיו בריאים ושלמים כל הימים, ולא יבטלו אותנו בדאגותיהם עליהם.

וזה הכוונה גם כאן, שהיו אבותינו עקורים כדי שיוכלו להתפלל בדיעה מיושבת בלי הפרעה של הילדים כי הקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים...

(תפארת שלמה)

ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו כי עקרה הוא (כה, כא)

הגמרא במסכת ברכות (לד, ב) אומרת שכאשר מתפללים בנוכחות החולה אין צורך להזכיר את שמו, כמו שמצאנו אצל משה רבינו שהתפלל על מרים א-ל נא רפא נא לה בלי להזכיר את שמה.

כאן חשש יצחק שאם יצטרך להזכיר את שמה, הרי יזכיר את שם הוריה הרשעים, והוא לא רצה להזכיר את זכרם כשמתפלל עבורה, לכן התחכם להתפלל "לנוכח אשתו" בכדי שלא יצטרך להזכיר את שמה.

(לנפש חיה)

ויעתר לו ה' ותהר רבקה אשתו.

כתב רבי שלמה סובול ששאל את רבי יוסף חיים זוננפלד זצוק"ל מהו הלשון 'ויעתר לו השם' משמע שעשה לו הקב"ה טובה שלמה לאחר שהפציר, נעתר לבקשתו והפצרתו, ולא שהסכים תיכף לקבל תפילתו. וצ"ע שהרי הקב"ה הבטיח 'כי ביצחק יקרא לך זרע' ואמר רבי שלמה להגרי"ח שלדעתו התשובה היא כך, כיון שהקב"ה בישר לאברהם 'תיקבר בשיבה טובה' שיהיה לו נחת יהודי כל ימי חייו, ולכן הסתלק ה' שנים קודם זמנו שלא יראה את עשיו ויצא לתרבות רעה, א"כ כשאין יצחק מתפלל ומעתיר בבקשה, היה מוליד כשהיה אברהם אבינו בן מאה ששים וחמש, ט"ו שנה לפני ק"פ שנה. אך כיון שהעתיר בתפילה כשהיה אברהם בן ק"ס נמצא שלאחר ט"ו שנה יצטרך להסתלק מוקדם בחמש שנים. ממילא כתוב 'נעתר לבקשתו'.

לאחר שהשלים רבי שלמה את דבריו, אמר תיכף הגרי"ח בגאונותו ויעתר לו הויה' בגימ' 'חמש שנים'.

וראייתי בספרים שאמר הגאון רבי אהרן קוטלר [היום היאריציט] שלומר דבר כזה תיכף, מוכרח להיות מדרגה של רוח הקודש.

(הגרמ"י רייזמן)

ויצא הראשון אדמוני (כה, כה)

הקשה המגיד מדובנא (בפירושו על מגילת רות) כיון שעשו מוכרח להיות שופך דמים מדוע יענש על כך?

אלא עשו נולד הראשון והבכור, ומוכן לעבודת המקדש, לכן נולד במזל מאדים המורה על דם, והוא דם הקרבנות, וזה כונת הפסוק 'ויצא הראשון' כיון שהוא ראשון נולד "אדמוני", אולם אחר שמאס בעבודה ומכרה ליעקב אחיו לא נשאר לפניו עוד למלאת ידיו על פי מזלו אלא להיות רוצח ולכן יענש על כך.

דהיינו שעשו היה לו את הכח, ויכל היה לנצלו לטוב, אלא שבחר לנצלו לרעה. וכאשר משפיעים משמים כח לידיהם של האדם יכול הוא לנצלו לדברים רעים ג"כ.

ובעניין הזה של ניצול הכח שלא לטובה מספרים על חסיד אחד, שבא לקבל ברכה מאחד האדמוניים היות וקנה כרטיס הגרלה על סכום מאד גדול ברצונו שכרטיסו יזכה, והרבי בירכו כי יצליח, יצא האיש מהרבי בשמחה גדולה אולם לבסוף לא הצליח ולא זכה בגורל. חזר החסיד ובהתנצלות קדם אפיים עצוב ושבור על אי הצלחתו. שאל הרבי לחסיד מה עשית אחרי שבירכתני אותך? והשיב כי נכנסנו אני ומשפחתי למסעדה מתוך שמחה, וקרה שנשאנו חן בעיני בעל המסעדה ועשה לנו הנחה גדולה בעבור הסעודה כמעט בחינם, אז ספק הרבי על ידו ואמר חבל שאתה בעצמך הפסדת את האוצר, כי

הברכה וההצלחה כולה היתה מוכנה לפניך אלא שניצלת אותה לדברים פעוטים.

כעין זה מסופר בספר "טובך יביעו" ח"ב, בא אחד לפני ר' מרדכי בנט זצ"ל שיברכו שמספרו יעלה בגורל ויזכה בסכום עתק בירכו ר' מרדכי שאכן כן יהיה וכשהגיע לביתו שמח וטוב לב, אמר לבני משפחתו שיעשו בביתם נסיון ליוזכח אם ברכתו של הרב יעלה בגורלם, ועשו כעין גורל עם מספרים שונים והכניסו גם המספר התואם למספר שעומד לזכות, ואכן יצא המספר המבורך בגורל ושמחתם גדלה עד מאד, אולם כשהגיע זמן ההגרלה האמיתית הפכה שמחתם לתוגה, כי לא עלה המספר בגורל, הלך אותו האיש לרבי מרדכי וסיפר לו כל אשר קרהו, ויאמר לו רבי מרדכי שהברכה התקיימה בגורל שעשו בביתם.

(אוצרות התורה)

ויצא הראשון אדמוני (כה, כה)

יש להבין למה כיבד הכתוב את עשו לקראו בתואר 'ראשון' שהוא תואר חשוב.

כתב רבינו ה'בן איש חי', ונ"ל בס"ד דבא הכתוב לגנותו בתואר זה. והוא ע"ד מ"ש מהר"א גבישון ז"ל בעומר השכחה (דף נ"ה) שאם יהיה עבד משכיל במידותיו יבחרוהו יותר מן הבן אשר אביו הוא ת"ח והבן עם הארץ ואינו משכיל במידותיו.

שכך אמרו בספר דברי הימים של "מלכי הערב" כי בקרטבא חלה דיין העיר למות, והיה לו בן אחד וגם היה לו תלמיד אחד שהוא בן הקצב, ובנו של הדיין לא היה ראוי כאותו התלמיד בן הקצב, ולכן, אחרי שמת הדיין, מינו תחתיו את בן הקצב. לאחר זמן, לא הסתדרו בן הדיין ובן הקצב, ובן הדיין ולזל בדיין החדש באומרו שהוא בן הקצב, ענהו ויאמר לו הדיין, נכון הוא שאני בן הקצב, אבל אני עתה התחיל החכמה והיחס ממני משא"כ אתה, שהיחס והחכמה נשלמו באביך ואצלך התחיל הנקלה והסכלות ע"כ ע"ש

וכן הענין כאן, הנה אבותינו אברהם ויצחק היו קדושים חכמים נבונים וידועים ואם היה עשו אדם טוב וישר והולך בעקבותיהם ודרכם, לא היה נקרא 'ראשון' בדרכם הטוב והישר אלא היה נחשב שלישי להם מפני שהוא נגרר אחריהם, אבל הואיל ועשו לא הלך בדרכם הטוב והישר אלא פנה לדרך רע וכסלות שאינו מסוג דרכם אלא להפך, על כן נקרא 'ראשון' שנפסק חבל החכמה והישירות של אבותיו ממנו, משא"כ יעקב אע"ה לא נבדל מאבותיו אלא הלך בדרכם הטובה והישרה ולכן אינו נקרא ראשון בדרך הטוב והחכמה אלא נקרא שלישי לאבות כי נמשך אחריהם והלך בדרך שהלכו בה.

(עוד יוסף חי')

ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו (כה, כח)

כל העובר ישתומם האיך יכול עשיו לרמות איש קדוש כיצחק אבינו בגלל ש"ציד בפיו"? ואף לפי דברי חז"ל שהכוונה שידע לרמות כיצד מעשרים וכו', עדיין הקושיא במקומה עומדת איך יכול לרמות בכמה שאלות את יצחק אבינו שקיים את כל התורה כולה?!

הביא תירוץ בספר דברי מאיר להרה"ק מפרעמישלאן זיע"א בשם הרה"ק ר' פייביש מבראדשין זצ"ל בזה הדרך, כי לרבו הקדוש של רבי פייבוש ה"ה הרה"ק בעל 'באר מים חיים' זצ"ל הי' לו בן אחד שלא הלך בדרכי יושר כראוי לפני בן צדיק כמוהו, ואעפ"כ היה רבי חיים מחזיק את בנו במזונות במלבושים יקרים ודאג לו לכל הצטרכויותיו, ובכל אשמורת הבוקר כאשר קם ה'באר מים חיים' זי"ע לעבודתו ה'ק' פתח דבריו האיר בתפלה ובהתנצלות קדם רבון עולמין בזה"ל: רבונו של עולם הבט נא כאשר אנכי עושה עם בני אעפ"י שאינו הולך בדרך תמים אעפ"כ אני עושה לו רב טוב וחסד, ואנכי רק בשר ודם, ומכ"ש אתה הוא אבינו אב הרחמן טוב ומטיב ורב חסד בוודאי ראוי והגון לפניך להתנהג עם בניך כן ותלמד ממני ק"ו.

והנה הגמ' אומרת (שבת פט, ב) 'לעתיד לבא יאמר לו הקדוש ברוך הוא לאברהם בניך חטאו לי, אמר לפניו, רבונו של עולם ימחו על קדושת שמך, אמר, אימור ליה ליעקב דהוה ליה צער גידול בנים אפשר דבעי רחמי עלייהו,

ר' יעקב לא ידע אנגלית, והיה במקום זר בין גויים, לפתע עבר במקום היהודי שידע קצת אידיש, סיפר לו ר' יעקב מהעניין והיהודי הכניסו לביתו בכבוד רב ויטע לו אש"ל.

לפנות ערב השיג בטלפון את היהודי אליו היה צריך ר' יעקב להכנס, והביאו לשם.

שאלו ר' יעקב (למארח שהכניסו לביתו): מה חסר לך ומה אתה צריך? והלה אמר זה כמה שנים שלא זכה עדיין לזש"ק.

ברכו ר' יעקב: כעת חיה ולשנה הבאה תזכה לזש"ק וכך הוה, תוך שנה באה ידיעה שנוגד לו בן זכר.

ואמר הרב שהוא דבר פשוט, אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך, וכ"ש תלמיד חכם, וגם משום שברכה הנובעת מחיוב הכרת הטוב יש לה כח ותוקף יותר.

וכתבתי זאת בספר למה הוצרך היה יצחק אבינו למטעמים כדי לברך את בנו ולא בירכו בלא זה, והוא משום שברכה הנובעת מהכרת הטוב יש לה תוקף וכח אחר.

(דרך שיחה)

ועתה שא נא כליך תליך וקשתך וצא השדה וצודה לי ציד: ועשה לי מטעמים כאשר אהבתי והביאה לי ואכלה בעבור תבריך נפשי בטרם אמות (כז, ג-ד)

יצחק אבינו אומר לעשו, שבשביל לקבל את הברכה, הוא צריך לטרוח. כל אחד שקורא את זה, שואל את עצמו – ממתני שבביל לתת ברכה למישהו, צריך לאכול משהו?

תארו לכם, שכל צדיק שאתם הולכים לקבל ממנו ברכה, אומר לכם – תביא לי מנה פלאפל ☺

מה זה צריך להיות? מה על קיבה ריקה לא יוצאת ברכה?!

השאלה הזאת מצאתי אותה, ברבינו בחיי, בפרשת השבוע.

הוא שואל את השאלה הזאת, והוא אומר – אם כל רצונו של יצחק אבינו, כדי שתשרה עליו הנבואה, הוא רצה להיות בשמחה, אז מה זה הענין של למלאות את הבטן באוכל, כדי לברך?

אני מקריא את הדברים בפנים – ומה שביקש מטעמים לשמחת הנפש, ולא ביקש כינור נגן כמנהג הנביאים, מפני שהיה עתיד לברכו בדברים גופניים – טל השמים, ומשמני הארץ, ורוב דגן ותירוש, ועל כן רצה שתהיה סיבת השמחה, מאכל ממין הדבר שהוא רוצה לברכו בו, והינה זה דוגמת, מה שאמרו חז"ל (מסכת ראש השנה טז, א) – מפני מה אמרה תורה הביאו עומר בפסח מפני שהפסח זמן תבואה הוא אמר הקב"ה הביאו לפני עומר בפסח כדי שתתברך לכם תבואה שבשדות ומפני מה אמרה תורה הביאו שתי הלחם בעצרת מפני שעצרת זמן פירות האילן הוא אמר הקב"ה הביאו לפני שתי הלחם בעצרת כדי שיתברכו לכם פירות האילן ומפני מה אמרה תורה נסכו מים בחג אמר הקדוש ברוך הוא נסכו לפני מים בחג כדי שיתברכו לכם גשמי שנה. ולמה זה?

הכל במידה כנגד מידה, כדי שתחול הברכה על אותו המין.

אמר יצחק אבינו – אם הייתי רוצה לברך אותך, שיהיה גדול הדור.. הברכה הזאת לא מתאימה לעשו. שבביל לברך אותך, שיהיה גדול הדור, אני לא צריך אוכל, אני יכל לברך אותך גם בלי זה... אבל היות והברכה שאני הולך לברך אותך, היא ברכה גופנית, אז צריך לתת, כמו כביכל אצל הקב"ה – נסכו לי מים בחג, כדי שיתברכו גשמי שנה, אז אתה תביא לי מטעמים ואברך אותך במטעמים. כך מבאר רבינו בחיי, את הענין הזה של המטעמים שמבקש יצחק אבינו.

(ברוך שאמר)

"הקל קול יעקב והידים ידי עשו" (כז, כב כג)

בספה"ק "אוהב ישראל" מביא בשם הרה"ק רבי נחמן קאסאבער: כיון שיצחק הבחין בשני הוכחות סותרות, קול של יעקב וידיים של עשו, מדוע ועל סמך מה הכריע שהוא עשו וברכו, אולי ההכרה של הקול הוא האמת ולא מגיע לו את הברכות?

ותירץ, שעשו חשש לאפשרות שיעקב ירמה את יצחק ויגנוב לו את הברכות ובודאי שיעקב בפקחותו ישנה את קולו לקולו של עשו כדי להטעותו לכן אמר עשו ליצחק אביי כשיבוא הוא עצמו לקחת את הברכות ישנה את קולו לקולו של יעקב וזה יהיה לך האות והסימן שאני עשו בא לפניך, ויעקב בוחמתו הבין שכנראה זה מה שסוכם בין עשו ליצחק אביי, לכן כשהגיע אל אביי לא שינה את קולו להידמות לעשיו, רק דיבר בקולו הטבעי ובדרך ארץ, וכיוון ששמע יצחק את קול יעקב הבין שכנראה זה עשו לפי מה שסוכם ביניהם.

כעין רעיון זה ממש כתב בספר בית הלוי, ומוסיף: ועל זה אמר יצחק לעשיו "בא אחיך במרמה" ובאונקלוס פירש בחכמה, כיון שהיה זה כאילו מרמה, אבל באמת לא היה רמאות שכן דיבר בקולו הטבעי וא"כ זה מרמה של חכמה.

(אוהב ישראל)

וירח את ריח בגדיו (כז, כז)

וברש"י מלמד שנכנסה עמו ריח גן עדן.

אמר ליה בניך חטאו, אמר לפניו, רבונו של עולם ימחו על קדושת שמך, אמר לא בסבי טעמא ולא בדרדקי עצה, אמר לו ליצחק בניך חטאו לי, אמר לפניו: רבונו של עולם, "בני?" ולא "בניך"?! בשעה שהקדימו לפניך נעשה לנשמע קראת להם בני בכורי, עכשיו בני ולא בניך?! ועוד, כמה חטאו כמה שנותנו של אדם שבעים שנה וכו' אם אתה סובל את כולם מוטב ואם לאו פלגא עלי ופלגא עליך ואם תמצא לומר כולם עלי הא קריבית נפשי קמך וכו'" הרי שזה היה טענת יצחק להקב"ה שאע"פ שחטאו בכל זאת הם בניו. וזה מה שרצה יצחק אבינו לפעול בהנהגה של אהבתו לעשיו, בכדי שברבות הימים יעמוד זה לזכות ישראל שאף ע"פ שחטאו יגאלם הקב"ה.

(דברי מאיר)

ויעקב נתן לעשו לחם וניזיד עדשים ויאכל (כה, לד)

כתוב בתורה שיעקב נתן לו לחם וניזיד עדשים.. הוא לא הסתפק רק בניזיד עדשים. לפני שהוא נתן לו ניזיד עדשים, הוא נתן לו לחם....

למה נתן לו לחם?! יכל היה לתת לו ישר ניזיד עדשים?

אומרים המפרשים – יעקב אבינו חשש, שמא עשו יבוא לטעון, שהמכירה של הבכורה נעשתה בכפייה.

יש שאלה, אם אדם כפה על מישהו למכור לו מכירה, אם המכירה חלה או לא.

היה פעם אדם אחד, שהיה רעב מאוד... הרגיש שאם הוא לא מכניס משהו לפה עכשיו, הוא מת...

הוא ניכנס למסעדה ואומר למלצר – תעשה טובה, תן לי משהו לאכול!

- מה אתה רוצה לאכול???

- מה שאפשר לעשות הכי מהר!

הכי מהר זה צ"פס ושניצל, רוצה??

- כן, תביא!

- טוב בינתיים לך תיטול ידיים, אני יביא לך לחם...

נותן לו המלצר בינתיים ארבע פרוסות לחם, עם חומוס... הוא אוכל... מביא לו את הצ"פס... שתייה...

- אחחח, ה' יברך אותך!

- אני מודה לך מאוד, ה' יברך אותי... אבל תן לי 60 שקל על הארוחה...

- לא.. אני לא משלם!

- למה לא?!

- הלכתי למות, זה פיקוח נפש, ופיקוח נפש דוחה את כל התורה כולה! אז אני מזכה אותך במצוה.

- בא רגע, לפני שאתה מזכה אותי במצוות, תבוא איתי לרב עכשיו... אני אבחר לי את המצוות שאני רוצה לזכות בהן..

הוא בא לרב ואומר לו – כבוד הרב, הוא אכל אצלי במסעדה בשישים שקל, והוא לא רוצה לשלם!

- למה אתה לא רוצה לשלם?

- כבוד הרבה, הגעתי למסעדה באפיסת כוחות, הרגשתי שאם אני לא אוכל, אני מת!

הוא באמת בחור טוב, ביקשתי ממנו לאכול... תוך 4 דקות הוא הביא לי כבר אוכל, ואכלתי!

אמר לו הרב – נכון שהלכת למות, ונכון שאם הוא הציל אותך, כאילו הציל עולם מלא... גם זה בסדר, אז על הלחם ועל החומוס אתה לא תשלם... אבל למה אתה צריך לאכול שניצל שבביל לא למות?! אתה יכול להסתפק בארבע פרוסות עם חומוס.

באותו רגע שאכלת את הפרוסות עם החומוס, אתה כבר לא מת, "חזרת לחיים"... אז עכשיו תשלם- צ"פס ושניצל ושתייה!

אומרים המפרשים – חשש יעקב אבינו, שמא עשו אחר-כך יגיד "מה לעשות... הלכתי למות... אז מכרתי לו את הבכורה!"

אמר לו יעקב – תשמע, דבר ראשון תאכל לחם, שלא תגיד שאתה הולך למות, ומכרת את זה בגלל שזה היה פיקוח נפש. תאכל לחם, תירגע, תתישב דעתך, אחרי זה אני אתן לך גם עדשים.

אז לחם נתן לו, כדי להוריד את הטענה "מדין כפייה"... לאחר מכן, נתן לו גם ניזיד עדשים, כדי שלא יבוא בטענה, שכפו עליו את המכירה.

(ברוך שאמר)

"ועשה לי מטעמים... בעבור תבריך נפשי" (כז, ד)

"ספרתי להרב על הג"ר יעקב ניימן זצ"ל שהיה פ"א בארה"ב, וביום אחד הביאו מארחו למקום בו היה אמור להיכנס לאחד הגבירים, ר' יעקב דפק על הדלת, לא ענו לו, ויצא החוצה.

אמר הרב זה היה רק כאן שהיה לבוש יעקב אך מזה לא היה יכול לידע שהוא יעקב כי חשב שכיון שבא עשו ממצוה של צודה לי ציד לכן יש עמו ריח ג"ע

(דרך שיחה)

ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ ורב דגן ותירש (כו, כח)

ראיתי בשם כ"ק המהרי"ד מבעלזא ז"ע, שהיה יודע כקנאי גדול ולוחם מלחמות ה', ובפרט בעניני לבוש שצריך להיות על טהרת הקודש, ולא להידמות ללבושי הגויים, והנה פעם בא לפניו איזה נגיד גדול שהיה לבוש בלבוש מודרני, וברצות הצדיק לעורר לו על ענין זה בדברי נועם, כדי שלא להעליב אותו.

אמר בדרך צחות לתת טעם מדוע הנגידיים הגדולים בעם דרכם להיות לבושים בלבוש גויים, וכך אמר, הנה יעקב אבינו קיבל ברכות "עולם הזה" מיצחק אבינו "ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ ורוב דגן ותירש", וכאשר קיבל ברכות אלו הוא היה לבוש בבגדי עשו, כדי שלא יכירו אביו, וכמו שכתוב (כו, טו) "ותקח רבקה את בגדי עשו בנה הגדול החמודות אשר אתה בבית ותלבש את יעקב בנה הקטן" ומכיון שיעקב אבינו קיבל את ברכות העוה"ז בהיותו לבוש בבגדי עשו, הנה זה גרם שהעשירים הגדולים שזכו לברכות אלו, אף הם לבושים לפעמים בלבוש שדומה ללבושו של עשו, עכ"ד.

(זאת התורה)

"ויחרד יצחק חרדה גדלה עד מאד" (כו, לז)

למה חרד יצחק, אמר: שמא עוון יש בי, שברכתי קטן לפני גדול ושניתני סדר היחס. התחיל עשו מצוה: "הכי יקרא שמו יעקב, ויעקבני זה פעמים". אמר לו אביו: מה עשה לך? אמר לו: "את בכרתי לקח, והנה עתה לקח ברכתי". אמר: בכך הייתי מצר וחרד, שמא עברתי את שורת הדין. עכשיו לבכור ברכתי, "גם ברוך יהיה" (רש"י בראשית כז, לו).

מי מסוגל להבין את עשו -

בא מן השדה והוא עיף, וחומד את נזיד העדשים. כשהוא מתבקש לשלם תמורתו בבכורה, החל לחרף ולגדף את העבודה שבבכורים (בראשית רבה טג, יג), וצחק צחוק גדול על אחיו התמים, שמחשיב את הבכורה ומוכן לתת תמורתה נזיד עדשים (שם, יד) -

וכעת, שיעקב אבינו השתמש בזכות הבכורה לקבל את הברכות, מתמרמר הוא על 'רמאותו'... אבל כזה הוא הטבע האנושי -

שמעתי מעשה בדיין ירא שמים, אבל ממה חיים. ייקח שוחד.

אבל אסור, החליט לקחת בשינוי. לתובע ייחד את הנעל הימנית, ולנתבע את הנעל השמאלית.

לפני הדיין היה מחליף את נעליו בנעלים שבחדר המבוא, לראות באיזו מהן טמנו תכריך שטרות. ואם בשתייהן, איזו מפריעה יותר להליכה.

יום אחד תחב רגליו, והימנית בקושי נכנסה. מצא סמוכין למכביר הצדיק את התביעה, ופרכות לכתות גרסת הנתבע. לאשרו, מעולם לא נכשל, תמיד נתן הצד הצודק את השוחד.

יצא התובע וכל תאותו בידו, והדיין צלע החוצה וחלץ את החפיסה מנעלו, והנה היא תכריך נירות בעלמא.

"איזו שחיתות", רטן. "איזו רמאות!" אין אמון בבני אדם...

זהו שאמר, שאין האדם רואה נגעי עצמו. הוא נוטל שוחד, ומעיינו ברמאות הזולת...

ויאמר בא אחיך במרמה ויקח ברכתך (כו, לה)

ביאר בספר "מנחת אליהו" (לבעל "שבט מוסר" פרק לג) עפ"י מה שכתב רש"י על הפסוק "קח לי משם שני גדיי עזים" וכי שני גדיי עזים היה מאכלו של יצחק, אלא פסח היה, האחד הקריב לפסחו והאחד עשה מטעמים מפרקי דר"א עכ"ל.

ומביא ששמע מפי זקן חכם שיעקב נתן ליצחק אפיקומן אחר האכילה, וזהו כונת הפסוק "בא אחיך במרמה" "במרמה" גימטריא "אפיקומן" (287) וכונת יעקב בזה שלא יוכל לטעום לאחר מכן מציודו של עשו מאחר שכבר אכל אפיקומן ואסור לאכול אחר אפיקומן.

(אוצרות התורה)

יקרבו ימי אבל אבי (כו, מא)

יום אחד פרצה בבית המדרש של בריסק מחלוקת בין שני אבלים "אומרי קדיש" שכל אחד מהם רצה לעבור לפני התיבה כרגיל... והגיעו הדברים עד כדי מכות וזוב דם, בינתיים הגיע לבית המדרש 'רבי יושה בער', ובראותו את הנעשה ובשמעו בשל מה פרצה המריבה נזף בשניהם, הנה עכשיו פנה רבי יושה בער אל הקהל, ואמר:

מחזור לי פשוטו של הפסוק, "יקרבו ימי אבל אבי ואהרגה את יעקב אחי" לכאורה הרי מוקשה הדבר, מפני מה היה עשו צריך לדחות את הדבר ימים רבים כל כך? וכי לא יכול ברנש כעשו לסדר את חשבונו עם יעקב בו במקום? אלא כידוע עשו בשאלותיו ששאל את אביו "היאך מעשרין את התבן" העמיד

עשו כל הזמן פנים של ירא שמים כביכול, ולפיקך בחר בימים של "ימי אבל אבי" שהם הימים הטובים ביותר לפתוח בהם במחלוקת, למשל, על התפילה לפני התיבה, להתפלל לפני העמוד ולומר קדיש. יעקב ירצה לעבור לפני התיבה, ועשו ירצה לעבור לפני התיבה, ויהיה מקום לתגרה לצעקות להרמת ידים ויווצרו שני צדדים, במבוכה הזאת יתרג יעקב ויהיו עוד כאלה שיצדיקו את עשו שרצה לזכות את אביו בעולם הבא ורדף אחרי מצוה... זאת ההזדמנות הנוחה ביותר כדי להתחשבן ולהתנפל על אח...

העולם אומרים בדרך צחות שעשוי עשה חשבון שאם יהרוג את יעקב כעת, יצטרך לומר קדיש בנפרד על יעקב ולאחמ"כ כשאביו ימות יצטרך לומר עוד פעם קדיש, לכן העדיף לחכות לאבל אביו ולומר קדיש על שתייהם בבת אחת...

אם תעשה עמנו רעה כאשר לא נגענוך וכאשר עשינו עמך רק טוב ונשלחך בשלום אתה עתה ברוך ה' (כו, כט)

נשאלת השאלה - מה פירוש הדבר, שגוי אומר לך: "עשינו עמך רק טוב ונשלחך בשלום"?

פירוש הדבר, אומר לך הגוי: "אם שחררתי אותך בשלום - בלי מכות, תגיד תודה!" ☺

משל למה הדבר דומה? לאריה שאכל ופתאום נתקעה לו עצם בגרון - לא יכול - לא לבלוע ולא להקיא ☺

'מלך החיות' עומד באמצע היער עם עצם בגרון, וקורא לכולם - "מי יכול להושיע אותי"?

באו החיות ולא הצליחו להוציא את העצם. אמרו לו: "תשמע, ביער ישנה חיה ושמה שלדג. לחיה הזאת יש מקור ארוך, שבעזרתו הוא יכול להוציא לך את העצם - חוץ ממנו, אף אחד לא יצליח!" אמר להם האריה: "בסדר - תקראו לו מיד!"

רצו החיות את השלדג וסיפרו לו את המעשה - אמר להם השלדג: "להכניס את המקור שלי לתוך הלוע של האריה?! שייחנק עם העצם בגרון - הרי ברגע שאכניס את המקור, הוא מיד יטרוף אותי!"

אמרו לו החיות: "תקשיב, מילה של אריה זו מילה - אם הוא הבטיח שלא יעשה לך כלום - אז הוא לא יעשה לך כלום!"

"בסדר. אבל מה עם איזשהו בונוס על העמל - בכל זאת אני מסכן את עצמי?" ☺

אמרו לו החיות: "אם תצליח להוציא לו את העצם - תקבל בונוס!" - הלך השלדג, והצליח להוציא את העצם מלוע האריה; נעמד השלדג מול האריה ואמר לו: "הנה העצם! מה עם... הבונוס???"

אמר לו האריה: "בונוס?! לך תספר לכולם שהיית בפה שלי, ויצאת בשלום!" אותו הדבר היה עם אבימלך, שבא לכרות ברית עם יצחק ואמר לו: "עשינו עמך רק טוב ונשלחך בשלום" - "תספר לכולם שיצאת מכאן בשלום - זה הבונוס הגדול ביותר שאנחנו יכולים לתת לך!"

(ברוך שאמר)

עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמור משמרותי מצותי חקותי ותורתי (כו, ה)

אמר רב ואיתימא רב אשי קיים אברהם אבינו אפילו עירובי תבשילין שנאמר תורותי אחת תורה שבכתב ואחת תורה שבעל פה (יומא כח):

מפרש רש"י 'עירובי תבשילין' - 'שאינו הלכה למשה מסיני אלא תקנת סופרים שעתידין לתקן'. ובתוס' ישנים כתב: 'לא ידע רבי, אמאי נקט הך מצוה, אמאי קולא ליה טפי מכולהו', ואכן נתחבטו המפרשים לפרש דברי הגמרא במה שונה מצוות עירובי תבשילין משאר מצוות.

בדרך רמז מבואר בבעל הטורים שתיבות "עקב אשר שמע אברהם" בגימ' "קיים אף עירובי תבשילין".

הגה"ח ר' אשר ווערנר זצ"ל אב"ד טבר' אמר לפרש הכוונה, ד'עירוב תבשילין' היה מצוה שאברהם אבינו קיימה בהידור, דאיתא בגמרא (פסחים מו): 'שהיה עירוב תבשילין הוא רק היכי דשייך לומר 'הואיל ומקלעי ליה אורחים', היינו שהעירוב פועל רק אם התבשילים מוכנים זמן ניכר לפני כניסת השבת ויכולו האורחים - שעוד יבואו במשך הי"ט - לטעום מהם עוד לפני שבת, אבל אם מבשל סמוך לשבת ממש מצינו דיעות שהעירוב אינו מועיל.

א"כ אם כל העירוב הוא משום הואיל - ד'שמא' יבואו אורחים, אזי אצל אברהם אבינו ד'בוודאי' באו אורחים בכל היום עד השבת, הרי נמצא שאצלו היה העירוב תבשילין באופן מהודר ביותר.

(באר הגן)

וילך עשו אל ישמעאל ויקח את מחלת בת ישמעאל בן אברהם אחות נביות על נשיו לו לאשה (כו, ט)

כתב רש"י "על נשיו - הוסיף רשעה על רשעתו (ר"ל מרשעת על מרשעות שהיו לו כבר וק"ל) שלא גירש את הראשונות".

כך נראה העולם הזה של עשו. זה אותו עשו שצועק כי מספיק לו העולם הזה והוא לא זקוק לעולם הבא. לאותו עשו אין מי שיכין לו ארוחת צהרים, ואת הבגדים הטובים שלו הוא צריך לאכסן בבית אמו...

יעקב מגיע לאביו עם ה'תחפושת' של עורות העזים, ואומר ליצחק אביו: "אנכי עשו בכרך". יעקב אבינו, עמוד האמת, "תתן אמת ליעקב", כיצד הוא אומר משפט כזה שאין בו אמת?

זו קושיא חזקה וכבר רבותינו עמדו עליה, אבל התרוץ עליה הוא נפלא! ספר אבא זכרוננו לברכה: מסרתי שיחה בבאר שבע, וכאשר סימתי ויצאתי מבית הכנסת, נגש אלי יהודי, סגי נהור, ואמר לי: "כבוד הרב, אני צריך להגיע לקו 870 שנוסע לירושלים". הוא המשיך לספר לי בהתרגשות: "עברתי את השואה, כל בני משפחתי נפטרו, זכיתי להתחתן ונולד לי בן יחיד, ולאוונו בן נולד בן אחד בלבד. זהו הנכד היחיד שלי, והלילה הוא מתחתן באולם "תמר" בירושלים, לשם אני צריך להגיע. אנא", הוא חוזר ומבקש, "קח אותי לקו 870 שנוסע לירושלים".

אבא עשה ברור קצר, ונאמר לו שקו 870 נוסע לצפון, לעפולה, ואילו קו 470 נוסע לירושלים. אבא מסביר לעיוור שהוא יקח אותו לקו 470 כדי שיגיע לירושלים, אבל העיוור מתעקש על כך שאמרו לו לנסוע בקו 870 והוא מבקש מאבא שיקח אותו דוקא לקו הזה.

עכשיו אבא עומד בפני דילמה: מה לעשות? האם להעלות את העיוור על האוטובוס שהוא מבקש ואז במקום להגיע לירושלים הוא יגיע לעפולה, וכמובן יחמיץ את חתונת נכדו היחיד, או להעלות אותו על הקו לירושלים ואז יגיע לחתונת הנכד וישמח עד מאוד, אלא שאז הוא צריך לשקר ולומר לו שזה מספר הקו שהוא צריך. מה צריך לעשות?

בוודאי שכל אחד מבין, שמצוה לשקר ולומר לו על קו 470 שהוא קו 870, כדי שאותו עיוור יזכה להגיע לחתונת נכדו היחיד.

יצחק אבינו הצדיק רוצה לתת את הברכות לבנו שימשיך את דרכו בקודש. הוא סבור, בטעות, כי עשו בנו הוא זה שימשיך את דרכו, אבל רבקה יודעת שהוא טועה. עשו הוא אבי העמלקים לדורותיהם, ואם הוא יקבל את הברכות, הם יגיעו לצאצאי עמלק. הברכות יגיעו לצפון במקום לירושלים... האין זו חובתו של יעקב אבינו, אי שהאמת, להנחות את אביו בדרך בה יצחק אבינו רוצה ללכת, גם אם זה נראה כמו שקר?

הרי עשו הוא אבי הנוכלים והשקרנים. הוא זה המפתה את יצחק אביו בפיו כאילו הוא מקפיד לשמור מצוות קלה כבחמורה. גם את המלח והתבן הוא רוצה לעשר... הרי מי שהאמת נר לרגליו, צריך להעמיד את יצחק אבינו על טעותו, גם אם המחיר הוא לשנות מעט מן האמת. העיקר שהברכות יגיעו ליעקב אבינו.

ספור קטנטן מה זה נקרא נכד מתוק של יעקב אבינו. סיפר לי יהודי חשוב: אני גר בירושלים, לפני חצי שנה ירדתי לצרכניה לקנות מוצרים. אני מגיע לתור, יש שם תור ארוך של שלושים אנשים. אני מחכה בסבלנות, אולי חצי שעה אני מחכה בתור. לפני היה אדם מתוק, אציל, עדין נפש. עמד עם שקית ובה שלושה מוצרים, אבל הוא מחכה, דחוף לו כנראה. התור מתקדם לאט לאט, והנה הוא כבר כמעט מגיע לקופה. ופתאום הוא נעצר, אומר לקופאית: "סליחה היתה לי טעות". הוא יוצא מהתור, חוזר לאחוריו מחזיר את המוצרים למקום ויוצא מהחנות.

הייתי מופתע ממנו. אדם ממתין חצי שעה, וכאשר מגיע תורו הוא מחזיר את המוצרים למקומם?!

בינתיים הגיע תורי, שלמתי על המוצרים שקניתי ומהרתי החוצה כדי להשיג את היהודי הזה. הייתי סקרן לדעת מה גרם לו לשנות את דעתו ולהחזיר את המוצרים למדפים, בדיוק כאשר כבר הגיע תורו לשלם. עצרתי בחוץ את היהודי הזה והצגתי בפניו את תמיחתי.

תשמעו מה זה נקרא נכד של יעקב אבינו. כך הוא מספר לי: "אני נשוי כמעט שנתיים, והנה לפני שבועות ספורים אשתי ילדה בחסדי שמים תינוק חמוד. הבוקר בקשה ממני אשתי לרדת לצרכניה ולקנות כמה פריטים שהיא זקוקה לתינוק. המתנתי, כפי שראיתי, בתור בסבלנות, והנה כמעט לפני שהגיע תורי קמה הקופאית שישבה שם, ולקופה הגיעה קופאית אחרת. הקופאית השניה היא תושבת השכונה שלנו. היא נשואה כבר חמש-עשרה שנה ואין לה ילדים. הבית ריק ושומם. אני אברך צעיר, והיא מכירה את המשפחה שלנו. אם אגיע לקופה והיא תראה שאני קונה מוצרים לתינוק, הלב שלה ימס. הידיים שלה ירעדו מרוב צער, בראותה כי אנחנו כבר זכינו לילד ואילו היא עדיין בלי ילדים. אמור לי אתה: וכי זה מה שהקב"ה רוצה שאעשה? האם שווה לי החסכון של כמה שקלים בקניה בצרכניה הזאת, כדי לצער אשה כאובה? נכון שהמתנתי חצי שעה, אבל מה עם בין אדם לחברו? אני אלך לקנות במקום אחר, קצת יקר יותר, אשלם עוד כמה שקלים אבל לא אצער את הזולתי!"

זה נקרא נכד של יעקב אבינו ונכד של יצחק אבינו. יצחק רוצה לברך את הילדים המתוקים האלה. עשו הרשע מרמה את אביו, ולכן יעקב אבינו, עמוד

למה הדבר דומה? היה אחד שהגיע אל הרופא להיבדק, אמר לו הרופא שלפי תוצאות בדיקות הדם, חייב הוא להתחיל בדיאטה כבר מהיום, ואם לא הרי שהוא בסכנת חיים. שואל אותו אחד את הרופא מה עלי לעשות בשביל זה? אומר לו הרופא, הנה אכין לך תפריט מסודר, לארוחות בוקר צהריים וערב, בבוקר תאכל שתי פרוסות של לחם מקמח מלא עם כך וכך ירקות, בצהריים מנה אחת של עוף עם תוספת אחת בלבד ובערב ג"כ שתי פרוסות של לחם מקמח מלא עם קצת גבינה, וירקות ללא הגבלה.

שמע אותו אדם, ורשם את הדברים. כשעמד בפתח לצאת מן החדר, שאל את הרופא, "רק דבר אחד אני רוצה לדעת, את התפריט שהכנת לי, לאכול לפני הארוחה או אחרי הארוחה?"...

כך גם עשוי, שהיו לו כבר כמה רשעיות, הלך ונשא את מחלת בת ישמעאל כי אביו מקפיד שינשאו דוקא למשפחה זו...

(ציוני תורה)

מאוצרות המגידים

ויאמר עשו הנה אנכי הולך למות ולמה זה לי בכורה. ויאמר יעקב השבעה לי כיום וישבעו לו וימכור את בכורתו ליעקב (כה, לב-לג)

במשפט שנערך בנירנברג לאחר תום מלחמת העולם השני לבכירי המשטר ההיטלריסטי, הוצאו להורג בתליה עשרה מהפושעים הללו כאשר גזר דינם בוצע בהושענא רבה שנת תש"ז. בדרך לחבל התליה, אמר אחד הפושעים העמלקים, יואכים פון ריבנטרופ, מי שכחן כשר החוץ של המשטר הנאצי, כי היום יהיה ליהודים 'פורים שני'. ואכן, 'עשרת בני המן' הנאצים נתלו באותו יום.

העמלקים הללו לא צמחו כערער בערבה. הם ינקו את שנאתם לעם ישראל בבית הסבא שלהם, עשו הרשע. עוד בחיי חיותו של אביו, יצחק אבינו, הוא כבר תכנן להרוג את אחיו באמרו: "יעברו ימי אבל אבי ואהרגה את יעקב אחי".

מאז ימי עשו, סבו של עמלק, נותרה שנאת עולם לעם עולם. בואו נכנס מעט לכל הסוגיה המלווה את כלל ישראל מאז ימי האבות ועד ימינו - המאבק בין יעקב אבינו וצאצאיו, מול עשו הרשע וילדי רוחו. נתבונן לא רק בשכר העולם הבא של יעקב אבינו, אלא כיצד נראה ה'עולם הזה' שלו מול אותו עולם הזה של אחיו עשו הרשע.

השלב הראשון היה - מכירת הבכורה.

עשו חוזר מהשדה רעב כמו כלב, לאחר שכבר הספיק לעבור חמש עברות, כל כולו שקוע בתאוות העולם הזה, והוא פונה ליעקב אחיו בתחינה נרגשת: "הלעיטיני נא מן האדם האדם הזה". אני רעב, אנא תן לי לאכול מהתבשיל האדום המשובח הזה!

יעקב משיב לו: אחי הנכבד, אין מתנות חינם. אתה רוצה מהתבשיל? אני מוכן לתת לך, אבל רק אם תהיה מוכן לעשות עסקה. שני עולמות מצויים בפנינו - אומר לו יעקב - העולם הזה והעולם הבא. בעולם הזה יש תענוגות ומנועמים, אוכל משובח, כסף לרוב, בלויים והנאות, ואילו בעולם הבא אין אכילה ושתייה, יש סטנדר עם גמרא, עונג רוחני ותו לא. אם אתה רוצה מהתבשיל המהביל, הבה נתחלק בינינו את העולמות: קח לך אל העולם הזה על כל תענוגותיו, ותן לי בתמורה את העולם הבא.

עשו רואה בכך עסקה הוגנת. מה לו לעולם הבא? הוא רוצה את הנאות העולם הזה, ומצדו שיעקב אחיו יקח לו את כל העולם הבא בשלמותו. הוא אינו זקוק להקבר דוקא במערת המכפלה יחד עם הצדיקים. מה לו ולהם? מבחינתו, גם 'שדה בוקר' זו אופציה טובה להקבר שם...

העסקה הושלמה ועשו יוצא לעולם הגדול לעשות חיל. יעקב נשאר איש תם יושב אהלים'. לא אוהה אחד אלא כמה אוהלים. כולל בוקר, כולל ערב, כולל חצות, כולל אשמורת, כולל שיש-שבת, ואם יש - אז גם כולל מוצאי שבת...

חולפת תקופה, יצחק אבינו רוצה לברך את בנו הבכור, את עשו. לרבקה נודע ברוח הקודש על כוונתו של יצחק והיא אומרת ליעקב שילך לאביו לקבל את הברכות. כדי שיעקב לא יגלה את התרמית, היא מלבישה את יעקב בבגדי עשו החמודות. היכן נמצאים הבגדים של עשו? בבית אמו.

שואלים חז"ל: לעשו יש הרי ארבע נשים. יש לו גם כסף לרוב. מן הסתם לכל אשה יש איזו דירת פאר מכובדת. וכי אין לו בכל ארבע הדירות הללו היכן להניח את בגדיו, רק בבית אמו?

אלא, עשו הולך ישוין כל לילה עם כיסים מלאים, וקם בבוקר עם כיסים ריקים. הנשים שלו היו עוסקות כל היום ב'קנין משיכה'... הן היו משתמשות בכספים של עשו, מרוקנות את כיסיו לחלוטין, אבל לא היה אצלן מקום לבגדים שלו.

גם כאשר הוא רעב, לא מחכה לו בבית ארוחה דשנה, והוא צריך להתחנן לאחיו יעקב שיתן לו מעט מתבשיל העדשים.

האמת, היודע מהו באמת רצון אביו, משנה מן האמת, כדי שהברכות לא יחולו על ראשו של אחיו הרשע.

כאשר נודע לעשו שגנבו לו את הברכות, הוא מגיב בהיסטריה, בזעקות נוראות. "ויצעק צעקה גדולה ומהר עד מאד". עשו איננו ילד קטן, הוא כבר אדם בן ששים ושלש, קשוח, ארכי-רוצח, והנה הוא עומד וממיר בבכיו: "וישא עשו קולו ויברך".

הייתי רוצה לשאול את עשו: רשע שכמותך, מדוע חשובה לך כל כך הברכה מהצדיק? הרי מאסת בדרך הזו, בזית את הצדיקים, אתה מזלזל בהם ופתאום אתה זקוק לברכה מאביך הצדיק? ועוד יש לי לשאול אותך: האם יעקב גנב ממך את הבכורה? הרי אתה מכרת אותה בלב שלם. השלכת את הבכורה ככלי אין חפץ בו. "ויבז עשו את הבכרה", ועכשיו אתה בוכה שגנבו לך אותה? המסקנה הנוראה והכואבת: לעשו היה ראש גדול! ראש של עשו קבור במערת המכפלה עם האבות הקדושים, אבל גופו טמון עמוק עמוק בתאוות העולם הזה.

עשו רוצה בכורה. בשכלו הוא מבין מה זה קרבנות ומה זה בית המקדש, אבל כאשר הוא נתקל בתאוה רגעית כלשהי, הוא משליך את כל הבנתו לפח. הוא יודע היטב מהי משמעות ברכת הצדיק. הוא בוכה כמו ילד קטן כאשר הוא מפסיד את הברכות, אבל אין זה מונע ממנו להיות שקוע בהבלי העולם הזה. או! כמה רחמנות עליו...

אומרים כי ליושבי הג'ונגלים ישנה שיטה בדוקה כיצד ללכוד קופים. הקופים אוהבים לאכול אורז מתובל. מה עושים הילידים שם? לוקחים אגוזי קוקוס קשיחים, קודחים בהם חור, מרוקנים את התוך וממלאים אותו באורז מתובל. הפתח של הקוקוס הוא צר מאוד, אבל ריחו של האורז המתובל הטמון עמוק בתוכו נודף למרחקים. את אגוזי הקוקוס הם קושרים חזק לעצים ומתרחקים מהמקום.

הקופים מריחים את ריח האוכל שהם תאבים לו, מגיעים אל העצים, ותוחבים את ידיהם הקטנות אל תוך האגוז. שם הם קומצים את ידם עם כל האורז בכף היד, אבל כמובן אינם מצליחים להוציא את היד החוצה יחד עם האורז, כי הפתח צר. אם יפתחו את היד כדי להוציא אותה החוצה, ישאר כל האורז בפנים. הם ממשיכים במאמציהם לשלוף את היד החוצה עם האורז, אך לשוא. הפתח צר מידי, ואין כל אפשרות להוציא את היד עם האוכל. והנה מגיעים הצידים למקום. הקופים רואים אותם מתקרבים, אבל ידיהם לכודות בתוך האגוז. הם משתוללים, נושכים את העצים, נושכים את עצמם, אבל אינם יכולים להשתחרר וכך הם נלכדים בקלות.

אם הייתי יכול לדבר אתם, הייתי אומר להם: 'קופים סכלים, תפתחו את ידכם הקפוצה, שחררו את האורז, וכך תוכלו להוציא את היד ולברוח. מדוע אתם נושאים עם היד בפנים?' אם הם היו יכולים להשיב לי, היו אומרים: 'כבודו בודאי צודק בשכל, אבל אנחנו לא יכולים להפריד מהאורז הריחני...'

זה עשו הרשע! הוא רוצה בכורה. בשכלו הוא מבין את כל המעלות הרוחניות, אבל כאשר הוא רואה נזיד עדשים, הוא לא מסוגל להתאפק. הוא מוכן להשליך את כל השאיפות הקדושות שלו, כדי להנות מעוד הנאה זמנית מתענוגי העולם הזה.

הגמרא (תמיד לב ע"ב) מספרת ספור מעניין: היה מלך אדיר שקראו לו אלכסנדר מוקדון. הוא היה המלך הראשון במלכות יוון, שכבש את העולם בסערה.

באחד ממסעותיו הוא היה רעב מאוד. הוציא מתיקו דג מלוח, ושטף אותו במי המעיין שהיה בקרבת מקום. בכואו לאכול מהדג, הריח ממנו ריח משובח ביותר, והבין כי מן הסתם גן עדן נמצא בקרבת מקום, והמעין נובע ממנו. הלך לכוון המעיין, עד שהגיע לשער גן עדן. שם אמר למלאכים השומרים על הפתח: אני מלך אדיר וחשוב, תנו לי להכנס לגן עדן. אמרו לו: "זה השער לה' - צדיקים יבואו בו". רק לצדיקים יש זכות כניסה לכאן. אמר להם: תנו לי לפחות מזכרת מגן-עדן, כדי שאוכל להראות לאחרים שזכיתי לעמוד על פתחו. הביאו לו המלאכים גולגולת של בשר ודם.

שב אלכסנדר מוקדון לעירו והראה לאנשיו את המשכרת שקבל מגן עדן. הוא רצה לשקול את הגולגולת, הניח אותה על כף המאזניים, אך ככל ששם כמויות של כסף וזהב על צדה האחד של המשקולת, הגולגולת הכבידה על הצד השני. קרא אלכסנדר מוקדון לחכמי ישראל ושאל אותם לפשר הדבר. כיצד זה שאיני יכול למצוא את משקל הגולגולת, והיא שוקלת יותר מכל מה שאני שם נגדה על כף המאזניים?

אמרו לו החכמים: זו גולגולת של בשר ודם, יש בה עיניים, וכידוע, עיניו של אדם אינן שבעות לעולם, כך שכל כסף וזהב שתשים נגדן, לא ישוו אליה. העין שוקלת כמה גרמים בלבד, אבל היא רוצה עוד ועוד. תן לה מכונית יוקרה - היא תרצה מכונית יוקרה יותר. תן לה דירת פאר - היא תרצה דירה מפוארת. לעולם אי אפשר להשביע אותה.

אני מתבייש לספר את ההמשך. כאשר הגעתי הביתה, אספתי את כל הילדים שלי, לקחתי עט שעולה שלש וחצי ₪ וכתבתי אתו על נייר וגם עם העט היקר. לא ראינו כל הבדל. שני העטים כתבו אותו דבר. אבל זה מה שהפרופסור אוהב. כשהבאתי לו את העט במתנה, הייתם צריכים לראות איזה עיניים הוא פתח... עיניים שלא שבעות לעולם!

נשוב אלכסנדר מוקדון. הוא שמע את תשובת החכמים על משקל הגולגולת, אבל בקש הוכחה כי אכן התשובה נכונה. אמרו לו החכמים: קח מעט עפר וכסה את עיני הגולגולת כך שלא תוכל לראות, ואז עיניה יהיו שבעות ושוב לא תשקול כמקודם. אכן פזר אלכסנדר מוקדון עפר על הגולגולת, וכך יכול היה לשקול את משקלה.

על זאת אומר שלמה המלך במשלי (כז, כ): "שאל ואבדה לא תשבענה ועיני האדם לא תשבענה". חז"ל באו לרמוז לנו, כי כאשר מכסים את האדם בעפר, לאחור מותו, אזי עיניו כבר שבעות.

מבטם של גדולי ישראל הפוך מזה. יום אחד הגיע למרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל יהודי אמריקאי, שלמד אצלו עשרות שנים קודם לכן. אותו יהודי הוא עשיר גדול, וכאשר נכנס לבית הרב, נדהם לראות את הבית עם הקירות המקולפים והרצפה הישנה. אמר הלה לרב שטיינמן: "כבוד הרב, אני לא מאמין, הבית נראה כפי שהיה לפני עשרות שנים, שום דבר לא השתנה".

השיב לו הרב: "הבית צריך להשתנות? האדם צריך להשתנות!" אמר לו אותו יהודי: "כבוד הרב, יש לי הרבה כסף, והייתי רוצה לשפץ את הבית של הרב, אבל אני רוצה לעשות את המצוה לבד, בלי שותפים".

ומה השיב לו הרב? - "גם אני לא רוצה שותפים בחלק שלי..."

חולפות להן שלושים וארבע שנים מאז פגישתם האחרונה של האחים התאומים, יעקב כבר הספיק ללמוד ארבע-עשרה שנים בבית מדרשם של שם ועבר ולהיות עשרים שנה בבית לבן, והנה הוא שומע כי עשו הולך לקראתו ועמו ארבע מאות אנשי צבא.

יעקב יודע כי עשו בלבו לא סלח לו על לקיחת ברכות יצחק אביו ועדיין לא שכח את תכניתו להרוג אותו, והוא שונא אותו שנאת עולם. כיצד יעקב מתכנן לקדם את פני הרעה? הוא שולח לו עזים, תישיים, רחלים, גמלים, אתונות.

מה חשב יעקב אבינו? האם כמה בעלי חיים יהיו פיצוי על הברכה של יצחק אבינו?! מדוע עלה בדעתו כי עשו ינמנע מלהרוג אותו בשל כך? אבל יעקב מכיר את עשו. יש לו אמנם ראש גדול, אותו ראש שנטמן במערת המכפלה. הוא ידוע ערכה של ברכת צדיק, אבל כאשר מונח לפניו נזיד עדשים, הוא מאבד את הראש. כך היה בפגישה ביניהם. עשו מתקרב עם מאות לוחמים, כולם עם חרבות שלופים, ופתאום הוא רואה קבוצת אנשים משתחוה לו. הם נותנים לו במתנה כמה עזים ותישיים, גמלים ואתונות. עוד לא גמרו הראשונים - והנה עוד קבוצה ועוד מתנה. עשו מסתנוור מהמתנות. שוכח מהכל. כבר לא כועס על לקיחת הבכורה והברכות.

פלאי פלאים. אם המתנות הללו שוות את הבכורה? האם הן מכסות את הפסד ברכותיו של יצחק אבינו?

אבל רשעים נמצאים ברשות לבם. עשו אסור במאסר עולם. הוא לא שולט על עצמו. ברגע שהוא רואה ממון, עיניו מסתנוורות.

ראו מה קרה בפגישה הנדירה כל כך. "וירץ עשו לקראתו ויחבקוהו ויפל על צוארו וישקוהו". רבי שמעון בר יוחאי אומר כי "הלכה היא - עשו שונא ליעקב", אבל כאן הוא נותן לו נשיקות מכל הלב. הוא חולם כבר עשרות שנים כיצד יהרוג את אחיו וימצוץ את דמו, אבל כמה עזים ותישיים משכיחים ממנו את הכל!

כתוב בחז"ל כי על מטתו של יעקב אבינו, בה נשאו אותו לקברו בארץ ישראל, הניחו שלושים וששה מליכם את כתריהם. הלוייה שכמותה עוד לא נראתה בהיסטוריה. שלושים וששה מליכים מלויים, יחד עם המלך פרעה וכל מצרים, ועם רבבות צאצאיו.

וכיצד נראה הליתו של עשו הרשע? הוא נשחט כמו 'עגלה ערופה'. ראשו התגלגל במקום אחד וגופו למקום אחר. במדרש מובא שחושבים בן דן ערף לו את הראש וקצץ לו את הרגלים. הוא נקבר בשני מקומות: ראשו במערת המכפלה, וגופו – לדעה אחת נקבר במדינת שיער, ולפי התרגום יונתן בשדה של מערת המכפלה, אבל לא יחד עם הראש.

איך נראה העולם הזה והפטירה של יעקב, מול העולם הזה של עשו והפטירה של עשו הרשע.

שולחננו גדול משולחנם! העולם הזה שלנו יותר מהעולם הזה של הרשעים.

ונסיים בסיפור מעניין.

שבת אחת, אבא ז"ל היה בבית חולים לאחר שלא חש בטוב בערב שבת. אמא, שתהיה בריאה, היתה אתו כל השבת. אני ואחי באנו בשבת בצהריים. דברנו דברי תורה, שרנו קצת. קצת מילתא דבדיחותא.

באותו חדר, מיטה על ידו היה אחד מראשי המדינה דהיום. כל כמה דקות פתח את הוילון וסגר. פתח וסגר. שאלתי: "מפריעים לך? אני מתנצל. נשיר בשקט". והוא השיב: "אתם לא מפריעים לי כלל", אבל המשיך לפתוח את הוילון כל כמה דקות.

עד שהוא כבר לא יכול היה להתאפק ואמר לאבא בזו הלשון: "אומרים שיש לכם עולם הבא. אם זה נכון או לא – אני לא יודע. אבל, כבוד הרב, מה שבטוח – עולם הזה יש לכם!"

ואז הוא סיפר שיש לו בן יחיד שגר בצפון. "אני כבר שלושה שבועות שוכב פה חצי מת" – המשיך וסיפר – "עברתי שני ניתוחים מורכבים. פעם אחת ויחידה הוא בא לבקר אותי. כל שבוע טלפון אחד חצי דקה, דקה, וזהו!"

אמרתי לו: "טוב, יש לך בן רשע, מה אפשר לעשות. אבל יש לך אשה לפחות?" אוי, איך הוא פתח את הפה שלו על האשה שלו... הוא בחר לחיות כמו עשו וזכה לנשים כמו של עשו... ואבא הצדיק, לאיזו אשה הוא זכה, וזכה לילדים ונכסים כמו שיעקב זכה.

צריך לזכור: לא רק עולם הבא יש לנו, אלא עולם הזה יש לנו! שולחננו גדול משולחנם.

(רבי חזקיהו יוסף קרלינשטיין שליט"א – דורש טוב)

ויתרוצצו הבנים בקרבה (כה, כב)

'ויתרוצצו' – רבותנו דרשוהו לשון ריצה, כשהייתה עוברת על פתחי תורה של שם ועבר יעקב רץ ומפרכס לצאת, עוברת על פתחי ע"א עשו מפרכס לצאת" – רש"י

מבואר בדברי חז"ל אלו, שכבר בבטן אמם היו עשו ויעקב שונים בתכונותיהם. השאלה היא, אפוא, מה הטענה על עשו שיצא רשע, והלא כך היו תכונותיו הטבעיות?

אמנם, יסוד גדול עלינו לדעת. כל אדם מוצא את עצמו לפעמים במצב רוחני קשה. הוא מתקומם: 'זה לא הוגן'... אך עליו לדעת ששום מצב מצד עצמו לא בהכרח הוא טוב ולא בהכרח הוא רע. רק האדם קובע אם המצב טוב או לא טוב.

למשל, אדם שיש לו ראש סתום. הזכרון לא עובד, כח המחשבה לא עובד. האם זו ברכה או קללה? תלוי מה אדם עושה עם אותו ראש. אם הוא עמל ומתייגע שוב ושוב להבין כמה שורות בגמרא, עד שבסוף זוכה להגיע להבנת הסוגיא על בוריה – הרי שעליו להודות ולהלל לבוראו על שעשאו חסר כשרון, ויחד עם זאת מתמיד, דבוק בה, וזיכהו לקבל על עצמו עול תורה ומצוות כראוי.

אך אם הוא אינו מנסה לעמול בתורה, אלא מחליט: היות והלימוד קשה עלי, הרי שאין לי סיכוי להצליח, וממילא מתייאש מראש – כלפיו הראש הסתום זו קללה. אבל הראש הסתום מצד עצמו אינו לא ברכה ולא קללה. האדם הוא זה שקובע מה לעשות עם אותו ראש וכיצד לנצלו.

דוגמא נוספת: אדם שחי בתוך חברה לא טובה, מתגורר באיזור חילוני וכדומה. האם זו ברכה או קללה? ראינו יהודים שחיו בשכונות לא טובה, ודוקא בזכות זה בניהם צמחו להיות גדולי עולם ממש. זאת משום ששמרו עליהם ולמדו איתם כל הזמן, וכתוצאה מההשקעה המרובה הילדים הללו יצאו פרחים. לעומת זאת יהודי אחר שחי בין שכנים לא טובים, ילדיו מסתובבים ברחובות, וכמה מהם התקלקלו.

אם כן, כשנשאל האם לא טובה זו ברכה או קללה? – גם כאן התשובה תהיה: תלוי באדם עצמו, מה הוא עושה במצב שאיליו נקלע.

יש הטוען לפני הקב"ה: בורא כל עולמים, מה פתאום שמת אותי בדור כזה? אילו היית שם אותי בשנת ת"ק בדורו של הגאון מוילנא, והייתי שכן שלו דלת מול דלת – הכל היה נראה אחרת.

האחים מתחילים לדבר, ויעקב שואל את עשיו כיצד הוא מתפרנס. ומה משיב לו עשו: "יש לי רב אחי" – יש לי באמת רכוש רב. ממון ונדל"ן, כסף וזהב, אבל לא זיק לי עוד קצת. עכשיו הוא שואל את יעקב, ואיך אתה מסתדר? משיב לו יעקב: "כי חנני אלקים וכי יש לי כל". ברוך ה' לא חסר לי דבר. יש לי הכל. היר כך אנחנו מברכים כל יום: "ברוך אתה ה'... שעשה לי כל צרכי", ומי שלא מרגיש כך, הרי זו ברכה לבטלה!

אני לא יכול לשכוח, יום אחד כשאבא ז"ל שהה בבית חולים מחובר לדיאליזה, הוא שכב ואני ישבתי על ידו למדנו יחד. פתאום הוא אומר לי: "תראה חזקיהו יוסף, לפעמים רואים בעולם שלנו אנשים משופעים בכל טוב ארץ מצרים. כל שנה מחליפים מכוניות, בתי מלון ותענוגות. ומצד שני אפשר לראות בני תורה יושבים ולומדים. אפילו אנשים שעובדים לפרנסתם, אבל מנצלים כל שעה פנויה ללמוד עוד פרק משניות. האנשים האלה שמחים בחלקם, מחייכים תמיד לזולת, אבל לא תמיד הם נהנים מכל מנעמי העולם. ואתה חושב לעצמך: רחמנות עליהם, מסכנים. העשירים הללו נהנים מתענוגות העולם הזה, ואלו האנשים היראים והשלמים, חסרים כביכול".

ואז המשיך ואמר לי: "תראה בחדר הזה שוכבים כשלושים חולים. כל אחד מחובר למכונה כמה שעות. האנשים הללו לא מגיעים לכאן באוטובוסים, אלא 'על חשבון הברון'. הביטוח הלאומי מממן להם מונית להגיע לכאן. כל אחד 'על חשבון הברון'. הביטוח הלאומי מממן להם מונית להגיע לכאן. כל אחד שוכב על כורסה מפנקת, בלחיצת כפתור אפשר להרים אותה למצב ישיבה, ואם רוצים – לוחצים על הכפתור ואפשר לשכב. ממש 'עולם הזה'. כיון שלחולי דיאליזה אסור לאכול פרות, גבינה צהובה, זיתים, דגים מלוחים – הזמן היחיד שמותר להם לאכול את הדברים הללו זה בחצי השעה הראשונה של הטיפול, לפני שהמכונה מסננת את הדם. לכן האחיות מגישות לכל אחד מהמאכלים הללו, החולים יושבים ואוכלים, ואם הם רוצים תוספת – הם מקבלים".

ואז הוא צעק ואמר לי: "אתה חושב שהם מלכים? נכון, משרתים אותם, אבל משרתים אותם בגלל שהם חולים! נתנים להם את הכל בגלל שאין להם כלום!"

עשו נרגע מהפגישה מהחייבקים והנשיקות, ואז הוא שואל את יעקב: אמור לי, אחי יעקב, הנשים והילדים, שלך הם? אומר יעקב: כן, "הילדים אשר חנן אלקים את עבדך".

עשו עוד לא נרגע וממשיך לשאול: "מי לך כל המחנה הזה אשר פגשתי?" הכל שייך לך?

מה פשר השאלות הללו? עשו עובד ב'מס הכנסה'? האם יעקב גנב ממנו משהו?

אבל עשו זוכר שהיה ביניהם הסכם: הוא יקח את העולם הזה ואילו יעקב יקבל את העולם הבא. הוא ציפה לראות את יעקב 'יושב אהלים', צדיק תמים אלב עני מרוד, חסר-כל. אולי גם חולה בגופן, נשוי לאיזו אשה מסכנה. והנה הוא רואה את אחיו, גבור נורא, יש לו ארבע נשים כשרות ואצילות, אחד-עשר בנים נאים וגבורים, והרי עם כל אחד מהבנים נולדה תאומה, ועם בנימים נולדו שתי תאומות. רק עם יוסף לא נולד תאומה, אבל כנגד זה נולדה דינה. הנה כי כן יש לו עוד שלש-עשרה בנות נפלאות ועדינו. עשרים וחמשה ילדים.

ועוד לא דברנו על הרכוש של יעקב. כמה כלבים היו לו? בחז"ל במדרש רבה כאן יש מחלוקת בין רב ללוי, האם היו לו שש מאות אלף כלבי שמירה, או מיליון ומאתיים אלף כלבים! גם אם נניח שכל כלב שומר רק על עשרה כבשים, הרי שהיו לו שנים-עשר מיליון כבשים. רכוש אדיר לפי כל קנה-מידה.

לעשו גם כן יש ארבע נשים, אבל כל אחת גנת יותר מהשניה. בגדי החמודות בגד אחד, הוא לא יכול להשאיר בבית! הנשים שלו עצלניות, מרשעות, לא יכולות להכין לבעל שלהן אפילו ארוחת צהרים אחת...

אומר עשו: יעקב אחי, לא כך אמרת לי – עולם הזה שלי, עולם הבא שלך? כיצד הגיע אליך כל הרכוש האדיר הזה? כיצד זכית למשפחה מופלאה כל כך? זה הרי נגד ההסכם...

מחייך יעקב ואומר: עשו אחי, זה לא ה'עולם הזה', זהו ה'עולם הבא' שלי. הקב"ה נתן למי שעובד אותו באמונה את כל הכלים שיוכל לעבוד אותו במנוחת הנפש. וכי העוזרים של המלכה באנגליה לא אוכלים בארמון? הם לא ישנים בארמון? המשרת שעובד ב'הילטון' לא אוכל שם ארוחת צהרים חוץ מהמשכורת שלו? מי שעובד בנאמנות את הבורא יתברך, אוכל על שולחנו, כדי שיוכל להמשיך לעבודו בלי הפרעה.

כך נראה העולם הזה של יעקב מול העולם הזה של עשו הרשע.

וכשהם נפטרו, איך הם נפטרו? יעקב, כל שנים-עשר הבנים על ידו. הבן שלו משנה למלך מצרים ומושל על כל העולם. לפי דברי רבותינו, יעקב היה היחיד בעולם שראה שש מאות אלף צאצאים עד בחייו. יעקב אבינו רואה שש מאות אלף ילדים מתוקים, ילדי 'אנחנו וצאצאיו', בעיניים שלו. בהלוייה שלו מלויים אותו פרעה המלך עם כל מצרים.

לאחר פטירתו לחיי עול, הגיע מכתב תנחומים מחבר ותיק, שהתגורר בארץ אחרת. הוא שמע את הבשורה המרה, ומיהר לשלוח את תנחומיו בכתב.

"הוא הציל את חיי הנישואין שלי..." כתב החבר במכתבו. בינו לבין רעייתו התגלעו חילוקי דעות על עניינים שבטעם וריח. היא בישלה בסגנון מסוים, והוא העדיף סגנון בישול אחר. היא הכינה מטעמים, לדעתה, והוא סלד מהם. כאשר שמע על כך הרב קובלסקי, סיפר לחברו את המעשה שהיה: כאשר הייתי בחור ישיבה, הגעתי ביום שישי אחד לבקר אצל אמי, והיא הגישה לי מרק ירקות סמיך. טעמתי, וכמעט נתקע האוכל ברוני. טעמו היה נורא בעיני. אמי עמדה לידי, ובקשה לדעת, האם ערב התבשיל לחיכי. וכי מה יכולתי לומר? כלום יכולתי לצער אותה, לומר שאינני אוהב את המרק כלל וכלל, וכל טרחתה היתה לשוא?! הודיתי לה, אפוא, על המרק ושבתתי את טעמו. היא שמחה מאוד, ומזגה, לצערי, תוספת לצלחתי. אכלתי גם את התוספת, כדי לא לצער אותה. זה ממש לא היה קל, חששתי שאני עומד להקיא, אבל כאשר ראיתי את עיניה המאירות משמחה, יגעתני שהמאמץ היה כדאי.

הבעיה היתה, שמאותו יום, בכל פעם שידעה אימי, שאני עומד להגיע, היא הכינה ברוב מסירות, את המרק הזה... ואני הייתי כמעט נחנק, ומודה לה על המאמצים ועל הטרחה.

לא חשבתי שלאחר נישואי הבעיה תימשך, אך... כלתי שמעה מאמי, שזהו המאכל היחיד ששבחתי בפניה. כיון שהיא אשה טובה, רצתה לעשות את רצוני, ואני לא רציתי לאכזב אותה. אכלתי את המרק הנורא, הודיתי, וקבלתי תוספת, שגם עליה הודיתי. נו, ואתה מתווכח עם אשתך על הבדלי טעמים?!

"מאותו יום" – סיפר החבר – "לא שמעה ממני אשתי מילת בקורת על האוכל, רק שבחים ותודות. זמן מה לאחר מכן, היא החלה להכין מאכלים שערבו לחיכי מאוד, ושוב לא התווכחתי לא על הבדלי טעמים ולא על זוטות אחרות. השלום והשלוה שבו לאוהלנו.

הרבנית קראה את המכתב, ולא ידעה את נפשה מצער. מדוע?! מדוע הוא לא סיפר על כך? והורי היא את המרק הזה לא סבלה מעולם, הילדים סלדו ממנו ולא הסכימו לטעום. היא הכינה במיוחד עבורו, כדי שישמח, והוא כמעט נחנק, והודה לה מקרב לב. מדוע הוא שתק, ולא אמר מילה?!

אבל היא ידעה את התשובה, והתשובה גדולה ועמוקה...

(ומתוק האור)

מה חשבו יצחק ורבקה

"ויהאב יצחק את עשו כי ציד בפיו", שהיה מביא ציד ומאכיל את יצחק (רש"י, מהתרגום), "ורבקה אהבת את יעקב" (בראשית כה, כח). וכי זו הסיבה שבגינה היה יצחק אבינו, אמוד היראה, "פחד יצחק" (בראשית לא, מב), אוהב את עשו, שהיה "איש שדה", אדם בטל (רש"י), ש"יוצא וגוזל וחומס והיו בני אדם מאררים אותו" (תנחומא תצא ד), פוקד בתי עבודה זרה (בראשית רבה סג, י), וידע יצחק שאין שם שמים שגור בפיו (רש"י בראשית כז, כא). ואהבו משום שאכל מצידו. ולא זו בלבד, אלא שבקש לתת לו את הברכות? אתמהה! אלא מאי, יצחק אבינו ראה שעשו מפרנסו בכזו מסירות, והבין שמשום כך העניק לו הקדוש ברוך הוא שני בנים אלו, את עשו ואת יעקב, ולפיכך עשו הבכור. כי "אם אין קמח, אין תורה" (אבות פ"ג מ"ז), וכל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטלה וגררת עוון (אבות פ"ב מ"ב). הבין יצחק אבינו שזו חלוקת התפקידים בין עשו ליעקב, עשו ממונה על ה"מלאכה" ואחראי ל"קמח", ויעקב "איש תם ישב אהלים", אהלי שם ועבר, אהלי תורה ותפילה, מתעלה ברוחניות ומקריין על אחיו, כעין שותפות יששכר וזבולון.

וכשם שזבולון העושה פרקמטיא ומסחר עבור יששכר העוסק בתורה מוזכר ראשונה בברכות יעקב (בראשית מט, יג-יד) ומשה (דברים לג, יח), כקדימת הקמח לתורה, כך קודם עשו ליעקב. לכן ביקש לתת ברכות יבול ושפע גשמי לעשו, כפי שעם ישראל מחזיק מיבול המבורך של בני שבט לוי המקדישים עצמם לתורה ולעבודת ה' ומקרינים רוחניות למחזיקיהם: "יורו משפטך ליעקב ותורתך לישראל (דברים לג, י).

אם כן, מדוע התנגדה רבקה, וממרום הודיעה בנבואה שיעקב הוא שיטול את הברכות, ולא יהיה סמוך על שלחן עשו?

שתי סיבות לכך.

האחת, שהרב מפוניבז' זצ"ל אמר לי פעמים רבות, בבאור דברי הגמרא (יומא ע"א): "הרוצה לנסך יין על גבי המזבח ימלא גרונו של תלמידי חכמים יין". מהו: "ימלא גרונו", וכי החכמים יפתחו פיהם, והמנסך יצוק לגרונו? ודאי שלא! אלא מאי –

הענין כך הוא: הקדוש ברוך הוא קוצב לעשיר פרנסתו, ומוסיף לו גם עבור תלמידי החכמים. ואז, ראשית כל חי העשיר בפזרונו, ומוציא את כספו ואת הכסף המופקד אצלו. וכשנותן כבר למשולח של הישיבה, לוקח המשולח את האחוזים שלו, ומה מגיע כבר לגרונו של תלמידי החכמים...

לפיכך, אמר לי הרב מפוניבז', מכתת הוא רגליו בעצמו, למרות זקנתו וחולשתו. כי בנועם שפתיו פותח הוא את לב הנדיבים לתת יותר, את כל החלק

מי אמר שיותר טוב להיולד בשכנות לגאון מולנא מאשר להיולד באיזושהי עיירה שכוחה בדורנו? אולי כן ואולי לא, תלוי מה עושים עם זה. אם יוצא ממנו יהודי תלמיד חכם חשוב, זו הברכה הגדולה ביותר שיכול היה לקבל מהבורא יתברך.

יסוד זה מרומז באופן נפלא ומופלג בדברי חז"ל (נדה טז, ב) שאמרו, שכשאתם נברא, הקב"ה גזר עליו מה יהיה; חכם או טיפש, גיבור או חלש, עשיר או עני, אבל צדיק או רשע – זה הקב"ה לא קובע!

תמה האדם: מה פירוש הקב"ה לא קובע? הרי אם אני עני, טיפש וחלש, מסתבר שגם אהיה רשע!... זו טעות! אדם יכול לקחת את הטיפשות שלו, את העניות שלו ואת החלישות שלו, ולעשות מעצמו צדיק גדול יותר ממה שהיה יכול להיות אילו היה חכם, עשיר וגיבור!

לפי זה תתיישב הקושיה שהקשנו בעניין יעקב ועשו, שאם כבר בבטן אמם הייתה ליעקב משיכה לבית המדרש ולעשו הייתה משיכה לבית עבודה-זרה, היכן הצדק?

התשובה היא: נכון, כל אחד מהם התחיל מנקודה אחרת, אבל דוקא עשו עם התכונות השליליות שלו היה יכול להתעלות פי כמה וכמה, ואילו ליעקב, דווקא אותו כח של קדושה עלול היה להיות לו לרועץ, כי אדם אחר במקומו, בדרגה שלו, כשהיה נכנס לבית שם ועבר, לא הייתה לו כלל סיבה להתאמץ ללמוד ארבע-עשרה שנה ברציפות, בלי שינה, שהרי הוא גאון, הוא יעקב אבינו! מה יש אם ישן מעט? הרי הוא כבר יודע את כל התורה, אותה למד מיצחק אביו!

אבל לא! יעקב אבינו קבע לעצמו את מצבו. הוא עמל בתורה וצמח להיות אחד מהאבות הקדושים, עמוד התורה!

אין שום דבר שקובע לאדם אם יהיה רע או טוב. רק האדם עצמו בכח מעשיו קובע את מדרגתו ואת הצלחתו – לטוב ולמוטב.

(תפארת שמשון)

ועשה לי מטעמים כאשר אהבתי (כז, ד)

מרק משכין שלום

מעשה מאוד בלתי-שכיח אודות 'מטעמים אשר אהב', מובא על רבי שמואל קובלסקי זצ"ל, בספר "אנא עבדא":

בכל יום – כך סיפר אחיו – לאחר השיעור שמסר ב"בית דוד", היה עולה לבקר אצל אמו, לקיים מצות כיבוד הורים, לשמח אותה. אמו היתה שואלת שואלת באופן קבוע: "האם אכלת ארוחת בוקר?" והוא היה עונה באופן קבוע בחיוב, כי ידע שיקשה עליה להכין ארוחה, והוא לא רצה להכביד עליה, למרות שהיתה עושה זאת בשמחה. זה לא היה שקר, מפני שהוא טעם משהו לפני השיעור, ואת ה'משהו' הזה ניתן היה להחשיב בשעת הדחק כארוחת בוקר. הוא היה יושב אפוא בבית אמו, שותה רק כוס תה, משוחח אתה, מנסה לשמח אותה, ושב הביתה.

כאשר הגיע הביתה, היתה רעייתו שואלת, האם אכל כבר ארוחת בוקר. הוא השיב בחיוב, כי חשש לכבודה של אמו – מגיע אליה הבן רעב, והיא לא מכינה לו אוכל?!

רבי שמואל צבי קובלסקי תמיד 'כבר אכל', ותמיד נותר ללא אוכל עד הצהריים...

ככלל, הוא נהג לאכול מעט מאוד, לא פינק את גופו, לא היה להוט אחר אוכל, ובכלל לא התייחס לאוכל ולא שיבח מעדן.

רק מאכל אחד יצא מן הכלל הזה, עקב מעשה שהיה.

פעם אחת, בהיותו תלמיד ישיבה, הגיע הביתה לבקר ביום שישי. אמו הגישה לו מרק ירקות סמיך. "נו איך המרק?" היא התעניינה, והבחור יצא מגדרו לשבח את המרק שהכינה.

"או, סוף-סוף יש מאכל שהוא אוהב!" – נהרו פניה של האם, ומאז, בכל פעם שידעה שהוא עומד להגיע, הכינה עבורו את המרק שכה אוהב עליו.

לפני שנישא, שאלה הכלה-לעתיד את האם, אלו מאכלים הוא אוהב. "שמואל צבי מעולם לא הביע דעה על אוכל, הוא אינו להוט אחר שום מאכל, אבל מאכל אחד אני יודעת שהוא אוהב" – שמחה האם לשפת את הכלה – "פעם הוא שיבח את מרק הירקות הסמיך שהכנתי, ומאז אני מקפידה להכין אותו תמיד. הוא אוכל את המנה שאני מגישה, עד תומה, ואני מגישה לו עוד תוספת".

האם לימדה את הכלה, מלאת הרצון הטוב, את אופן הכנת המרק הזה, והיא, אכן, הכינה אותו שוב ושוב לפי המתכון שקיבלה. רבי שמואל צבי אכל את המרק, הודה לה על מאמציה, ואף קיבל בתודה תוספת.

במשך כל חייו הוא לא הביע דעה על אוכל. הרבנית לא ידעה אלו מאכלים חביבים עליה ואלו אינם רצויים. הוא פשוט לא התייחס לאוכל. רק על מאכל אחד היה ידוע שערב לחיכו – המרק הזה. לדעתה, טעמו של המרק היה ממש נורא, אבל על טעם וריח אין, כידוע, להתווכח.

אדם הראשון גורש מגן העדן ונקנסה עליו מיתה, ונדון לעבודת פרך, בשל חטא אחד: "מצוה קלה צייתו, ועבר עליה" (שבת נה ע"ב).

כששאלו נדרים לב ע"א) מפני מה נענש אברהם אבינו ונשתעבדו בניו למצרים מאתים ועשר שנים, נחלקו רבותינו איזו משלוש סיבות גרמה. אבל ודאי להם שאחת מהן, ולא שלשתן!

ראובן בכור ישראל איבד בכורה כהונה ומלכות, בגין תביעה אחת. שלא לדבר על כך שהייתה זו תביעה כה דקה עד שכל האומר שראובן חטא אינו אלא טועה (שבת נה).

שאל באחת, והודח מהמלוכה (יומא כב ע"ב). חטא העגל, אחד. מי מריבה אחד.

מדוע?

נסביר, נספר ספור:

בחור חפש עבודה. עיין בעתון, במדור "דרושים". מודעה צדה את עינו: "עבודה זמנית קלה ומכניסה, לא נדרש נסיון קודם". ינסה. התקשר, והוזמן לכתובת בפתח תקוה. נסע, ונוכח שאלו משרדי גן החיות. תמה, ועלה. התקבל במאור פנים. "תראה", אומר לו מנהל גן החיות, "הארי התפגר. אי אפשר לנהל גן חיות בלי מלך החיות. הזמנו צמד אריות מטנזניה. עד שיגיע, נסתפק בתחליף. פשטנו את עור האריה, נקינו, אל תדאג. התקנו רוססן. תבוא מחור בשבע, שעה לפני הפתיחה".

הבין מדוע לא נדרש נסיון קודם.

"מה עלי לעשות", שאל.

"מאומה. כתבנו שהעבודה קלה. האריה עצל. מפעם לפעם תפער את הלוע ותפהק. בכל חצי תשאג. זה הכל. הגן נסגר בארבע. בחמש, מוציאים אותך מהגוב".

הסכים ליום יומיים נסיון. הגיע בשבע ועטה את הפרווה. חש מסורבל כל כך, הבטיחוהו שיתרגל מהר. הטעינוהו על הרכב ודהרו עמו במשעולי גן החיות. בקול נקישה מתכתי נפתח הגוב והוא נדחף פנימה. הפתח נסגר בנקישה והרכב עזב את המקום. התמקם על ארבעותיו ונער את הפרווה -

והנה הלבאיא לקראתו, צועדת מעדנות.

שותק מאימה. גרר עצמו אחורנית, ונחסם במוטות הכלוב. הלבאיא עצרה מולו, אמדה אותו בעיניה הצהובות. לא ארוחה משיביעה, אבל מנה ראשונה.

קולו רעד: "שמע ישראל" -

"ה' אלקינו ה' אחד", ענתה בקול גברי. אח, "לא ילבש". "התעודד", אמרה לו 'הלבאיא', "עוד מעט יבואו המבקרים, עלינו להניח את דעתם". נשאה ראשה והשמייעה שאגה מקפיאת דם. 'האריה' נסה לחקותו, לא רע עבור פעם הראשונה טוב, בחברותא זה נסבל. בכל פעם השתפרו השאגות, התחרו ביניהם בעצמתן. אולי יקבלו תוספת מאמץ לשכרם.

ברבע לארבע התפרץ אדם למשרדו של מנהל גן החיות, ואחריו שובל של שלושה זאטוטים. בפרצוף סמוק קרא: "לא אעבור על כך לסדר היום! את העיתונות אערב, את כל המדינה אבעיר! אתם מתעתעים בקהל, מציגים מצג שוא!"

"הרגע", בקש המנהל, "מה הענין?"

"להרגע, איך אפשר להרגע?! הילדים רצו לגן החיות, רוצים לראות אריה. התארגנו, והגענו. שלמתי, הנה הכרטיסים, והתחלנו כסיוור. אמרתי: הנה היפופוטם, הנה הפיל, והם: 'היכן האריות'. הראיתי להם את הקופים והקופיפים, את הג'ירף והזברה, והם: 'היכן האריות'. ראינו את הדובים והנמרים, והם: 'האריות'. טוב, הולכים ומגיעים, הם הפנו לנו את הגב, ואז אני שומע את האריה שואל את הלבאיא: 'מתי מסיימים, עוד כמה זמן נותר?!' והלבאיא ענתה: 'שקט, מישוהו באו!' אז אני שואל אותך, כך מרמים, כך מתעתעים בצבור ששלם כסף מלא?!"

עודו מדבר, והד השאגות חדר לחדר, נשמע בברור. "הנה, שומע אתה", אמר המנהל.

זה מה שהיה עוד חזר. עיני הלה ירקו ברקים: "אינך מאמין לי אפוא?!"

"תשמע", נסה המנהל להפיס את דעתו. "בוא ונעשה עסק. אני מאמין לך, תאמין אתה לי. אני יושב פה מהבוקר. בכל חצי שעה, לערך, שואגים הם כזו שאגה. כל היום הם שואגים. אז פעם אחת דברו, משום כך אינם אריות?!"

אכן כן! משום כך אינם אריות!

כי אריה אינו מדבר. נקודה.

ואם פעם אחת דבר, אינו אריה!

והנמשל, מוכן. עבד ה', אינו חוטא ולו פעם אחת. ואדם חכם, אינו עושה מעשה שטות ולו פעם אחת. ובפעם אחת, מתגלה מהותו!

ובענין זה -

"אמר רבן שמעון בן גמליאל, כל ימי הייתי משמש את אבא, ולא שמשתי אותו אחד ממאה - אף לא אחוז אחד! - ששמש עשו את אביו. אני, בשעה שהייתי משמש את אבא הייתי משמשו בבגדים מלוכלכים, ובשעה שהייתי

המופקד אצלם, וכולו קודש לשיבה! וזהו שאמרו: "ימלא גרונו", שיתן להם את הסכום במלואו!

חששה רבקה שאם עשו יהיה הממונה על פרנסת יעקב, יגוע יעקב ברעב... ודבר שני, אמר לי הרב מפוניבז' זצ"ל, מטרה נוספת לי בנדודי: לזכות יהודים במצות החזקת התורה. רצון זה הוא הנותן לי את הכח לשאת את הקשיים והביזיונות שהם מנת חלקי.

וסיפר: נקשתי בדלת ביתו של עשיר מופלג. פתח את הדלת ואמר: "איני נותן למשולחים", וטרק את הדלת. זהו, פטור אני. נסיתי לזכותו, וסרב. אבל עקפתי את הבית ודפקתי על דלת המשרתים. המשרתת פתחה, ראתה זקן לבן, והניחה לי להכנס. היית צריך לראות את פני בעל הבית! התבוננתי סביב, וראיתי תמונה ממוסגרת של יהודי חרדי וזקנו יורד על מדותיו. שאלתי מי זה, וענה: "זה סבי". התענייני והתרכך. ספר על ארחותיו וצדקתו. אמרתי: "תמונה כזו, מן הדין שתפאר חדר בישיבה, שהתלמידים יראו וילכו בארחותיו!" נענה, ותרם חדר בישיבה!

כסבורים אתם שהחדר לא היה נבנה בלעדיו? אבל הוא שזכה!

ורבקה ידעה שלעשו אין זכויות להחזיק את יעקב!

ופעם חזר הרב מפוניבז' ממסע מתיש למען הישיבה, ואמר לי: "בוא וראה מעשה אלקינו, השגחה פרטית!"

הבנתי שחווה הצלחה מיוחדת. וספר: הייתי בארצות הברית, ושמעתי על פלוני יהודי מיליונר, המבקש להנציח את שמו במבנה צבור רב רושם בארץ הקודש. חשבתי לעצמי, ברוך השם, ישיבת פוניבז' עומדת על תילה. אבל נתרם אותו להציב יד ושם לישיבה נוספת שנכחדה בשואה הנוראה. ישיבת גרודנא, או רמייסל, או קוברין, או ברנוביץ', לא חסר -

הכלל, טרחתי ונסיתי בלי סוף, וכל העת היו דחיות מדחיות שונות, ממש מניעות ממרום. פה יצא ופה נסע, פה חלה ופה נפש. התיאשתי, והתרמתי גבירים כיכולתי, וברוך השם עלה בידי. כשעליתי למטוס לשוב ארצה, מי יושב לידי, במושב הצמוד, אם לא אותו יהודי! באמת יהודי חם בעל לב נפלא. שוחחנו בלבביות והצגתי את מרכלתי, לזכותו בשני העולמות.

ואמר לי: "חבל שהרב אחר בשבוע. כבר תרמתי אצטדיון ביפו שישא את שמי, אצטדיון בלומפילד..."

אי, מעשה אלקינו!

לא היו לו זכויות, לא נמצא ראוי! -

אילו היה זוכה, ובונה היכל לתורה, כמה מצוות היו מתווספות לו מדי שנה בשנה, ומדי חודש בחדשו. מדי שבוע ויום, ובכל שעה ושעה!

משלא זכה, כמה חלול שבת רחמנא לצלן יזקף לחובתו...

ובענין זה, שאל הגאון רבי דוד גריינימן זצ"ל אל דודו, מרן ה"חזון איש" זצ"ל: אני נוסע לארצות הברית לאסוף כספים עבור כולל חזון איש, ויהודים רבים עונים לי: "תבוא מחר". איני מבין - וכי מחר יהיו עשירים יותר? אני כבר כאן, מדוע לא יתנו?!

חבל שלא שאל אותי, יש לי נסיון בזה.

מה שקרה הוא, שהייתה פה תקלה. קרתה טעות ופתחו בפניו את הדלת. באמת, שלא בכוונה. אבל מחר ידעו לענות שאינו בבית...

וכמעשה שהיה. פעם ישבו שלושה יהודים: רופא, ונדב, וסוחר מצליח. התגלגלה השיחה, ותהו מה יאמרו עליהם לאחר פטירתם.

אמר הרופא: "ודאי יספרו כמה חולים רפאתי, ולכמה עזרתי. איך כתתי רגלי, ולעתים לא גביתו תשלום, אפילו רכשתי את התרופות".

"אני יכול להעיד על כך", אישר הנדב, "אבל מובן שבהספד יפריזו מעט. עלי, דומני, יספרו על הלב הפתוח והיד הרחבה" -

"שמענו על כך", אמר השלישי, "אבל מובן שבהספד יפריזו יותר. הפלא ופלא: בחייכם מספרים עליכם את האמת, במידה. וכשאתם עולים לעולם האמת יפריזו עליכם בשקרים. אני, בעולם השקר חי בשקר, אבל בעולתי לעולם האמת יאמרו עלי את האמת!"

"הכיצד?" תמחה.

ואמר: "כל משולח וגבאי צדקה שבא לביתי, אומרים לו: הוא איננו. וזה שקר, כמוכן. אבל כשאמות יאמרו: הוא איננו, וזו תהיה אמת לאמיתה..."

מכל מקום, לא זו היתה תשובתו של ה"חזון איש".

היודעים אתה מה ענה?

שאותו יהודי נצרף לזכויות של עוד קריאת שמע ערבית ושחרית ולעוד שלוש תפילות, כדי לזכות להחזיק תורה.

(והגדת)

האריה המדבר

שמעתי מהגאון רבי יחזקאל סרנא זצ"ל, שכמעט כל הענשים הכבדים נתכו על מעשה אחד! נקצבו בגין טעות אחת!

מלכי אומות העולם באו לחלוק לו כבוד אחרון, ובתוך כל זה עבד עשו עבודה זרה!

ועדין לא גמר – "וילך" – כפר בתחית המתים, ואמר "הנה אנכי הולך למות". והדבר החמישי – "ויבז עשו את הבכרה".

רבי משה שפירא זצ"ל באר, שחלק מן העברות הללו הן עברות של תאוה, כמו עריות והתאוה לאכול נזיד עדשים שעבורו מכר את הבכורה. אך עבודה זרה היא עברה להכעיס. כנגד זה קבל עשו שני בנים: הנוצרים, שהם בעלי תאוה – אוכלים, שותים ומשתכרים. ומאידך עמלק, שהוא רשע ורע להכעיס, בלי שום תועלת. לכך גרם עשו בכל העברות שעשה להכעיס.

שורש הנפילה

אלא שכאן מתעוררת שאלה עצומה – אדם שרצח, עבד עבודה זרה ועבר על גילוי עריות, מונים לו גם עברה, פשוטה לכאורה, של "ויבז עשו את הבכרה"? וכי זו בעיה שלו?

וכי נבוא לבחור רוצח ונדבר אתו על כך שהוא מזלזל בתפילה?! אנחנו כלל לא נמצאים בדרגה הזו. יש לנו בעיות הרבה יותר קשות לטפל בהן!

ויותר קשה, כל העברות החמורות נכתבו בתורה ברמז, וצריך את המדרש שיבאר לנו מה עשה. "ויאכל" – לא אכל אלא עבר על גילוי עריות. "ויקם" – לא סתם קם אלא עבד עבודה זרה. והנה את העברה של "ויבז" כותבת התורה במפורש. מה קורה כאן?

אמר על כך רבי יעקב אדלשטיין זצ"ל ווארט, שיש בו מהפכה של ממש – מה גורם לילד בן חמש-עשרה, בן ונכד לגדולי עולם, להתקלקל? – העובדה שנותנים לו מעלות רוחניות והוא מבזה אותן!

אתה צוחק על מי שמתרומם?! אתה מבזה רוחניות?! אתה לא מעריך את מי שמשקיע ומתגבר על עצמו?! דע לאן שאתה תגיע לעבור ביום אחד חמש עברות חמורות! כאן מתחילה הנפילה הגדולה של האדם!

המזלזל ברוחניות מגיע לעוונות חמורים

במדרש (ילקוט) ש' אסתר רמז תתרנ"ד כתוב שהמן היה "בוז בוז בן בוז". נאמר על המן הרשע: "ויבז בעיניו לשלח יד במרדכי לבדו", ולכן אמר להשמיד להרוג ולאבד את כל עם מרדכי, כדרך שעשה סבא שלו, עשו הרשע – "ויבז עשו את הבכרה".

נססה להבין את מעשהו של המן: יהודי אחד מרגיש אותו, ולכן הוא מחליט להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים בכל הועלם, על נשותיהם וטפם!

תארו לעצמכם אדם שמיישוהו בחיפה עצבן אותו, ולכן הוא הורג את כל האנשים בארץ וגם באמריקה. למה האנשים בדימונה קשורים לחיפה? מה עשו לו האנשים באמריקה? מה קורה אתה?

ללמדנו, שאדם אינו מעריך רוחניות, עלול להגיע לעוונות שאינם נתפסים.

גם תאורתו המשונה של עשו לנזיד עדשים הגיעה לו כתוצאה מ"ויבז עשו את הבכורה". נתבונן בגרמנים ובשאר הרשעים שבעולם, ונחשוב לרגע, שאלמלא מכירת הבכורה היתה כל התורה יכולה להיות אצלם. כל חכמת שנים-עשר השבטים, הכל היה צריך להיות שלהם. מדוע הם אבדו הכל? משום שסבא שלהם העדיף למכור את הבכורה שלו. תשאלו, מה קבל בתמורה? אפילו לא סטייק... רק נזיד עדשים. שתיתם פעם מרק עדשים? בשביל דבר כזה מאבדים את הכל...

כיצד אפשר להבין שקורה דבר נורא כזה? – בגלל "ויבז"! כשאדם בז לדברים קדושים, בז להתרוממות ולרוחניות – כאן מתחילה נפילתו!

כל מקום שיש בו 'ויבז' כלפי דבר שיש להעריכו – גורם לתוצאה רעה:

הכתוב מתאר את עשו "איש ידע ציד איש שדה", ונשאלת השאלה, מה באו לומר לנו בזה? הרי עשו היה אדם, שכשרואים אותו בורחים מפניו באימה ופחד, רק שלא יראה אותנו... הוא היה רמאי, צד אנשים, חי על חרב ועל מלחמות. צידת חיות בשדה נשמע ענין מאד שולי יחסית לכל מה שעשה!

אך מבואר במפרשים, שבנקודה זו טמונה אחת מתכונות היסוד של עשו הרשע שהביאה אותו לכל מה שהביאה. עשו היה מזלזל בחייו ונכנס לצוד ביערות ובמקומות מסוכנים, ומכאן צמח הרוצח הגדול. שכן מי שמזלזל בחייו – סופו שילזזל גם בחיים של אחרים!

זוהי גם ההדגשה "איש שדה" – אמר רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל. התורה לא באה לספר לנו שעשו היה חקלאי, אלא לומר שהיה פורק גבולות ומסיר מחיצות, אדם שכל כולו הפקר ופורקן, הולך לאן שמתחשק לו ללכת, עושה מה שעולה בדעתו, ומצאיר תמיד: אף אחד לא יגיד לי מה לעשות. הפקר ובוז כזה לכל מה שסביבו, מוליד את עשו הרשע!

ההפך הגמור היה יעקב אבינו שהיה "איש תם ישב אהלים" – הוא היה אדם שתמיד היה לו אהל, תמיד שם לעצמו גבולות, וקבע: את זה לא מתאים לי לעשות. באופן הזה צומח בחיר האבות שזכה להיות רגל למרכבה, וזכה לשנים-עשר שבטים קדושים.

מעלת הכבוד

יוצא לדרך הייתי יוצא בבגדים נקיים. אבל עשו, בשעה שהיה משמש את אביו לא היה משמשו אלא בבגדי מלכות! אמר: אין כבודו של אבא להיות משמשו אלא בבגדי מלכות!" (בראשית רבה סה, טז).

ונעיר, שאביו היה עיוור, ולא ראה באלו בגדים הוא משמשו! לא עשה זאת אלא לכבודו!

קוראו אביו, ומורהו: "שא נא כלך תליך וקשתך וצא השדה וצודה לי ציד" (בראשית כז, ג). והיו לו בגדי החמודות, שספרו במדרש (הובא בפרוש הברטנורא, בראשית כז, טו) "שהן" כתנות עור' שעשה הקדוש ברוך הוא לאדם הראשון, ומצויות בהן כל החיות שבעולם, וכשהיה נוגע באותה צורה היתה החיה באה לפניו ועושה בה כרצונו. ונפלו ליד נמרוד, וכשהרגו עשו עברו לרשותו. ועתה, כשנשלח להביא ציד, מדוע לא נטל עמו את הבגדים שיעזרוהו בציוד? כי האב אמר לו ליטול חציו וקשתו! איזה כבוד אב!

ואמרו (בתנחומא תולדות יא): כיון שיצא עשו לצוד שלח הקדוש ברוך הוא עליו שטן ולא הניחו לצוד עד שיבוא יעקב ויטול את הברכות. כיצד, היה עשו רץ וצד צבי וקושרו ומניחו, ורץ ותופס אחר וקושרו ומניחו, והשטן מתירן ומבריחו, והיה עשו בא ולא היה מוצא אחד מהם. וכך עשה ב' או ג' פעמים והיה מגלגל בשעות עד שבא יעקב ונטל את הברכות.

נעיי: הרי נשלח לצוד, וצד. יסתפק בצבי אחד! כמה אוכל האדם! וביחוד לאחר שראה שהקודמים הותרו באורח פלאי, יקח האחד וישוב! אבל ראוי שהמגש יהיה עמוס, לכבוד האב, ועבור זה, כדאי לטרוח כל כך!

ניחא, אבל כשראה שהצבאים משתחררים ובורחים, דרך בדוקה לפניו: "משל לצייד שצד צפורים, אם ראשון ראשון משבר כנפיו, משתמר. ואם לאו, אין משתמר" (ערוכין נד ע"ב). ישבור רגלי הצבאים, ולא יברחו.

אבל אין זה נאה להביא לאבא צבאים בעלי מומים!

היש לנו מושג כמה טרח ויגע ורץ, התאכזב והתחיל מחדש, שוב ושוב. כמה מתוסכל היה!

וממשיך המדרש: "וכיון שנכנס הרשע, התחיל קורא לאביו בזדון: 'יקום אבי ויאכל מציד בני' (בראשית כז, לא), והכתוב אומר עליו: 'בבוא רשע, בא גם בוז' (משלי יח, ג), 'יקום אבי', היה גוזר עליו" –

איפה ה"בבקשה", כי יעקב אמר "קום נא" (בראשית כז, יט. וברש"י שם כ"ב!) מה רוצים ממנו?! מי כבד את אביו כמותו, כמה טרח ויגע, אז שכח לומר "בבקשה"!

אבל המכבד באמת, אינו "שוכח"!

כמה נוקב משל המדרש (במדבר רבה יח, יז). [על דואג ואחיתופל, ראשי הסנהדרין בדורם] לבית שהיה מלא תבן, ואין אדם יודע מה בתוכו. לימים התחיל התבן מבצבץ מבין הסדקים, וידעו הכל שהוא מלא תבן! נורא, ונחנו מה!

(והגדת)

ויבז עשו את הבכרה (כה, לד)

יציאת עשו לתרבות רעה

לא ניכר הבדל בין יעקב לעשו בשנות חייהם הראשונות. ה"דעת זקנים מבעלי התוספות" מביא בשם הירושלמי, שעד גיל שלש-עשרה הם היו באותו בית מדרש, עם אותם רבנים ואותו משיגיה. היה להם את אותו סבא, אותו אבא ואותה אמא. הם קבלו בדיוק את אותו חינוך, כך שאי אפשר לתלות את יציאת עשו לתרבות רעה לא במשיגיה, לא בראש הישיבה, לא בהורים ולא בחברים. מגיל שלש-עשרה עד גיל חמש-עשרה עבר עשו עברות בצנעה. מכשיר קטן בכיס, שאתו עוברים עברות... ומגיל חמש-עשרה התחיל לעבור עברות בפרהסייה.

חז"ל (בבא בתרא טז ע"ב) מספרים שחמש עברות עבר באותו יום: "אמר רבי יוחנן: חמש עברות עבר אותו רשע באותו היום: בא על הנערה מאורסה, והרג את הנפש, וכפר בעיקר, וכפר בתחית המתים, ושט את הבכורה".

וננסה לתאר לעצמנו – ילד בן חמש-עשרה, בחור ישיבה, נכס של גדול-הדור, בן של גדול הדור, ואח של גדור הדור, ומה הוא עושה ביום אחד?

"בא על נערה מאורסה – כתיב הכא: 'ויבא עשו מן השדה', וכתב התם: 'כי בשדה מצאה'. הרג את הנפש – כתיב הכא: 'עייף', וכתב התם: 'אוי נא לי כי עיפה נפשי להורגים'. וכפר בעיקר – כתיב הכא: 'למה זה לי'. וכתב התם: 'זה אלי ואנוהו'. וכפר בתחית המתים – דכתיב: 'הנה אנכי הולך למות'. ושט את הבכורה – דכתיב: 'ויבז עשו את הבכרה'".

במדרש נדרשו עברות אלו על הפסוק "ויאכל וישת ויקם וילך ויבז עשו את הבכרה" – חמש וי' כנגד חמש צעקות. "ויאכל" – זה גילוי עריות, כתוב "אכלה ומחתה פיה". "וישת" – שרצח את נמרוד, כמו שנאמר "דם חללים ישתה". בחור ישיבה שעוב ישיבה, רוצח ביום ההולדת החמש-עשרה שלו, ולא סתם רוצח, אלא רוצח מלך! לכאורה, אדם שעובר עברה כזו צריך כמה ימים כדי להרגע, אבל לעשו יש עוד כמה עברות לעשות. "ויקם" – כנגד עבודה זרה, ככתוב "וקם העם הזה וזנה אחרי אלהי נכר הארץ". סבא שלו הוא המאמין הגדול ביותר בעולם. כעת נפטר הסבא הגדול, ומכל העולם באו להלוותו. כל

מכלל לאו אתה שומע הן – מי שעושה הפוך, מי שמכבד רוחניות – עולה! כשמכבדים אדם שמקיים מצוה, כשמעריכים מישוהו בשל מעלה טובה שראו אצלו, עולם ועולים עד למעלה שאין לה גבול.

כנגד הבז, הזלזול וההפקר, שהן מדות רעות מהגערות מן האדם – חובת כל אדם לחזק בעצמו את מעלת הכבוד וההערכה.

עלינו להרגיל את עצמנו לכבד את האנשים המקיפים אותנו ולראות את מעלתם, לשדר את הכבוד ולרומם את האחרים על ידי כך. במקביל עלינו לקנות לעצמנו כבוד עצמי על ידי שנכבד את מלותינו ואת הנהגותינו ולא נבזז להם.

אדם שמחזק את עצמו לנכבדות – קונה לעצמו מעלה גדולה, שהיא פתח לעליה רוחנית בכל התחומים.

אדם צריך לכבד את מילתו!

רבי חיים שמואלביץ זצ"ל, ראש ישיבת מיר, הוזמן לסדר חופה וקידושין בישוב 'יד בנימין' אצל אחד מתלמידיו. בתחילה סרב, התחבירה באותם ימים לא היתה מפותחת כמו בימינו, והוא חשש שמא תגרום לו הנסיעה לביטול תורה גדול מיד, אך לאחר שאחד מבני המשפחה הודיע לו כי הוא לוקח על עצמו את האחריות להשיג לרב רכב שיקח אותו חזרה לביתו מיד לאחר החופה, הביע את הסכמתו.

החופה הסתיימה. אותו בן משפחה החל להתרוצץ בין האנשים ולחפש בעל רכב שיקח את הרב – אך לשווא. הישוב החדש, שהוקם זה לא מכבר, קסם למשתתפי החתונה, ואף אחד לא רצה לעזוב. בלית ברירה נגש לראש הישיבה והתנצל: "אמנם הבטחתי, אך אני לא מצליח לקיים את הבטחתי. אף אחד לא נוסע כעת לירושלים!"

מן הסתם סבר כי הרב יוותר, ואולי אפילו ירגיע אותו שאין הדבר נורא כל כך, אך לא. רבי חיים אמר "אבל הבטחתי! לקחת אחריות! דע לך שליהודי אסור לזלזל במילה שלו!"

הלץ שמע ונלחץ. הוא חזר לאנשים והחל לשאול איש אחרי איש, אם הוא נוסע לירושלים. שוב ושוב קיבל תשובות שליליות. לפתע עצרה במקום מכונית, והנהג הוריד מישוהו. למרות אי הנעימות, הוא מיהר לשרבב את ראשו פנימה ולברר: אתה נוסע לירושלים? "כן" – הגיעה התשובה המפתיעה, והנהג הסכים בחפץ לב לקחת את ראש הישיבה עמו.

כשסיפר לרבי חיים בשמחה על הפתרון, אמר לו ראש הישיבה: "ידעתי שתמצא. הרי אם צריך – הקב"ה מזמין. רציית ללמד אותך דבר אחד – אדם שאומר מילה, צריך לעמוד מאחורי המילה שלו!"

סתם דיבורים או סתם מעשים מולידים ירידה רוחנית. הזלזול, ה'ויבז' – הם המצמיחים את עשו הרשע! מי שרוצה לגדול באמת, צריך להעריך כל מילה, ולדעת כי "נפשי יצאה בדברו" – יש נשמה שיוצאת בכל מילה שמוציא אדם מפיו, ולפיכך אין לדבר ללא מחשבה או לזלזל בדברים שנאמרו.

אין לזלזל באף יהודי!

רבי יצחק דוד גרוסמן שליט"א, רבה של מגדל העמק, סיפור, שאל אחד מן הדרשות שמסר בארצות הברית נכנס אדם שהיה מוכר לו היטב. אותו איש התגורר בעבר במגדל העמק, הוא היה פושע ברמה ירודה ביותר, וכשלא מצא את עצמו בארץ – ברח לחוץ לארץ. איכשהו נודע לו שיש דרשה של הרב גרוסמן ממגדל העמק, והחליט להכנס.

משום מה, בדיוק באותם רגעים מצא הרב את עצמו מספר את סיפורו של יוסף משייתא ואת דבריו: "לא די שהכעסתי את בוראי פעם אחת – אכעיסנו פעם נוספת?!" הוא חזר על המשפט הזה שוב ושוב, בדיוק לאזוני של אותו פושע.

נכנסו הדברים לליבו, הוא נטש את מעלליו וחזר בתשובה שלמה, עד שצמח לאברך בן עליה.

אילו היו שואלים אותי מראש אם יש לו סיכוי – סיים הרב גרוסמן – הייתי מיואש לחלוטין וחושב שהענין אבוד, אבל האמת היא שאין להתיאש ואין לזלזל בשום יהודי! ברגע אחד הוא יכול לחזור בתשובה ולהתהפך מן הקצה אל הקצה.

אפילו מעשו הרשע שרץ ממעין אמו לפתחי עבודה זרה יצאו גדולי עולם: שמעיה ואבטליון שהיו רבתיים של הלל הזקן, אונקלוס הגר שכתב את התרגום ועל ידו ידעו כל ישראל – גם אלו שדברו רק ארמית – את התורה. רבי עקיבא, שכל התורה שבעל פה באה ממנו. רבי מאיר, אמרו עליו 'סתם משנה רבי מאיר'. ללמדנו שגם מאדם רחוק יכולה לצאת ישועה גדולה, ולכן אין להתיאש מאף אחד.

כבוד במקום זלזול המצמיח טובה

יהודי מבני ברק שזכה לחתן כמה מילדיו נקלע לחובות גדולים, וכשהגיע לחתונת בת זקוניו לא היתה לו פרוטה לפרטה. הוא כבר לקח את כל המשכנתאות שאפשר, גלגל את כל הגמ'חים שהכיר, וגם 'חלב' את הדודים והקרובים... יעזוב לו לנסוע לחוץ לארץ ולאסוף אצל נדיבי עם, אך הוא היה נבון: איפה יהיה שם? מי יעזור לו? ובכלל – אפילו כסף לכרטיס טיסה אין לו. דבר אחד נותר לו לעשות – להתפלל, ואת זה עשה בכל ליבו.

האם מישוהו מאתנו מעריך קיר של בית? אצלנו הענין כולו בגדר 'ויבו'. נזכור, כי כשאדם בז למעלות רוחניות – זהו מקור לכל צרותיו, וכשהוא יודע להעריך את הדברים הללו ונותן משמעות לדיומם, וקל וחומר לאנשים – יכול הוא לקנות את עולמו.

התורה הקדושה מכוננת אותנו להתבונן ביעקב ועשו שהתחילו מאותה נקודה. ובכל זאת הפרידה ביניהם תהום של 'ויבו'. אשר הורידה את עשו לשאול תחתית.

גם נפילות ראויות להערכה

מרבית בני האדם נוטים להעריך את העליות הרוחניות שלהם, אך יש לדעת כי חשיבות לא פחותה נודעת לנפילותיהם, ואין לזלזל בהן בשום אופן. גם נפילה אינה ראויה ליחס של 'ויבו'!

רבי דוד ברורמן שליט"א סיפר בשם משגיח נודע: פעם הגיע אלי אביו של אחד מתלמידי ההתעניין על מצבו של בנו. שתפתי אותו בדאגתי – הבן לא יציב, יש לו עליות וירידות. יש לו ימים שהוא מצוין ומתפקד, ויש לו ימים של השתטות ובטלה מוחלטת. יום כך ויום כך. אינני יודע מה לעשות איתו.

ענה לי האב: "אני רופא קרדיולוג, ובתפקידי אני יודע, שכאשר הגרף של הלב ישר – זהו סימן שהאדם מת. אדם חי הוא מי שהגרף של ליבו עולה ויורד".

אנו סבורים, כי העליות והירידות בחיים הם לרעתנו, ואיננו מבינים כי כך אדם חי. המלחמה, הקשיים והיצר יוצרים באדם את היכולת להתגבר, וכך הוא נעשה מרום יותר ויותר, ומטפס למעלות גבוהות.

מעשה היה בבחור שהלך לרעות בשדות זרים, רחמנא לצלן, והגדיר את עצמו כ'איש תרבות'. באחד הימים פגש את אחד מרבותיו. שאלו הרב: "מהו הדבר שאתה אוהב בעולם יותר מכל?" ענה הבחור שהוא אוהב מאוד ציורים.

"מהו הציור שאתה אוהב ביותר?" – הוסיף ושאל הרב, והבחור השיב: שקיעה. המשיר הרב להתעניין, והבחור, שנהנה להפגין את ידיעותיו הרחבות בתחום, סיפר לו, כי ערכה של תמונת שקיעה שצייר פיקאסו הצייר הנודע, מגיעה לשש מיליון דולר.

תמה הרב: "שש מיליון?! בוא אתי לקיסריה עם מצלמה איכותית, נצלם את השקיעה האמיתית, נפתח את התמונה, ונקבל בעלות של כמה שקלים בודדים שקיעה הרבה יותר יפה.

זיק של זלזול חלף בעיני הבחור, והוא אמר: "מצלמה היא משהו מכני שמצלם בדיוק את מה שיש, אבל פיקאסו מצייר בעצמו. כבוד הרב צריך לראות כמה הוא מדייק! כל נקודה בפרח באה לידי ביטוי! הזות מכחול לכאן או לכאן עלולה להוריד את ערכו של הציור שלו לגמרי".

עצר אותו רבו ואמר לו: "האם שומעות אנזיך מה שפיך דובר? מה הופך צריך להיות בעל ערך של שש מיליון דולר? העובדה שצייר אותו בשר ודם, שיכול לטעות, ובכל זאת הוא התגבר על עצמו ולא טעה! כך גם לגבי בני אדם – הנסיונות והקשיים הם אלו שמרוממים את האדם. מי שיכול ליפול הוא בעל ערך. אסור לאדם להתיאש לעולם. עליו לשמוח במלחמות שהקב"ה נותן לו ולהתפלל שיצליח לעמוד בהן".

לעתים עולה באדם תחושה מרה של כשלון: אני רוצה לקיים מצוות, אני רוצה להצליח בלימוד, אבל לכל אורך הדרך יש לי כשלונות. אני מרגיש שהקב"ה, כביכול, אינו מסייע לי. עד שהוא מפנה מזמונו כמה שעות כדי ללמוד בנחת – מגיעה טרדה מפה וטרדה משם. אילו היה לימודו אהוב לפני ה' – הוא היה עוזר לו להוציא לפועל את הרצון האמתי שלו...

והאמת היא שהקשיים הללו נערכים בדרכו דוקא מפני שהקב"ה אוהב אותו ומעריך את יכולותיו. הוא מזמן לו נסיונות כדי שיצליח להתגבר ולהתרומם, וערכו לא יסולא בפז.

(רבי גואל אלקריף שליט"א – דורש טוב)

וירח את ריח בגדיו ויברכהו (כז, כז)

מביאים רבותינו, שהכוונה זה לא הבגדים, אלא הוא הרגיש ריח של בוגדים, כך אומרת הגמרא (מסכת סנהדרין לז, א) - ר' זירא אמר מהכא (בראשית כז-כז) וירח את ריח בגדיו אל תיקרי בגדיו אלא בוגדיו.

דיברנו על זה למי שזוכר, בשיחה בערב יום הכיפורים, דיברנו על שני הבוגדים האלה...

מספר המדרש על שתי אנשים. אדם אחד, קוראים לו יוסף משיטה, והאדם השני, קוראים לו יקום איש צרורות. את הריח של שני האנשים האלה, הרגיש יצחק אבינו, בבגדים של יעקב אבינו, שלבש את בגדיו של עשו.

יוסף משיטה, היה כנראה אדם, שלא שמר תורה ומצוות כל החיים שלו, היה מנותק מיהדות בכלל.... הגיעו הרומאים לירושלים, וחיפשו יהודי, שיכנס לבית המקדש, ויוציא משם את כלי המקדש....

מחפשים יהודי... יוסף משיטה מוכן, אבל יש לו תנאי אחד – החפץ הראשון שהוא מוציא מבית המקדש, הוא לוקח הביתה.

אמרו לו – בבקשה...

ניכנס לעזרה, אחרי חצי שעה יוצא החוצה בקושי... גורר איתו את המנורה של בית המקדש....

מסתכלים כל הרומאים... 1.8 מ' גובה של המנורה.... "סליחה, לאיפה אתה הולך עם זה???"

- מה זאת אומרת לאן?! הביתה... אמרתי לכם, חפץ ראשון שאני מוציא שלי...

- בטח... חשבנו שתוציא משהו קטן... מה אתה מוציא, מתקן?!

- הינה החוזה "הכלי הראשון שלי"...

- זה, לא שלך!

- אתם לא רוצים?! אין בעיה, אני הולך הביתה....

- הביתה אתה לא הולך בכל מצב... אתה נישאר פה, חי או מת!

- אין בעיה, אני נישאר פה חי או מת, אבל אני לא ניכנס לבית המקדש!

- למה? תיכנס, תוציא משהו אחר!

- יש הסכם, זה או כלום! אתם לא עומדים בהסכם, אני לא ניכנס עוד פעם!

- תשמע, אנחנו נהרוג אותך!

- אני הכעסתי את בוראי פעם אחת, אני לא רוצה יותר להכעיס אותי!

ראו יהודי עקשן... "ניתן לך את הכנסות המיסים של ארץ ישראל, לשלוש שנים!"

לא נשיא מס הכנסה, שמקבל 35,000 בחודש חוץ מ-400,000 שחור, כל ההכנסות של ארץ ישראל שלך!!!

כמה ניכנס?! 20-30-10 מיליון דולר – הכל שלך!

- איך אני יכול לסמוך עליכם?! אמרתם הפריט הראשון שלי, ולא עמדתם במילה שלכם.... איתכם לא עושים עסקים יותר!

- תשמע, אם אתה לא ניכנס לבית המקדש, אנחנו נהרוג אותך!

- בקשה!

השכיבו אותו על שולחן של נגרים, והתחילו לחתוך... כל חתיכה שחתכו, צעק יוסף משיטה "וי לי שהכעסתי את בוראי" עד שנפח את נשמתו.

את הריח הזה, של יוסף משיטה, הרגיש יצחק בבגד של יעקב אבינו.

השני, קוראים לו יקום איש צרורות, שהיה בתקופת היוונים...

יקום איש צרורות, רח"ל, הפך להיות מתיוון. הדוד שלו, היה ר' יוסי בן יועזר איש צרדה, שהיה ראש הסנהדרין.

האחיין שלו, בן אחותו, התדרדר ונהיה יווני... הוא התקרב למלכות, וקידמו אותו מאוד, היות והוא התיוון...

נתנו לו סוס גדול ולבן, ויום אחד מספר המדרש, שבת היה, והוציאו את ר' יוסי בן יועזר להריגה.

אז לא היו הורגים בן-אדם בירייה... היו עושים תהלוכה, והסתובבו איתו בכל ירושלים, שכולם יראו אותו מצד לצד, שיהיה רעש גדול...

יוסי בן יועזר מוצא להריגה בשבת... אחריהם הולכים כל אנשי היוונים...

מגיע האחיין שלו, יקום איש צרורות, דוהר על הסוס "דוד שלי, איפה האלהים שלך, ואיפה הבעל-הבית שלי! האלוקים שלך שם אותך להריגה, והבעל הבית שלי, שם אותי על הסוס! אמרתי לך תבוא תהיה יווני... מה יצא לך מזה שנהיתה ראש הסנהדרין... הנה תולים אותך!"

אמר לו ר' יוסי בן יועזר – אחייני היקר, אם לעוברי רצונו כך [אם הקב"ה נותן לך שחר בעולם הזה, שתרכב על סוס] קל וחומר לעושי רצונו [מה מחכה לנו בעולם הבא].

אומר לו יקום איש צרורות – ויש בעולם הזה, מי שעושה רצונו יותר ממך?! תראה איך אתה סובל!

אמר לו ר' יוסי בן יועזר – אם לעושי רצונו כך [אם הקב"ה מעניש, את מי שעושה רצונו] קל וחומר לעוברי רצונו [חכה מה מחכה לך]

אומר המדרש – נכנסו בו הדברים, כערס של עכנאי, והלך וקיים בעצמו, ארבע מיתות בית דין.

מספר המדרש – עד שיקום איש צרורות מת, ר' יוסי בן יועזר עדין לא הגיע לבית ההריגה.

הולך ר' יוסי בן יועזר בתהלוכה, ופתאום הוא רואה מיטה פורחת באוויר, זוהי מיטתו של יקום איש צרורות האחיין שלו.

צעק ר' יוסי בן יועזר – הקדימיני זה בשעה קלה לגן-עדן!

את הריח של יקום איש צרורות, מרגיש יצחק אבינו בבגדים של יעקב.

שואל הרב דסלר בספרו (מכתב מאליהו) – הפסוק אומר וירח את ריח בגדיו ויברכהו. מה זה בגדיו? בוגדים.

משמע, שאת הברכה קיבל יעקב, רק כאשר הוא הריח את הריח של הבוגדים.

ואם הוא לא היה מריח את הריח של הבוגדים?

בפסוק כתוב וירח את ריח בגדיו ויברכהו... בגלל שהוא הריח את הריח של הבוגדים, בגלל זה הוא בירך!

שואל הרב דסלר – כיון שהוא הרגיש את ריח הבוגדים, זו סיבה לברך?!

שאלה נוספת:

רבנותינו אומרים, שכל כפרת יום הכיפורים זכינו, כיון שהלך יעקב אבינו עם בגדיו של עשו.

כתוב בחז"ל – שרבקה אמרה לו קח לי משם שני גדיי עיזים טובים – יש גדיי עיזים טובים ושאינם טובים?

אלא אמרה לו רבקה – טובים לך וטובים לבניך. טובים לך, שעל-ידם תקבל את הברכות, וטובים לבניך, שעל-ידם מתכפרים עוונותיהם ביום הכיפורים, שנאמר (ויקרא טז, כב) ונשא השעיר עליו את כל עוונותם אל ארץ גזרה, ואין שעיר אלא עשו, שנאמר (כז, יא)... הן עשיו אחי איש שעיר ואנוכי איש חלק.

הקב"ה היה כך-כך מאושר, מהדרך שיעקב אבינו קיבל את הברכות...

כשהוא לבש את הבגדים של עשו, ובא לקבל את הברכות, אומרים חז"ל – אמר הקב"ה "בבקשה ממכם, כשאתם עושים את המשכן, תעטפו אותי ביריעות עיזים, כשאני אזכור את מה שעשה יעקב אבינו, בזמן שקיבל את הברכות".

אומרים חז"ל בפסוק (שה"ש ב, ה) – הביאני אל בית היין ודגלו עלי אהבה. אל תקרי ודגלו, אלא ודיגולו, לשון הערמה.

"אני אוהב את ההערמה הזאת, שעשה יעקב..."

הדבר הזה הוא פלא – מה כל-כך מיוחד, במעשה הזה, שיעקב אבינו קיבל את הברכות, עם הבגדים של עשו?

ישנו יסוד, והיסוד הזה, הוא יסוד שאומרים אותו רוב המפרשים, מדוע קיבל יעקב אבינו את הברכות, כשהוא לבוש בבגדיו של עשו?

אומרים המפרשים – אילו יעקב אבינו היה מקבל את הברכות, כיעקב אבינו, כלומר שיעחק היה רואה, והיה רואה שיעקב עומד מולו... לנו לא היה שום קשר עם הברכה הזאת. למה?

כותב הדברי חיים מצאנו – נס עשה הקב"ה, שנתן ליעקב לקבל את הברכות, שהיה לבוש כמו עשו, והיה יעקב מתחת לתחפושת הזאת, שאם לא כן, לא היה לנו שום דבר עם הברכות האלה.

יסוד הדברים, הוא בגמרא במסכת מכות.

אומרת הגמרא (מסכת מכות כד, א) – אמר ר' יוסי בר חנינא ארבע גזירות גזר משה רבינו על ישראל באו ארבעה נביאים וביטלו משה אמר {דברים לג-כח} וישכון ישראל בטח בדד עין יעקב מה ביקש משה? אומר רש"י – חדל נא. אותה ברכה שאמר משה וישכון ישראל בטח בדד עין יעקב כלומר אימתי ישכון ישראל בטח כשהיו צדיקים כעין יעקב: מי יקום יעקב. מי יוכל להיות חסיד כיעקב כי קטן הוא קטנים הם הטובים שיהיו צדיקים כיעקב

בא עמוס וביטלה שנאמר (עמוס ז-ה) חדל נא מי יקום יעקב וגו' וכתוב (עמוס ז-ג) ניחם ה' על זאת...

אומרים המפרשים – אם יצחק שהוא מידת הדין, היה מברך את יעקב כיעקב, לא היה לו שום דבר עם הברכה הזאת. אז מה נעשה?

אמר הקב"ה – אתה תברך אותו, כשהוא לבוש כמו עשו. לדרגה של עשו, עוד אף אחד לא הגיע, אז אם ככה, הברכה תחול גם על יהודי, שנמצא בדרגה הכי נמוכה...

באים המפרשים ואומרים דבר נפלא – בשעה שיעקב אבינו, מלביש את הבגדים של עשו, ישנם הרבה אנשים, שבצורה החיצונית שלהם, הם נראים כמו עשו. אין להם שום קשר ליעקב אבינו...

תאמינו לי... אני מוסר שיעורים בכל מיני מקומות... אם הייתם רואים איזה אנשים באים... תאמינו לי... בר מיין איזה אנשים באים...

יש אחד שיש לו 12 עגילים על האוזן!

שאלתי אותו פעם – למה לא 13?

הוא אמר שזה כנגד השבטים ☺

איזה נס, אמרתי לו, שאין לך מקום לשים כנגד 60 ריבוא ☺

אין לכם מושג, איזה פרצופים, איך הם נראים, איך הם מדברים... לשיעור הזה קוראים "יהדות, בירה ומצב רוח"....

אתה מסתכל על הבן-אדם, ואתה אומר "מה הוא קשור? ככה היה נראה עשו!!! שיער מגולח משתי הצדדים, כרבולת באמצע בראש, 12 עגילים באוזן,

כמו הפרסומת של מלבורו ☺

מה יש לו לחפש בשיעור? זה עשו הרשע!

הפשט הוא, שהנשמה של היהודי, יכולה להיות מחופשת לדמות של עשו, אבל בפנים, היא יעקב אבינו!

אומרים חז"ל – אם הברכה היתה באה, כשיעקב היה בדמותו, לא היה לנו שום קשר עם זה...

אמר הקב"ה – לא! אתה תלך עם הצורה של עשו, והפנים של יעקב!

מי זה שמבחין הוא עשו ובפנים יעקב אבינו???

יוסף משיטה ויקום איש צרורות!

אלו אנשים שהיו עשו בחוץ, ויעקב בפנים. כששמת אותם בפניה, הם הולכים למות... הם פתאום צועקים "לא די שהכעסתי את בוראי פעם אחת, אלך ואכעיסה עוד פעם!?"

פתאום נתגלה לך, שבתוך התחפושת הזאת, יש לך את יעקב אבינו.

בתוך היקום איש צרורות, שלפני חמש דקות אומר לו "הנה, איפה אתה ואיפה אני?!"

אחרי חמש דקות, הוא למעלה בשמים... צועק לו ר' יוסי בן יעזר "בשעה קלה הקדימיני זה, לחיי העולם הבא..."

הנה, תראו אותו, עם הבגדים של עשו והנשמה של יעקב!

נתן הקב"ה את הדרך של קבלת הברכות, כדי שהאנשים האלה, שהם כל-כך רחוקים, יהיה להם קשר לשורש של הנשמה היהודית!

וירח את ריח בגדיו – למה ריח?

באים חז"ל בגמרא (מסכת ברכות) ואומרים – אין לך דבר, שהנשמה נהנית ממנו ולא הגוף, כמו הריח. הריח שייך רק לנשמה.

וירח את ריח בגדיו את מי הוא הריח???

הריח את הנשמה של יעקב אבינו! הגוף הוא של עשו.

כותב התרגום יונתן בן עוזיאל – ואמר חמוץ ריחא דברי כריחא דקטורת בוסמניא דעתיא מתקרבא בטוור בי מקדשא דאתקרי חקל דבריך יתיה ה' ואתרעי לאשראה שכינתיה תמן.

בקטורת היו אחד עשר סממנים. אחד מהסממנים שמופיעים שם, היה חלבנה.

למה חלבנה?

אומרים חז"ל – אין לך תענית, שלא נמצאים בה מפושעי ישראל, שנדמים לחלבנה.

יעקב אבינו, שהוא בא עם הבגדים, יצחק מריח ריח של קטורת...

גם אותם אנשים שמנותקים, אין לנו שום דבר איתם, אבל הפנימיות שייכת ליעקב אבינו.

(ברוך שאמר)

בדרך הדרוש

עדה"פ "עץ פרי עושה פרי" שיהא טעם העץ כטעם הפרי, והיא לא עשתה כן, אלא "ותוצא הארץ וגו' ועץ עושה פרי" ולא העץ עצמו כפרי. לפיכך כשנתקלל האדם על עוונו נפקדה גם היא על עוונה ונתקללה. והנה בגמ' סוכה (לה),

א) ת"ר פרי עץ הדר איזו עץ שטעם עזו ופריו שוה, הוי אומר זה האתרוג. נמצא מוכח שבעץ האתרוג לא שינתה האדמה אלא הוציאה עץ פרי. ובוה מיושב, שהיה קשה לגמרא איך אמר יצחק כריח שדה אשר "ברכו" ה', הרי האדמה נתקללה על שלא הוציאה עץ כטעם הפרי, ועל זה תירצה כריח של תפוחים, וכפי ה"מ בתוספת שהכוונה על אתרוגים, ששם אכן לא שינתה והוה אשר ברכו ה' (שלילי אורות)

עדה"פ "עץ פרי עושה פרי" שיהא טעם העץ כטעם הפרי, והיא לא עשתה כן, אלא "ותוצא הארץ וגו' ועץ עושה פרי" ולא העץ עצמו כפרי. לפיכך כשנתקלל האדם על עוונו נפקדה גם היא על עוונה ונתקללה. והנה בגמ' סוכה (לה), א) ת"ר פרי עץ הדר איזו עץ שטעם עזו ופריו שוה, הוי אומר זה האתרוג. נמצא מוכח שבעץ האתרוג לא שינתה האדמה אלא הוציאה עץ פרי. ובוה מיושב, שהיה קשה לגמרא איך אמר יצחק כריח שדה אשר "ברכו" ה', הרי האדמה נתקללה על שלא הוציאה עץ כטעם הפרי, ועל זה תירצה כריח של תפוחים, וכפי ה"מ בתוספת שהכוונה על אתרוגים, ששם אכן לא שינתה והוה אשר ברכו ה' (שלילי אורות)

ועין יצחק אביו ויאמר אליו הנה משמני הארץ יהיה מושבך ומטל השמים מעל (כו, לט)

עקב אשר שמע אברהם בקלי וישמר משמרתי מצותי חקותי ותורתי (כו, ה) בגמ' (יומא כח, ב) אמר רבא ואיתימא רב אשי קיים אברהם אבינו אפילו עירובי תבשילין שנאמר תורת אחת תורה שבכתב ואחת תורה שבעל פה" בתוספת ישנים הקשה אמאי נקט ערוב תבשילין וכי קלה היא טפי מכל המצוות? ובעיון יעקב תירץ משום דאמרין (בפסחים סו) דמותר לבשל מיו"ט לשבת הואיל ואי מיקלעי אורחים, ואברהם אבינו שהיה ראשון להכנסת אורחים וא"כ אפ"ל דאינו צריך לעירובי תבשילין ואפ"ה קיים אותו. (שלילי אורות)

ויברכהו ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה' (כו, כז) בגמרא תענית (כט, א) ר"י משמיי דרב כריח שדה של תפוחים, ובתוס' כתבו, יש מפרשים תפוחים כריח אתרוגים. יש להבין למה אתרוגים. ו"ל עפ"י מש"כ רש"י

ת.ד 102 בני ברק
פקס: 03-5055919
9139191@gmail.com

זכרה מאמינים

גליון שבו עי מבית 'בני אמונים'

פרשת תולדת תשפ"ג שנה ט | גליון מס' 459

בני אמונים

פני תפלה בפרשה

פרתחו שערים

דבר מוסד ונשיא 'בני אמונים'

אמן ב"קול יעקב"

מאז ומתמיד, יחד כח התפלה את עם ישראל מפל העמים. כפי שמעיד הכתוב (דברים ד ז): "כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרבים אליו פה' אלקינו בכל קראנו אליו".

אם נתבונן בפרשתנו נגלה כי הבדל זה החל עוד מימיהם של האבות הקדושים.

יצחק אבינו מתפלא באזני יעקב בנו (בראשית כז כב): "הקל קול יעקב והידיים ידי עשו". כלומר, אף שמבחינה חיצונית הצליח יעקב אבינו להתחזות לעשו, את מהותו הפנימית המתבטאת בסגנון דבורו, לא הצליח להסתיר. חכמים (גשין נז ב) אומרים כי בדבריו של יצחק הייתה טמונה נבואה לדורות, כי יחזיריתו של זרע יעקב תהיה ב"קול יעקב" - קול התפלה.

כה גם קראנו בהפטרת לה לה את הבטחתו של הנביא ישעיהו (מא יד): "אל תיראי תולעת יעקב... אני עורתיך נאם ה', ומביא הרד"ק בשם המדרש לפרש, כי כשם שאין כחה של התולעת אלא בפיה כה ישראל אין כחם אלא בפיהם - כח התפלה!

אם ירשה לי, נוסף ונדגיש כי חלק מרכזי בכח התפלה של "קול יעקב" הוא עניית אמן. סמוכין לדבר, נתן להביא מדברי הקדמונים כי השם "יעקב" הוא בגימטריה פעמים אמן. כמו כן, ה'פלי יקר' בתחלת פרשתנו אומר כי השם יעקב רומז על כך שהיה מקפיד על מה שאחרים דשים בעקביהם. נמצא לאור זאת שבנבואת "הקל קול יעקב" יש דגש מיוחד לקול עניית אמן הנשמע בבתי כנסיות.

אם נכונים הדברים, נתן להוסיף להם נפח מיוחד על פי הדגשת חכמים (שבת קיט ב) שאם האמן צריך האדם לענות 'בכל כחו', ופרשו התוספות דהיינו 'בקול רם'. אפשר כיון שמצוה זו מסמלת את 'קול יעקב', ממילא יש לענותה בקול רם ובגאון.

כצאצאיו של יעקב, אבי אמתנו, עלינו לראות בתפלה בכלל ובאמן בפרט חלק מרכזי בחיינו, ובהתאם לכך להתחזק אליה ולהקפיד לקימון בהתאם.

בקרית יצחק "הקל קול יעקב" שבת שלום,

298 213 מחולקת

התפלה שהתירה את הספקות

"ויתרצו בנים בקרבה ותאמר אם פן למה זה אנכי ותלך לדרש את ה'; ויאמר ה' לה שני גוים בבטנה ושני לאמים ממעך יפרדו" (כה כב-כג)

פרש הרמב"ן כי המלה 'לדרש' מתפרשת כתפלה וכלשון הפסוק (תהלים לד ה): "דרשתי את ה' וענני". הפתח סופר' מבאר כי לרבקה הייתה פונה עמקה בלכתה להתפלל:

כאשר הרגישה רבקה שהבנים מתרועעים בקרבה הן בעובריה על "פתחי תורה של שם ועבר" והן בעובריה על "פתחי עבודה זרה" (רש"י), עלה בלבה ספק - האם אכן בקרבה שני בנים אשר טבעם שונה בתכלית; האחד רשע המבקש לעבד עבודה זרה, והשני צדיק אשר אל בית המדרש נשואות עיניו, ואם כך הדבר - ללך הפחות תמצא נחמה בבנה הצדיק; או שמא ילד אחד הוא, שלפי שאין יראת ה' בלבו וכל מסירתו היא רק כדי להתפאר, על פן מיד בצאתו מבית המדרש הוא רץ אל העולם הזה ותאוותיו. כשהרהרה באפשרות זו זעקה: "אם פן, למה זה אנכי?!", שהרי אמרו חכמים (ירושלמי ברכות א ב): "הלמד שלא לעשות נח לו שלא נברא".

כדי לברר זאת הלכה 'לדרש את ה' - להתפלל בבית הכנסת, באומרה: אם גם בהפנסו להתפלל ארגיש שהולך מפרפס לצאת, אות הוא כי אכן שני ילדים בקרבי. שאלו היה זה בן אחד הלומד למטרה חיצונית, מה לו ולתפלה?! ואכן, כשנכנסה להתפלל ועדן היה האחד מפרפס לצאת, הבינה כי 'שני גוים בבטנה', ורוחה שקטה (ש"ת 'כתב סופר' הקדמה לחלק או"ח).

יצחק אהב את עשו לטובתם של ישראל

"ויהאב יצחק את עשו כי ציד בפיו ורבקה אהבת את יעקב" (כה כח)

רבים תמהו: היחמך שצדיק יצחק אהב את בנו רק משום שהאכילו מצידו?

האדמו"ר רבי משלם פייביש מברדשין, נכדו של בעל הישר דברי אמת, באר את פונת הפסוק על פי הנהגת רבו ה'באר מים חיים':

לבעל ה'באר מים חיים' היה בן שסטה מדרך הישר ולא נהג כראוי ליחסו הרם. בכל זאת היה אביו הגדול והרחום מקרבו, מחזיקו על שלחנו ואף דואל לכל מחסורו. מדי בקר היה ה'באר מים חיים' מתפלל בעד פלל ישראל בבקשו: "רבוננו של עולם הבט נא בטוב ובחסד שאני גומל עם בני, אף שאינו הולך בדרך תמים. והנה אנכי רק בשר ודם, ומפל שכן אתה אבינו אב הרחמן שהגד טוב ומטיב ורב חסד, בודאי ראוי והגון שתתנהג עם בנך בטוב ובחסד, אף כאשר חס ושלום אינם עושים רצונך..."

מעשה, ויכל לפרש שאם היה סבת אהבתו של יצחק לעשו: "כי ציד בפיו" - כדי שבכך תהיה בפיו טענה ולמוד זכות על ישראל אם חלילה יחטאו, כאשר יאמר לפני ה': אם אני, בשר ודם, יכלתי לסלח לבני ולאזהבו למרות חטאיו, על אחת כמה וכמה אתה - אדון הרחמים והסליחות. ואכן כך אמרו חכמים (שבת פט ב) שלעתיד לבוא פאשר יפנה הקדוש ברוך הוא אל כל אחד מהאבות ויאמר להם "בניך חטאו", רק יצחק יהיה זה שלימד עליהם זכות (דברי מאיר [ברדיוב תרס"ט]).

יעקב שם מבטחו בתפלה בלבד

"ויהאמר הכי קרא שמו יעקב ויעקבני זה פעמים את בכרתי לקח והנה עתה לקח ברכתי" (כז לו)

רבי יהודה זאב סגל, ראש ישיבת מנצ'סטר, חזק הבדל מהותי בין יעקב ועשו המתבטא ביחסם למכירת הבכורה: לדידו של עשו, יעקב זכה בבכורה ובברכות בזכות התחכמותו וערמומיותו לנצל את חלשתו הרגעית כדי לגולל ממנו את הבכורה. לעמת זאת ליעקב היה ברור כי לא זכה לכך אלא בזכות תפלתו, שמכחה סבב הקדוש ברוך הוא שעשו יחזר מהשדה עיף ויתפתה למכר לו את הבכורה, וכפי שמעיד (להלן מח כב, ע"פ רש"י ואונקלוס שם): "אשר לקחתי מיד האמרי בחרבי ובקשתי", דהיינו בתפלתו ובקשתו.

אף אנו, בניו של יעקב אבינו, בעמדנו בתפלה לפני ה', חשוב והכרחי שנפנים את העבדה האמורה, כי אחר כל ההשתדלויות שנעשה - כל הצלחותינו, הן ברוחניות והן בגשמיות, תלויות אף ורק בתפלה בכונה ('יראה ודעת' עמ' רט).

רבקה ענתה אמן על תפלת יצחק

"ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו כי עקרה הוא ויעתר לו ה' ותהר רבקה אשתו" (כה כא)

פרש רש"י (ע"פ יבמות סד א) כי נעתר הקדוש ברוך הוא לתפלתו של יצחק ולא של רבקה, לפי שתפלתו של צדיק בן צדיק מסוגלת להתקבל יותר מתפלתו של צדיק בן רשע, ויש להבין: מדוע אם פן התפלה רבקה ולא סמכה על תפלתו של יצחק?

האדמו"ר רבי ישראל ממוז'יץ פרש כי אכן, רבקה בטחה בתפלתו של יצחק ולא התפללה בעצמה, אלא רק עמדה לנכח יצחק בזוית החדר, הקשיבה לתפלתו וענתה אחריו אמן.

רמז לדברים נוכל לדרש מקף שראשי התבות: "אשתו כי עקרה" הם בגימטריה צ"א כגימטריה של אמן (דברי ישראל).

הברכה שחוללה מהפך

היה זה בתקופת החרף דאשתקד. ר' אביגדור, יהודי תלמיד חכם נכבד ובעל בעמיו, חלה בשפעת, וכיון שבעקבות כך נתקף בקצר נשימה קשה, נאלץ להתאשפז באחד מבתי החולים הנוודעים במרכז הארץ למנוחה ולהשגחה.

ר' אביגדור לא נבהל. הוא ידע כי מדבר במחלה קלה יחסית שבעזרת ה' ובסיוע טפול תומך תחלף תוך כמה ימים במהירות ותעלם כלעמט שבאה. הוא נצל את שהותו בבית החולים כדי לנוח, לחזר על תלמודו

הרופא נדהם לשמע הדברים. הוא נדרש לזמן מה כדי לברר ואחר לעפל ולהבין את העבדה שהוטחה בפניו פרעם ביום בהיר. הוא בקש את פרטיו של ר' אביגדור, ובהמשך יצר עמו קשר והחל בתהליך מתמשך של שיבה למקורות.

"אני ערבי, כפי שבטח שמת לב", פתח הרופא, ומיד המשיך: "כשראיתי אותך נגש אל הברז, נוטל ידים וקורא את הטקסט שקראת לו 'אשר יצר' מתוך הברכון, נזכרתי לפתע בזכרון רחוק מראשית ימי ילדותי. נזכרתי כי אף סבתי הישישה נהגה לעשות בדיוק את אותו הדבר; בכל יום היתה היא געמדת כמה פעמים וקוראת משהו מתוך דף שהיה תלוי על קיר מטבחה. לכן געמדתי לצדה והקשבתי בשקט עד שסימת'."

"סבתא שלך???", הפעם היה תורו של ר' אביגדור להצטרר, "היכן היא היתה מתגוררת?", שאל.

"סמוך לבית הורי, באחת מהערים המערבות במרכז הארץ", השיב הרופא, ומיד הוסיף, "ומזה שנים רבות בבית הקברות..."

"סבתך זו, היתה אם אביך או אם אמך?" שאל ר' אביגדור בדריכות.

"אם אמי", השיב הרופא, כשהוא מתפלא על השאלה.

ר' אביגדור כמעט וקרוס תחתיו. "אתה יהודי!" הוא זעק בהתרגשות לכן שיחו וכמעט עמד לחבקו, אלא שמטבע הדברים הגיב הלה ברחוק ולא ממש הבין במה מדבר.

"ביהדות הולכים אחר האמא", הסביר ר' אביגדור לרופא, "אם הסבתא שלך, אם אמך, היתה מברכת 'אשר יצר', מסתבר שהיא היתה יהודיה, ואם כך גם אמך היתה יהודיה, וגם אתה, כן אתה דוקטור יוסף, אינך אלא יוסף הצדיק שנשבה בין הגויים."

הרופא נדהם לשמע הדברים. הוא נדרש לזמן מה כדי לברר ואחר לעפל ולהבין את העבדה שהוטחה בפניו פרעם ביום בהיר. הוא בקש את פרטיו של ר' אביגדור, ובהמשך יצר עמו קשר והחל בתהליך מתמשך של שיבה למקורות.

"אלמלא היה הרופא מתעקש להשאיר אותי במחלקה עד הבקר", שח ר' אביגדור לידידיו לאחר ששתפס בהשגחה המפלאה שנגלתה לנגד עיניו, "אלמלא הייתי מקפיד לברך את הברכות בכונה מתוך הכתב, אלמלא היתה סבתו של אותו רופא מקפידה אף היא על כך, הרי שיתכן שנשמה יהודית רחוקה זו לא היתה מוצאת לעולם את הדרך לשוב למקורות."

ספור זה שספר מפי המגיד רבי יעקב שיש שליט"א מלמדנו, כי מלבד החובה לברך כל ברכה פראוי, כאשר אנו עושים זאת בפרהסיא גורמים אנו להתעוררות בסובבים אותנו עד להשבת נפש יהודית לכור מחצבתה.

החולים, אולם תחונניו לא הועילו. באפן בלתי מספר התבצר הרופא בעמדתו והתעקש כי לפי הנהלים הוא מחיב להשאיר לכל הפחות עד למחרת בבקר, ויהי מה.

ר' אביגדור נאלץ להשאיר בבית החולים בנגוד לרצונו. למחרת בבקר השכים קום והתיצב מיד לסדרת הבדיקות הנדרשת כחלק מהליך השחרור. לאחר בקור הרופאים בחדרו חתם הרופא האחראי על מכתב השחרור, ור' אביגדור המאשר חש כמי שהשתחרר מבית כלא. הוא מהר לקחת את מטלטליו ולצאת לכוון ביתו.

לפני יציאתו מהמחלקה הצרף לברך 'אשר יצר'. ר' אביגדור הקפיד מאד על אמירת הברכות בקול ובכונה, לאחר שנטל ידיו געמד מול הברכון הקטן שהיה תלוי מעל הברזיה והחל לברך 'אשר יצר' בקול ובמתנינות, ומטבע הדברים, בהתאם למציאות שבה היה מצי, אף בכונה יתרה, כאשר תוך כדי אמירת הברכה הוא הריר בחסדי הבורא הרבים המתבטאים בכך שמערכות גופו פועלות באפן תקין ומשלים.

בשעת אמירת הברכה חש רבי אביגדור כי משהו עומד מאחוריו ונועץ בו עינים. הוא קוה שמיד כשיסיים יענה הלה אמן, אולם להפתעתו במקום אמן הוא שמע את הד פסיעותיו המתרחקות של האיש הדר.

ר' אביגדור המפתע סב לאחוריו כדי לראות מי האיש שהקשיב בסקרנות כה רבה לברכתו ומה טיבו, ומה רבה היתה הפתעתו כאשר נוכח לראות כי מדבר באחד מחברי צוות המחלקה, רופא בעל חזות ישמעאלית מבהקת ושמו דוקטור יוסף.

הדבר הפליא אותו ועורר את סקרנותו; הוא לא הבין מה סקרן כל כך את הרופא

הערבי בברכת 'אשר יצר', והוא החליט לפנות לרופא ולהתענין לפשר הדבר. הוא מהר לרוץ אחרי הרופא, אלא שהלה כפי הנראה לא שש על כך, והוא מהר להתרחק ממנו.

אלא שר' אביגדור לא חשב לוותר. לאחר מרדף קל ומהיר הוא עצר את הרופא ושאל אותו ישירות: "ראיתי שאתה מתענין בברכתי ואני מסקרן לדעת מדוע", הוסיף.

בתחלה נסה הרופא להתחמק ולהתנער. נכר היה שהוא נתון בסערת רגשות, אלא שר' אביגדור לא ותר. הוא התעקש להבין ולבסוף נכנע הרופא וספר. הספור שספר היה מפלא ובלתי נתפס בכל קנה מדה.

ואף לסייע לחולים שסביבו. מצבו של ר' אביגדור השתפר במהירות, וכיון שביום השלישי לאשפוזו כבר חש פריא דיו כדי לחזר לביתו, הוא נגש לרופא האחראי על המחלקה ובקש להשתחרר, אלא שהלה משום מה סרב לבקשתו.

"עליך להשאיר במחלקה להשגחה לכל הפחות עד מחר בבקר", פסק.

ר' אביגדור נסה לבקש ולהתחנן. כאיש עשיה קץ הוא בישיבה הממשכת בבית החולים והוא יחל לשוב לביתו ולשגרה המברכת. הוא הסביר לרופא כי הוא מרגיש פריא לחלוטין ואין כל טעם להותירו בבית

ברכות שאינן נענות באמן

עניית אמן אחר ברכת קטן

א. קטנים המשננים נסחאות של ברכות כדי להתלמד, אף שרשאים הם להזכיר שם שמים בברכתם, אין עונים אחריהם אמן, לפי שפונתם ללמד ולא לברך.

מקורות ובאורים:

ש'לחן ערוך' (או"ח רטו ג) ו'משנה ברורה' (שם ס"ק יג-יד). ה'אבן האזל' (ברכות א טו) ד"ק מלשון הרמב"ם (שם), שאמנם אין חיוב לענות אמן אחר קטנים המשננים נסחי ברכות, אולם הרוצה לענות אמן הרשות בידו. ואולם בספר 'נוטרי אמן' (ח"ב עמ' קיז) כתב שמכאן שבבבאור הגר"א (שם ד) השוה דין זה לדין עניית אמן אחר ברכה שאינה צריכה, משמע ששנון טפסי ברכות דינו כדין ברכה שאינה צריכה שאסור לענות אחריה אמן.

ב. השומע ברכה ראויה מקטן שהגיע לגיל חנוך כגון ברכות התפלה, ברכות המצוות וברכות הנהנין - יענה אחרי אמן. ויש הסוברים שאף אחר קטן שלא הגיע לגיל חנוך, פל שיודע לברך - יש לענות אמן אחר ברכתו.

מקורות ובאורים:

ב'ש'לחן ערוך' (רטו ג) כתב: "והא דאין עונים אמן אחר תינוק, דוקא

בשעה שלומד הברכות לפני רבו, אבל בשעה שהם מברכים לפטר את עצמם, כיון דבני חנוף הם עונים אחריהם אמן". מדברים אלו ד"ק ה'פרי מגדים' (ראש יוסף ברכות נג ב, הובא במשנ"ב רטו יז) שעונים אמן רק אחר ברכת קטן שהגיע לגיל חנוף, אבל קטן שלא הגיע לגיל חנוף אין עונים אמן אחר ברכתו. ב'פסקי תשובות' (רטו ח) הביא בשם שו"ת 'ביע אמר' (ח"ח כה ח) שגיל חנוף לענין עניית אמן על הברכות, הוא כאשר הקטן המברך מבין למי מברכים ומתפללים. להבנה זו יכול להגיע קטן מגיל חמש ומעלה, בהתאם לרמת הבנתו וידעותיו. ואולם הגר"ו נויבירט בספר 'חנוף הבנים למצוות' (סעיף כא) כתב שכל שהקטן יודע לברך מעצמו ללא שיצטרך לעוזרו, הרי הוא הגיע לגיל חנוף לברכות ויש לענות אמן אחר ברכותיו.

ואולם בשו"ת 'אבן שראל' (ח"ח סי' יד) כתב שכל שהקטן יודע לומר את מלות הברכה גם אם אינו אלא בן שלוש שנים, הרי זה גיל חנוף לברכות ויש לענות אמן אחר ברכותיו. וראה בתשובות 'אור לציון' (ח"ב פרק יד אות לג) שמציע למי ששומע ברכה מקטן שלא הגיע לחנוף לומר בלחש את הפסוק 'ברוך ה' לעולם אמן ואמן' ואת האמן השניה לומר בקול באופן שישמע כעניית אמן על ברכת הקטן. ובשם הגר"ש"ז אויערבך מובא שנהג לומר אחר ברכת קטן שלא הגיע לחנוף 'אמן' ללא ג' באופן שיראה כעניית אמן ממש (ארחות רבנו ח"ג עמ' רכג).

בספר 'דרכי הלכה' (ברכות הנהנין סי' כה) ד"ק שח"ב"ם לענות אמן על ברכת קטן בכל גיל, מדברי ה'בן איש חי' (מסעי טז) שכתב: "ותינוקות אשר מברכים ח"ב אדם לענות אמן אחריהם", ולא התנה שיהיו הקטנים בני חנוף.

דודשי אמונים

מדברי מרנן ורבנן על עניית אמן

הגאון רבי שמואל אליעזר שטרן שליט"א נאב"ד מערב העיר ב"ב

אם כן, כאמור, עניית אמן פותחת את כל השערים, ואם רגילים אנו לבקש תמיד במוצאי שבתות מהקדוש ברוך הוא שיפתח לנו 'שערי רחמים, שערי רצון, שערי גאולה'... וכו', בודאי עלינו לשמח ב'דברי חז"ל הנפלאים אשר גלו לנו כי המפתח לכל אותם שערים אשר פה מ'חלים אנו להכנס בעדם טמון במלה אחת - אמן!

ומכאן לנקדה נוספת הקשורה לכל הנקודות האמורות:

אמירת ברכות השחר בצותא הוא מנהג ותיקין אשר מעולם היה נפוץ בקהלות ישראל ואף הזכר לא אחת בספרי הפוסקים. נראה כי בחנוף למנהג זה יש הרבה כדי לתרם להנחלת ערפה של עניית אמן בקרב התלמידים.

בברכות השחר ישנה מעלה מיוחדת בכך שהן סדרת ברכות רצופות שבאמצעותן יכול כל

ידועים הם דברי חז"ל (שבת קיט ב): "אמר ריש לקיש: כל האומר אמן בכל כחו - פותחים לו שערי גן עדן, שנאמר (ישעיהו כו ב): 'פתחו שערים ויבא גוי צדיק שמר אמונים'. אל תקרי 'שמר אמונים' אלא 'שאומרים אמן'". חז"ל מעלים כאן על גס את גדל החשיבות של עניית אמן אשר בכחה לפתח שערי גן עדן, ובזהר הקדוש (וילף רפה ב) אף הוסיפו על כך שלא רק שערי גן עדן, אלא כל שערי הברכה נפתחים לרוחה בפני העונה אמן בכל כחו.

המשמעות הפשוטה של אמן היא פדברי הגמרא שם, שבאמצעותה האדם מאמין ומעיד על בוראו שהוא: 'א-ל מלך נאמן'. אולם ישנו הבנות נוספות במשמעותה של אמן, ועל כך כון רש"י כשהוסיף ופרש שבכל כחו הינו 'בכל פונתו'; להורות לנו בכך שלא לאומרה חלילה וחס כמצות אנשים מלמדה, אלא מתוך התבוננות והתעמקות יתרה.

'מאה שערים' בנגד 'מאה ברכות'

"ויזרע יצחק בארץ ההוא וימצא בשנה ההוא מאה שערים ויברכהו ה'" (כ"ו יב) בשמים יש מאה שערי ברכה, ומהם התברך יצחק במאה מיני ברכות. מאה שערי ברכה אלו נפתחים רק בכח אמירת מאה ברכות מדי יום כתקנת חכמים. (פרוש הרקאנטי על התורה)

שערי גן עדן נפתחים בפני המאמין

המהר"ל (נתיבות עולם' נתיב העבודה פ"א) מבאר כי פתיחת שערי גן עדן המבטחת למי שעונה אמן בכל כחו (שבת קיט ב) היא מכח תקף אמונתו של העונה אמן, ואלו דבריו:

"כאשר הוא עונה אמן, הוא מתדבק במי שהוא מאמין הוא השם יתברך... ולפיכך ראוי לפתח לו גן עדן. כי האדם אשר בו האמונה בו יתברך, ראוי לגן עדן, אשר שם הנטיעות אשר נטע השם יתברך והם נטועים בחזק. וגם האדם הזה שהוא בעל אמונה הוא נטיעה חזקה עם השם יתברך, אשר כל הרוחות באות אין מזיזים אותו ממקומו. הוא באמונתו כמו שהיה אל אברהם, ולפיכך ראוי לפתח לו שערי גן עדן ולהיות נכנס לשם."

הצהרת אמונה פעקרי הדת

כתב המשגיח רבי שלמה וולבה (עלי שור' ח"ב פרק טז): כל שלושה עשר עקרי אמונה שמנה הרמב"ם נכללים בשלושה עקרין מרכזיים, שעליהם אף מבססות כל תפלותינו; אלו הם שלשת הזמנים של התגלות הבורא: א. בריאת העולם. ב. נתינת התורה. ג. הגאולה העתידה. ענית אמן היא מעשה קטן של עבודה הכולל אמונה בשלוש התגליות אלו. שהלא אמרו חכמים שאמן היא ראשי תבות "א-ל מלך נאמן"; השם 'א-ל' מבטא את מדת החסד, כפתיב (תהלים נב א): "חסד א-ל כל היום", במדת החסד נברא העולם, כפתיב (שם פט ג): "עולם חסד יבנה" ונמצא שיש בהזכרתה הצהרה על אמונה בבריאת העולם. בתאר "מלך" מכנה הקדוש ברוך הוא משעת מתן תורה, כשקבלנו על תורה ומצוות. 'נאמן' היא הכרזה על היות הקדוש ברוך הוא נאמן לקיים הבטחתו להביא את הגאולה ולהחיות את המתים, ועל כך שאנו מצפים לך. המשגיח מסיים דבריו אלו במסר מהדהד: "הרי בענית אמן מהדהד צליל של כל שלוש ההתגליות. אישי תלמיד חכם, האם הרגשית פעם כשאמרתי אמן את התכו האדיר במלה קטנה זו?!"

לכבוד 'בני אמונים',

שלום וברכה!

רצינו לשתפכם בספור מפעים ומרגש שארע עם בתנו - נס של ממש שזכינו לו - ואנו חשים שהיה זה בזכות ההקפדה על עניית אמן.

בתנו בת האחת עשרה מקפידה מאד שלא לברך מבלי שישלימו את ברכתה בעניית אמן, הנהגה שסגלה לעצמה בעקבות פעילותכם הנכבדה בבתי הספר ומוסדות החינוך.

לפני כמה חדשים, כמה ימים לפני פסח תשפ"ב, יצאה מהבית לקניות. מייד לאחר שירדה שמענו לפתע חריקות בלמים צורמת ולאחריה שקט מצמרר. ירדנו בחדרה למטה, ולשמחתנו, בעודנו בחדר המדרגות כבר רצה הילדה לקראתנו כשהיא מבהלת ובוכה.

ברדתנו למטה נגלה לעינינו גדל הנס; אוטובוס עמד ליד מעבר החציה הסמוך לביתנו לאחר שפגע בילדה. נהגו החור והמבהל לא הבין כיצד יתכן שלמרות הפגיעה שספגה, היא נעמדה על רגליה ורצה לביתה בריאה ושלמה.

עלינו לביתנו כדי להתארגן במהירות ליציאה עם הילדה לחדר מיון כדי לודא שחלילה לא ספגה פגיעה פנימית. הגשנו לה כוס שתיה, וכאשר היא ברכה פדרכה בקול ובכך זכתה אותנו בעניית אמן, הבנו מיד בזכות מה זכתה לגס כה מפלא.

בסעדת ההודיה דבר אחד מהדודים על הנסים הרבים שלהם זוכים בזכות עניית אמן. והוסיף כי אמן היא ראשי תבות: "נסים אין מספר".

ברוכים תהיו על פעילותכם, משפ"צ.

עיה"ק ירושלים ת"ו.

נתן לשלח מכתבים לפקס שמספרו 08-9746102 או לכתבת המייל: 9139191@gmail.com

צדיק באמונתו

ברכות ואמן במשנת בעל ההלולא

מצבת המהרש"א בבית העלמין בעיר אוסטרצה שבאוקראינה

המהרש"א ה' בכסלו שצ"ב

רבי שמואל אליעזר אידלס, המהרש"א, נולד לאביו רבי יהודה הלוי בשנת ה'שט"ו בעיר קז'ימיז שלייד קרקוב שבפולין ונדע כעלוי עיד בילדותו.

בהגיעו לפרקו נשא לבתה של הגבירה מרת איידל ליפשיץ. במשך כעשרים שנה החזיקה חותנתו אותו ואת הישיבה שהקים בעיר פוזנא, ובכך אפשרה לו ללמד ולהרביץ תורה. כהפכת הטוב לחותנתו נהג רבנו לחתם את שמו: 'שמואל אידלס'. לאחר פטירתה עלה לכהן ברבנות קהלות שונות, עד שנקרא לכהן כרב וראש ישיבה באוסטרצה שבאוקראינה.

המהרש"א חבר שני חבורים על הש"ס: 'חדושי הלכות' המבאר את החלק ההלכתי בתלמוד בבלי ו'חדושי אגדות' המפרש את האגדות שבתלמוד. חבורים אלו ששלבו זה לצד זה לפי סדר דפי הגמרא, הפכו לאבן יסוד בלמוד התלמוד בקרב כל בית ישראל.

נפטר באוסטרצה בה' בכסלו שצ"ב, ומנוחתו כבוד בבית העלמין בעיר.

כל השערים נפתחים בפני העונה אמן

אמרו חכמים (שבת קיט ב): "כל העונה אמן בכל כחו פותחים לו שערי גן עדן". המהרש"א (ח"א שם) דיק מכף שנקטה הגמרא 'שערי גן עדן' - בלשון רבים, שבפני העונה אמן נפתחים כל שערי המדורים הפנימיים בגן עדן ולא רק שער המדור המיוחד המגיע לו; על כל המצוות כולן זוכה האדם למדור בגן עדן בהתאם למעשיו, וכפי שאמרו חכמים (שבת קנב א): "כל צדיק וצדיק נותנים לו מדור לפי כבודו", ואולם המוסים את מצות עניית אמן בכל כחו, יוצא מן הכלל בכך שבפניו נפתחים שערי כל המדורים בגן עדן - אף אלו שלפי דרגתו לא היה זכאי להם.

השפעות וברכות בזכות עניית אמן

הגמרא (שם נג ב; נזיר סו ב) מדמה את אמירת הברכה ל"גולג'רים" [חילים חלשים] היוצאים להלחם באויב תחלה, ואלו את

עניית אמן על הברכות לחילים גבורים המצטרפים בסוף המערכה ומביאים את הנצחון.

המהרש"א (ח"א נזיר שם) באר את פונת הגמרא כך: על השפעת מזונותיו של האדם מתנהלת מערכה קשה בשמי רום, שכן מצד הדין אמורים הם לבוא לו בקשי ובצמצום, מחמת הקללה שנתקלל אדם הראשון (בראשית ג יז): "ארורה האדמה בעבדך בעצבון תאכלנה כל ימי חיך", וכפי שאמרו חכמים (פסחים קיח א): "קשין מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף". ברחמינו נתן לנו הקדוש ברוך הוא את הברכות והאמנים שבאמצעותן משפיע הוא עלינו רב טובה וברכה. הברכות שאנו אומרים עולות לשמי רום ומתחילות את המערכה כנגד המסטרנים המבקשים שיתקיים בנו קללת אדם הראשון, והרי הם כ"גולג'רים המתגרים במלחמה". ואולם באמנים שאנו עונים אחריהן, יש עצמה מיחדת שבכחם "לנצח המלחמה נגד המסטרנים שהם מלאכי משחית".

איטש לרענהו

לקט אמרות חז"ל
רעיונות, עובדות
והנהגות מגדולי
ישראל,
על מדות טובות
שמביאות לאהבת
הזולת הנלמדות
מפרשת השבוע

מכון אהבת אמת – המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת

ע"ש ר' עבי יהודה דומוביץ ז"ל – רח' אבן עזרא 2 ירושלים 9242402
טל: 02-5671812 פקס: 077-7671812 דוא"ל: paypal: ahavemet@012.net.il

ליקוט ועריכת: יצחק בן אהרן
כל הזכויות שמורות למכון אהבת אמת
אסור להעתיק, לצלם ולהדפיס בלי רשות בכתב

שבת קודש ב כסלו תשפג: הדלקת נרות: ירושלים: 4:00 תל-אביב: 4:15 חיפה: 4:04 מוצאי שבת: ירושלים: 5:15 תל-אביב: 5:16 חיפה: 5:14 ר"ת: 5:52

פרשת תולדות

אמת

להיות אמייתי במעשיו ובדיבוריו עם הזולת!

נלמד מהפסוק: "אולי ימושני אבי והייתי בעיניו כמתעתע" (כז-יב)
ואמרו חז"ל: כל המחליף בדיבורו [רש"י: משנה בדיבורו שלא יהיה ניכר] כאילו עובד עבודה זרה. כתיב הכא "והייתי בעיניו כמתעתע" וכתוב התם (חבקוק ג) "הבל המה מעשה תעותעים" (סנהדרין צב.). לאור דברי חז"ל אלו, הכיצד שינה יעקב בדיבורו! התשובה היא כפי שכתב רש"י (מכות כד): לא רצה [יעקב] לשקר מתחילה... אלא שאמו הכריחתו ועל פי הדיבור, כדכתיב "עלי קללתך בני" ומתרגמין "אלי אתאמר בנבואה".
אמרו חז"ל בגמרא (ב"מ כג): "בהני תלת מיילי עבידי רבנן דמשני במילייהו [=באילו שלושה דברים התיירו חז"ל לשנות מן האמת בדיבור] מה פירוש "עבידי"? מבאר רבינו יוסף חיים מבגדד זצ"ל (בספרו **בן יהודע**) שגם באלו שלושת הדברים אין מוציאין מפייהם שקר גמור, אלא "עושים" המצאה של סגנון דברים, ששיבו דברים הסובלים שני פירושים, דהשומע יבין הדברים במשמעות השקר, ובלבם יתכוונו למשמעות האמת.

ומוסיף הבן יהודע, שכיוצא בזה מצינו אצל משה רבינו ע"ה, כששאלו השטן: "תורה שנתן לך הקב"ה היכן היא?" השיב לו: "מה אני שיתן לי הקב"ה תורה", שבלבו כיוון לומר אתה אומר ש"נתן לך", מה אני שיתן לי לבדי, כי לישראל נתנה ואני בכללם. אך השטן הבין שלא נתן לו כלל, ונמצא שאמר דברים שמשמעין לשני פנים, והוא לא דיבר שקר ח"ו.

"שינוי הדיבור מאמיתות המדובר, בשם שקר יקרא" - כותב החזון איש (באמונה ובטחון פ"ד-יג) - "וגנות השקר אינו בשביל המרמה שבו, שמשתמש בשקר בשביל רווח המקווה לו ברמותו את רעהו, אלא אף השינוי שאינו משמש לגורם של אונאה, כמו בסיפור דברים בעלמא, בשם שקר יכונה ובכלל עוון שקר הוא..."

נשאלה שאלה: האם מותר לאדם לשנות מן האמת כדי להוציא את ממונו מהגנב, כאשר לא ניתן להוציאו בדרך אחרת?

התשובה: מותר! וראיה לכך מגמרא (וימא פג:) המספרת על בעל אכסניה ששמו "כידור" שנטל במרמה את כספם של רבי יהודה ורבי יוסי, וכדי להשיב לעצמם את כספם, הכניסוהו לפונדק והשקוהו יין עד שהשתכר. ראו עדשים על שפתיו, הלכו לאשתו וביקשו בשמו את ארנקיהם, ולסימן שהם דוברי אמת וכידור שלחם, אמרו לה שהסעודה שבביתכם היתה נזיד עדשים... ואכן, אשת כידור האמינה להם על סמך זה, ומסרה להם את ממונם, הרי לנו ראיה שמותר.

ההבדל בין "גדול" ל"מופלג"...

סיפר הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל: פעם בימי בחרותו בישיבת פורת יוסף, נכנס ראש הישיבה הגאון רבי עזרא עטיה זצ"ל לשיעור ושאל את התלמידים: "מי יודע מהו ההבדל בין תלמיד חכם מופלג לתלמיד חכם גדול?" ניסו הבחורים למצוא הבדל. נענה רבי עזרא ואמר: "ההבדל ביניהם הוא כמו ההבדל בין אמת לשקר... שכן תלמיד חכם מופלג יודע את כל הפרטים ולא יטעה מלכוון אל האמת".

והוסיף רבי בן ציון, כי שנים רבות נחרתו הדברים עמוק בלבו והיה מזועזע מההגדרה כי יתכן להיות אדם גדול ועדיין דבוק בו לחלוות של שקר. וכדי שידבר בטהרת האמת צריך להיות תלמיד חכם מופלג. האיר המזרח

"תתן אמת ליעקב..."

רגיל היה הגאון רבי יעקב קמנצקי זצ"ל לליעץ תמיד שיש להתרחק לא רק משקר עצמו אלא אפילו ממה שנראה כמו שקר, אפילו אם הענין עצמו אמייתי וכשר בתכלית.

פעם הציעו קבוצת משקיעים, למוסד תורני פלוני, לקנות ממנו את בנין הישיבה, כדי שיוכלו לרשום אותה בערכאות על שם החברה שלהם [שזה היה משתלם להם מבחינה מסחרית]. יעץ להם רבי יעקב שלא לקבל את הצעתם, אף שהעיסקה היתה חוקית לחלוטין ולא היה בה שום ענין של תרמית. ואדרבה, המשקיעים רצו לעשות חוזה עם הישיבה לאפשר לה להשתמש בבנין כמקודם, בעד דולר אחד לשנה בלבד. וגם התחייבו שלא יתערבו בתוכניות הלימודים.

אך רבי יעקב ברגישותו לאמת הטהורה, טען, שכל ענין העיסקה הזו נראה לו מוזר, ואין זה מתאים עם ה"מסורה", של החזקת התורה של הישיבות הקדושות. מנהלי הישיבה קיבלו את עצתו של רבי יעקב ולא הסכימו לעיסקה.

בסופו של דבר התברר כי החברה של קבוצת המשקיעים הזו פשטה את הרגל, ואילו היתה הישיבה רשומה על שם החברה, יתכן שהבנין היה מעוקל על ידי הבנק...
במחיצת רבינו

עלון השבוע פרשת תולדות הוקדש לעילוי נשמת
מרת אליס בילא ע"ה בת ר' יצחק זצ"ל אלמנת הרה"ג ר' סלימן ששון זצ"ל
נלב"ע ג' כסלו תשנ"ט
ת. נ. צ. ב. ה.

להתפלל ולבקש רחמים על הזולת הזקוק לישועה!

נלמד מהפסוק: "זיעתך יצחק לה' לנכח אשתו כי עקרה היא" (פרק כה-כא)

ו**כתב הרשב"ם**: "לנכח אשתו" - פירוש בשביל אשתו. וביאר דבריו הגאון רבי מאיר שמחה מדווינסק זצ"ל (בספרו משך חכמה), כי יצחק היה בטוח שיהיה לו זרע, שהרי הבטיח השי"ת לאברהם "וקראת את שמו יצחק והקימותי בריתי איתו... לזרעו אחריו" וכל חששו היה כי יתכן שיתנו לו בן מאשה אחרת. לכן התפלל כפי שהובא במדרש (פר' סג) שהיה אומר: רבונו של עולם, כל בנים שאתה נותן לי יהיו מן הצדקת הזו. וכך פירש גם הספורנו: אף על פי שהובטח על הזרע שיירש, התפלל להשי"ת שיתן לו אותו הזרע מזאת ההגונה הנצבת נכחו.

ידועים דברי חז"ל (ויבמות סד.) שהקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים ולכן היו אבותינו עקורים. והקשה הגרא"א דסלר זצ"ל (במכתב מאליהו-ח"ה): הרי היה להם צער גדול על כך שהיו עקורים ומדוע הקב"ה שהוא מלא רחמים ציער אותם כך רק כדי שיתפללו? ועוד: וכי בלי זה לא היו מתפללים?

אלא, ביאר הרב דסלר, כי כל הרחמנות שבתוך הבריאה מראשיתה ועד סופה אינו אלא כגרגיר חול לעומת רחמנותו של הקב"ה. ואם הוא "מתאוה" לאיזה דבר, אין זה אלא משום שדבר זה הוא החסד היותר גדול, כי אין הקב"ה מתאוה אלא לחסד ורחמים לכל בריותיו.

והנה האבות והאמהות היו תכלית כל הבריאה, ואם הקב"ה מצא לנכון לצער אותם, ועי"ז לכפות עליהם להתפלל בעוד דרגה נוספת של "עומקא דליבא", ברור שהשגת דרגה נוספת זו, היא בשבילם החסד והרחמים הגדולים ביותר שאפשר לצייר.

באחד ממאמריו, כתב הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל את הדברים המאלפים הבאים: "בתקופה זו שאנו חיים בה, התגבר הגלות שהוא גלות ישמעאל, הגלות האחרונה מארבע מלכויות שהקב"ה העמיד אותם לשלוט בעולם לפני נפילתם, והקב"ה מקיים אותנו ברחמינו ובחסדיו המרובים... ואין לנו להשען אלא על אבינו שבשמים.

ובמה נשען? בתפלה! כמו שאמרו חז"ל (במד"ר-תצוה) על הפסוק שאמר הושע הנביא "קחו עמכם דברים ושובו אל ה'". שהקב"ה אומר לישראל, בכו והתפללו לפני ואני מקבל. וזוהי כוחה של תפלה שכאשר מבקשים מאת אבינו שבשמים, בלב שלם ובכוונה רצויה, התפלה נשמעת ומתקבלת

ומוסיף רבי מיכל יהודה: "במיוחד בשני ובחמישי בשבוע שהם ימי רצון. והוסיפו קדמונינו ז"ל לתפלת נפילת אפים לומר התפלה "והוא רחום", שכל הפסוקים שם הם מתנ"ך, המבקשים על צרת הגלות של כלל ישראל, ועל צרת הפרט שפוגע בכל יחיד ויחיד. כאשר בתפלה זו כלולים כל הצרות העתידות לבוא ח"ו ומבקשים מהקב"ה שישמור אותנו ויושיענו מכל גזירה רעה. וכמו שהאריך ה**טור** (או"ח סי' קלא) לפרש מה שאנו אומרים בסוף תפלת נפילת אפים: "ואנחנו לא נדע"... והטעם לפי שהתפללנו בכל ענין שיוכל האדם להתפלל, בישיבה ובעמידה ובנפילת אפים כאשר עשה משה רבינו ע"ה. ומאחר שאין לנו כח להתפלל בענין אחר, אנו אומרים "ואנחנו לא נדע"...

אומרים חז"ל (ברכות יב:) כל שאפשר לו לבקש רחמים על חברו ואינו מבקש נקרא חוטא שנאמר (שמואל א-יב, כ) "גם אנכי חלילה לי מחטוא לה' מחדול להתפלל בעדכם".

ותמה הגרי"ש אלישיב זצ"ל: מדוע הוצרכו ללמדנו זאת מהפסוק בנביא, והרי מפורש בתורה "לא תעמוד על דם רעך" וממנו נלמד שכל שאפשר לו לבקש רחמים על חברו ואינו מבקש הריהו חוטא?

ותירץ, עפ"י המחלוקת המובאת במשנה (יומא פ"ח מ"ז) בין חכמים ורבי מתיא בן חרש. במי שנשכו כלב שוטה וחיוו בסכנה. לדעת חכמים אסור להאכילו מיותרת הכבד של הלב, כיון שאין זה רפואה בדוקה. וביאר הרמב"ם שמוותר לעבור על האיסור רק ברפואה המרפאה בדרך הטבע מתוך הנסיון הקרוב לאמת, ולא בדברים המרפאים בדרך "סגולה", כי כחו חלש ונסיינם רחוק.

לפי"ז י"ל שהפסוק בנביא משמיענו שחובת ההשתדלות היא לא רק בדברים המרפאים בדרך הטבע אלא גם השתדלות בתפלה שהיא בדרך סגולית, ומי שאינו מתפלל נקרא חוטא. (ומהמהרש"א קידושין כט: משמע שהתפלה מועילה בטבע ולא רק בסגולה).

בתנאי שלא יזיק...

פעם ניגש ישמעאלי שגר בסמוך לדירתו של הצדיק **חכם מנחם מנשה** זצ"ל והתחנן בפניו להתפלל עבור בנו הנתון במצב קשה מאוד. אולם רבי מנחם סירב בנימוק: מי יודע, אולי נער זה יצמח לאחר מאויבי ישראל חלילה, ויגרום נזק וצער רב. אולם הערבי הפציר בו והבטיחו שמקבל על עצמו להיות אחראי על כך שבנו לא יגע לעולם בשום יהודי.

ניאות רבי מנחם להתפלל עבורו בהקדימו תנאי למעשה שברגע שהבן יחל להזיק ליהודי אזי יפטר מן העולם, הערבי המאושר חזר לביתו ואכן תוך זמן קצר שב הבן לבריאותו כבתחילה.

לאחר תקופה מסויימת, הגיע לפתע הערבי שביקש להתפלל על בנו, אל חכם מנחם, כשדמעות ניגרות מעיניו ואמר בקול בוכים: "או לי, בני זה מת היום, היות והוא חפץ להצטרף לשורות המחבלים, ולצורך כך הם ביקשוהו להרוג מספר יהודים רח"ל, כדי להוכיח את שינאתו ויכולתו, ועוד לפי שהספיק לבצע את זממו נורה למוות על ידי אחד החיילים היהודים.

חכם מנחם מנשה

"תפלה בדמעות לא שבה ריקם..."

כאשר ישב פעם הגה"צ רבי משה טיקוצ'ינסקי זצ"ל אצל הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל, שמעו קול בכי של תינוק מהקומה הראשונה, והבכי נמשך בלי הרף, הגיב רבי יחזקאל ואמר: "א"א לסבול כשמישהו בוכה, צריך לברר מה קרה שם"... מיד רץ לשם רבי משה, חזר ואמר שהענין סודר.

נענה רבי יחזקאל ואמר: לומדים מהפסוקים שא"א להתעלם מבכי. כתוב: "קול ברמה נשמע, נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה... כה אמר ה' מנעי קולך מבכי"... אם רחל היתה רק מתפללת אולי לא היה מתקבל לפני ה'.

אבל "רחל מבכה על בניה", היא בוכה! ומבכי זה א"א להתעלם. שערי דמעות לא ננעלו. ולכן אמר ה': "מנעי קולך מבכי... כי יש שכר לפעולתך... ושובו בנים לגבולם" כי תפלה בבכי ובדמעות לא שבה ריקם.

פניני רבינו יחזקאל

"תרגיל עצמך להתפלל..."

מנהל מוסד בירושלים תינה את צערו בפני **כ"ק האדמו"ר מסטמאר רבי יואל טייטלבוים** זצ"ל: מצבו הכספי של המוסד הולך ומחמיר. מציעים לו לקבל סיוע ממקורות מפוקפקים. הוא כמובן לא לוקח. אך חושש הוא שיקשה עליו לעמוד בנסיון לאורך זמן כשמרחפת סכנת סגירה למוסד. מה עליו לעשות?

השיב לו האדמו"ר: עצתי שתרגיל עצמך להתפלל להקב"ה שלא להנות אלא מכסף כשר, וה' יקבל תפלותיך שלא תכשל. הן כך מצינו אצל אברהם אבינו שאמר "הרימותי ידי אל ה'" שלא לקח ממלך סדום "אם מחוט ועד שרוך נעל" ותירגם אונקלוס: "ארימותי ידי בצילו [בתפלה] קדם ה'", הרי שגם לכך מועילה התפלה

עולמות שחרבו

ברכה מעולה ומושלמת, היא זו הבאה מתוך שמחה וטוב לבב !

נלמד מהפסוק: "ועשה לי מטעמים... ואכלה בעבור תברכך נפשי" (פרק כז-ד)

וכתב רבינו בחיי אין כוונת יצחק בשאלת המטעמים בתענוג הגוף וחוש הטעם, אלא כדי שתהיה נפשו שמחה ומתענגת. כי בהתחזק כוחות הגוף יתעוררו כוחות הנפש ומתוך שמחת הנפש תחול עליו רוח הקודש כמו שאמרו חז"ל: "אין השכינה שורה לא מתוך עצלות ולא מתוך עצבות, אלא מתוך שמחה"... [ובספר איש לרעהו (עמ' רנ"ב) הטעמנו, לפי"ז, שלכן ביקש יצחק דוקא ציד של בשר, ולכן הובא לו גם יין. כדי שתהיה הברכה מתוך שמחת הנפש שהרי "אין שמחה אלא בבשר ויין"...]

המתבונן בלשון שבידך יצחק את יעקב, ובלשון שבידך את עשיו, יווכח לראות הבדל גדול ביניהם. כי ליעקב אמר "ויתן לך האלוקים מטל השמים ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש". ואילו לעשיו אמר "הנה משמני הארץ יהיה מושבך ומטל השמים מעל" ההבדל הוא שבברכה ליעקב הזכיר את שם ה' ואילו לעשיו לא הזכיר שם ה'.

וביאר הפרשת דרכים, שכל מה שבא מיד הקב"ה בעצמו הוא חזק ומשובח יותר מאשר ע"י שליח. ולפי"ז מובן שזה מה שכיוון יצחק בברכתו ליעקב שיהא מבורך מידי שם הקב"ה בעצמו ולא באמצעות שליח, ואז יזכה לשפע רב. וזה מה שהוסיף בברכתו ליעקב "ורוב דגן ותירוש". לא כן לעשיו ברכו שיהיה לו מטל השמים ומשמני הארץ רק באמצעות שליח וממילא לא יהיה לו "רוב דגן ותירוש".

כתב הר"ן בזה הלשון: "כי השפע מוכן למתברך באמצעות המברך והמתפלל, ולזה ראוי שיקרב אליו במקום או ידבק בו אם אפשר, ולכן אמרו כי יצחק העתיר לנוכח אשתו כדי שיכוון אליה יותר... ויצלח זה יותר בהיותה קרובה עמו במקום, ולזה העמידה נכחו להקריבה אליו, כי אי אפשר ביותר מזה עודנו עומד לפני ה'".

הגאון רבי אברהם גנחובסקי זצ"ל הבין מתוך דברי הר"ן, שכאשר אדם זקוק לברכה מאדם גדול ויכול ללכת בעצמו ויכול לעשות שליח, שאין לסמוך בזה על הכלל "שלוחו של אדם כמותו" אלא ילך בעצמו, והטעם כפי שמפורש בר"ן, שההסתופפות בד' אמות של אדם גדול חשובה מאוד ומועילה לברכה.

הגאון רבי חיים קניבסקי זצ"ל אמר כי האמונה של המתברך שה' יעזור בזכות תפלת המברך, זה נצרך לחלות הברכה, ולכן אם לא יאמין בזה, לא יתכן שיחול. ויש עוד אופן שכאשר יש חיוב של המברך לברך את המתברך, בזה חלה הברכה יותר!

ראיה לכך מעשיו. שיצחק רצה לברכו ואמר לו "עשה לי מטעמים" וזאת כדי שיהיה מחוייב: וכן חנה היתה כה בטוחה בברכתו של עלי עד ש"פניה לא היו לה עוד". משום ש"החושד בחברו בדבר שאין בו צריך לברכו" (ברכות לא:). ומכיון שעלי היה מחוייב כעת לברכה (שחשד בה) על כן היתה כה בטוחה שתחול ברכתו.

ואגב: שאלו פעם את רבי חיים בנוגע לברכות שהוא עצמו מברך את המייחלים לברכותיו: הרי מבואר **במגן אברהם** שהעומד לפני המברך אין צורך להזכיר את שמו, וא"כ מדוע כל אלו המבקשים ממנו ברכה, מבקש לשמוע תחילה את שם המתברך והרי הוא חס על זמנו שלכן אומר "בו"ה" במקום "ברכה והצלחה", והרי לפרט את השם לוקח יותר זמן!?

והשיב רבי חיים: "מכיון שזה עצמו שהמתברך אומר את שמו זה משמח את המבקש ונקשר ביותר אל המברך והברכה, ובעבור זה אני מוותר על הזמן שזה לוקח..."

ברכה מילד בר-מצוה...

בשנת תש"ו, אחרי מלחמת העולם השנייה, שהה כ"ק האדמו"ר **מסטמאר** - **רבי יואל טייטלבוים** זצ"ל בירושלים קרוב לשנה. בטרם צאתו לארה"ב ניגש אליו **רבי אשר זליג מרגליות** ז"ל והציג בפניו בדאגה ובהכנעה את השאלה הבאה:

"מנהג חסידים לבוא אל הרבי ולתת לו קויטל כשהם מבקשים ממנו ברכה, אבל עכשיו כשהרבי עוזב אותנו, למי ניתן את הקויטלעך שלו ומי יתן לנו ברכה?"

השיב לו הרבי מסטמאר: "הדבר פשוט מאוד. לך אל בית הכנסת וחפש שם ילד בר-מצוה. כאשר יפשיל את שרוולו כדי להניח תפילין, הבט וראה האם מקועקע על זרעו מספר כחול ממחנות הריכוז. אם תמצא נער כזה, דע לך שמן הסתם איבד את אביו ואת אמו, את אחיו ואת אחיותיו. כל העולם שהכיר בילדותו התנפץ לרסיסים לנגד עיניו. ובכל זאת אם הצליח לגבור על הכל ולבוא לירושלים ולהניח תפילין ולהתפלל לפני בורא העולם, זהו סימן שיש לו אמונה חזקה, ואז יוכל אתה להיות סמוך ובטוח שכל קויטל שימסר לו וכל ברכה שיברך יתקבל לפני בית דין של מעלה משפתיו של בן זה האוהב את הקב"ה.

הלמות עמלים - ח"ב

ברכת השדה...

יום אחד נכנס חקלאי לביתו של הצדיק **רבי ישראל אבוהצירא** - **הבבא סאלי** זצ"ל ותינה בפניו צרתו: יש לו שדה גדול של בצלים והנה גילה לפתע שעלי הבצל לקו במחלה וכל עמלו עלול לרדת לטמיון אם לא יצליח להדביר את המחלה. לדעתו של מומחה, כל הבצלים הטמונים באדמה יתקלקלו ולא יהיו ראויים לאכילה. וצפוי לו הפסד ענק. הוא מבקש מהבבא סאלי שיברכו שלא יוזק.

בירכו הבבא סאלי והבטיח לו שהבצלים יצמחו יפה ויהיו ראויים לאכילה, ואף ימכרו במחיר גבוה. ליתר בטחון נטל האיש בקבוק מים שבידך עליהם הבבא סאלי ושב לביתו. הוא ריסס את המים הללו על חלקת גידולי הבצל.

לאחר יומיים חזר המומחה לבדוק את חלקת הבצלים ולהפתעתו גילה שהמחלה נעלמה, הוא שאל את בעל השדה: "מה עשית שנעלמה המחלה?" והלה השיב: "ריססתי את החלקה במים מבורכים של הבבא סאלי". ואכן לאחר זמן נאספו הבצלים מהשדה והיה מחירם גבוה יותר מהצפוי.
מאור ישראל

ברכה שנתקיימה...

סיפר הגה"צ רבי משה אהרן שטרן זצ"ל: הכרתי יהודי באנגליה ושמו גרשון שווארץ, שהיה זקן מופלג ונפטר בגיל מאה ואחת עשרה שנה (!) וכששאלוהו "במה הארכת ימים?" סיפר שזכה לאריכות ימים מברכתו של **כ"ק האדמו"ר רבי דוד מטאלנא** זצ"ל. וכך היה מעשה:

כשהיה ילד קטן בגיל שש שנים נתעוררה שאלה בבית הכנסת בכשרות ספר התורה. קרא לו האדמו"ר לבדוק את האות בתורה... הלה אמר את האות הנכונה והכשיר בזה את הספר תורה. או-אז פנה אליו רבי דוד ואמר לו:

"כשם שאתה הסבת לי עונג ונחת רוח שהספר תורה כשר, כך אשלם לך כגמולך הטוב והנני מברך אותך שיהיו לך חיים טובים ובריאים ואריכות ימים". והוסיף האיש שזכה גם לבריאות טובה ומעולם לא הלך לרופא...
בית ומנוחה

"לא שרירין..."

סיפר הגאון רבי אליהו מן שליט"א: פעם התקשרה אלי אשה מלייקווד והתלוננה שעל פי חוות דעת של הרופא יש לבן שלה בעיה בשרירים של הרגל, ואינו יכול ללכת לתלמוד תורה, והרופאים לא מוצאים תרופה לבעיה הזו, ומתחננת שאבקש מהגאון **רבי חיים קניבסקי** זצ"ל ברכה עבור רפואת בנה.

סיפרתי לרבי חיים על הבעיה וביקשתי ברכתו. אמר לי רבי חיים: "רפואה שלימה, לא שרירין ולא קיימין..." כעבור יומיים קיבלתי זר פרחים לשבת מאותה אשה והיא כותבת לי בזה הלשון: "היינו לפני יומיים שוב אצל הרופא ואמר שטעה בדיאגנוזה והבעיה לא קשורה כלל לשרירים אלא למשהו אחר שישנה לכך תרופה, וב"ה מיד הבריא. "ולא שרירין ולא קיימין" תודה רבה על ההשתדלות ושבת שלום".
הלמות עמלים

ומי כעמך ישראל

בין איש לרעהו – סיפורים בני זמננו

גלגל אין-סופי

ל'לידס'. לא תהיה לי עוד הזדמנות לראות את אימא. אז אני מצוברח, אין לי חשק לשוחח ואודה לך באם תעזוב אותי לנפשי'.

הכרטיסן השתתף בצערו, קיווה שבילו שיצליח להגיע אל אימא בזמן, ופנה לדרכו: **"כרטיסים בבקשה!"** **"כרטיסים בבקשה!"**

ש. המשיך לבהות בחשכה שמבעד לחלון.

* * *

חולפות בקושי עשר דקות והכרטיסן שוב נעמד מעליו. רק לא זה! חשב לעצמו 'הפעם כנראה אזדקק להרחיק אותו ממני באופן פיזי'!

'תקשיב' אמר הכרטיסן 'כשאנחנו מגיעים ל'פיטרבורו' רוץ מהר לרציף אחד. הרכבת ללידס תהיה שם'.

-למה, הרכבת מתאחרת, או מה?'

ל'א. הרכבת לא מתאחרת' השיב הכרטיסן כמגון על כבוד לוח הזמנים של רכבות אנגליה. 'אני פשוט הודעתי ל'פיטרבורו' בקשר. הם יעכבו את הרכבת במיוחד עבורך. ברגע שתעלה עליה היא תצא בדרכה ללידס. העיקר שתגיע הביתה הלילה. הרבה בריאות! ופנה לדרכו: **"כרטיסים בבקשה!"** **"כרטיסים בבקשה!"**

* * *

חלפו כמה שניות וש. קלט באיזו צורה "מטומטמת" התייחס עד עכשיו לכרטיסן. קם מהמקום ורץ אחריה, רוצה לתת לו את הארנק (הריק...) את המפתחות (של הדירה שעומדת לפני פינוי...) ואת כל מה שאין לו. כשהגיע לכרטיסן הצליח לומר 'רציתי... רציתי...' אך לא מצא מילים נוספות.

'זה בסדר' הרגיע אותו הכרטיסן 'אין בעיה'.

-אבל איך אוכל להודות לך על מה שעשית עבורי?'

'אין בעיה' חזר הכרטיסן ואמר 'אם אתה מרגיש צורך להודות, פשוט תעזור לאדם אחר שתפגוש אותו במצוקה. זו תהיה התמורה שלי. כך העולם יהיה טוב יותר'.

* * *

ש. ניצב לצידה של אימו כשנפטרה בבוקר המחרת. עד עצם היום הזה הוא לא מסוגל להיזכר בה ללא שייזכר גם בדמותו של הכרטיסן טוב-הלב.

הוא מעיד על עצמו שהמפגש עם הכרטיסן שינה אותו מאדם "אגואיסט" לאדם הגון. 'זה לקח קצת זמן...' הוא מתנצל 'אבל מאז כבר שילמתי לכרטיסן באלפי מעשים טובים!'

ניקה גם אנו בחשבון: כשאנחנו עושים טובה משמעותית ליהודי, הפכנו אותו עצמו ליהודי טוב-ומיטיב. כל שרשרת המעשים הטובים שגם הוא ייעשה ייקפו לזכותנו!

זהו סיפור קטן-גדול. קטן - מצד עצמו, גדול - מצד המעגלים הרבים שהתפתחו ממנו (סופר ע"י ברנארד הייר).

הצעיר ש. מתגורר אז - לפני 40 שנה - בשכירות בבקתה עלובה בלונדון, מפגר בתשלום שכר-הדירה. כשהטלפון מצלצל בדירה הוא לא עונה מחשש שזו שיחה שבאה לפנות אותו מהמקום...

אלא שהמחשבה הבאה מרתיעה אותו "אולי זו אימא!" אימו לא נמצאת לאחרונה בקו הבריאות, ומי יודע? אולי היא התקשרה לחפש אותו! לפני 40 שנה לא היתה 'שיחה מזוהה' וכאשר הטלפון צלצל יכולת רק לנסות לנחש מי מחפש אותך.

מיהר להתקשר להוריו. אביו קיבל את השיחה והודיע לו שימהר לחזור הביתה, ל'לידס', שם התגוררה המשפחה. לדברי הרופאים המצב כל-כך קשה שהחולה לא תהיה מסוגלת לשרוד אפילו את הלילה הקרוב.

* * *

בתחנת הרכבת גילה שהרכבת האחרונה כבר עזבה. הוא היה דל אמצעים, לא מסוגל לשלם עבור מונית. הייתה רכבת שיוצאת ל'פיטרבורו', אלא שדא-עקא: היא תחמיץ בעשרים דקות את הרכבת שיוצאת משם ל'לידס'. אבל ברירה טובה יותר לא הייתה לו, אז הוא קנה כרטיס ועלה על הרכבת ל'פיטרבורו'.

"כרטיסים בבקשה!" שמע את הקול בעודו בוהה בחשכה השוררת מבעד לחלון הרכבת.

שלף את הכרטיס ומסר אותה לכרטיסן. הלה החתים את הכרטיס בחותמת הביקורת, אבל גם לאחר שסיים את מלאכתו המשיך להביט בו. ש. הניח שעניו האדומות מבכי משכו את עיניו של הכרטיסן.

'אתה בסדר?'

-למה שלא אהיה בסדר; ובכלל, מה זה עניינדך?'

'אתה נראה נורא - יש משהו לעזור?'

אנו מעדיפים לדלג על התשובה הבוטה שקיבל הכרטיסן. ש. היה לחוץ ושבור מהמצב בו היה נתון, ואיבד את השליטה על פיו.

למרות 'סימני הסכנה' ששפת-גופו זעקה, הכרטיסן לא נרתע. התיישב מולו ובנימה מפויסת אמר: 'משלמים לי כדי לעזור כשצצה בעיה!'

הכרטיסן לא עשה דבר רע, אבל ש. היה בליילה רותחת של רגשות אשם, כעס, צער, יגון ואנחה. בוודאי לא של קבלה. אך חשב לעצמו שבעצם הדרך הכי טובה לגרום לכרטיסן ללכת לדרכו, זה לומר לו את האמת...

'תראה; אמא שלי על ערש-דווי, לדברי הרופאים לא תשרוד את הלילה ואני עומד להחמיץ את הרכבת מ'פיטרבורו'!

**היית מעורב בסיפור שקשור לבין אדם לחבירו? שמעת ממקור ראשון?
ספר לנו עכשיו! פקס: 077-7671812 דוא"ל: ahavemet@012.net.il**

{ אז נדברו }

פרשת תולדות תשפ"ג | לסדר: "כי רחייב ד' לנו" | גליון מס': 582

להצטרפות לרשימת התפוצה

במייל:

a8447168@gmail.com

ניתן לקבל את הגיליון בנקס
באמצעות שיחת טלפון:

079-5319191

נודה להשתתפותכם

בהוצאות הגדולות!!!

בבנק: בנק פאגי

סניף 182

חשבון 747815

ע"ש: שב שמעתא

(ע"ר)

ניתן לקבל קבלה מוכרת

להחזר מס (ס' 46)

באשראי: "נדרים פלוס"

בטלפון: 0799-654321

בדואר: פולק, גאולה 15 חיפה

למענה אנושי: 052-7683095

תודה מראש!!!

זהו!!! הסוף לאפליות!!! גם לי יש "סמארטפון"...

כן... הכל התחיל באיזה אסיפה פנימית של רבנים שזכיתי להיות נוכח שם... הרבנים ישבו סביב השלחן ואני כמובן עמדותי מאחוריהם יחד עם כל מיני עסקנים... ו... ותכל'ס... כולם החזיקו שם את המכשיר... והסרטינו!!! ורק אני עמדתי נבוך... הסתכלתי ימינה ושאלה ואני מגלה שאני היחיד שנוותרתי מאחור... הרגשתי נחית... אני גם!!! גם רוצה להחזיק משהו כזה גדול ולהסריט ולשלוט... מה... בטח כולם פה חושבים שאני כזה בודד ואין לי קבוצה ולא וואצפ ואין לי למי לשלוח... לא נעים ככה להרגיש... ואז!!! בספונטניות... בלי הרבה לחשוב... פתאום עשיתי מעשה נמהר ופזיז... פשוט חלצתי את הנעל שלי... תפסתי אותה ביד והתחלתי להסריט! כף הנעל הייתה לכיוון הרבנים... ו... ואני עומד ככה בשיא הבטחון עם יד מושטת ומסרטינו!!!

משום מה... תוך דקה וחצי כל הסמארטפונים הוכנסו לכיס... ואז גם הסמארטפון שלי... גם הוא בסוף חזר לרגל שמאל שלי... **המסר יצא מאד מאד ברור!!! יותר מידי ברור!!!**

תאמין לי שאני בעצמי לא התכוונתי לזה... לא ידעתי עד כמה המסר הזה היה ברור וקליט...

ומאז התחלתי להריץ את זה... ואני מספר לך את זה בשביל שגם אתה תריץ את הרעיון הזה... כשאני נמצא באיזה מעמד תורני או בבית מדרש וכדו'... מקום שלא מתאים כאן להוציא סמארטפון... ובכל זאת אנשים מוציאים אותו בחוסר רגישות ומתחילים להסריט לך... אני לא בקטע לתת מוסר ולהתחיל להעיר להם... (אני באופן כללי לא אוהב להעיר לאנשים שהתפילין שלהם לא במקום... אני במקום זה מגיש להם מראה מול הפנים... בבקשה... הכר נא... למה אני צריך לגשת לבן אדם כאילו לי יש בעיה עם התפילין שלו?!! קח!! תסתכל... אם טוב לך תיהנה... על אותו משקל...) אני לא אוהב להיות האיש הרע שמטיף לאנשים ואז הם עוד יתווכחו איתי כאילו אני מתרים אותם למשהו... בשביל זה אני לאחרונה מסודרו! גם לי יש סמארטפון משל! ברגע שמישהו מוציא סמארטפון במקומות תורניים... או מול ארון הקודש או רבנים שזה לא מתאים לרוח המקום... אני לא מעיר לו!! אני פשוט מוציא את הסמארטפון שלי... וגם אני מסרטי... והמסר מובן במקום!!! עשיתי את זה כבר בכמה סיטואציות והייתי מופתע מהאפקט של עוצמת המסר... (אגב: אני שילמתי מחיר אישי על הסמארטפון הזה... כי בשושן פורים האחרון התארחתי בירושלים אצל משהו והיו שם ריקודי שמחה והייתי חתחחייב להסריט ולשלוט בקבוצה... לא הייתה לי ברירה... הוצאתי את הסמארטפון שלי מהרגל והתחלתי להסריט!!! עמדתי קשוח ככה עם יד למעלה והסרטתי... ואז!! שיכור אחד התפרץ בקנאות קנאת ה'... אייפון... גיוואלד... ודחף לי את הסמארטפון בפרצוף והמשקפיים שלי נשברו... לא התבלבלתי... אמרתי לו: חכה חכה... אתה מוסרט... אני עכשיו שולח את בקבוצה... זהו... אתה גמממור... לקחתי את הנעל... לחצתי עליה כמה לחיצות מהירות ושלחתי את זה ברשת... זה עעעף ברשת... אתה בטח ראית את זה... לא??)

עכשיו ברצינות: אני רוצה להסביר את עצמי... אני לא סתם מתלהב מהרעיון המשונה הזה... הסיבה שאני כ"כ מתלהב מזה... זה דווקא בגלל שלצערי אני כבר נאלצתי להשלים עם העובדה הקיימת שנקראת אינטרנט... אני לצערי כבר לא במקום שמנסה להיאבק בכל מחיר בקיומו של המכשיר מוגן... (אני מכבד ומעריך את מי שעדיין נאבק שם... אבל אני באופן אישי כבר לא אוהב שם) המכשיר המוגן קיים!! אבל ההלו... הוא קיים כמו שנעלים קיימות!! כמו שאף אחד לא מתעלם מקיומם של הנעלים... בא נגיד שגם אף אחד לא מתבייש בנעליים שלו... אבל ההלו... תסכים איתי שלנעליים יש מקום!! תסכים איתי שנעליים לא מניחים על השלחן... ובודאי שלא על השלחן הטהור... ואשר ע"כ: בעלי האיפונים שבינינו מוכרחים להבין שגם אם יש להם מכשיר... זה כמו נעל!!! ולנעל יש מקום!!! ועל העקרונות הזה אנחנו צריכים להבהיר שאנחנו לא הולכים לוותר!!! עכ"פ פה אני אוהזת!!! המחאה האישית שלי אוהזת כאן!! כשאני עומד באסיפה מול רבנים חשובים ומישהו מוציא אייפון... אני מוציא נעל... ושלא תבין: גם אני מבין שלהוציא נעל מול עיניהם של רבנים חשובים זה לא לעניין... אבל עדיין... כמה שזה לא לעניין... עדיין יש דברים יותר חמורים מזה... תן ניוחש מה יכול להיות יותר מכוער מלהוציא נעל מול מרגן ורבנן?!! נ... תענה אתה... אז זהו!!! זה בדיק המסר ואני חושב שהוא מאד מובן!!! יש מקום אחד שעדיין לא העזתי להוציא את הסמארטפון שלי... בטיש!!! סו"ס חייך קודמים... אם אני אוציא שם את הנעל שלי אני לא יודע מה ישאר ממני... אבל בינינו... אם אתם אינגעלאט שאיכפת להם ומפריע להם שיש כאלו שבלי טיפת רגישות מוציאים את המכשיר ברגעים הכי מרוממים... אם תחליטו בצורה מאורגנת שברגע שעסקן החצר או הגביר התורן מוציא את הסמארטפון שלו מהכיס... כלנו ביחד מוציאים את הנעל שלנו... אני חושב שלא תצטרכו לעשות את זה יותר מפעם אחת!!! (ואל תגידו לאף אחד שאני אמרתי...) וכל מי שיתנפל עליכם ובצדק ויגיד לכם... השתגעתם... להוציא נעליים באמצע בית מדרש??? מה זה הברבריות הזו?? תענו לו בנחישות ובשלווה!!! כל זמן שהאייפון הזה יוצא כאן בבית המדרש ואף פוצה ומצפצף אנחנו נמשך להוציא פה נעליים... ואם עד כה התרגלתם לראות אייפונים מונחים בבית המדרש על השלחן וזה נהיה 'הותרה לו', אז מהיום תתרגלו לראות עוד מחזה... נעליים מונחות על השלחן בבית המדרש!!! אני מבטיח לך ש-לזה אף אחד לא יתרגל! וזו המטרה!!! אנחנו צריכים להיות נחושים שגם אם השלמנו עם העובדה שהמכשירים האלו קיימים... צריך לדעת שיש להם מקום... אני לא אגרסיבי. אני לא קורא לזה בית הכסא... אבל אני כן קורא לזה נעל!!! נעל זה לא דבר טמא ולא מלוכלך... אבל עדיין זה נעל!! ולנעל יש מקום... מה שבטוח: ואתה על במותימו תדרוך... מי שזוכה בככל לא להחזיק את המכשיר הזה... שידע לו שהוא מהלך עליו... הוא מתנשא ומתרום מעלי... וזו גאוותנו!!!

ללמוד ממנו... נראה לך שהוא מחכה לך באיזשהו מקום?? הוא מגיע עד אליך... מכניס לך ברנר בתוך העיניים... הוא רודף אחרך...

וכאן טמון ההבדל התהומי בין הדורות הקודמים לדור שלנו!!

יש משפט שכולם יודעים לדקלם אותו... ולא תמיד הוא מדויק...

המשפט הנצחי שאומר: שהדרדרו הרוחני שיש היום... זה משהו שלא היה בשום דור!! מה שהאינטרנט עושה היום... זה נורא ואיום... החללים הרוחניים שהוא מפיל... זה משהו שלא היה בשום דור...

היסטורית המשפט הזה לא כ"כ מדויק!! וכי אתה יודע מה היה המצב הרוחני לפני שמונים שנה?? אתה יודע כמה חרדים נשארו?? עדיף שלא תדע... במשפחות הכי חשובות... של הרבנים הכי גדולים... יש לנו מושג איזה נשירה נוראית הייתה?? עדיף שלא נדבר... זאת אומרת: זה לא מדויק לומר שהיום יש נפילות רוחניות שלא היו מעולם... היצר הרע אף פעם לא שקט על שמריו... וגם פעם היה יצר הרע גדול וה' ירחם... **אבל בכל זאת!! בכל זאת יש כן הבדל אחד גדול בין פעם להיום!!**

ההבדל המהותי בין הניסיונות של געציל מוולוז'ין לבין מוטי של דורנו מגוש דן... שגעציל מוולוז'ין היה שרוי בניסיונות נוסח פדן ארם... הוא היה מתמודד עם לבן!! עיקר הניסיון היה מול **מידות רעות!** ניסיון ההשכלה לא התמקד בתאוות... אדרבה... זה היה הלך רוח אידיאולוגי... הוא אמנם הפיל אינסוף חללים רוחניים... ההטעייה הייתה קשה מאד...

אבל בכל זאת!! מי שהתקש לחיות כמו יעקב אבינו ותרי"ג מצוות שמרתי... הוא היה יכול לעשות זה יחד **עם לבן גרתי!!** (הוא היה יכול לחיות לצדי המשכילים ולבזו להם!! היה רק צריך להיות חזק בדעות ובהשקפה... וכמובן שזה לא היה קל... היה צריך פה חוט שדרה מאד חזק... אבל מי שזכה והיה לו את זה... הוא היה יכול לדור באירופה עם לבן. להיות מוקף מכל הכיוונים בפעמוני כנסיה ולהישאר חתם סופר... כלומר: ללבן היה את הבית מדרש שלנו!! וכל מה שנדרש מרובה יעקב זה לא ללמוד ממנו... אם רק לא תקרא את הספרים החיצונים אז בסייד... שקט תעשייתי.)

לעומת זאת כיום עיקר הניסיונות זה בתאוות... תאוות זה משהו דומיננטי שמהלך עליך אימים... הנשים של עשיו עושות לך עשן בתוך העיניים... היצרים מרצדים לך בעיניים... אין כזה דבר לחיות לצידם... וללכת לאיטך שווה נפש... זה משתולל... זה קופץ לך מול העיניים... זה לא ניסיון נוסח פלטיאל בן ליש ומיכל... אלא ניסיון מסוג פוטיפר ויוסף... פוטיפר זה 'חיה רעה אכלתהו...' היא לא נתנת ליוסף לחיות...

זה לא כמו יעקב ולבן ש-לבן מדבר נינוח והגיוני... ורק צריך לזהות את העוקץ שיעקב זה אמת ולבן זה שקר... אבל כשמגיעים לעשיו... אצל עשיו אין את הנינוחות הזו... עשיו גונב את הבמה וגונב דעת אביו... ואילו יעקב יושב לו בבית מדרש ואף אחד לא שומע את קולו...

תאוות... פה זה מידות!! **מידת העצלות... מידת הרמאות... פה ההתמודדות היא מול מידות רעות... פחות תאוות... וכאן רבקה אומרת ליעקב את משפט המחץ!!**

יותר קל להתמודד מול מידות רעות מאשר תאוות רעות!!

עדיף לי שתלך להתמודד מול **המידות** רעות של אח שלי... מאשר להמשיך לסבול פה יחד איתי מפרץ **התאוות** של עשיו ונשיו ותועבות הכנעני...

וכאן המקום לעצור ולהבהיר: זה לא מדויק!! זה לא נכון שמידות רעות זה יותר מומלץ מאשר תאוות רעות... אדרבה... ההיפך!! לו יצוייר שהיו נותנים לך אפשרות לבחור איזה ניסיונות יהיו לך!! האם שיהיו לך מידות רעות או שיהיו לך תאוות רעות... ברור שבברירת מחדל עדיף כבר תאוות רעות ממידות רעות... כי אדם שיש לו תאוות... לכל הפחות הוא מצד האישיות שלו יודע את האמת... אוכל את הלב... רוצה להשתנות ויש עם מי לדבר ויש תקווה. (גם עשיו... כמה שהוא רשע... פתאום נכמו רחמינו... יצחק נותן לו סיכוי... נותן בו אימון כמעט עד הרגע האחרון) אבל אדם שיש לו מידות רעות... אין!! אין עם מי לדבר... (יעקב אף פעם לא מנסה להחזיר את לבן בתשובה... הוא לא נותן לו אפילו צ'אנס... רחל אולי מנסה... אבל גם היא, רק באמצעות גניבת התרפים... לא בצורה של דיבור ושכנוע) כי מי שיש לו מידות רעות הוא לא!! הוא לא בעניין!! זה משהו הרבה יותר פנימי!! משהו בראש!!

אז נכון!! נכון ש-לי או לך באופן אישי... עדיף לנו תאוות מאשר מידות...

אבל עזוב אותך ואותי... נניח שאתה ואני צדיקים!! השאלה כעת היא לא עלינו אלא על השכנים שלנו!! עם איזה שכן פחות גרוע לחיות?? עם שכנים שיש להם **מידות רעות** או **תאוות רעות**?? מול איזה אוירה וחברה יותר קשה להתמודד... מול אוירה של מידות רעות או של תאוות רעות??

כאן רבקה אומרת ליעקב: עדיף לחיות בשכנות עם אנשים שיש להם מידות רעות מאשר תאוות רעות... **ולמה?? מסיבה טכנית ופשוטה:**

לתאוות יש מערכת הגברה... תאוות זה משהו רוחש ודומיננטי... זה משהו שלא נח לרגע... כשאתה חי עם אנשים בעלי תאוות... אתה לא יכול לחיות לצידם ולהמשיך הלאה... יש שם עשן שנכנס לך לתוך העיניים... העסק כל הזמן עובד... העפצאך... זה חם... רותח... אש פאייער...

אבל כשיש לך עסק עם אדם שיש לו מידות רעות!! איתו אפשר לפחות לחיות!! הוא לא קודח לך בראש... כל מה שנדרש ממך זה לסמן עליו איקס... (שהאיקס הזה הוא אמנם לא פשוט... ויש סיכונים) ועל זה נאמר: עם לבן גרתי ותרי"ג מצוות שמרתי!! לא למדתי ממעשיו הרעים!! גם רבקה משתבחת בזה שהיא **לא למדה!** לא למדה ממעשיו הרעים... אל תלמד!

אבל אצל עשיו?? זה... זה לא הנושא... זה לא כן ללמוד ממנו או לא ללמוד... הוא 'דופק' הופעה!! הוא נכנס לך לתוך הפרצוף... אתה יכול עד מחר לא

הפיתויים כל הזמן רוחשים... בוערים... די... אין כח...

רבקה אמנו לא נולדה בבני ברק ולא במאה שערים... היא גדלה בפדן ארם... היא נאלצה להכיר את עולם התחתון... היא חיה עם שני רשעים ולא למדה מהם... בקיצור: לרבקה היו מושגים בהתמודדות מול רשעים. **ובכל זאת!! בכל זאת בסוף הפרשה... רבקה לפתע מתפרצת בכאב עצור ליצחק ואומרת משפטים מאד חריפים: קצתי בחיי מפני בנות חת!!** אם לוקח יעקב אשה מבנות חת... **למה לי חיים...** רבקה יורקת בשאט נפש... אני קצה בהם... אין לי חיים איתם... ולכן!! רבקה מבקשת שיעקב ילך לאחיה... למשפחה שלה בפדן ארם... שיקח משם אשה...

מה כתוב כאן? שכמה שלרבקה יש זכרונות קשים מהרשעים של פדן ארם

עדיין!! הם זהב טהור לעומת הפרצופים שהיא נאלצה להכיר כאן... ולכן מסיקה רבקה: אם זו הסחורה שיש לנו כאן... אני כבר חושבת שעדיף שיעקב ילך שיתמודד עם אח שלי לבן... משישאר כאן...

לכאורה השיקול דעת של רבקה זו סוגיה שצריך ללמוד אותה!!

סו"ס ליעקב אבינו גם לא היה קל עם לבן הארמי... יעקב אבינו מתבטא "עם לבן גרתי ותרי"ג מצוות שמרתי" משמע שגם שם לא היה פשוט בכלל. **ובכל זאת!!** בכל זאת רבקה לא מתחרטת. היא מבינה שמול האופציה לחיות כאן עם עשיו ונשותיו... עדיף שיעקב יהיה מפדן ארם... שם זה יותר קל... **ואת זה צריך להבין:** מה באמת ההבדל בין ניסיונות נוסח עשיו ובנות חת וכנען... לבין הניסיונות נוסח עם לבן גרתי ותרי"ג מצוות שמרתי... מה פה הצדדים?? ולמה עדיף לחיות עם לבן מלחיות עם עשיו??

התשובה היא לכאורה כן:

לבן זה מידות!! עשיו זה תאוות!! אצל לבן לא מצינו התפרצויות של יצרים ותאוות... גם אם לבן עובד ע"ז זה כמעט ולא נושא... רק בסוף כשיעקב בורח מלבן אז רחל היא זו שגנבה את התרפים... עד אז לא שמענו על הע"ז של לבן לעומת זאת עשיו? !? עשיו זה האפלות המונית... כל ערב יש שם עשן וזיקוקים ויריות... הנשים של עשיו לא גומרות להקריב לע"ז... אצל עשיו העסק חי... נושם!! יש פה תאוות רציונה... הוא מלסטם את הבריות... כל יום הוא מביא לך פה פרוייקט אחר... כל יום הוא מתחתן לך עם אשה אחרת... בארץ כנען היצרים **משתוללים**... בפדן ארם זה לא זה!! זה פחות יצרים!! זה בעיקר **מידות!!** שים לב: כשיעקב מגיע לפדן ארם דבר ראשון הוא בהלם!! כולם רובצים כמו גלמים... מה קרה? מה אתם חולמים... השקו הצאן ולכו רעו. יעקב אבינו לא מכיר תופעה כזו של בני אדם בטטות!! אם כבר... הוא מכיר את עשיו שהוא דווקא קם בבוקר מוקדם... יש לו הרבה יצה"ר... הרבה תכניות... אבל כאן?? מה זה עולם הדממה הזה?? אז כן!! ברון הבא למועדון... פה הסיפור הוא שונה... פה זה לא

ליצחק זה **קצתי בחיי** וליעקב לא!! העיניים של יצחק חשכו ונתעוורו מעשנם של אלו ואצל יעקב זה לא עד כדי כך... **מה בכל זאת ההבדל בין יעקב ליצחק??** התשובה היא: שיעקב אבינו... כמה שקשה לו עם עשיו ונשיו והכנעני... עדיין תמיד יש לו מפלט!! הוא יודע שתמיד הוא יכול לתפוס את הרגלים ולהימלט וזה מה שהוא באמת עשה יום אחד... ואילו ליצחק אין את ה'פית בסלול' הזה!! ליצחק אין לאיפה לברוח... יצחק לא יכול לצאת מארץ ישראל... **וכמדומני שכאן טמון השפיץ גלות שקיים בדורנו...** כיום ישנם פיתויים וניסיונות מסוימים שאין לך לאן לברוח!! אין לך לאן לברוח!! אין אין אין!! זה רודף אחריו לכל מקום... והמבין יבין... היום ישנם הרבה שמתמודדים בניסיונות שזה בגדר "והנה מצרים נוסע אחריהם..." לאיפה שתלך... זה הולך אחריו... **ופה!! במאפיין הזה אתה מקבל כרטיס מעודן של גלות נוסח יצחק!!** ברגע שיצחק הוא עולה תמימה כאן בארץ כנען עם כל הניסיונות ו... ועוד **אין לו לאן לברוח**... כזה סוג של ניסיון, כל יום שלו פה... שווה ערך ליום שלם של גלות מצרים!! **אז כן!!! קשה לנו!!! וקשה לנו מאד!!! ובהחלט קשה לנו יותר מכל דור...** אבל לפחות נדע מה זה שווה!! צריך לדעת מה טומן בחובו יום אחד של מאבקי רוח ונפש בדורנו...

תאר לעצמך שה' פוקח לך את העיניים ואתה רואה חצי מיליון יהודים שאמורים לסבול במשך יום שלם בגלות זו... וה' מקדים את הגאולה השלימה ביום אחד **בזכותך!!** בגלל שאתה עברת **היום יום קשה...** לכן כל כלל ישראל מרויח יום אחד פחות בגלות אדום... **וכן שהיית מסתכל על זה קצת אחרת???** היית קצת פחות מזלזל בקושי שלך... היית מקבל קצת יותר כוחות ותעצמות להתגבר בייתר שאת...

אז כן!!! שישים ריבא יהודים והרבה יותר מזה מחכים לגאולה השלימה... אנחנו לא יודעים מתי היא תהיה... אבל אנחנו כן יודעים שיש אפשרות לקרב אותה!!! לצמצם פערים!!! אז תחשוב שיום אחד של התגברות שלך מקרב את כלל ישראל ביום אחד בלבד לגאולה! **יום אחד פחות** של סבל בבתי חולים... **יום אחד פחות** של בעלי חובות שמתרוצצים אחרי גמחי"ם... **יום אחד פחות** של אלפי רבבות אנשים שסובלים מיסורי נפש מכל הסוגים... ותחשוב שאתה פה ה-יצחק שיום אחד בחייו שווה ערך ליום שלם של גלות מצרים!!! אז כן... אתה מידי פעם נתקף בקנאה צורבת באותו בן עליה שנולד עם סטנדר בידיים וכל הניסיונות שלו מתחילים ונגמרים בדברים בטלים... כן... אני מבין אותך... סו"ס אתה עייף מלהילחם... אבל אל תשכח!!! יום אחד שלך שווה ערך לגלות החל הזה... כמו שהניסיונות של דורנו רוחשים ומשתוללים ככה גם הזכויות שאנחנו צוברים הם משתוללים שם במסך בשמים... העסק לא רגוע ולשום כיוון!! כן... הקב"ה כבר כביכול ממחר... ערב שבת בין השמשות... כעת צריך להספיק הכל מהר... לכן כל הניסיונות מגיעים במהירות... הכל נעשה בטהרה ורוחניות... ולכן גם לא מומלץ לדוש בעבר... תדהור... תדהור קדימה... אין זמן!! מה שעשוי עשוי... הבירה זולקת... עוד רגע שבת...

אבל יש שכר!!! אוהו... יש שכר לפעולתך!!!

יש הבדל עצום בין הגלות של יצחק לגלות של יעקב אבינו!!!

עם כל הכבוד לצרות ולסבל שעבר על יעקב אבינו... אבל עדיין הגלות של יצחק יש להם חשיבות מיוחדת... **שיים לב:** הקב"ה אומר לאברהם ידוע תדע... ועבדום ועינו אותם **ארבע מאות שנה!!** על עם ישראל נגזר 400 שנות גלות מצרים!!! תכל"ס... כולנו יודעים שישראל היו במצרים רק 210 שנים... לאיפה נעלמו עוד 190 שנה?? (אפילו בבתי הסוהר בישראל יש רק ניכוי שליש על התנהגות טובה... אבל כאן זה ניכוי של כמעט חצי...)

רבש"ע: לאיפה נעלמה כמעט חצי מעבודת פרך של שישים ריבא יהודים שאמורים לעבוד בחומר ובלבנים?? נו... לאיפה זה נעלם??

אומרים חז"ל: שגלות מצרים מתחילה **מלידתו של יצחק!!!** כתוב כאן דבר מפחיד: שיצחק אבינו בעצם הוותיק... הוא כמות שהוא לבדו מבצע בפועל את גלות מצרים והוא לבדו **ממלא מקום** של עם שלם!!! תחשוב: 600.000 יהודים צריכים לסבול במצרים **יום שלם** מעלות השחר ועד צאת הכוכבים... ומי חוסך להם את זה?? יום שלם בחייו של יצחק אבינו!!! **במה?? אין??** מה יצחק אבינו עושה ש... שבזה הוא פורע חוב כזה אדיר של עינוי של שישים ריבא יהודים? מילא תגיד לי שיצחק סבל גלות ויסורים נוראים ובה הוא כיפר על כלל ישראל. נו... אבל לא!!! לא כתוב שיצחק אבינו עובר יסורים... וגלות?? בוודאי לא... הרי יצחק הוא היחיד שמעולם לא יצא מארץ ישראל... **אז למען ה'! במה???** במה יצחק זוכה בכל יום משנות חייו לחסוך יום שלם של חומר ולבנים לשש מאות אלף יהודים... **רבונו של עולם: אז שאלה שזועקת לשמים...**

נו... ומה התשובה??? הנה!!! רבקה אמנו בסוף הפרשה חושפת בפנינו בחצי משפט מה עובר עליהם... **קצתי בחיי מפני בנות חתני!!!**

אני ובעלי נאלצים לחיות יום יום בגלות המתוקה של ארץ כנען... אנחנו יום יום מתמודדים מול פרץ היצרים המשתוללים של תועבות ארץ כנען... של עשיו ונשיו... אנחנו כל היום במאבקים פנימיים איך להחזיק מעמד מול העליהם התאוותני והרעשני וההמוני של רומי דעשיו...

להגיד לך שלרבקה קל?? לא!! **קשה לה מאד...** אבל אם יש משהו יותר קשה מזה... זה לחשוב על שישים ריבא יהודים שעובדים בפרך יום יום...

זה מה שמנחם את יצחק ורבקה... הם יודעים **שיים אחד** שלנו כאן מול היצרים של ארץ כנען הוא **שווה ערך** ליום שלם של עבודת פרך לשישים ריבא צאצאים שלנו... **נו... זה לא כדאי???**

יעקב אבינו לא זוכה לזה!!! יום של התמודדות של יעקב מול לבן לא חוסך מהבנים שלו יום של גלות מצרים. כי נכון ש-לבן הוא לא אדם קל... אבל עדיין!!! הוא לא מנקר... לא חופר... אפשר לשים בינינו מהלך ג' ימים של שקט תעשייתי... **וכעת שיים לב: יש פה עוד נקודה שחשוב להדגיש אותה:** סו"ס אל תשכח שגם יעקב היה חי לצד עשיו במשך 60 שנה... ובכל זאת

ופה אנחנו נמצאים!!! אנחנו נמצאים בדור של **תאוות...** ושוב חשוב להדגיש: יש יתרון מסוים בניסיונות של תאוות... היתרון הוא שתאוות זה משהו מאד שטח... לא קשה לזהות את השקר שבתאוות... כל מי שנופל בתאוות יום אחד הוא מבין טוב מאד איפה נמצאים החיים האמיתיים... ברגע של כינות לא קשה להבין שעבודת ה' זה הדבר הנכון... זה אמנם היתרון של הניסיונות בתאוות!!! אבל מצד שני: תאוות זה משהו שקופץ ומרצד מול העיניים... ומששששגע אותנו!!! **אוהו... פה!!! בנקודה הזו רבקה יורקת... בוכה ואומרת:** קצתי בחיי... דיי!! אני לא יכולה עם העשן וההבהובים והדומנטיות של פרץ היצרים של דור 2022...

אני כבר מתגעגעת לפדן ארם!!! אמנם גם שם היו אובייקטים לא פשוטים... אמנם גם שם יש את אחי לבן שלא איכזב באתגרים שלו... אבל לפחות זה לא מטרטט אותך!!! יעקב לפחות גייע ללבן... ישב איתו 'ימים אחדים', הם גייעו יחד להסכמים על עבודה של שבע שנים בשדה... יעקב גיד לו יפה שלום וזהו!!! כעת שקט תעשייתי למשך שבע שנים... אז נכון שלבן יחליף את משכורתו עשרת מונים... אבל לפחות יהיה ביניהם מהלך שלושה ימים... לפחות את הסבל הקיומי הזה נחסוך לו...

רבקה באמת חוסכת את זה ליעקב!!! אבל היא בעצמה נשארת פה יחד עם יצחק!!! הם ממשיכים לסבול מהפנינג של עשיו... מהבילויים... מהמסיבות... מהבלגן... המשטרות... הצחוק הפרוע... וכמובן הצביעות הנשפכת שמשתלבת לה תוך כדי... יעקב באמת ניצל מזה... אבל ליוסף כבר אין את הפריבלגיה הזו... יוסף כבר כן צריך לרדת למצרים... ובמצרים הניסיונות הם כבר שוב בסגנון של סבא יצחק וסבתא רבקה...

ופה אנחנו נמצאים!!! אנחנו נמצאים עמוק עמוק בניסיונות נוסח יצחק ורבקה... אנחנו נמצאים עמוק במצרים בניסיונות נוסח פוטיפר שמהלכת אימים על יוסף... היום הפיתויים רודפים אחרנו... זה לא מחכה לנו בפינה... זה נכנס לנו לתוך הפרצוף... ואם פעם הניסיונות עוד היו ברוב הססגוני והמחליף צבעים... אני לא צריך לספר לך שהיום הניסיונות הם בפנים!!! בתוך הקהילה... בתוך השטעטאלע... אוי כמה בחורי ישיבות בני עליה מתמודדים עם ניסיונות קשים בתוך בית המדרש עצמו!! לב יודע מרת נפשו... ואם מדובר בבחור קצת יותר פתוח... אז החשיפה פה ושם לרשת מעמידה אותו באופן פתאומי מול חזית יומיומית של פיתויים שבצ'ק אחד הוא יכול ליפול... זה לא ניסיונות מהסוג של הפוזל מוולוז'ין שהספרים החיצונים חייבו אליו מהספריה של ברלין והוא השתוקק לקרא את ההשקפה הציונית שהוא לקח כרכרה ונסע לשם... **אצלנו זה פה!!! כאן ועכשיו!!** נכנס לך לתוך הפנים... גם כשיוסף כבר נכנס לבית האסורים והוא שמח!!! שיים לב: יוסף שמח שזרקו אותו לבית האסורים... סו"ס קצת שקט מהדוב הזה שנקרא פוטיפרע... אבל היא מגיעה גם לשם... כן... בחור כבר מגיע לבית המדרש ורוצה קצת שקט מהניסיונות אבל הם מגיעים גם לשם... לתוך בית המדרש...

גיליון מס' 495 פרשת תולדות
תשפ"ג שנה אחת עשרה

להקדשות:

053-3145900

בברכת שבת שלום

יצחק גולדשטון

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

מקור שי"ח

"תורת חיים ואהבת חסד"

לתאר זיו מידותיו הטובות של רבינו זיע"א לא נכלה, ואין כמעט מי שלא נפגש בזה בהיכלו, ומ"מ נביא כמה נקודות מאירות מחייו, למען יאירו דרכינו ויהיה עליו לנשמתו הטהורה.

רבינו זללה"ה אמר לי שאינו מוכרח לדעת ולציין ממה שכותבים האחרונים, זולת דעת גדולי האחרונים כמו הגרע"א והחת"ס וכיו"ב, שמדבריהם א"א להתעלם, וכן רבינו זצ"ל בספריו לעולם אינו מציין לספרי אחרוני זמנינו, אא"כ ביאורם נצרך להבנת הסוגיא כמו ס' מעדני ארץ בזרעים וכיו"ב, ובמקומות שרבו ספרי האחרונים לקח מלקט אחד בן זמנינו שהיה נראה לו שהקיף את כל העניינים, ואליו ציין לכל השאלות, יוצא מהגדר הזה בעל ה'אגרות משה' זצ"ל שזכה ויאמר דבר הלכה משמו, וכל זה מפני שחידש דבר נפלא בגדרי מצות חסד, ונעתיקה הנה בלשון רבינו ז"ל.

בספר טעמא דקרא (דברים פ"ו פ"ז): ושננתם לבניך. וברשי, אלו התלמידים. והוא מספרי כאן. הגר"מ פיינשטיין זצ"ל בשו"ת אג"מ (אבן העזר חלק ד' סי' כ"ו סק"ד) כתב, שבן תורה צריך ליתן מעשר מזמנו ללמד לאחרים אע"פ שע"ז מתבטל מתורת עצמו ע"ש. והנה בגיטין ס' ב' אמרו רב שימי בר אשי אתא לקמיה דאביי א"ל לותבן מר בעידנא (יושיבני אדוני ללמוד בעת קבוע, רשי), א"ל אית לי עידנא לדידי, ולותבן מר בליליא א"ל אית לי מיא לאשקוי, א"ל אנא משקינא לי למר מיא ביממא, ולותבן מר בליליא א"ל לחיי, ומדלא א"ל אע"ג דאית לך עידנא אתה חייב מעשר, משמע שאין חייב. ואין לומר שכבר נתן מעשר דא"כ הול"ל אית לי עידנא לדידי וכבר נתתי מעשר, שאין חייב כלל לבטל מקביעות לימוד עצמו דחייך קודמין, ורק כשא"ל אנא משקינא ליה למר ויהי' לו זמן, אז ראוי לו לשלם לו עבור הזמן שנותן לו בקביעות לימוד. עכ"ל רבינו, ואף שרבינו הקשה שם על דבריו, מ"מ היה מציינם תמיד, וגם מקיימם באדיקות, וכל יום היה מקבל קהל כשעתיים לפחות, וגם כאשר מקורביו חששו לבריאותו ורצו שיסיים את קבלת הקהל, היה מעצמו מסמן לשואלים שימשיכו בשאלותיהם ובענייניהם, [כ"ז שהיה לפי כוחו לשלוט בענייני צרכי בריאותו], ובהמשך כשזרם הפונים הלך וגדל ונתמנו גבאים להשיג ע"ז, כל פעם שהי' רואה מאן דהו דוחק בשואל לסיים, היה מתעכב עם השואל בנחת גדולה, עד שהשכילו שלא להאיץ אנשים בפניו.

ובס' כל משאלותיך (עמ' ת"מ): נכנס הרב של העיר והתאונן כי עד שהתמנה לרב היה שוקד יומם ולילה על התורה, ועתה הטרדות שלו מרובות עד מאד לפעמים מבוקר עד ערב. והשיב רבינו: אני נותן לצבור שעה, אתה תיתן את כל לפני הצהרים, ולגבי השעות האחרות, הצבור צריך להבין שגם זה לצורך ולטובת העיר שהרב יהגה בתורה, ולך אני אומר, החפץ חיים מבאר קבעת עיתים לתורה, פירוש קבעת מלשון גזל צריך לגזול מזמנו לתורה. על הטרדות שרבים מתדפקים על דלת רבנו אמרתי קמיה, הנה נאמר בשם הגר"מ פיינשטיין זצ"ל שיש לתת מעשר מהזמן, ולכאורה נראה הדבר כי רבנו נותן הרבה יותר ממעשר, הגיב רבנו: אי אפשר לסגור את הדלת ולסלק את האנשים. עכ"ל.

וראיתי מציינים שבס' מעשה איש (ח"ג עמ' מ"א) העיד ר' שלמה רייכנברג ז"ל שמרן החזו"א זצ"ל אמר לו שצריך לראות לסייע להקמת בית יעקב בעיר נתניה, וכשהשיב שהוא תושב חדש בעיר ועמל לפרנסתו וכו', השיב לו החזו"א שכמו שיש חיוב להפריש מעשר כספים כך צריך להפריש מעשר זמן. [ועי' בהקדמת ס' שערי ישר].

עד לשנים המאוחרות נמנע רבינו מלכתוב הסכמות לספרים, אלא שכשבאו לפניו תלמידים או קרובים וכיו"ב היה כותב להם הערה על הספר, וזו הייתה ה'הסכמה', וכן נהג רבו מרן החזו"א זצ"ל, גם דברי רבינו הנ"ל, נכתבו במקור כמכתב הסכמה לס' זיו אבות להגר"פ וויס שליט"א, ומשם העתיקו המסדר של ההוצאה החדשה של הטעמא דקרא לספר.

אגב, בס' 'הספרים' (עמ' צ"א) כותב הגה"צ ר"ג הוניגסברג שליט"א: לפני הרבה שנים כתב רבינו הגהות ומ"מ לספר הרוקח, והמו"ל של הספר קיבל הסכמה ממרן הגר"מ פיינשטיין זצ"ל, ושם כותב בהקדמה שראה את המ"מ שכתב ידידי מוהר"ח קניבסקי, ושאלו לרבינו איך הכירו, וענה רבינו: הוא הכיר אותי קצת, הרבה שנים אבא היה מבקש לי שאברר אצלו שאלות בהלכה, ושלחתי לו כמה פעמים שאלות.

אגב, רבינו לא הסכים לכתוב מחירים על הספרים העומדים למכירה בביתו, באומרו: אין זה בית מרקחת [ואף שכלכלת רבינו היתה תלויה בזה]. וכל ספר שהיה בו איזה פגם קל אפי' בכריכה היה מניחו בצד שלא למכרו.

מדור זה מוקדש לע"נ הרבנית ברכה רבקה ב"ר שלמה אריה רוזנברג הכ"מ

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com

ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"נ, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, וש"ת מרבינו.

שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלֵי הַדּוֹרוֹת

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצוק"ל!

מדור שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת - לשבועות הבאים בעז"ה

פרשת ויצא - הגאון רביאסר זלמן מלצר (י"ד כסלו)

פרשת וישלח - שלושים לפטירת הגה"צ רבי חיים וואלקין

פרשת וישב - שנה ב' למדור הפופולארי "שנים קדמוניות"

נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להנ"ל

הגאון האדיר רבי אליעזר יהודה וולדנברג זצ"ל בעל 'ציץ אליעזר'

שטעם משהו. רק כשסיים הרשה לעצמו להתיישב לטעום מהאוכל... הרב ולדנברג היה גם מהיחידים שרבינו הירשה לו באותם ימים לעיין בקונטרס בכתב ידו בו רשם את הוראות רבו המובהק מרן החזון איש, כדי שיוכל להעתיק משם הוראות שונות.

נסע עם החתן

כאשר בשנת תשכ"ט אירס רבינו את בתו הבכורה עם הגר"ש שטינמן, דבר השידוך נשמר בסוד כמוס במשך קרוב לשנה, אבל מפני כבודו של הסבא מרן הגרי"ש אלישיב, רבינו נסע בצנעא עם החתן אל ביתו כדי לקבל ברכת מזל טוב.

כשהגיעו לירושלים שאל רבינו את החתן, אם הוא יודע היכן היא שכונת עזרת תורה "כי יש לי שם חבר טוב, קוראים לו שמחה בונם וולדנברג, שמרבה לכתוב לי מכתבים, ואם אני כבר פה אכנס להסביר לו איזה תשובה שהשבתי לו". החתן אכן ידע לכוין את הדרך, אך כשהגיעו לביתו התברר שהוא לומד בכולל בשכונת 'תלפיות'.

רבינו לא ויתר... הוא נסע לשכונת תלפיות, אל הכולל 'מקור חיים' של הגרבי"ל לוי, שם פגש בו והראה לו בחדווה את החתן החדש, ושוחח עמו בדברי תורה מספר דקות והלך.

"אבוא איתך לנחם אבלים"

סח מחותנו של רבנו, הגר"מ הוניגסברג: בחודש אב תשל"א ישבנו שבעה על אימי מרת חיה חנה ע"ה, והנה להפתעתנו הרבה, באחד הימים נכנס רבינו לבית האבלים יחד עם הגרש"ב וולדנברג כדי לנחם, התפללו מאוד מדוע הטריח את עצמו לנחם, הרי לא היה לו קשר מיוחד.

מספר שנים אח"כ בתי התארסה עם הגר"ש בן רבינו, ואזרתי אומץ לשאול אותו מדוע הטריח עצמו לנחם אותנו. הוא חיך לשאלה והשיב בפשטות.

שבאותה תקופה היה רש"ב וולדנברג מגיע כל יום חמישי לבני ברק לשוחח עם רבינו בדברי תורה. וכשסיימו לשוחח הוא סיפר לי שהוא הולך לנחם את ידו הטוב רבי יאיר הוניגסברג (אחיו של רבי מאיר), והזכיר לי שפעם הוא ציין הערות משמו באחד המכתבים.

"אמרת לי אם יש לי תועלת ממנו, אצטרף איתך לניחום האבלים, ואכן באתי עמו".
סיים רבינו לספר.

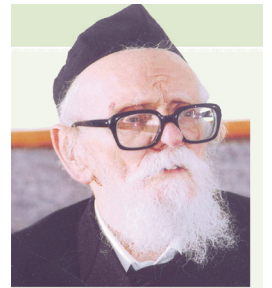
מימין: רבי יעקב גדליהו וולדנברג, רבינו, מחותנו רבי שלמה קניבסקי (עומד)

הגר"ר יעקב אשר פלדמן

גיסו של הגרש"ב, הגאון רבי יעקב אשר פלדמן למד יחד עמו בכולל 'מקור חיים' ומחמת הקשר התורני שהיה להרש"ב, החל גם הרב פלדמן להכיר את רבינו, ואף כתב הערות רבות על ספר שונה הלכות וכן התכתב עמו בדברי תורה. ובהקדמת הספר שונה הלכות הזכירו רבינו לטובה.

גם בהמשך כשכבר עבר ללמוד בישיבת מיר, המשיך הקשר התורני עם רבינו שהעריכו מאוד, ולעיתים רבות היה מגיע לרבינו להיוועץ עמו. מאז, בכל פעם שהיה רבינו מוציא ספר חדש בנסיעה הראשונה לירושלים היה הולך לשכונת מחנה יהודה אל ביתו של הרב פלדמן ומוסר שני ספרים: עבירו ועבור גיסו (מפי הר"י אפשטיין).

הגרא"י וולדנברג מגדולי ירושלים של מעלה ומי שכהן עשרות שנים כדיין בבית הדין הרבני בירושלים לצידו של מרן הגרי"ש אלישיב ועוד מגדולי התקופה, נודע בעיקר בפסקיו הרבים שבסדרת ספריו 'ציץ אליעזר' ובכוח עומק הכרעתו. בגילו היה מבוגר מרבינו בכחמש עשר שנה, אך רבינו הכירו, יתכן מחמת הקשר שהיה לו עם מרן החזון איש שאף התכתב איתו בהלכה, ויתכן מפני ידידותו עם חמיו של רבינו מרן הגרי"ש זללה"ה.

חיים יעקב גדליהו וולדנברג / יריבה / ידו הטוב / עמוד 8

לימים, נעשה בעל הציץ אליעזר מחותן עם רבינו, הן על ידי נינו הגר"פ אייזנברג (נכד הגרש"ב וולדנברג) מרבני ישיבת עטרת שלמה, שנשא את בת הגרי"ש קניבסקי, והן מנינתו (בת נכדו הגרי"ג וולדנברג שנישאה לבנו של רבינו - הגאון רבי שלמה קניבסקי שליט"א).

מצות ביכורים רק פעם אחת

סיפר הגאון רבי יצחק שאול קניבסקי:

שמעתי מאבי מורי כמה פעמים שהזכיר לפלא את דבריו של הגרא"י וולדנברג ('ציץ אליעזר' סימן ט"ז) המחדש כי מצות ביכורים נוהגת בכל אילן רק פעם אחת ולא בכל שנה, והיה מעיר הרי רש"י מפורש הוא בפרשת כי תבוא "בת קול מברכתו, הבאת ביכורים היום תזכה לשנה הבאה". (א"ה), ועין לו בחלק י"ז סימן י"ט מה שהשיב הגאון ז"ל לשאלה (ז).

בענין נגיעה ב'מוקף' בשני לטומאה/כתב יד

בספר הזכרון 'זכרון שלמה' (ורנר) ש"ל בשנת תשל"ב, נדפס חוברת 'משנת תרומות' בעניני תרו"מ, מפרי עטו של רא"י וולדנברג, ורבינו העיר בשולי הגליון מספר הערות, נעתיק אחת מהם:

בעמוד קע"ט כתב: אע"פ שמן הדין אין צריך נגיעה לענין מוקף, אלא סמוך בלא נגיעה, ואפילו בטהור וטמא שמקפיד דבעינן נגיעה, הרי היינו נגיעה בענין שאינו מטמא שמחברו ע"י פחות מכביצה, מ"מ לכתחילה מיהת חיישינן שיבוא לידי נגיעה ממש. הדין האמור נאמר, אף כשהטמא הוא שני לטומאה, דחולין** הטבולין לתרומה, פסיל בהו שני.

וכתב רבינו: שני פוסל גם בחולין שאין טבולין לתרומה (ואולי כונתו שהשני יעשה שלישי, וג"ז אינו נכון, דכל שאין ודאו מטמא חולין ל"ג על חולין הטבולין לחלה כמ"ש בנדה ז' א' וכ"פ הרמב"ם).

בעל 'ציץ אליעזר' זצ"ל

רבי שמחה בונם וולדנברג

בנו יחידו של הציץ אליעזר, הגאון רבי שמחה בונם זצ"ל, לימים רב דשכונת 'עזרת תורה', החל בערך בשנת תשכ"ח לכתוב מכתבי תורה אל רבינו, ומני אז התחבב אצלו מאוד. בתקופה ההיא כאשר רבינו היה שב בצהרים מהלימוד ב'כולל', היה בודק אם הגיעו מכתבים, ואם ראה שהגיע מכתב מרש"ב היה מתיישב מיד לענות לו בחביבות עוד לפני